वार्षिक अहवाल

२०२२-२०२३

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

www.mpkv.ac.in

संपादकीय मंडळ

अध्यक्ष : **डॉ. श्रीमंत रणपिसे**
संचालक, विस्तार शिक्षण
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,
राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

सदस्य : **डॉ. सुनिल गोरंटीवार**
संचालक, संशोधन
डॉ. श्रीमंत रणपिसे
अधिष्ठाता (कृषि) व संचालक, विस्तार शिक्षण
श्री. सदाशिव पाटील
नियंत्रक
इंजि. मिलिंद ढोके
विद्यापीठ अभियंता

संकलन : **डॉ. पंडित खर्डे,** प्रभारी अधिकारी, प्रसारण केंद्र
डॉ. सचिन सदाफळ, सहाय्यक प्राध्यापक, प्रसारण केंद्र
डॉ. संजय तोडमल, सहाय्यक प्राध्यापक, संशोधन संचालनालय
श्री. अदिनाथ आंधळे, व.सं.स., शिक्षण संचालनालय
श्री. सुनिल राजमाने, कृषि सहाय्यक, प्रसारण केंद्र

प्रकाशक : **श्री. अरुण आनंदकर**
कुलसचिव,
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,
राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

मफुकृवि / विप्र / क्र. २७३८ / २०२४

वार्षिक अहवाल

२०२२ – २०२३

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी – ४१३ ७२२, जिल्हा – अहमदनगर (महाराष्ट्र)

www.mpkv.ac.in

डॉ. पी. जी. पाटील

कुलगुरू
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ
राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

प्रस्तावना

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा सन २०२२-२३ चा वार्षिक अहवाल मी सादर करत आहे. सदरचा वार्षिक अहवाल म्हणजे विद्यापीठ कार्याचे केवळ एकत्रीकरण नसून एकुणच विद्यापीठाने केलेला विकास व त्यामध्ये विद्यापीठातील अधिकारी, प्राध्यापक, कर्मचारी व विद्यार्थी यांचे योगदान आहे. विद्यापीठाच्या ५६ वर्षाच्या वाटचालीमध्ये विद्यापीठाने कृषि शिक्षण, संशोधन, विस्तार शिक्षणात अभुतपुर्व असे योगदान दिलेले आहे.

सन २०२२-२३ या वर्षात एकुण ६८३२ विद्यार्थ्यांनी पदवी, पदव्युत्तर पदवी व आचार्य पदवी संपादन केली आहे. या अहवाल वर्षात १८ विद्यार्थ्यांनी जे.आर.एफ. आणि ९ विद्यार्थ्यांनी एस.आर.एफ. शिष्यवृत्ती मिळविली असून १३१ विद्यार्थी आय.सी.ए.आर.-नेट परिक्षा उत्तीर्ण झाले आहेत. तसेच दोन विद्यार्थ्यांची एआरएस म्हणून निवड झाली. या वर्षात बऱ्याच विद्यार्थ्यांनी विविध संस्थेंच्या शिष्यवृत्ती मिळवल्या आहेत. याच बरोबर महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत महाराष्ट्र शासनाच्या प्रशासकीय सेवेमध्ये विविध विभागात महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत अनेक विद्यार्थ्यांची विविध पदांवर निवड झाली, तसेच खाजगी क्षेत्रातही अनेक विद्यार्थी विविध पदांवर नियुक्त झाले आहेत. काही विद्यार्थ्यांनी कृषि आधारीत उद्योग सुरु केले असून त्याद्वारे स्वयंरोजगाराची निर्मिती केली आहे.

या अहवाल वर्षात विद्यापीठाचा ३६ वा दीक्षांत समारंभ यशस्वीपणे पार पडला. यावर्षी विद्यापीठाने १८ व्या राज्यस्तरीय आंतरविद्यापीठ युवा महोत्सव इंद्रधनुष्य-२०२२ चे यजमान पद भुषविले व हा युवा महोत्सवाचे यशस्वीपणे आयोजन केले. या आर्थिक वर्षात कास्ट-कासम प्रकल्पांतर्गत १०३ आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय प्रशिक्षणे/कार्यशाळा/वेबीनार आयोजीत करण्यात आले आणि या उपक्रमांचा फायदा ५६९९ विद्यार्थी, २८२३ शास्त्रज्ञ आणि ५१८ शेतकऱ्यांना झाला. या प्रकल्पास या वर्षीचा सर्वोत्कृष्ट प्रकल्प म्हणुन पुरस्कार मिळाला.

विद्यापीठाच्या संशोधन कार्यामध्ये यावर्षी विविध विभाग, संशोधन प्रकल्प, योजना यांचे मार्फत एकुण ४ नवीन वाण, ३ कृषि यंत्रे तसेच ६९ तांत्रिक शिफारशी शेतकरी बांधवांसाठी प्रसारित केल्या गेल्या. अहवाल वर्षात विद्यापीठाच्या अखिल भारतीय ज्युट व तत्सम तंतुमय पिके योजना प्रकल्पास उत्कृष्ट केंद्र पुरस्काराने सन्मानीत करण्यात आले. विद्यापीठाच्या बिजोत्पादन प्रकल्पाने देशात प्रथम क्रमांक मिळविला. अहवाल वर्षात विद्यापीठाने विविध पिकांचे एकुण ३३७७० क्वि. बियाणे उत्पादित केले असून फळझाडांचे ११.०५ लाख रोपे तयार केले असून १३.२२ मे.टन जैविक किडनाशके, ९७.४३ मे. टन जैविक खते आणि ५०००० लिटर सूक्ष्म अन्नद्रव्य खतांचे उत्पादन केले आहे.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे शेतकऱ्यांसाठी माहिती आणि शेतीविषयक सल्ला देणारे सर्वात विश्वासार्ह स्त्रोत आहे. त्यामुळे लाखो शेतकरी विद्यापीठ मध्यवर्ती परिसर, कृषि महाविद्यालये आणि संशोधन केंद्रांना भेट देवून माहिती घेतात. विद्यापीठ तंत्रज्ञानाचा प्रभावी प्रसार करण्यासाठी विद्यापीठ नविण्यपूर्ण उपक्रम राबवित आहे यामध्ये भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा शेतकरी प्रथम प्रकल्प, तंत्रज्ञान सप्ताह, रब्बी दिवस, कृषि पारायण, मफकृवि आयडॉल्स इ. विद्यापीठ शेतकरीभिमूख उपक्रम राबवत आहे. राज्य शासनाचा उपक्रम 'माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी' या उपक्रमात विद्यापीठाच्या शास्त्रज्ञांनी शेतकऱ्यांच्या बाधावर जावून त्यांच्या अडचणी जाणून घेतल्या व त्यांना मार्गदर्शन केले.

महाराष्ट्र राज्याचे महामहिम राज्यपाल तथा विद्यापीठाचे कुलपती यांनी वेळोवेळी केलेल्या मौलिक मार्गदर्शनाबद्दल मी त्यांचा अत्यंत ऋणी आहे. विद्यापीठाचे सन्माननीय प्रतिकुलपती तथा कृषिमंत्री महाराष्ट्र राज्य यांचे वारंवार मिळणारे प्रोत्साहन व सहाय्य याबाबतही मी त्यांचा शतशः आभारी आहे. तसेच महासंचालक, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली, विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सन्माननीय सदस्य, विद्यापरिषदेचे सदस्य आणि विद्यापीठाच्या इतर वैधानिक संस्थांचे सदस्य यांनी वेळोवेळी केलेल्या अनमोल सहकार्याबद्दल मी त्यांचे आभार व्यक्त करतो.

(पी. जी. पाटील)

अनुक्रमणिका

अ.क्र.		तपशील	पृष्ठ क्र.
१.		विद्यापीठ उपलब्धी	१
	१.१	शिक्षण	१
	१.२	संशोधन	५
	१.३	विस्तार शिक्षण	६
२.		शिक्षण	७
३.		संशोधन	३२
४.		विस्तार शिक्षण	४४
५.		प्रमुख घडामोडी	५२
६.		पारितोषिके/पुरस्कार	८९
७.		मनुष्यबळ	९२
	७.१	कार्यकारी अधिकारी	९२
	७.२	कार्यकारी परिषद सदस्य	९२
	७.३	विद्या परिषद सदस्य	९३
	७.४	विद्याविषयक अधिकारी	९६
	७.५	विभाग प्रमुख	९८
	७.६	इतर अधिकारी	९८
	७.७	विद्यापीठ मनुष्यबळ	९९
८.		पायाभुत सुविधा निर्मिती	१०६
९.		विद्यापीठाचे आर्थिक समालोचन	११२

१. विद्यापीठ उपलब्धी

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची स्थापना २९ मार्च, १९६८ मध्ये झालेली असुन राज्य तसेच देशाकरीता कृषि क्षेत्रात प्रशिक्षित मनुष्यबळ सातत्याने निर्माण करण्याचे हे एक प्रमुख केंद्र आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या कार्यक्षेत्रामध्ये पश्चिम महाराष्ट्रातील कोल्हापुर, नाशिक, धुळे, सांगली, सातारा, सोलापूर, पुणे, अहमदनगर, जळगाव व नंदुरबार या दहा जिल्ह्यांचा समावेश आहे. महाराष्ट्रातील नऊ कृषि हवामान विभागापैकी चार कृषि हवामान विभाग विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात येतात. महाराष्ट्र राज्याच्या एकुण जमीन क्षेत्रापैकी ३७.५ टक्के जमीन क्षेत्र विद्यापीठाच्या अखत्यारितील दहा जिल्ह्यांमध्ये (११६.१२ लाख हेक्टर) आहे. यापैकी ७२.४५ लाख हेक्टर जमीन लागवडीयोग्य असून बागायती क्षेत्र १३.१७ लाख हेक्टर (८०%) आहे.

कृषि शिक्षण, संशोधन व विस्तार शिक्षण या तिनही क्षेत्रातील अहवाल वर्षातील ठळक वैशिष्ट्ये.

१.१ शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठामध्ये पदविकेपासून आचार्य पदवीपर्यंतचे शिक्षण कृषि आणि संलग्न विषयांमध्ये अनुदानित व विनाअनुदानित शाळा आणि महाविद्यालयांच्या माध्यमातुन प्रदान करण्यात येते.

सन २०२२-२३ च्या शैक्षणिक वर्षातील काही ठळक शैक्षणिक घडामोडी खालीलप्रमाणे

आयोजित केलेले कार्यक्रम

१. दि. ११ एप्रिल, २०२२ रोजी मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे व विविध घटक कृषि व संलग्न महाविद्यालयांमध्ये महात्मा फुले जयंती साजरी करण्यात आली.

२. मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे व विविध घटक कृषि व संलग्न महाविद्यालयांमध्ये दि. १४ एप्रिल, २०२२ रोजी भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती साजरी करण्यात आली.

३. दि. २१ जुन, २०२२ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत विविध घटक व विनाअनुदानित कृषि व संलग्न महाविद्यालयांमध्ये आंतरराष्ट्रीय योग दिवस साजरा करण्यात आला.

४. माननीय कुलगुरू डॉ. पी. जी. पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे तसेच विद्यापीठांतर्गत सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये दि. ०४ जुलै, २०२२ रोजी वृक्षारोपन कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला.

५. दि. १२ ते १७ ऑगस्ट, २०२२ दरम्यान 'हर घर तिरंगा' मोहीम महाविद्यालय स्तरावर आणि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील निवासी इमारतींमध्ये राबविणेत आली. विद्यापीठ स्वयंसेवकांनी घरोघरी जाऊन सदर मोहिमेबाबत जनजागृती केली.

६. दि. ०५ सप्टेंबर, २०२२ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत विविध घटक कृषि व संलग्न महाविद्यालयांमध्ये शिक्षक दिन साजरा करण्यात आला.

७. मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे व सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये दि. २६ नोव्हेंबर, २०२२ रोजी संविधान दिन साजरा करण्यात आला.

८. दि. २८ नोव्हेंबर, २०२२ रोजी मध्यवर्ती परीसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे तसेच सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये महात्मा ज्योतीबा फुले पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली.

९. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे तसेच सर्व घटक महाविद्यालयांमध्य दि. १९ फेब्रुवारी, २०२३ रोजी छत्रपती शिवाजी महाराजांची जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली.

१०. मध्यवर्ती परिसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी तसेच सर्व घटक महाविद्यालयांमध्ये दि. ०८ मार्च, २०२३ रोजी आंतरराष्ट्रीय महिला दिन साजरा करण्यात आला.

११. इतर कार्यक्रम जसे प्रजासत्ताक दिन, महाराष्ट्र दिन, आंतरराष्ट्रीय कामगार दिन व स्वातंत्र्य दिन इ. उत्साहात साजरे करण्यात आले.

आयोजित केलेले मुख्य कार्यक्रम

१. कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे दि. २७ ते २९ मे, २०२२ या कालावधीत देशी गाय संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, कृषि महाविद्यालय, पुणे यांचेमार्फत देशी गायींचे प्रदर्शन आयोजित करणेत आले. दि. २७ मे, २०२२ रोजी प्रदर्शनाचे उद्घाटन महाराष्ट्राचे तत्कालीन उपमुख्यमंत्री माननीय श्री.अजितदादा पवार यांच्या शुभहस्ते आणि डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी यांच्या अध्यक्षतेखाली पार पडले.

२. दि. ३० जुलै, २०२२ रोजी काष्टी, मालेगाव येथील कृषि विज्ञान संकुल उद्घाटन सोहळा महाराष्ट्राचे माननीय मुख्यमंत्री ना. श्री. एकनाथजी शिंदे यांच्या शुभहस्ते आणि मा. आ. श्री. दादाजी भुसे, माजी कृषि व माजी सैनिक कल्याण मंत्री, महाराष्ट्र शासन यांचे उपस्थितीत पार पडला.

३. भास्कराचार्य प्रतिष्ठान, कोल्हापूर यांनी राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे व्यवसायिक

सामाजिक जबाबदारीच्या माध्यमातून बांधलेल्या राजमाता विजयाराजे सिंधीया मुलींच्या वसतिगृहाच्या प्रवेशद्वारावर 'राजमाता विजयाराजे सिंधीया' या तैलचित्राचे अनावरण श्री. ज्योतिरादित्य सिंधीया, माननीय केंद्रीय मंत्री, नागरी विमान वाहतूक आणि पोलाद यांचे शुभहस्ते दि. ०३ सप्टेंबर, २०२२ रोजी करण्यात आले. डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी हे या समारंभाच्या अध्यक्षस्थानी होते. माननीय ना. श्री. चंद्रकांतदादा पाटील, उच्च व तंत्रशिक्षण, वस्त्रोद्योग आणि संसदकार्य मंत्री; माननीय श्री. धनंजय महाडिक, खासदार (राज्यसभा); माननीय श्री. संजय मंडलिक, आमदार; माननीय श्री. ऋतुराज पाटील, आमदार हे यावेळी उपस्थित होते.

४. दि. १७ ते १८ ऑक्टोबर, २०२२ या कालावधीत विद्यार्थी, प्राध्यापक आणि शेतकरी यांच्यासाठी विविध घटक महाविद्यालयांमध्ये पंतप्रधान किसान सन्मान संमेलनाचे थेट प्रक्षेपण आयोजित करण्यात आले.

५. १८ वा राज्यस्तरीय आंतरविद्यापीठ युवा महोत्सव इंद्रधनुष्य–२०२२ महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे दि. ०५ ते ०९ नोव्हेंबर, २०२२ दरम्यान आयोजित करण्यात आला. या महोत्सवाचे उदघाटन ना. श्री. राधाकृष्ण विखे पाटीलजी, माननीय महसूल मंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे शुभहस्ते झाले. याप्रसंगी श्री. भारत गणेशपुरे, ज्येष्ठ मराठी अभिनेते, इतर मान्यवर आणि विद्यापीठ अधिकारी उपस्थित होते. या युवा महोत्सवात राज्यातील २१ विद्यापीठातील ८०० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

६. भारतीय मृदशास्त्र संस्थेच्या राहुरी विभागाने दि. १५ ते १८ नोव्हेंबर, २०२२ दरम्यान भारतीय मृदशास्त्र संस्थेचे ८६ वे वार्षिक अधिवेशन मध्यवर्ती परीसर, मफुकृवि, राहुरी येथे आयोजित केले.

७. दि. ०५ डिसेंबर, २०२२ रोजी मध्यवर्ती परीसर, मफुकृवि, राहुरी येथे डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी यांच्या अध्यक्षतेखाली जागतिक मृदा दिन साजरा करण्यात आला. सदर कार्यक्रमास पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार, माननीय कार्याध्यक्ष, आदर्श गाव संकल्प आणि प्रकल्प समिती, महाराष्ट्र राज्य हे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते.

८. विद्यापीठाने दि. २० ते २२ डिसेंबर, २०२२ दरम्यान मध्यवर्ती परिसरामध्ये मफुकृवि माजी विद्यार्थी कार्निव्हल ऑफ इंडस्ट्री एंटरप्रेन्युअर्स मीट आणि एक्झिबिशन (उडखचएद) आयोजित केले. विद्यापीठाच्या माजी विद्यार्थ्यांचा मेगा मेळावा, कॅम्पसमधील विद्यार्थ्यांसाठी यशस्वी उद्योजकांची प्रेरक भाषणे, शेतकऱ्यांसाठी तांत्रिक सत्रे, विविध उद्योगांचे प्रदर्शन आणि रोजगार मेळाव्याचा या कार्यक्रमात समावेश होता. सर्व माजी विद्यार्थी, उद्योजक, उद्योग जगतातील नेतृत्व, धोरणकर्ते, विद्यार्थी आणि शेतकरी यांना एकत्र आणण्याचा आणि विद्यापीठाच्या माजी विद्यार्थी उद्योजकांच्या सेवांना मान्यता देण्याचा हा प्रयत्न होता. विद्यापीठाच्या इतिहासातील हा अशा प्रकारचा पहिला कार्यक्रम होता जो माजी विद्यार्थी आणि उद्योजकांनी प्रायोजित केला होता.

९. कृषि आणि शेतकरी कल्याण मंत्रालय आणि पणन व निरीक्षण संचालनालय, भारत सरकार यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे दि. २४ डिसेंबर, २०२२ रोजी राष्ट्रीय ग्राहक दिन साजरा करण्यात आला. यानिमित्ताने ॲगमार्क प्रमाणित उत्पादनांचे एक दिवसीय प्रदर्शन आयोजित करणेत आले.

१०. विद्यापीठाचा ३६ वा पदवीदान समारंभ दि. ०६ जानेवारी, २०२३ रोजी मध्यवर्ती परिसर, मफुकृवि, राहुरी येथे आयोजित करण्यात आला. महामहिम श्री. भगतसिंह कोश्यारी, राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य आणि कुलपति, मफुकृवि, राहुरी यांनी अध्यक्षस्थान भुषविले. पद्मविभुषण मा. डॉ. अनिल काकोडकर, माजी अध्यक्ष, अणुऊर्जा आयोग, भारत सरकार हे प्रमुख पाहुणे आणि मा.श्री. अब्दुल सत्तार, प्रतिकुलपति, मफुकृवि, राहुरी व कृषिमंत्री, महाराष्ट्र राज्य हे सन्माननीय अतिथी म्हणुन उपस्थित होते. एकुण ६८३२ विद्यार्थ्यांना पदवी प्रदान करण्यात आल्या. पद्मश्री मा. श्री. पोपटराव पवार, कार्याध्यक्ष, आदर्श गांव संकल्प व प्रकल्प समिती, महाराष्ट्र राज्य आणि मा. डॉ. सी. डी. मायी, माजी अध्यक्ष, कृषि शास्त्रज्ञ निवड मंडळ, नवी दिल्ली यांना 'डॉक्टर ऑफ सायन्स' ही मानद पदवी बहाल करण्यात आली.

११. कृषि महाविद्यालय, पुणे व धुळे येथे रक्तदान शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते. प्राध्यापक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी यांच्यासह १३८ रक्तदात्यांनी रक्तदान केले.

१२. विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील सर्व घटक महाविद्यालयांनी माननीय कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी यांच्या मार्गदर्शनाखाली 'माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी' या अभियानाचे आयोजन केले. या अभियानांतर्गत कृषि शास्त्रज्ञांनी विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील गावांना भेटी देऊन विविध पीक पद्धती, शेतकऱ्यांना भेडसावणाऱ्या विविध समस्या आणि त्यावरील उपाय याबाबत शेतकऱ्यांशी चर्चा केली.

१३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात आंतरराष्ट्रीय तृणधान्य

वर्ष २०२३ उत्साहाने साजरे केले जात आहे. प्राध्यापक, कर्मचारी, विद्यार्थी आणि शेतकरी यांच्यामध्ये भरड धान्याचे आरोग्य आणि आहारातील पौष्टिक मूल्य यांचे फायद्यांविषयी जागरूकता निर्माण करण्यासाठी विविध अतिथी व्याख्याने, कार्यक्रम आयोजित केले जात आहेत.

अध्यापक क्षमता विकास

१. अध्यापक क्षमता विकास कार्यक्रमांतर्गत ३१६ शिक्षकवर्गीय कर्मचारी आणि २१ विद्यार्थ्यांनी निरनिराळ्या उन्हाळी/हिवाळी कार्यशाळा तसेच राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिषदेंमध्ये सहभाग घेतला.

२. डॉ. यू. एस. सुर्वे, प्राध्यापक, कृषिविद्या, पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी यांनी दि.०९–१८ सप्टेंबर, २०२२ दरम्यान पश्चिम आफ्रिकन देश बेनिन येथे कृषि परिस्थिति या विषयावरील आंतरराष्ट्रीय प्रशिक्षण कार्यक्रमात सहभाग घेतला.

आयोजित केलेले प्रशिक्षण वर्ग/कार्यशाळा/परिषद

१. कृषि पदविकाधारक विद्यार्थ्यांकरीता ‘फुले आणि भाजीपाल्याची संरक्षित लागवड’ या विषयावरील एक वर्ष कालावधीचा प्रशिक्षण कार्यक्रम २६ लाभार्थ्यांसह कृषि महाविद्यालय, पुणे यांच्यातर्फे राबविण्यात आला.

२. कृषि व संलग्न क्षेत्राशी निगडीत ३५ प्रशिक्षण कार्यक्रम डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी येथे राबविण्यात आले. सदर प्रशिक्षणात एकूण ४५९५ लाभार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

३. पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे कृषि व संलग्न क्षेत्राशी निगडीत २२ प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यात आले. सदर प्रशिक्षणात एकूण ४१३८ लाभार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

४. अनुसूचित जाती–अनुसूचित योजनेंतर्गत कृषि व संलग्न क्षेत्राशी निगडीत १९ प्रशिक्षण कार्यक्रम राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे राबविण्यात आले. सदर प्रशिक्षणात एकूण ११७५ लाभार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

विद्यार्थी विकास

विद्यार्थी ग्रामिण उद्योजकता जागृकता विकास अभियान लाभार्थी/ राष्ट्रीय प्रज्ञा शिष्यवृत्ती

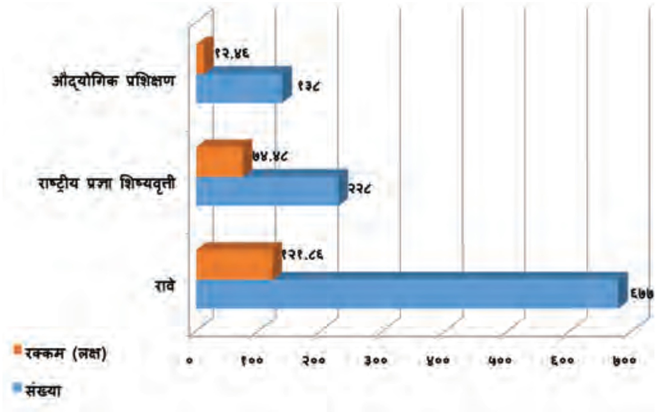

कनिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती/ वरिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती/ राष्ट्रीय पात्रता चाचणी (नेट)/ स्पर्धा परीक्षा इत्यादी मधील विद्यार्थ्यांची उपलब्धी

१. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या कनिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती आणि वरिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती परीक्षेत अनुक्रमे १८ आणि ०९ विद्यार्थ्यांनी सुयश संपादित केले. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या राष्ट्रीय निवड चाचणी (ICAR NET) परीक्षेत १३१ विद्यार्थ्यांनी सुयश संपादले.

२. पीएच. डी. स्कॉलर श्री. के. जी. तेली (२०२०/०६) कृषिविद्या विभाग, पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी आणि कु. आर. बी. कुकडे (२०२०/०२) कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी विभाग, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी यांची मार्च, २०२२ मध्ये कृषि संशोधन शास्त्रज्ञ (ARS) म्हणून निवड झाली.

३. डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरीच्या संघाने स्वयंचलित कांदा कापणी यंत्राच्या विकासासाठी एसएई तिफन (SAE TIFAN)–२०२२ मध्ये सर्वोत्कृष्ट डिझाइनचा पुरस्कार पटकावला.

४. विद्यापीठाच्या चार राष्ट्रीय सेवा योजना (NSS) स्वयंसेवकांना दि. २७ एप्रिल, २०२२ रोजी राज्यस्तरीय उत्कृष्ट राष्ट्रीय सेवा योजना स्वयंसेवक म्हणून श्री. उदय सामंत, तत्कालीन उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री, महाराष्ट्र यांचे शुभहस्ते पुरस्कृत करणेत आले.

५. दि.११–१२ फेब्रुवारी, २०२३ या कालावधीत पुणे महानगरपालिका, पुणे यांनी आयोजित केलेल्या फळे, फुले आणि भाजीपाला स्पर्धा आणि प्रदर्शन २०२३ मध्ये कृषि महाविद्यालय, पुणे आणि उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे येथील पंचवीस विद्यार्थ्यांनी पारितोषिके पटकावली.

सामंजस्य करार

अ) आंतरराष्ट्रीय

अ. क्र.	संस्थेचे नांव	वर्ष	उद्देश
१	पर्यटन मंत्रालय, ईस्राइल	०७ जून, २०२२	इंडो- ईस्राइल विद्यार्थी कार्यानुभवाधिष्ठीत कार्यक्रमाला प्रोत्साहन देणे
२	मरडॉक विद्यापीठ, मरडॉक, ऑस्ट्रेलिया	१४ जुलै, २०२२	शिक्षण, संशोधन, प्रशिक्षण, अभ्यासक्रम आणि अभ्यासक्रम संरचना विकास व प्रोत्साहन; प्राध्यापक आणि विद्यार्थी देवाणघेवाण; अध्यापक क्षमता विकास
३	इकोसर्ट, फ्रान्स	०८ ऑक्टोबर, २०२२	सेंद्रिय प्रमाणीकरण पदव्युत्तर पदविका

ब) राष्ट्रीय

अ. क्र.	संस्थेचे नांव	वर्ष	उद्देश
१	एफएमसी इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेड, मुंबई	२१ एप्रिल, २०२२	पदव्युत्तर पदवी विद्यार्थ्यांना संशोधनपर शिष्यवृत्ती
२	भारतीय तंत्रज्ञान संस्था, कानपूर, उत्तर प्रदेश	०१ जुलै, २०२२	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे सेंटर ऑफ एक्सलन्सची स्थापना करणे
३	भारतीय ऊस संशोधन संस्था, लखनौ, उत्तर प्रदेश	१३ जुलै, २०२२	पदव्युत्तर पदवी विद्यार्थ्यांना संशोधन, प्रशिक्षण आणि क्षमता वाढीसाठी सहाय्य
४	कृषि महाविद्यालय, पुणे आणि मिटकॉन कन्सल्टन्सी अँड इंजिनिअरिंग सर्व्हिसेस प्रायव्हेट लिमिटेड, पुणे	२६ ऑगस्ट, २०२२	मृदा सेंद्रीय कार्बन निर्धारण; मृदा, वायू आणि जल प्रदूषण; कृषि व घनकचरा व्यवस्थापन या क्षेत्रात सहयोगात्मक संशोधन आणि विकास
५	महाराणा प्रताप कृषि व तंत्रज्ञान विद्यापीठ, उदयपुर, राजस्थान	२४ नोव्हेंबर, २०२२	पदव्युत्तर पदवी कृषि शिक्षण
६	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशास्त्र विद्यापीठ, लोणेरे, रायगढ	१९ जानेवारी, २०२३	शिक्षण, संशोधन, नवोपक्रम, उद्योजकता यांचा विकास; प्राध्यापक आणि विद्यार्थी देवाणघेवाण; अध्यापक क्षमता विकास

पुरस्कार आणि मान्यता

अ) अध्यापक

१. डॉ. बी. डी. भाकरे, प्रमुख, मृद्शास्त्र आणि कृषि रसायनशास्त्र विभाग, पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी यांची दि. १५-१८ नोव्हेंबर, २०२२ रोजी मफुकृवि, राहुरी येथे झालेल्या भारतीय मृद्शास्त्र संस्थेच्या ८६ व्या वार्षिक अधिवेशनात भारतीय मृद्शास्त्र संस्था, नवी दिल्लीकरीता फेलो म्हणून निवड झाली.

२. डॉ. एस. एम. नलवडे, प्रमुख, कृषि यंत्रे व शक्ती अभियांत्रिकी विभाग, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी यांना इंडियन सोसायटी ऑफ ॲग्रिकल्चरल इंजिनीअर्स (ISAE), नवी दिल्ली यांच्याकडून कृषि यंत्रे आणि शक्ती या क्षेत्रातील सेवेबद्दल प्रशंसा पदक-२०२२ प्रदान करण्यात आले.

३. डॉ. यू. एस. सुर्वे, प्राध्यापक, कृषिविद्या, पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी यांची २०२२-२०२४ या दोन वर्षांच्या कार्यकाळासाठी भारतीय कृषिविद्या संस्था, नवी दिल्लीकरीता समुपदेशक म्हणून निवड झाली.

४. डॉ. एस. व्ही. कोळसे, सहयोगी प्राध्यापक, वनस्पती रोगशास्त्र आणि कृषि अनुजीवशास्त्र, पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी यांची

इंडियन फायटोपॅथॉलॉजिकल सोसायटी, नवी दिल्लीचे विभागीय अध्यक्ष (पश्चिम विभाग) म्हणून बिनविरोध निवड झाली.

५. डॉ. एस. एस. धुमाळ, सहयोगी प्राध्यापक, उद्यानविद्या, रा.छ. शा.म. कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर यांची 'सोसायटी फॉर ॲडव्हान्समंट ऑफ ह्युमन अँड नेचर', डॉ. वाय.एस. परमार उद्यानविद्या आणि वनशास्त्र विद्यापीठ, सोलन, हिमाचल प्रदेशचे फेलो आणि स्थायी मानद मंडळ सदस्य म्हणून निवड झाली.

६. दि. १२ मार्च, २०२३ रोजी बालेवाडी संकुल, पुणे येथील कार्यक्रमात विद्यापीठातील २० हून अधिक शास्त्रज्ञांचा महाराष्ट्र तील बाजरी उत्पादक शेतकरी गटाचे उत्पन्न वाढविण्यासाठी खरीप२०२२ दरम्यान 'डिजिटल शेतीशाळा' ऑनलाइन कार्यक्रम तील योगदानाबद्दल श्री. देवेंद्र फडणवीस, माननीय उपमुख्यमंत्री, महाराष्ट्र यांचे शुभ हस्ते आणि श्री. अमीर खान व श्रीमती. किरण राव, संस्थापक, पाणी फाउंडेशन यांच्या उपस्थितीत सत्कार करण्यात आला.

ब) संस्था

१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागांतर्गत बेकरी युनिट उत्पादित नानकटाई कुकीज/ बिस्कीटास २० वर्षाकरीता पेटंट प्राप्त झाले.

२. कीडनाशक अवशेष प्रयोगशाळा, कृषि कीटकशास्त्र विभाग, मफुकृवि, राहुरीस प्रयोगशाळा चाचणी आणि अंश परीक्षणासाठी राष्ट्रीय अधिस्वीकृती मंडळ (NABL), गुरुग्राम, हरियाणा यांचेमार्फत मान्यता प्राप्त झाली आहे (२१ फेब्रुवारी, २०२२ ते २० फेब्रुवारी, २०२४).

३. डॉ. अ. शि. कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी अंतर्गत बी. टेक (कृषि अभियांत्रिकी) या पदवीस अखिल भारतीय तंत्र शिक्षण परिषद, नवी दिल्ली (AICTE) यांची मान्यता महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे देशातील तिसरे कृषि विद्यापीठ आहे (१४ जुलै, २०२२).

४. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला अधिकृत ड्रोन पायलट प्रशिक्षण संस्था स्थापन करणेसाठी नागरी विमान उड्डान महासंचालनालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली (DGCA) यांची मान्यता प्राप्त झाली आहे. सदर प्रशिक्षण केंद्र हे देशातील कृषि विद्यापीठातील पहिले व एकमेव केंद्र आहे (२८ सप्टेंबर, २०२२).

नवीन घटक महाविद्यालय

महाराष्ट्र शासनाने काष्टी, ता. मालेगाव, जि. नाशिक येथे सन २०२२-२३ या शैक्षणिक वर्षापासून नवीन घटक कृषि महाविद्यालय, उद्यानविद्या महाविद्यालय आणि कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय मंजूर केले आहे.

नवीन शैक्षणिक कार्यक्रम

राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली अंतर्गत ''हवामान अद्यावत शेती व जल व्यवस्थापनाचे'' आधुनिक कृषि विज्ञान व तत्रंज्ञान केंद्राने पोस्ट डॉक्टरेट हा अभ्यासक्रम सुरु केला आहे.

१.२. संशोधन

१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने अहवाल वर्षात विविध पिकांचे ४ सुधारित वाण प्रसारित केले. यामध्ये भात : फुले कोलम (व्हीडीएन-१८३२), भात : फुले सुपर पवना (आय. जी.पी.-१३-१२-१९), मका : फुले उमेद (क्युएमएच १७०१), मका : फुले चॅम्पियन (क्युएमएच १८१९).

२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने अहवाल वर्षात तीन कृषि यंत्रे - फुले रस काढणी यंत्र, फुले ऊस पाने काढणी व कुट्टी यंत्र आणि फुले भुईमुग शेंगा फोडणी व वर्गवारी यंत्र विकसीत केले आहे.

३. पीक उत्पादनामध्ये पीक पद्धती, पीक संरक्षण या बाबींना अनन्यसाधारण महत्व आहे. याबाबत विद्यापीठाने ६९ शिफारशी अहवाल वर्षात शेतकरी बांधवांसाठी प्रसारित केल्या आहेत.

४. शेतकऱ्यांना सुधारित बियाणाचा सुरळीत पुरवठा होण्याकरिता विद्यापीठात मोठ्या प्रमाणावर बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविण्यात आला. अहवाल वर्षात ३३७७० क्विंटल बियाण्यांचे उत्पादन करण्यात आले.

५. फळबागांची महाराष्ट्रात जास्त प्रमाणात लागवड होत आहे. याकरिता विद्यापीठातर्फे एकूण ११.०५ लाख फळझाडे, शोभिवंत झाडे यांची रोपे व कलमे पुरविण्यात आली.

६. अहवाल वर्षात एकुण ४०० लिटर व १३.२२ मे. टन जैविक किटकनाशके, ९७.४३ मे. टन आणि ८२५३ लिटर जैविक खते आणि ५०,००० लिटर द्रवरुप सुक्ष्म अन्नद्रव्य उत्पादित करण्यात आली.

१.३. विस्तार शिक्षण

कृषि विद्यापीठाकडे विस्तार शिक्षण कार्यक्रमाची जबाबदारी देण्यात आलेली आहे. विस्तार कार्यक्रम सरकारी संस्था, बिगर शासकीय संस्था, सहकारी स्वयंसेवी संस्था, खाजगी संस्था इत्यादीच्या मदतीने राबविण्यात येतात.

१. विद्यापीठांतर्गत असलेली कृषि महाविद्यालये, संशोधन केंद्रे, कृषि विज्ञान केंद्रे, विभागीय आणि जिल्हा विस्तार केंद्रे येथे ६५७ प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले.

२. अहवाल वर्षात ७९ जिल्हा मासिक कार्यशाळा आयोजित करण्यात आले व त्याचा १७८५ लाभार्थींना फायदा झाला.

३. अहवाल वर्षात ४१० कृती प्रात्याक्षिक, ६४७ परिणाम प्रात्याक्षिक व शेतकऱ्यांच्या शेतावर ९२७ आद्यरेखा प्रात्यक्षिके घेण्यात आले होते, याचा ५५२२ शेतकऱ्यांना लाभ झाला.

४. विस्तार शिक्षणाचे १९२६ कार्यक्रमामध्ये उदा. गटचर्चा, शिवारफेरी, शेतीदिन, शेत आणि घरांना भेटी, शेतकरी मेळावे, शेतीविषयक प्रदर्शन, शेतकऱ्यांची अभ्यास सहल, निदान चमुच्या भेटी, विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचे विस्तार शिक्षण कार्यक्रमातून मार्गदर्शनाचा लाभ शेतकऱ्यांना, शेती खात्यातील कर्मचाऱ्यांना, बिगर सरकारी संस्थांना व कर्मचाऱ्यांना झालेला आहे.

५. विद्यापीठातील शास्त्रज्ञांच्या निदान चमूने ५१० ठिकाणी शेतात शेतकऱ्यांच्या भेटी घेऊन मार्गदर्शन केले.

६. विद्यापीठामार्फत कृषिदर्शनीच्या २१,००० प्रति, श्रीसुगीच्या १,५०० प्रति, घडीपत्रिका १५ प्रति व शेतीविषयावरील वेगवेगळी पुस्तके, मफुकृवि घडामोडी शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.

७. एकूण ५१,२९३ शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निराकरण हेल्पलाईन दूरध्वनीमार्फत करण्यात आले.

८. फिरते पीक चिकित्सालयाद्वारे शेतकऱ्यांच्या शेतावर २०१४ मातीचे व पाण्याचे नमुने, २५३ रोगांचे तर १८८ किडींचे नमुने तपासून त्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले.

९. एकुण १६७४०० शेतकऱ्यांना एस.एम.एस.द्वारे पीक सल्ला देण्यात आला.

२. शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे महाराष्ट्रातील पहिले राज्य कृषि विद्यापीठापैकी एक आहे ज्याचे कार्यक्षेत्र पश्चिम महाराष्ट्रातील १० जिल्ह्यांमध्ये आहे. संचालक शिक्षण हे विद्यापीठाच्या शिक्षणाचे नेतृत्व करण्याची जबाबदारी सांभाळत आहेत. सर्व घटक व संलग्न महाविद्यालये, विद्यापीठाच्या तांत्रिक शाळांतील विद्याशाखेच्या अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख व अधिकाऱ्यांशी समन्वय साधून कार्यक्रम बनवणे तसेच शैक्षणिक अभ्यासक्रमाबाबत मार्गदर्शन करणे याची जबाबदारी संचालक शिक्षण यांची आहे.

कौशल्य विकास आणि सक्षम मानवी संसाधनाची निर्मिती यासाठी कृषि आणि संलग्न क्षेत्रात पदविका, पदवीधर, पदव्युत्तर आणि आचार्य स्तरावरील दर्जेदार शिक्षण प्रदान करणे हा उद्धेश आहे.

सक्षम पदवीधरांसाठी गुणवत्तापूर्ण शिक्षण

विद्यापीठ विविध शैक्षणिक कार्यक्रम जसे की कृषि तंत्रज्ञान पदविका, कृषि, उद्यानविद्या, कृषि अभियांत्रिकी, अन्न तंत्रज्ञान, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन, जैव तंत्रज्ञान या विषयांचे पदवी, तसेच कृषि च्या २० व कृषि अभियांत्रिकीच्या ०४ विषयांमध्ये पदव्युत्तर पदवी आणि कृषि विभागातील १७ व कृषि अभियांत्रिकीच्या ०४ विभागांमध्ये आचार्य पदवीचे शिक्षण प्रदान करते.

विद्यापीठांतर्गत मध्यवर्ती परीसर, मफुकृवि, राहुरी येथे पदव्युत्तर व आचार्य पदवीसाठी पदव्युत्तर महाविद्यालय, बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि साठी पुणे, कोल्हापूर, धुळे, नंदुरबार, कराड, मुक्ताईनगर, हाळगांव आणि काष्टी, मालेगांव अशी आठ कृषि महाविद्यालये; बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या साठी पुणे व काष्टी, मालेगांव अशी दोन उद्यानविद्या महाविद्यालये; बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) साठी राहुरी व काष्टी, मालेगांव अशी दोन कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालये; आणि काष्टी, मालेगांव येथे बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन व बी.टेक. (अन्न तंत्रज्ञान) या विषयासाठी प्रत्येकी एक महाविद्यालय आहे. तसेच, राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयात एम. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) आणि आचार्य (कृषि अभियांत्रिकी) हे पदवी अभ्यासक्रम राबवले जातात. कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे व कोल्हापूर येथे एम.एस्सी. (कृषि) पदवी तसेच पुणे येथे कृषि हवामानशास्त्र या विषयात आचार्य पदवी अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला आहे. कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन अर्थात एम.बी.ए. (कृषि) मधील नवीन पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे सुरू झाला आहे.

२.१ शैक्षणिक कार्यक्रम

२.१.१ पदवी अभ्यासक्रम

या विद्यापीठांतर्गत ११०४ विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह १४ घटक पदवी महाविद्यालय आहेत. तसेच, ५०७० विद्यार्थी क्षमता असलेली ६१ विना अनुदानित पदवी महाविद्यालये आहेत.

बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि

बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि हा चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम आहे. ज्यामध्ये १८३ श्रेयांक भार ८ सत्रामध्ये विभागलेले आहे. बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि चे एकूण १४३ श्रेयांक भार प्रथम सहा सत्रांपर्यंत पूर्ण केली जातात. सातव्या सत्रात २० श्रेयांक भारचा ग्रामीण कृषि कार्यानुभव (RAWE) आणि कृषि औद्योगिक प्रशिक्षण राबविला जाते. ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना ग्रामीण जीवन आणि शेतीची परिस्थिती तसेच आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब करण्यातील शेतकऱ्यांना उद्धवणाऱ्या अडचणी समजतात. आठव्या सत्रामध्ये कार्यानुभवाधिष्ठित शिक्षण कार्यक्रम राबविला जातो, ज्या अंतर्गत १० (० + १०) क्रेडिटच्या कोणत्याही दोन प्रकल्पामध्ये विद्यार्थी प्रत्यक्ष प्रशिक्षण घेतात. या विद्यापीठाअंतर्गत आठ घटक महाविद्यालये व सत्तावीस संलग्न कृषि महाविद्यालये बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि पदवी अभ्यासक्रम राबवितात.

बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या

बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम असून ८ सत्रामध्ये विभागलेला आहे.बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या पदवी अभ्यासक्रमासाठी एकूण १८२ श्रेयांक भाराची आवश्यकता आहे. सातव्या व आठव्या सत्रात कृषि औद्योगिक प्लेसमेंट व्यतिरिक्त विद्यार्थ्यांकरिता ग्रामीण उद्यानविद्या कार्यानुभव (RHWE) कार्यक्रम राबविला जातो. विद्यापीठाचे दोन घटक महाविद्यालय आणि पाच संलग्न उद्यानविद्या महाविद्यालये या अभ्यासक्रमाची अंमलबजावणी करतात.

बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)

बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) हा ४ वर्षाचा अभ्यासक्रम असून यामध्ये १८३ श्रेयांक भार ८ सत्रामध्ये विभागलेले आहेत. विद्यार्थ्यांसाठी स्टुंडट रेडी कार्यक्रम इन-प्लांट ट्रेनिंग (० + १० श्रेयांक), इंडस्ट्रियल अटॅचमेंट (० + १० श्रेयांक), अनुभवात्मक शिक्षण (० + १० श्रेयांक), प्रकल्प नियोजन व अहवाल लेखन (० + १० श्रेयांक) आणि सेमिनार (० + १ श्रेयांक) या घटकांसह राबविला जातो. हा अभ्यासक्रम विद्यापीठातील दोन घटक आणि आठ संलग्न महाविद्यालयात राबविणयात येत आहे.

बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन

बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन हा चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम ८ सत्रामध्ये विभागलेले आहे. विविध संस्थांच्या सर्व उत्तम अभ्यासक्रमांना अनुसरून व सर्वसाधारणपणे कृषि क्षेत्राच्या आवश्यकतांचा आणि विशेषतः व्यवस्थापनाच्या पैलूंचा समावेश करुन हा अभ्यासक्रम बनविला गेला आहे. अशी अपेक्षा आहे की उत्तीर्ण विद्यार्थी आर्थिक विपणन आणि व्यवस्थापन कौशल्यांमध्ये त्यांचे कौशल्य प्रदान करण्यास सक्षम होतील. एकूण १८० श्रेयांकापैकी १४० कोर्स श्रेयांक सहाव्या सत्रापर्यंत पूर्ण होतात. सातव्या सत्रामध्ये १० (०+१०) श्रेयांकाचे कोणत्याही दोन मॉड्यूलसाठी २० श्रेयांकभाराच्या अनुभवात्मक शिक्षणाची शिफारस केली आहे. आठव्या सत्रामध्ये विद्यार्थ्यांना इन-प्लांट ट्रेनिंगसाठी २० श्रेयांक दिले जातात. विद्यापीठातीत एक घटक महाविद्यालय व संलग्न नऊ महाविद्यालयांमध्ये हा अभ्यासक्रम राबविला जात आहे.

बी. टेक. (अन्न तंत्रज्ञान)

बी. टेक. (अन्न तंत्रज्ञान) हा चार वर्षाचा पदवी अभ्यासक्रम आहे जो आठ सत्रामध्ये विभागलेला आहे. एकूण १८३ श्रेयांकापैकी १४५ श्रेयांक सहाव्या सत्रापर्यंत पूर्ण केले जातात. सातव्या सत्रामध्ये विध्याथ्यांसाठी स्टुडंट रेडी कार्यक्रमांतर्गत १८ (३ + १५) श्रेयांकाची तरतूद केलेली आहे, ज्यात ७ (७ + ०) श्रेयांक चे अनुभवात्मक शिक्षण मॉड्यूल १ व २ तसेच ४ (० + ४) श्रेयांक चे संशोधन प्रकल्प व सेमिनारसाठी आहेत. आठव्या सत्रामध्ये, विद्यार्थ्यांना (२० + ०) श्रेयांकासाठी अन्न उद्योगात / संस्थांमध्ये २० आठवड्यांसाठी प्रशिक्षण दिले जाते.

वाणिज्यिक खाद्य प्रक्रिया करणारी युनिट, संशोधन व शिक्षण संस्था व गुणवत्ता नियंत्रण विभाग यासाठी कुशल मनुष्यबळ पुरविणे आणि अन्न प्रक्रिया घटक स्थापन करण्यामध्ये तरुणांना स्वयंरोजगाराच्या संधी निर्माण करणे हे मूळ उद्दीष्ट आहे. विद्यापीठांतर्गत एक घटक महाविद्यालय व सहा संलग्न महाविद्यालयांमध्ये हा अभ्यासक्रम राबविला जात आहे.

बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान)

बी टेक. (जैवतंत्रज्ञान) हा चार वर्षाचा १८६ श्रेयांकभार असलेला पदवी अभ्यासक्रम आहे, जो आठ सत्रामध्ये विभागलेला आहे. जैवतंत्रज्ञान विविध विषयांचे एकात्मिक विज्ञान असल्याने या पदवी कार्यक्रमात प्राणी जैवतंत्रज्ञान, वनस्पती जैवतंत्रज्ञान, सूक्ष्मजीव आणि पर्यावरणीय जीवरसायनशास्त्र आणि बायोइन्फॉरमॅटिक्स या चार विभागांचा समावेश आहे. सातव्या सत्रात विद्यार्थ्यांना स्टुडंट रेडी कार्यक्रमांतर्गत कौशल्य विकासासाठी २० (० + २०) श्रेयांकाचे अनुभवात्मक शिक्षण दिले जाते. आठव्या सत्रात २० (० + २०) श्रेयांकाचे प्रकल्प तयार करणे आणि उद्योजकीय विकास स्टुडंट रेडी कार्यक्रमांतर्गत राबविले जातात. मनुष्यबळ विकसित करण्यासाठी मफुकृवि, राहुरी अंतर्गत सहा संलग्न जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालये आहेत.

२.१.२. पदव्युत्तर अभ्यासक्रम

पदव्युत्तर महाविद्यालय व डॉ. अ. शि. कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी, कृषि महाविद्यालय, पुणे, कोल्हापूर आणि धुळे तसेच येथे पदव्युत्तर पदवी प्रदान करण्यात येते. प्रतिवर्ष ३७३ विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता आहे.

एम.एस.सी. (कृषि)/एम.एस.सी. (उद्यानविद्या)/एम. एस.सी. (कृषि जैव तंत्रज्ञान)/एम.बी.ए.(कृषि.)/एम. टेक.(कृषि अभि.)

एम.एस्सी. (कृषि) पदवी अभ्यासक्रम हा दोन वर्षांचा निवासी अभ्यासक्रम आहे, जो चार सत्रात विभागलेला आहे. अभ्यासक्रमाचे श्रेयांक भार ७० आहे. त्यापैकी ४० श्रेयांक कोर्ससाठी दिले जातात, ज्यात एका विद्यार्थ्याला त्याच्या विशिष्टतेसाठी योग्य विविध अभ्यासक्रम शिकणे आवश्यक आहे. अभ्यासक्रमाचे श्रेयांक मुख्य विषयांमध्ये (२० श्रेयांक), गौण विषय (०८ श्रेयांक), सपोर्टिंग विषय (०६ श्रेयांक), कॉमन विषय (०५ श्रेयांक), सेमिनार (०१ श्रेयांक) असे विभागले गेले आहेत ज्यामुळे ४० श्रेयांक बनतात. याव्यतिरिक्त, सहा श्रेयांक भाराचे नॉन-क्रेडिट अनिवार्य कोर्स दिले आहेत. शोध प्रबंधासाठी ३० श्रेयांक आहेत. प्रत्येक विद्यार्थ्यांची एक सल्लागार समिती असते जी विद्यार्थ्यांना विषयांची निवड व संशोधनास मदत करते. विद्यार्थ्याला संशोधन प्रयोग करावा लागतो आणि पदव्युत्तर पदवी पुरस्कारासाठी अंशतः आवश्यक म्हणून शोध प्रबंध सादर करावा लागतो. एम.एस्सी. (कृषि) पदवी साठी पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे १६९, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे ९६, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे ५४ आणि कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे २८ अशी विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आहे. एम. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) साठी डॉ. अ. शि. कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय मफुकृवि, राहुरी येथे १६ विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आहे

२.१.३. आचार्य पदवी अभ्यासक्रम

पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी आणि डॉ. अ.शिं. कृ.अ.व तं.म., मफुकृवि, राहुरी अंतर्गत अनुक्रमे कृषि विज्ञान आणि कृषि अभियांत्रिकी या विषयातील आचार्य स्तराचे शिक्षण दिले जाते, ज्यात दरवर्षी ८० विद्यार्थ्यांची प्रवेक्ष क्षमता आहे.

आचार्य (कृषि आणि कृषि अभियांत्रिकी)

आचार्य पदवी कार्यक्रम निवासी आवश्यकता असलेला तीन वर्षांचा आहे आणि सहा सत्रामध्ये विभागलेला आहे. कोर्ससाठी श्रेयांकाची आवश्यकता १०० आहे; त्यापैकी २५ श्रेयांक कोर्स वर्क आणि ७५ श्रेयांक संशोधन कामासाठी आहेत. कोर्सचे श्रेयांक मुख्य विषयांमध्ये (१२ श्रेयांक), गौण विषय (०६ श्रेयांक), सपोर्टिंग विषय (०५ श्रेयांक), सेमिनार (०२ श्रेयांक) अशा प्रकारे विभागले गेले आहे. आचार्य पदवीचा मुख्य घटक संशोधन आहे ज्यात विद्यार्थ्यांनी त्याचे संशोधन उद्दीष्टे पूर्ण करण्यासाठी प्रक्षेत्र प्रयोग किंवा डेटा संग्रह किंवा दोन्ही एकत्रित करुन योग्य प्रमाणात आधारित संशोधन करतो. भारतातील इतर राज्य कृषि विद्यापीठातील दोन तज्ञ स्वतंत्रपणे आचार्य संशोधन प्रबंधाचे मूल्यांकन करतात. प्रत्येक विद्यार्थ्यांची एक सल्लागार समिती असते, जी विषयांची निवड आणि संशोधनास विद्यार्थ्यांना मदत करते. कृषि विषयातील आचार्य पदवी साठी पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे ६६ आणि पुणे येथील कृषि महाविद्यालयात ०२ प्रवेश क्षमता आहे. कृषि अभियांत्रिकीमधील आचार्य पदवी साठी डॉ. अ. शिं. कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे १२ विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आहे. याव्यतिरिक्त, सेवेतील उमेदवारांना आचार्य पदवीसाठी प्रवेश दिला जातो.

२.१.४. पदविका

विद्यापीठ दरवर्षी ६० विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता असलेल्या नऊ घटक आणि ५४ विनाअनुदानित कृषि तंत्रज्ञान विद्यालयांच्या माध्यमातून कृषि तंत्रज्ञान पदविका प्रदान करते. तसेच इंग्रजी माध्यमाचा तीन वर्षाचा (सहा सत्र) कृषि तंत्रज्ञान पदविका अभ्यासक्रम ०१ घटक आणि १४ विनाअनुदानित ४० कृषि तंत्रज्ञान विद्यालयांच्या माध्यमातून दरवर्षी ४० विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह राबविला जातो.

२.१.५. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

विद्यापीठाने दोन घटक आणि तीन संलग्न केंद्राद्वारे प्रतिवर्षी ४० विद्यार्थ्यांचा समावेश असलेल्या एका वर्षाच्या कालावधीसाठी गार्डनर्स (माळी) प्रशिक्षण कोर्स देखील उपलब्ध करुन दिला आहे. तसेच सहा महिने कालावधीच्या पॉलिहाऊस तंत्रज्ञानाचा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम उच्च तंत्रज्ञान पुष्पसंवर्धन प्रकल्प, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे उपलब्ध आहे.

२.२ शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात कृषि शिक्षण देण्याकरीता दोन प्रमुख शाखा आहेत

१. कृषि विज्ञान शाखा
२. कृषि अभियांत्रिकी शाखा

१.कृषि विज्ञान विद्याशाखा

१. कृषि विज्ञान विद्याशाखा ही विद्यापीठाची प्रमुख विद्याशाखापैकी एक विद्याशाखा आहे. या विद्याशाखेत विविध १४ विभागांचा समावेश आहे, जसे की कृषि वनस्पतीशास्त्र, कृषि अर्थशास्त्र, कृषि किटकशास्त्र, कृषि विस्तार आणि प्रसारण, कृषि हवामानशास्त्र, कृषिविद्या, पशुसंवर्धन आणि दुग्ध विज्ञान, जीवरसायनशास्त्र, अन्न विज्ञान आणि तंत्रज्ञान, उद्यानविद्या, पाटबंधारे पाणी व्यवस्थापन, वनस्पती विकृतीशास्त्र व कृषि सूक्ष्मजीवशास्त्र, मृद विज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र आणि संख्याशास्त्र.

२. ही विद्याशाखा विविध शैक्षणिक कार्यक्रमांना जबाबदार आहे. उदा. पदवी बी. एस्सी. (ऑनर्स) कृषि, बी. एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या, बी. एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन, बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी),पदव्युत्तर एम. एस्सी. (कृषि) आणि आचार्य (कृषि) आणि कृषि तंत्रज्ञान पदविका.

कृषि अभियांत्रिकी विद्या शाखा

१. कृषि अभियांत्रिकी विद्याशाखा ही विद्यापीठाची एक विद्याशाखा असून यात कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी, कृषि यंत्र आणि उर्जा अभियांत्रिकी, कृषि रचना व ग्रामीण विद्युतीकरण, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी आणि मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी अशा विविध पाच विभागांचा समावेश आहे.

२. ही विद्याशाखा विविध शैक्षणिक कार्यक्रमांना जबाबदार आहे, उदा. पदवी बी. एस्सी. (ऑनर्स) कृषि, बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी), पदव्युत्तर एम. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) आणि आचार्य (कृषि अभियांत्रिकी). कृषि अभियांत्रिकी विद्याशाखा विविध क्षेत्रात शैक्षणिक गरजा पूर्ण करते जसे की, सूक्ष्म सिंचन तंत्रज्ञान, पॉलिहाऊस, निचरा अभियांत्रिकी, भूजल, विहिरी आणि पंप, मृद व जलसंधारण, पाणलोट व्यवस्थापन, धान्य, फळ आणि भाजीपाला साठवण आणि प्रक्रिया, अपारंपरिक उर्जा स्त्रोत, ट्रॅक्टर, कृषि यंत्र आणि उपकरणे, संगणक अनुप्रयोग, रिमोट सेन्सिंग आणि जीआयएस.

२.३ घटक महाविद्यालये

विद्यापीठात पंधरा घटक महाविद्यालये आहेत त्यापैकी पुणे, कोल्हापूर, धुळे, नंदुरबार, कराड, मुक्ताईनगर, हाळगांव आणि काष्टी, मालेगांव येथे अशी एकूण आठ कृषि महाविद्यालये आहेत; मफुकृवि, राहुरी आणि काष्टी, मालेगांव येथे प्रत्येकी एक कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय; पुणे आणि काष्टी, मालेगांव येथे प्रत्येकी एक उद्यानविद्या महाविद्यालय; आणि काष्टी, मालेगांव येथे प्रत्येकी एक कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन व अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय आहे. मध्यवर्ती परीसर, मफुकृवि, राहुरी येथे पदव्युत्तर महाविद्यालय आहे.

२.३.१ कृषि महाविद्यालय, पुणे

पुणे येथील ऐतिहासिक कृषि महाविद्यालय भारतात स्थापना झालेल्या पहिल्या पाच कृषि महाविद्यालयांपैकी एक असून २००७ साली त्याचे शताब्दी वर्ष साजरे झाले. येथे पदवी अभ्यासक्रमासाठी १९० विद्यार्थ्यांची वार्षिक प्रवेश क्षमता आहे. १९८४ साली पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला. एम. एस्सी. (कृषी), एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) आणि एमबीए (कृषि) साठी अनुक्रमे ६०, ६ आणि ३० अशी प्रवेश क्षमता या महाविद्यालयात आहे. कृषि हवामानशास्त्र विषयात आचार्य पदवीसाठी वार्षिक दोन विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता आहे. नुकत्याच सुरू झालेल्या एमबीएम (कृषि) पदवीसह विविध विषयांमध्ये पदव्युत्तर पदवी कार्यक्रम उपलब्ध आहे. महाविद्यालयात उच्च तंत्रज्ञान पुष्पसंवर्धन प्रकल्प, अखिल भारतीय समन्वित जैव–नियंत्रण प्रकल्प, कृषि –हवामानशास्त्र मध्ये प्रगत अभ्यास केंद्र, जैविक नायट्रोजन निर्धारण योजना, कृषि चिकित्सालय व कृषि व्यवसाय प्रशिक्षण केंद्र, अखिल भारतीय समन्वित अळिंबी सुधार प्रकल्प, मासे व कोळंबीचे शेती विभाग, औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्प आणि सुसज्ज रोपवाटीका आहे.

२.३.२ कृषि महाविद्यालय, धुळे

धुळे हा पश्चिम महाराष्ट्राचा उत्तरेकडील जिल्हा आहे. कृषि महाविद्यालयाची स्थापना १९६० मध्ये झाली असून पदवी अभ्यासक्रमासाठी १२८ विद्यार्थी प्रवेश क्षमता आहे. २००९–१० सालापासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला. एम.एस्सी. (कृषि) आणि एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) साठी प्रवेश क्षमता अनुक्रमे २४ आणि ०४ आहे.

महाविद्यालयामध्ये प्रत्येक विभागासाठी प्रशस्त इमारती आहे. कोरडवाहु शेती, कापूस आणि शेंगदाण्यावर संशोधन करण्यावर भर म्हणून हे महाविद्यालय महाराष्ट्रातील उत्तर भागासाठी प्रादेशिक संशोधन केंद्र म्हणून काम करते. महाविद्यालयात गांडुळ खते (वर्मी कंपोस्ट), जैव–खते, जैव–कीटकनाशके, मृदा व सिंचन जल विश्लेषण प्रयोगशाळा, सेंद्रिय शेती प्रात्यक्षिक युनिट, बियाणे उत्पादन, फलोत्पादन रोपवाटिका, गुरेढोरे, मेंढी व शेळी गट, पाणलोट प्रात्यक्षिक युनिट, जलसिंचन प्रणाली प्रात्यक्षिक भूखंड इ. प्रकल्प आहेत.

२.३.३ राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर

कोल्हापूर हे महाराष्ट्र राज्यातील दक्षिणेकडील कृषि आधारित उद्योग आणि सहकारी संस्थांचे उत्कृष्ट जाळे असलेले देशातील एक कृषीदृष्ट्या प्रगत जिल्हा शहर आहे. पुणे – बेंगळुरू राष्ट्रीय महामार्गावर कृषि महाविद्यालय आहे. १९६३ मध्ये या महाविद्यालयाची स्थापना झाली आणि सुरुवातीला शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूरशी संबंधित होते. त्यानंतर १९६९ मध्ये ते या विद्यापीठाचे घटक महाविद्यालय बनले. महाविद्यालयाने सन २०१३ मध्ये सुवर्ण महोत्सव वर्ष साजरा केला. २०१७ मध्ये महाविद्यालयाचे नामकरण राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय असे करण्यात आले. या महाविद्यालयात पदवी अभ्यासक्रमासाठी वार्षिक विद्यार्थ्यांची क्षमता १९० आहे. हे विविध विषयांमध्ये पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम प्रदान करते. २००९–१० पासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला. एम.एस्सी. (कृषि) आणि एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) साठी अनुक्रमे ४८ आणि ०६ अशी वार्षिक विद्यार्थ्यांची क्षमता आहे.

महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांना शिक्षणात मदत करण्यासाठी गांडूळ खत, जैव–खते, जैव कीटकनाशके, फुले शीतपेय, मृद व सिंचन जल विश्लेषण प्रयोगशाळा, रोपे व पिकाच्या बियाण्यांसाठी

फळ पिकांची रोपवाटिका, मृद व जल अभियांत्रिकी प्रक्षेत्र प्रयोगशाळा यासारखे प्रकल्प स्थापन केले आहेत.

२.३.४ कृषि महाविद्यालय, कराड

महाराष्ट्राचे माजी मुख्यमंत्री कै. यशवंतरावजी चव्हाण यांच्या जन्मशताब्दी वर्षाच्या (२०१३) प्रसंगी कृषि महाविद्यालय, कराडची स्थापना झाली. कृषि महाविद्यालय, कराड सन २०१३-१४ पासून ६० विद्यार्थ्यांच्या क्षमतेसह सुरु झाले. हे महाविद्यालय बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि हा पदवी अभ्यासक्रम राबविला जातो. महाविद्यालयाने नविन प्रशासकीय इमारत, ग्रंथालय, मुले आणि मुलींचे वसतिगृहे, विद्यार्थी सुविधा संकुल, खेळाचे मैदान आणि प्रशिक्षण प्रक्षेत्र प्रस्थापित केलेले आहे.

२.३.५ कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार

आदिवासी उपयोजना योजनेंतर्गत अनुसूचित जमाती लोकसंख्येच्या जिल्ह्यांमध्ये (म्हणजेच नंदुरबार व गडचिरोली) शासकीय कृषि महाविद्यालय स्थापनेच्या पुढाकार व निर्णयानुसार १९ जून, २०१३ रोजीचा महाराष्ट्र शासन ठराव तसेच दिनांक ०६ ऑगस्ट २०१३ रोजीचा विद्यापीठ ठरावयानुसार शासकीय कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार ०१ ऑगस्ट, २०१३ पासून सुरु करण्यात आले. या महाविद्यालयात अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी ८०% जागा राखीव आहेत. हे महाविद्यालय बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि हा पदवी अभ्यासक्रम राबवते. ६० विद्यार्थ्यांची वार्षिक प्रवेश क्षमता आहे. महाविद्यालयाने नविन प्रशासकीय इमारत, ग्रंथालय, मुले आणि मुलींचे वसतिगृहे, विद्यार्थी सुविधा संकुल, खेळाचे मैदान आणि प्रशिक्षण प्रक्षेत्र प्रस्थापित केलेले आहे.

२.३.६ कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर

कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर हे २०१५ साली नव्याने स्थापित झालेले महाविद्यालय आहे. २०१५-१६ मध्ये ६० विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि पदवी हा अभ्यासक्रम सुरु झाला.

२.३.७ पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगांव

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगांव शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ पासून वार्षिक ६० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरू झाले. हे महाविद्यालय बी.एस्सी (ऑनर्स) कृषि पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.८ कृषि महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक

कृषि महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक हे शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ पासून प्रतिवर्ष ६० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरू झाले. हे महाविद्यालय बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि हा पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.९ उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे

१९८४ मध्ये कृषि महाविद्यालय पुणेच्या परिसरात या महाविद्यालयाची स्थापना झाली. ३२ विद्यार्थी वार्षिक प्रवेश क्षमता आहे. महाविद्यालयाची स्वत:ची इमारत आहे. ज्यात सुसज्ज वर्ग, प्रयोगशाळा, संगणक व इंटरनेट सुविधा आहेत.

२.३.१० उद्यानविद्या महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक

उद्यानविद्या महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक हे शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ पासून प्रतिवर्ष ६० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरू झाले. हे महाविद्यालय बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या हा पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.११ कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक

कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिकहे शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ पासून वार्षिक ६० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरू झाले. हे महाविद्यालय बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन हा पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.१२ अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक

अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक हे शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ पासून वार्षिक ४० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरू झाले. हे महाविद्यालय बी. टेक. (अन्न तंत्रज्ञान) हा पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.१३ डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी

मातीचे संरक्षण, सिंचन व्यवस्थापन, कृषि यांत्रिकीकरण व काढणी पाश्च्यात प्रक्रियेसाठी कृषि अभियंत्यांची गरज लक्षात घेतल्यानंतर १९६९ मध्ये महाविद्यालयाची स्थापना झाली. १९९६ मध्ये या महाविद्यालयाचे नामकरण माजी केंद्रीय कृषि राज्यमंत्री आणि भारतातील हरीतक्रांतीचे शिल्पकार कै. अण्णासाहेब शिंदे यांच्या नावावरून झाले. हे महाविद्यालय वार्षिक ६४ विद्यार्थी क्षमतेसह बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) अभ्यासक्रम राबवते, तसेच १६ विद्यार्थी क्षमतेसह ४ वेगवेगळ्या विषयात पदव्युत्तर अभ्यासक्रम राबवते. महाविद्यालय कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी, सिंचन व निचरा अभियांत्रिकी, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी व कृषि ऊर्जा व यंत्र या विषयामध्ये आचार्य पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

शैक्षणिक कार्यक्रमांव्यतिरिक्त महाविद्यालयात विहीर आणि कूपनलिकेद्वारे भूजल वापरावर अखिल भारतीय समन्वयित संशोधन प्रकल्प; काटेकोर शेती विकास केंद्र, अखिल भारतीय समन्वयित कृषि अवजारे व यंत्र संशोधन प्रकल्प, रिमोट सुंदर संवेदन प्रयोगशाळा आणि ट्रॅक्टर प्रशिक्षण प्रयोगशाळा कार्यरत आहे. विद्यापीठाच्या आठ संलग्न महाविद्यालयांमध्ये हा अभ्यासक्रम राबविला जात आहे.

२.३.१४ कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक

कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, ता. मालेगांव, जि. नाशिक हे शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ पासून वार्षिक ४० विद्यार्थ्यांच्या प्रवेश क्षमतेसह सुरू झाले. हे महाविद्यालय बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) हा पदवी अभ्यासक्रम राबवते.

२.३.१५ पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी

राज्यातील शेतीच्या उच्च शैक्षणिक गरजा भागविण्यासाठी १९७२ मध्ये पदव्युत्तर महाविद्यालय स्थापन केले गेले. सध्या पदव्युत्तर महाविद्यालय कृषि विद्याशाखेच्या अनुक्रमे १७ आणि १६ विषयांमध्ये पदव्युत्तर आणि आचार्य पदवी अभ्यासक्रम प्रदान करते. पदव्युत्तर आणि आचार्य अभ्यासक्रमला अनुक्रमे १६९ आणि ६६ वार्षिक प्रवेशक्षमता आहे. पदव्युत्तर महाविद्यालयाच्या प्रत्येक विभागाला पदव्युत्तर आणि आचार्य अभ्यासक्रमाच्या विद्यार्थ्यांना शिकविण्यासाठी परस्परसंवादी दोन वर्ग कक्ष उपलब्ध आहेत. वर्गखोल्याव्यतिरिक्त, विद्यार्थ्यांच्या चर्चासत्र, गट चर्चा इत्यादींचे सादरीकरण करण्यासाठी जवळपास प्रत्येक शाखेमध्ये सुसज्ज सेमिनार हॉल आहे. पदव्युत्तर महाविद्यालयाला ५६.२१ हेक्टर क्षेत्रावर पसरलेली एक शिक्षणात्मक शेती आहे आणि ती केवळ विद्यार्थ्यांच्या संशोधन कार्यांसाठी वापरली जाते. विद्यार्थ्यांना उद्यानविद्या शेती, औषधी व सुगंधी वनस्पतींचे शेती तसेच सिंचन व पाणी व्यवस्थापन प्रक्षेत्रावर संशोधनासाठी परवानगी आहे. प्रत्येक विभागात सुसज्ज प्रयोगशाळा आहेत. या व्यतिरिक्त, खालील केंद्रांच्या आधुनिक सुविधा विद्यार्थ्यांच्या संशोधनासाठी उपलब्ध आहेतः जैव तंत्रज्ञान संशोधन केंद्र, कीटकनाशक अवशेषांवर अखिल भारतीय समन्वयीत प्रकल्प, सूक्ष्म पोषक संशोधन योजना, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान प्रयोगशाळा, जैव-खते प्रयोगशाळा, गोठलेले वीर्य प्रयोगशाळा, जैविक नियंत्रण प्रयोगशाळा आणि बेकरी युनिट इ. केंद्रांच्या आधुनिक सुविधा विद्यार्थ्यांच्या संशोधनासाठी उपलब्ध आहेत.

विनाअनुदानित महाविद्यालये

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीला शेतीत अधिक प्रशिक्षित मानव संसाधनाची आवश्यकता व मागणीची जाणीव झाली

आणि त्यानुसार कृषि आणि संलग्न विज्ञान शाखेत ६१ महाविद्यालयांना मान्यता दिली गेली. ही महाविद्यालये कृषि विद्याशाखेत विविध पदवी प्रदान करतात.

अ. क्र.	शाखा	महाविद्यालयांची संख्या	प्रवेश क्षमता
१	कृषि	२७	२८२०
२	उद्यानविद्या	०५	३६०
३	कृषि अभियांत्रिकी	०८	४४०
४	अन्नतंत्रज्ञान	०६	३६०
५	जैवतंत्रज्ञान	०६	६६०
६	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	०९	४४०
	एकुण	**६१**	**५०९०**

तसेच, बारामती येथील संलग्न कृषि महाविद्यालयात ११ विषयांमध्ये प्रतिवर्षी प्रत्येकी ३ विद्यार्थी आणि एम.बी.ए. (कृषि) या विषयामध्ये प्रतिवर्षी ३० विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह पदव्यत्तर पदवी अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला आहे.

क्रीडा घडामोडी

१) आंतर-महाविद्यालयीन क्रीडा स्पर्धा २०२२-२३ विद्यापीठात खालील तपशीलानुसार आयोजित केल्या गेल्या.

अ. क्र.	प्रकार	स्थळ	दिनांक / कालावधी	महाविद्यालयाचे नाव	विजेता/ उपविजेता/ तृतीय
१	बुद्धिबळ (पुरुष)	श्रमशक्ती कृषि, अन्न तंत्रज्ञान आणि कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मालदाड, संगमनेर, जि. अहमदनगर	१६-१७ जुलै, २०२२	कृषि महाविद्यालय, तळसंदे	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, दोंडाईचा	उपविजेता
				क.का.वा. कृषि महाविद्यालय, नाशिक	तृतीय
२	बुद्धिबळ (महिला)			कृषि महाविद्यालय, पुणे व कृषि महाविद्यालय, धुळे	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, लोणी	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	तृतीय
३	बॅडमिंटन (पुरुष)	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, बारामती	३०-३१ जुलै, २०२२	कृषि महाविद्यालय, बारामती	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, पुणे	उपविजेता
				क.का.वा. कृषि महाविद्यालय, नाशिक	तृतीय
४	बॅडमिंटन (महिला)			पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, बारामती	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, पुणे	तृतीय

५	टेबल टेनिस (पुरुष)	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, बारामती	३०–३१ जुलै, २०२२	डॉ. अ. शिं. कृषि अभि. व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, धुळे	तृतीय
६	टेबल टेनिस (महिला)			कृषि महाविद्यालय, पुणे	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, धुळे	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, बारामती	तृतीय
७	फुटबॉल (पुरुष)	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, लोणी	०५–०८ ऑगस्ट, २०२२	कृषि महाविद्यालय, तळसंदे	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, कडेगाव	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, बारामती	तृतीय
८	बास्केटबॉल (पुरुष)	कृषि महाविद्यालय, सोनई	२२–२३ ऑगस्ट, २०२२	पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, सोनई	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, अकलूज	तृतीय
९	बास्केटबॉल (महिला)			कृषि अभि. व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, तळसंदे	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, तळसंदे	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, फलटण	तृतीय
१०	व्हॉलीबॉल (पुरुष)	दादासाहेब मोकाशी कृषि महाविद्यालय, राजमाची, कराड	०१–०२ ऑक्टोबर, २०२२	कृषि महाविद्यालय, बारामती	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, सोनई	उपविजेता
				क. का. वा. कृषि महाविद्यालय, नाशिक	तृतीय
११	व्हॉलीबॉल (महिला)			कृषि महाविद्यालय, सोनई	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, बारामती	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, धुळे	तृतीय
१२	खो–खो (पुरुष)	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, गुंजाळवाडी, संगमनेर	०१–०२ नोव्हेंबर, २०२२	कृषि महाविद्यालय, बारामती	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, पानीव	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, तळसंदे	तृतीय
१३	खो–खो (महिला)			कृषि महाविद्यालय, राजमाची, कराड	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, कडेगाव	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, अकलूज	तृतीय

१४	ॲथलेटिक्स (पुरुष)	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी	१७–१८ नोव्हेंबर, २०२२	कृषि महाविद्यालय, पुणे	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, पानीव आणि कृषि महाविद्यालय, तळसंदे	उपविजेता
				कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी	तृतीय
१५	ॲथलेटिक्स (महिला)			कृषि महाविद्यालय, पुणे	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, तळसंदे	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, बारामती	तृतीय
१६	कुस्ती (पुरुष)	कृषि महाविद्यालय, मिरजगाव	२३–२४ डिसेंबर, २०२२	कृषि महाविद्यालय, फलटण	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, रेठरे व कृषि महाविद्यालय, अकलूज	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, वडाळा व कृषि महाविद्यालय, मिरजगाव	तृतीय
१७	वजन उचलणे शरीरसौष्ठव (पुरुष)			कृषि महाविद्यालय, बारामती	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, रेठरे	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, अकलूज	तृतीय
१८	हॉकी (पुरुष)	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, नारायणगाव	३१ डिसेंबर, २०२२ ते ०१ जानेवारी, २०२३	कृषि महाविद्यालय, फलटण	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, सोनई	उपविजेता
				कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, नारायणगाव	तृतीय
१९	हॉकी (महिला)			क. का. वा. कृषि महाविद्यालय, नाशिक	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, पुणे	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, राजमाची, कराड	तृतीय
२०	क्रिकेट (पुरुष)	कृषि महाविद्यालय, लोणी	०५–०९ जानेवारी, २०२३	कृषि महाविद्यालय, धुळे	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, बारामती	उपविजेता
				क. का. वा. कृषि महाविद्यालय, नाशिक	तृतीय
२१	कबड्डी (पुरुष)	सह्याद्री कृषि अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान महाविद्यालय, कराड	१३–१४ जानेवारी, २०२३	कृषि महाविद्यालय, फलटण	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, बारामती	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, सोनई	तृतीय
२२	कबड्डी (महिला)			कृषि महाविद्यालय, अकलूज	विजेता
				कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	उपविजेता
				कृषि महाविद्यालय, कराड	तृतीय

२) विद्यापीठ संघाने राष्ट्रीय स्तरावरील खालील विविध क्रीडा स्पर्धांमध्ये भाग घेतला.

स्पर्धा	प्रकार	आयोजक विद्यापीठ	दिनांक / कालावधी
अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ स्पर्धा	वक्तृत्व	मुंबई विद्यापीठ, मुंबई	०४ ऑक्टोबर, २०२२
	बुद्धिबळ (महिला)	आयइएस विद्यापीठ, भोपाळ, मध्य प्रदेश	१४-१६ नोव्हेंबर, २०२२
	बुद्धिबळ (पुरुष)	इंदिरा गांधी राष्ट्रीय आदिवासी विद्यापीठ, अमरकंटक, मध्य प्रदेश	१५-१९ नोव्हेंबर, २०२२
	फुटबॉल (पुरुष)	राणी दुर्गावती विद्यापीठ, जबलपूर, मध्य प्रदेश	१९-२५ डिसेंबर, २०२२
	बॅडमिंटन (महिला)	स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड, महाराष्ट्र	२०-२३ डिसेंबर, २०२२
	टेबल टेनिस(पुरुष	राजीव गांधी गौरवयोगी विश्व विद्यालय, भोपाळ, मध्य प्रदेश	२०-२४ डिसेंबर, २०२२
	टेबल टेनिस(महिला)	मुंबई विद्यापीठ, मुंबई	२१-२४ डिसेंबर, २०२२
	बॅडमिंटन (पुरुष)	कोटा विद्यापीठ, कोटा, राजस्थान	२५-२९ डिसेंबर, २०२२
	हॉकी (पुरुष)	आयटीएम विद्यापीठ, ग्वाल्हेर, मध्य प्रदेश	२०-२५ जानेवारी, २०२३
	कुस्ती (पुरुष)	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, महाराष्ट्र	२२-२४ जानेवारी २०२३
	क्रिकेट (पुरुष)	पंडित दिनदयाल उपाध्याय शेखावती विद्यापीठ, सीकर, राजस्थान	०१-१० फेब्रुवारी, २०२३
	शरीर सौष्ठव (पुरुष)	येनेपोया (अभिमत विद्यापीठ) डेरलकट्टे, मंगलोर, कर्नाटक	२०-२२ फेब्रुवारी, २०२३
	वजन उचलणे (पुरुष)	चंदीगड विद्यापीठ, मोहाली, पंजाब	१५-१८ मार्च, २०२३
	रोइंग (पुरुष व महिला)	पंजाब विद्यापीठ, चंदीगड, पंजाब	०१-०७ मार्च, २०२३
	किक बॉक्सिंग (पुरुष)	वीर बहादूर सिंग पूर्वांचल विद्यापीठ, जौनपूर, उत्तर प्रदेश	१४-१७ मार्च, २०२३

३) तमिळनाडू कृषि विद्यापीठ, कोईम्बतूर, तमिळनाडू येथे जून, २०२२ मध्ये आयोजित करण्यात राष्ट्रीय व्यवस्थापन स्पर्धा २०२० मध्ये कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील पदव्युत्तर पदवी व्यवसाय व्यवस्थापनच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला आणि खालीलप्रमाणे बक्षिसे मिळविली.

अ.क्र.	प्रकार	विद्यार्थ्याचे नाव	रँक
१	व्यवसाय योजना	श्री. शंकीकुमार	द्वितीय
		श्री. कृष्णा देशमुख	
२	उत्कृष्ट व्यवस्थापक	श्री. अमित पाटील	तृतीय
३	मानव संसाधन व्यवस्थापन	कु. श्रेया फडतरे	तृतीय
		श्री. आकाश क्षीरसागर	

४) अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ स्पर्धा २०२२-२३ मध्ये विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांनी खालीलप्रमाणे स्थान पटकावले

प्रकार	आयोजक विद्यापीठ	दिनांक / कालावधी	महाविद्यालय / विद्यार्थ्याचे नाव	पदक / रँक
किक बॉक्सिंग (पुरुष)	वीर बहादूर सिंग पूर्वांचल विद्यापीठ, जौनपूर, उत्तर प्रदेश	१४-१७ मार्च, २०२३	श्री. रुषिकेश भागवत भाकरे, रत्नाई कृषि महाविद्यालय, अकलूज, सोलापूर	सुवर्णपदक
			श्री.राहुल जयवंत पाटील डॉ. उल्हास पाटील कृषि महाविद्यालय, जळगाव	५ वा
रोईंग (पुरुष)	पंजाब विद्यापीठ, चंदीगड, पंजाब	०१-०७ मार्च, २०२३	श्री. अनिकेत भाऊसाहेब कानमहाले, क.का.वा. उद्यानविद्या महाविद्यालय, नाशिक	८ वा आणि खेलो इंडियासाठी पात्र
रोईंग (महिला)			कु. सृष्टी सुभाष जाधव, क.का.वा. कृषि महाविद्यालय, नाशिक	७ वी आणि खेलो इंडियासाठी पात्र

५) १८ वा राज्यस्तरीय आंतरविद्यापीठ युवा महोत्सव इंद्रधनुष्य-२०२२ मध्यवर्ती परिसर, मफुकृवि, राहुरी येथे ०५-०९ नोव्हेंबर, २०२२ दरम्यान आयोजित करण्यात आला होता. या युवा महोत्सवात विद्यापीठातील ४२ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला होता व खालीलप्रमाणे पारितोषिके पटकावली.

अ. क्र.	प्रकार	पदक
१	मुकाभिनय	सुवर्णपदक
२	लोकनृत्य	रजतपदक
३	सांस्कृतिक शोभायात्रा	कांस्यपदक

६) दि. ०३-०७ डिसेंबर, २०२२ या कालावधीत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, छत्रपती संभाजीनगर येथे २४ वी महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ क्रीडा स्पर्धा 'क्रीडा महोत्सव-२०२२' आयोजित करण्यात आली होती. सदर महोत्सवात विद्यापीठाच्या संघाने विविध क्रीडा स्पर्धेत सहभाग घेतला. श्री. वृषाल रमेश बेल्हेकर याने तिहेरी उडी स्पर्धेत सुवर्णपदक पटकावले.

७) १५ वा महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ संशोधन महोत्सव 'आविष्कार-२०२२' सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे येथे ११-१५ जानेवारी, २०२३ दरम्यान आयोजित करण्यात आला होता. या संशोधन महोत्सवात विद्यापीठातील २१ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला व खालील विविध स्पर्धांमध्ये पारितोषिके मिळविली.

अ.क्र.	विद्यार्थी व कॉलेजचे नाव	प्रकार	रँक
१	श्री. अनिरुद्ध नंदकुमार बर्वे रा.छ.शा.म. कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	पशुसंवर्धन (पदव्युत्तर पदवी स्तर)	द्वितीय पारितोषिक रु. ३००००/-
२	श्री. सर्वज्ञ अमर पाटील डॉ.डी.वाय.पी. कृषि महाविद्यालय, तळसंदे	वाणिज्य, व्यवस्थापन व कायदा (पदवी स्तर)	तृतीय पारितोषिक रु. २५०००/-

८) २१ वी अखिल भारतीय आंतर कृषि-विद्यापीठ क्रीडा स्पर्धा २०२२-२३ चौधरी चरणसिंग हरियाणा कृषि विद्यापीठ, हिसार, हरियाणा येथे दि. २०-२४ फेब्रुवारी, २०२३ दरम्यान आयोजित करण्यात आल्या. या क्रीडा स्पर्धेत विद्यापीठातील चाळीस विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला होता आणि विद्यापीठाच्या कबड्डी (पुरुष) संघाने उपविजेतेपद पटकावले.

९) २१ वा आंतर कृषि विद्यापीठ युवा महोत्सव 'ॲग्रीयुनिफेस्ट २०२२' कृषि विज्ञान विद्यापीठ, बंगलूरू, कर्नाटक येथे दि. १३-१७ मार्च, २०२३ दरम्यान आयोजित करण्यात आल्या. या युवा महोत्सवात विद्यापीठातील २२ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला व खालील विविध स्पर्धांमध्ये पारितोषिके मिळविली.

अ. क्र.	विद्यार्थ्याचे नाव / विद्यापीठ संघ	प्रकार	पदक
१	विद्यापीठ संघ	मुकाभिनय	रजतपदक
२	कु. बविका प्रताप केने कृषि महाविद्यालय, बारामती	रांगोळी	रजतपदक

१०) विद्यापीठस्तरीय निम्नस्तर कृषि शिक्षण क्रीडा स्पर्धा दि. ३०-३१ जानेवारी, २०२३ दरम्यान मध्यवर्ती परीसर, मफुकृवि, राहुरी येथे आयोजित करण्यात आल्या. विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील ३४ संघांनी खो-खो (पुरुष व महिला) आणि व्हॉलीबॉल (पुरुष व महिला) या क्रीडा प्रकारामध्ये सहभाग घेतला आणि खालीलप्रमाणे पारितोषिके पटकावली.

अ. क्र.	प्रकार	संघ (जिल्हानिहाय)	विजेता / उपविजेता
१	खो-खो (पुरुष)	धुळे-नंदुरबार	विजेता
		जळगाव	उपविजेता
२	खो-खो (महिला)	कोल्हापूर	विजेता
		अहमदनगर	उपविजेता
३	व्हॉलीबॉल (पुरुष)	कोल्हापूर	विजेता
		अहमदनगर	उपविजेता
४	व्हॉलीबॉल (महिला)	सातारा	विजेता
		जळगाव	उपविजेता

विद्यापीठ ग्रंथालय

विद्यार्थ्यांना व वाचकांच्या शिक्षण, संशोधन व प्रसारण कार्यामध्ये ज्ञानदान व माहिती पुरविण्याचे महत्वाचे कार्य ग्रंथालय करते. वाचकांच्या गरजा पुरविण्यासाठी सन १९७१ पासून मध्यवर्ती परिसरात ग्रंथालय कार्यरत झाले. गेल्या चार दशकापासून मा. अध्यक्ष, ग्रंथपाल सल्लागार समिती यांच्या मार्गदर्शनाखाली ग्रंथालयाची समृध्दी होत असून शास्त्रज्ञ, वाचक, शिक्षक यांना अविरत सेवा देत आहे. सध्याच्या माहिती व तंत्रज्ञान युगात ग्रंथालयाच्या सेवेमध्ये आमलाग्र बदल झालेले आहेत. पारंपारिक सेवेसोबत सध्या ग्रंथालयाच्या इंटरनेट, ई-मेल सेवा, सिडी रोम, शोध सेवा, ई नियतकालिके, सेरा, माहिती व तंत्रज्ञानावर आधारित सेवा देण्यात येतात.

ग्रंथालय अनुदान

मध्यवर्ती परीसर, राहुरी येथील ग्रंथालयासाठी सन २०२२-२३ मध्ये महाराष्ट्र शासनाकडून वेतनसाठी रू. ५७.६९ लक्ष व आकस्मिक खर्चासाठी विद्यापीठाकडून रू. १६.६६ लक्ष इतके अनुदान प्राप्त झाले. असे एकूण रू. ७४.३५ लक्ष इतके अनुदान ग्रंथालयास अहवाल वर्षात उपलब्ध झाले.

नियतकालिके व पुस्तक खरेदी

चालु अहवाला वर्षात ११ पुस्तके, ६५ प्रबंधे, ४६ नियतकालिके यांची ग्रंथ संग्रहात भर पडली आणि ३१.३.२०२३ रोजी एकूण ग्रंथ संख्या १,१४,६०९ इतकी झाली. जर्नल ऑफ महाराष्ट्र ॲग्रीकल्चरल युनिव्हरसिटीच्या अदलाबदल कार्यक्रमातंर्गत १४ नियतकालिके प्राप्त झाली आहेत. तसेच ४० नियतकालिके भेट म्हणून प्राप्त झाली आहेत.

ग्रंथालय सेवा

१. मुक्तद्वार पध्दत
२. वाचनासाठी पुस्तके
३. आंतर ग्रंथाकालीन आदान-प्रदान
४. पुर्नआलेख सेवा (झेरॉक्स)
५. वाचन कक्ष सुविधा

माहिती तंत्रज्ञान सेवेअंतर्गत खालील सुविधा उपलब्ध आहेत

१. इंटरनेट सेवा
२. सीडी रोम डेटाबेसेस

३. सेरा (कन्सोरशियम ऑफ इ-रिर्सोसेस इन ॲग्रीकल्चर)

४. ई- जर्नल्स, ऑनलाईन ई-जर्नल्स

५. सांख्यिकी डेटाबेस

६. ई-थेसीस ॲब्स्ट्रॅक्टस डेटाबेस

७. दुरदर्शन संच/ कव्ह.सी.आर

८. कृषि प्रभा-कृषि कोष, ई-ग्रंथ इ.

९. ओपीएसी (ऑनलाईन पब्लीक ॲसेस कॅटलॉग)

ग्रंथालय संग्रह

अ.क्र.	तपशिल	विद्यापीठ ग्रंथालय	कृषि महाविद्यालय ग्रंथालय			एकुण
			पुणे	कोल्हापूर	धुळे	
१	पुस्तके	७५०१०	५०३०१	४१०६९	४२४०३	२०८७८३
२	नियतकालिके	२८०१४	५१६१	४९०४	२६००	४०६७९
३	प्रबंधे	१०४८०	७१५	३३०	२१३	११७३८
४	वर्तमान नियतकालिके	१९८	२५	४१	२९	२९३
५	ई-संसाधने	९०७	१४८	३९२	१२५	१५७२
	एकुण	**१,१४,६०९**	**५६,३५०**	**४६,७३६**	**४५,३७०**	**२,६३,०६५**

हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापनासाठी प्रगत कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान केंद्र

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे सन २०१८ पासून हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापनासाठी प्रगत कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान केंद्र कार्यरत आहे. त्याची अंमलबजावणी राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प (NAHEP) द्वारे केली जाते, जो भारतीय कृषि संशोधन परिषद (ICAR), नवी दिल्ली यांचा प्रमुख प्रकल्प आहे. हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापन, भौगोलिक माहितीकी (RS/GIS), ड्रोन, रोबोटिक्स, इंटरनेट ऑफ थिंग्स आणि काटेकोर शेती ही त्याची महत्त्वाची क्षेत्रे आहेत. तेव्हापासून, या प्रकल्पाने खाली दिलेल्या चार उद्दिष्टांमध्ये नमूद केलेल्या समस्यांचे निराकरण केले आहे.

मुख्य उद्दीष्टे

१) काटेकोर शेती, हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापन तंत्रज्ञानाचा विकास आणि अवलंब करण्यासाठी प्राध्यापक आणि शास्त्रज्ञांमध्ये क्षमता विकसित करणे.

२) मानव संसाधन विकसित करण्यासाठी त्यांना सार्वजनिक क्षेत्रातील आणि खाजगी उद्योगांमध्ये उद्योजकता आणि नोकरी करण्यायोग्य सक्षम करण्यासाठी हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापनामध्ये एक वर्षाचा पदव्युत्तर पदविका सुरु करणे; सध्याच्या एम.एस्सी, एम. टेक., आणि आचार्य अभ्यासक्रम (संशोधन प्रकल्प) बळकट करणे आणि प्राध्यापकांना/ संशोधकांना अचूक जल व्यवस्थापन, अचूक हवामान अद्ययावत शेती आणि भौगोलिक-माहितीशास्त्रातील पोस्ट डॉक्टरेट अभ्यासासाठी तरतूद करणे.

३) सुदुर संवेदन, भौगालिक माहिती प्रणाली तसेच स्थान निश्चितीकरण प्रणाली, ड्रोन, स्वयंचलित यंत्रमानव व सेंसर इत्यादी आधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित स्थानिक निर्णय समर्थन प्रणाली विकसित करुन त्याचा हवामान अद्यावत काटेकोर शेती व पाणी व्यवस्थापनासाठी वापर करणे.

४) कार्यांतर्गत नोकरी-प्रशिक्षण आणि अभ्यासाधारित शिक्षण प्रणाली राबविणे; रोजगार आणि प्लेसमेंट दर वृध्दिंगत करणे आणि व्यवसाय आणि उद्योजकता संधी.

* एकूण १९.९० कोटी रुपये अर्थसंकल्प असलेला प्रकल्प डॉ. के. पी. विश्वनाथा, माजी कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी यांच्या कार्यकालात विद्यापीठात कार्यन्वीत झाला. डॉ. पी. जी. पाटील, कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी यांच्या नेतृत्वात, डॉ. एस. आर. गडाख, संशोधन संचालक आणि विस्तार शिक्षण

संचालक, मफुकृवि, राहुरी यांच्या यांच्या मार्गदर्शनाखाली आणि डॉ. ए. एल. फरांदे, माजी अधिष्ठाता (कृषि) व संचालक शिक्षण, मफुकृवि, राहुरी आणि डॉ. पी. एन. रसाळ, अधिष्ठाता (कृषि) व संचालक शिक्षण, मफुकृवि, राहुरी यांच्या प्रशासकीय व तांत्रिक नियंत्रणाखाली, डॉ. एस. डी. गोरंटीवार, प्रमुख संशोधक आणि डॉ. एम. जी. शिंदे, सह–प्रमुख संशोधक, मफुकृवि, राहुरी; डॉ. जे. एस. पाचपुते, सह–प्रमुख संशोधक, पुणे यांच्यासह विद्यापीठातील विविध २२ विद्याशाखा सदस्य आणि २२ विविध विभागातील संशोधन सहयोगी कार्यरत आहेत.

* या प्रकल्पाने परदेशातील विविध विद्यापीठे, वॉशिंग्टन स्टेट युनिव्हर्सिटी, पुलमन, डब्ल्यूए, यूएसए; मिसिसिपी स्टेट युनिव्हर्सिटी, स्टार्कविले, एमएस, यूएसए; आंतरराष्ट्रीय जल व्यवस्थापन संस्था (आयडब्ल्यूएमआय) कोलंबो, श्रीलंका (सीजीएआयआर ऑर्गनायझेशन); एशियन इंस्टीट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, बँकॉक, थायलंड; लॉफबरो युनिव्हर्सिटी, यूके आणि प्रतिष्ठित राष्ट्रीय संस्था व संघटना जसे की, भारतीय तंत्रज्ञान संस्था, पवई, मुंबई; इंडियन इंस्टिट्यूट ऑफ रिमोट सेन्सिंग, देहरादून; राष्ट्रीय अजैविक ताण व्यवस्थापन संस्था, माळेगाव, बारामती; सेंट्रल रिसर्च इन्स्टिट्यूट फॉर ड्रायलँड ॲग्रीकल्चर (सीआरआयडीए), हैदराबाद आणि नॅशनल ब्युरो ऑफ सॉइल सायन्स अँड लँड यूज प्लॅनिंग, नागपूर यांचेशी सहकार्यात्मक करार केले आहेत.

* हवामान अद्ययावत शेतीसाठी काटेकोर शेती यंत्रे, रोबोटिक्स आणि ड्रोनचा उपयोग, अचूक व काटेकोर जल व्यवस्थापन, स्वयंचलित सिंचन प्रणाली, दुरस्थ संवेदन, जीआयएस आणि जीपीएस, हवामान अनुकूल कृषि आणि हवामान अद्ययावत खेड्यांमध्ये गूगल अर्थ इंजिन आणि कृत्रिम बुद्धिमत्ता अनुप्रयोग ही हवामान अद्ययावत कृषि व जल व्यवस्थापन या प्रकल्पाची प्रमुख अंगे आहेत.

१. प्राध्यापक सदस्यांचा एक महिन्याचा आंतरराष्ट्रीय प्रशिक्षण कार्यक्रम आणि विद्यापीठ अधिकारी यांच्या लघु अभ्यास भेटी

अ.क्र.	प्रशिक्षणाचे नांव	कालावधी	सहभागींची संख्या	ठिकाण
१	काटेकोर शेतीसाठी गुगल अर्थ इंजिन, आयओटी आणि ड्रोनचे अनुप्रयोग	एक महिना	०४	एशियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, बँकॉक, थायलंड
२	हवामान अद्ययावत शेतीसाठी प्रगत तंत्रज्ञान	एक महिना	०५	एशियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, बँकॉक, थायलंड
३	उद्यानविद्या पीक उत्पादन प्रणालीमध्ये अद्ययावत संवेदक प्रणाली	एक महिना	०१	त्सुकुबा विद्यापीठ, जपान
४	कृषि यंत्रसामग्रीच्या भूमी उपयोजनेसाठी कॉम्प्युटर सिम्युलेशन मॉडेलचा विकास	एक महिना	०१	विस्कॉन्सिन विद्यापीठ, रिव्हर फॉल्स, यूएसए
५	काटेकोर शेतीसाठी गुगल अर्थ इंजिन, आयओटी आणि ड्रोनचे अनुप्रयोग	१५ दिवस	०२	एशियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, बँकॉक, थायलंड
६	लघु अभ्यास भेटी	एक आठवडा	०४	एशियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, बँकॉक, थायलंड
		एकूण	१७	

२. ऑनलाईन प्रणालीच्या माध्यमातून विद्यार्थी व प्राध्यापक यांचे क्षमता विकास कार्यक्रम (सन २०२२-२३)

अ.क्र.	कार्यक्रम	संख्या	लाभार्थी		
			विद्यार्थी	प्राध्यापक	शेतकरी
१	राष्ट्रीय प्रशिक्षण	१२	९४३	५१२	--
२	राष्ट्रीय कार्यशाळा	१०	६७७	१२४	--
३	वेबीनार	१२	१७६२	१६७	--
४	तीन आठवडयाचे राष्ट्रीय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम	१४	४४८	५५९	५४
५	व्याख्याने	१७	५३७	६७८	--
६	प्रक्षेत्रांना भेटी	२१	१०५३	४३२	२७५
७	प्रात्यक्षिके	१५	२७९	३५१	१८९
	एकुण	१०३	५६९९	२८२३	५१८

२. शैक्षणिक कार्यक्रम

अ) पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रमाची रूपरेषा आणि प्रत्येक मॉड्यूल मध्ये सादर केले जाणारे ७१ अभ्यासक्रम (हवामान अद्ययावत कृषि क्षेत्रांशी संबंधित) २८ राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय भागीदारांसह मफुकृवि, राहुरी आणि पुणे येथे आयोजित आठ कार्यशाळा आणि विचारमंथन सत्रांमध्ये अंतिम केले गेले आहेत. हा कार्यक्रम विद्यार्थ्यांने पूर्ण केलेल्या अभ्यासक्रमांच्या आधारावर खालील पाच वेगवेगळ्या विशिष्ट क्षेत्रांमध्ये राबविला जाईल.

- हवामान अद्ययावत कृषि-भौगोलिक माहिती
- हवामान अद्ययावत कृषि- नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन
- हवामान अद्ययावत कृषि- ड्रोन, रोबोटिक्स, इंटरनेट ऑफ थिंग्स आणि काटेकोर शेती यंत्रे
- हवामान अद्ययावत कृषि- काटेकोर जल व्यवस्थापन
- हवामान अद्ययावत कृषि-सामाजिक शास्त्र

ब) आचार्योत्तर अभ्यासक्रम (Post Doctorate) सन २०२१ -२२ पासून सुरु करण्यात आला आहे.

क) हवामान अद्ययावत कृषि व जल व्यवस्थापनाशी निगडीत ७ नॉन क्रेडिट किंवा ऑडिट कोर्स एम.एस्सी / एम.टेक आणि पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासह राबविण्याकरिता तयार केले आहे.

ड) महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील पदवी व पदव्युत्तर विद्यार्थी, कर्मचारी व शास्त्रज्ञ तसेच विविध संशोधन संस्थांमधील शास्त्रज्ञ, निमशासकीय संघटनांमधील कर्मचारी व शास्त्रज्ञ यांचे हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापन तंत्रज्ञानाच्या अवलंबनासाठी मनुष्यबळ बळकटीकरण करणे, रोजगार आणि उद्योजकतेच्या संधी उपलब्ध करुन देण्यासाठी या प्रकल्पांतर्गत विविध विषयांवर तीन आठवड्यांचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम राबविण्यात आले आहेत.

ई) ड्रोन / रोबोटिक्स प्रयोगशाळा विकसित केली असून आरएस, जीआयएस आणि सीएडी-सीएएम प्रयोगशाळा अद्ययावत केल्या आहेत.

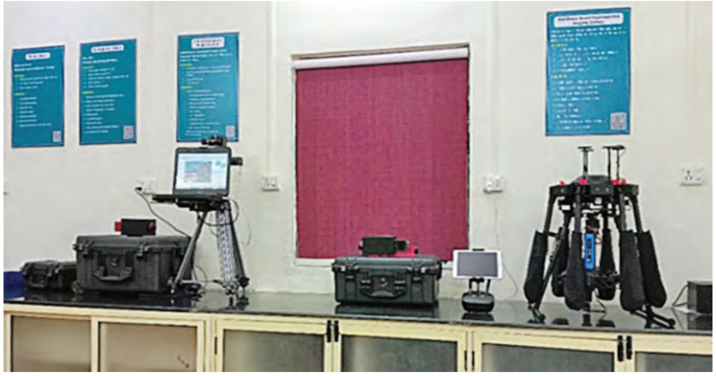

हायपरस्पेक्ट्रल प्रयोगशाळा

आयओटी आणि सेंसर प्रयोगशाळा

३. नाविन्यपूर्ण संशोधनात पुढाकार

अ. दूरस्थ पायलट प्रशिक्षण संस्था (RPTO)

१. हवामान अद्ययावत कृषि आणि जल व्यवस्थापनासाठी प्रगत कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान केंद्राने शेतीमध्ये ड्रोन वापरण्यासाठी प्रयोगशाळा विकसित केली आहे. कृषि क्षेत्रात ड्रोनच्या वापराला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि तरुण पिढीला उद्योजकतेच्या संधींचा विकास करण्याचा एक भाग म्हणून ड्रोन तंत्रज्ञानावर प्रशिक्षण, प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम आणि प्रात्यक्षिके आयोजित करणे आवश्यक आहे.

२. मफुकृवि, राहुरी हे नागरी विमान वाहतूक महासंचालनालय (DGCA) यांची दि.१९ सप्टेंबर, २०२२ ते १८ सप्टेंबर, २०३२ या कालावधीसाठी मान्यताप्राप्त रिमोट पायलट ट्रेनिंग ऑर्गनायझेशन (RPTO) ची स्थापना करणारे भारतातील पहिले कृषि विद्यापीठ आहे. दूरस्थ पायलट प्रशिक्षण संस्था (RPTO) च्या ०८ बॅच पूर्ण झाल्या आणि ५१ प्रमाणपत्रे प्रदान केली आहेत.

ब. विकसीत केलेले मोबाईल ॲप्लीकेशन

१.	ॲटो फुले इरिगेशन शेडयुलर	२.	स्थान-विशिष्ट रिअल-टाइम सिंचन पाण्याची आवश्यकता (स्थानिक आयडब्लूआर)
३.	फुले स्मार्ट वेदर	४.	फुले स्मार्ट फर्टिलायझर कॅल्क्युलेटर
५.	स्मार्ट फुले इरिगेशन शेडयुलर	६.	शेत तलावातून सिंचनासाठी फुले आयओटी सायफन प्रणाली सक्षमीकरण
७.	फुले माती ओलावा आधारीत सिंचन वेळापत्रक प्रणाली	८.	२२ विविध पिकांसाठी ३८ मोबाईल ॲप विकसीत

विकसीत केलेले मोबाईल ॲप्स

क. विकसित केलेले वेब ॲप्लीकेशन

१.	स्थान–विशिष्ट बाष्पीभवन (स्थानिक ईटीआर) चा वास्तविक वेळेचा अंदाज	३.	फुले स्मार्ट फर्टिलायझर कॅल्क्युलेटर
२.	स्थान–विशिष्ट रिअल–टाइम सिंचन पाण्याची आवश्यकता (स्थानिक आयडब्लूआर)	४.	प्रशिक्षण मुल्यांकन प्रणाली

ड. ड्रोन, रोबोटीक्स आणि प्रिसिजन मशिनरी तंत्रज्ञान

१.	रिअल–टाईम व्हेरिएबल (बदलता) दर, खत अर्जदार (ॲप्लिकेटर)	२.	ऊसासाठी ड्रोनसह फवारणीच्या ऑपरेटींग पॅरामिटरचे सर्वोत्तमीकरण
३.	ड्रोन (युएव्ही) आधारीत हायपरस्पेक्ट्रसल इमेजिंग संवेदकाचा वापर करुन सोयाबीनच्या वाढीचे आणि उत्पादनाच्या अंदाजाचे निरीक्षण करणे		

विकसीत केलेल्या आयओटी सक्षम आणि संवेदक आधारीत तंत्रज्ञान

१.	आयओटी सक्षम स्वयंचलित पंप नियंत्रक (एका पिकासाठी)	२.	आयओटी सक्षम स्थान विशिष्ठ रिअल टाईम सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एका पिकासाठी)
३.	आयओटी सक्षम पाणी वापर	४.	आयओटी सक्षम पाणी मीटर आधारीत स्थान विशिष्ठ रिअल टाईम सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एका पिकासाठी)
५.	आयओटी सक्षम स्वयंचलित पंप नियंत्रक (एका पेक्षा अधिक पिकासाठी)	६.	आयओटी सक्षम सोलोनाईड वॉल्व्ह
७.	आयओटी सक्षम वॉटर मीटर आधारीत स्थान विशिष्ठ रिअल टाईम सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एका पेक्षा अधिक पिकासाठी)		

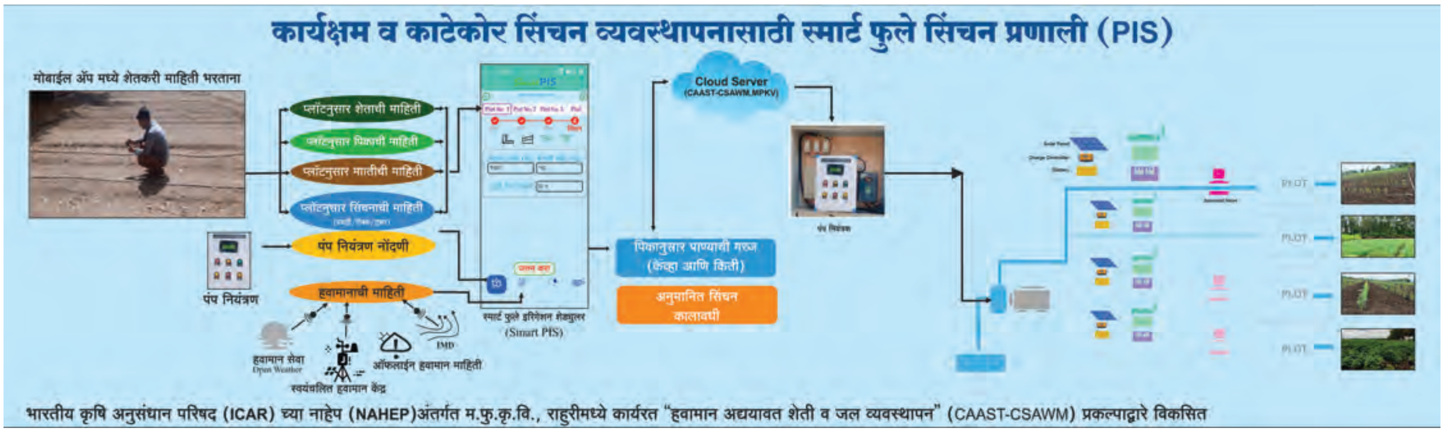

आयओटी सक्षम वॉटर मीटर आधारीत स्थान विशिष्ठ रिअल टाईम सिंचन वेळापत्रक प्रणाली (एकापेक्षा अधिक पिकासाठी)

कॉपीराईट नोंदणी

हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र प्रकल्पांतर्गत विकसीत केलेल्या अकरा (११) भिन्न मोबाईल आणि वेब तंत्रज्ञानासाठी कॉपीराईट नोंदणी (RoC) प्राप्त झालेली आहे. तसेच वरील पैकी काही विकसीत तंत्रज्ञान (वेब आधारीत, मोबाईल आधारीत) तंत्रज्ञानांचे कॉपीराईटसाठी सादर केलेले आहेत. तसेच पेटेंटसाठी इतर तंत्रज्ञानांचे सादर करण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.

कास्ट प्रकल्पांतर्गत विकसीत केलेल्या विविध मोबाईल आणि वेब अनुप्रयोगांसाठी कॉपीराईट नोंदणीचे प्रमाणपत्र

या प्रकल्पांतर्गत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विविध विषयातील पदव्युत्तर व आचार्य विद्यार्थी या प्रकल्पाच्या संशोधन प्रक्षेत्रावर हवामान आद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापन या विषयी संशोधन करत आहेत. या प्रकल्पांतर्गत एकुण १० हेक्टर प्रक्षेत्रावर विविध आधुनिक हवामान अद्यावत तंत्रज्ञानाचे प्रात्यक्षिके महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांसाठी व शास्त्रज्ञांसाठी वेळोवेळी राबविले जातात.

हवामान अद्ययावत प्रक्षेत्र

विद्यार्थी प्रयोग : उसासाठी हवामान अद्ययावत तंत्रज्ञान - जलसिंचन व्यवस्थापन आणि पाचट व्यवस्थापन पद्धती

४. अभिज्ञान उपलब्धी

- हवामान अद्ययावत शेती व जल व्यवस्थापनाशी संबंधित संशोधन, प्रयोग आणि प्रात्यक्षिकांसाठी हवामान अद्ययावत कृषि खंड विकसित केले.
- अकरा निवडलेल्या खेड्यांमध्ये हवामान अद्ययावत ग्राम पध्दतीची अंमलबजावणी करणे आणि हवामान अद्ययावत शेती व जल व्यवस्थापन तंत्रज्ञानांची संभाव्यता वाढविण्याची तपासणी करणे.
- आपत्कालीन पीक योजना: सदर केंद्राने जिल्हास्तरीय आपत्कालीन पीक आराखडा गावपातळीवर आणण्यासाठी एक कार्यपद्धती विकसित केली असून सात गावांसाठी आपतकालीन पीक योजना तयार करत आहे.

५. महत्वाच्या भेटी

- पद्मविभूषण डॉ. अनिल काकोडकर, अध्यक्ष, राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, महाराष्ट्र सरकार, माजी अध्यक्ष, अणुऊर्जा आयोग, भारत सरकार यांनी दि. ०५ जानेवारी, २०२२ रोजी मफुकृवि, राहुरी येथील हवामान अद्ययावत कृषि व जलसिंचन व्यवस्थापन प्रकल्पास डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी; डॉ. एस. डी. गोरंटीवार, संशोधन संचालक, मफुकृवि, राहुरी आणि प्रकल्प अन्वेषक, प्रकल्प सह-अन्वेषक, प्रकल्प सदस्य आणि सर्व संशोधन सहयोगी यांच्या उपस्थितीत भेट दिली.
- डॉ. आर. सी. अग्रवाल, माननीय उपमहासंचालक (कृषि शिक्षण), भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली तथा राष्ट्रीय संचालक, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प यांनी दि. २० नोव्हेंबर, २०२२ रोजी मफुकृवि, राहुरी येथील हवामान अद्ययावत कृषि व जलसिंचन व्यवस्थापन प्रकल्पास डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी; डॉ. एस. डी. गोरंटीवार, संशोधन संचालक, मफुकृवि, राहुरी आणि प्रकल्प अन्वेषक, प्रकल्प सह-अन्वेषक, प्रकल्प सदस्य आणि सर्व संशोधन सहयोगी यांच्या उपस्थितीत भेट दिली आणि प्रकल्पांतर्गत विकसित केलेल्या हायपरस्पेक्ट्रल प्रयोगशाळेचे उद्‌घाटन केले.
- डॉ. अनुराधा अग्रवाल, राष्ट्रीय समन्वयक, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांनी दि. २२ नोव्हेंबर, २०२२ रोजी मफुकृवि, राहुरी येथील हवामान अद्ययावत कृषि व जलसिंचन व्यवस्थापन प्रकल्पास डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी; डॉ. एस. डी.

गोरंटीवार, संशोधन संचालक, मफुकृवि, राहुरी आणि प्रकल्प अन्वेषक, प्रकल्प सह-अन्वेषक, प्रकल्प सदस्य आणि सर्व संशोधन सहयोगी यांच्या उपस्थितीत भेट दिली आणि आयओटी (IoT) उद्यानाचे उद्‌घाटन केले.

- श्री. मनोज आहुजा, भाप्रसे, माननीय सचिव (कृषि व किसान कल्याण विभाग), भारत सरकार, नवी दिल्ली आणि श्री. अभिलाक्ष लेखी, भाप्रसे, माननीय अतिरिक्त सचिव (कृषि व किसान कल्याण विभाग), भारत सरकार, नवी दिल्ली यांनी दि. २७ डिसेंबर २०२२ रोजी मफुकृवि, राहुरी येथील हवामान अद्ययावत कृषि व जलसिंचन व्यवस्थापन प्रकल्पास डॉ. पी. जी. पाटील, माननीय कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी; डॉ. एस. डी. गोरंटीवार, संशोधन संचालक, मफुकृवि, राहुरी आणि प्रकल्प अन्वेषक, प्रकल्प सह-अन्वेषक, प्रकल्प सदस्य आणि सर्व संशोधन सहयोगी यांच्या उपस्थितीत भेट दिली.

नविन उपक्रम व पध्दती

- भाकृअप, नवी दिल्ली चा सर्वोत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार देण्यास प्रारंभ करण्यात आला.
- कृषि आणि संलग्न विज्ञान शाखेत २९ सहायक संकाय ओळखले.
- विद्यार्थ्यांचा आत्मविश्वास वाढविण्यासाठी आणि स्वत: चे उद्योग सुरू करण्यासाठी त्यांची क्षमता वाढविण्यासाठी दहा आर्थिकदृष्ट्या सक्षम व्यवहार्य अनुभवात्मक शिक्षण मॉड्यूलची स्थापना केली. प्रायोगिक शिक्षण मॉड्यूलचे नफा वाटून घेण्यासाठी विद्यापीठाचा ठराव अंमलबजावणीसाठी पारित करण्यात आला.
- विद्यार्थ्यांना शिक्षण, संशोधन आणि परदेशात अभ्यास करण्याची संधी तसेच शिष्यवृत्ती प्रदान करण्यासाठी राष्ट्रीय/ आंतरराष्ट्रीय शैक्षणिक संस्थांसोबत संबंध विकसित केले.
- प्रत्येक घटक महाविद्यालयात प्लेसमेंट सेलची स्थापना करण्यात आली आहे.
- कनिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती/ वरिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती/ राष्ट्रीय पात्रता चाचणी (नेट) व स्पर्धात्मक परीक्षांमध्ये विद्यार्थ्यांचा सहभाग घेण्यासाठी प्रोत्साहित करण्याकरीत प्रत्येक घटक महाविद्यालयात स्पर्धा परीक्षा मंच सक्रिय करण्यात आला आहे.
- पदवी/ पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांना संबंधित विद्याशाखेतील गुणवत्ता पुरस्कार प्रदान केला जातो.
- विद्यार्थ्यांना आपत्ती व्यवस्थापन, क्रीडा, सांस्कृतिक उपक्रम आणि संशोधनाची आवड निर्माण करण्यासाठी अनुक्रमे अवहान, अश्वमेध, इंद्रधनुष्य आणि अविष्कार यांसारख्या कार्यक्रमात सहभागी होण्यासाठी प्रेरित केले जाते.

विद्यापीठाच्या शैक्षणिक संस्था

अ.क्र.	संस्थेचे नांव	अभ्यासक्रम	प्रवेश क्षमता
	अ) घटक महाविद्यालय		
१.	पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी	पीएच.डी. (कृषि)	६६
		एम.एस्सी. (कृषि)	१४९
		एम.एस्सी.(उद्यानविद्या)	१२
		एम.एस्सी.(जैव तंत्रज्ञान)	०८
२.	कृषि महाविद्यालय, पुणे	पीएच.डी. (कृषि हवामानशास्त्र)	०२
		एम.एस्सी. (कृषि)	६०
		एम.एस्सी.(उदयानविद्या)	६
		एम.बी.ए. (कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	३०
		बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१९०
३.	राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	एम.एस्सी. (कृषि)	४८
		एम.एस्सी.(उद्यानविद्या)	०६
		बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१९०
४.	कृषि महाविद्यालय, धुळे	एम.एस.सी. (कृषि)	२४
		एम. एस्सी. (उद्यानविद्या)	०४
		बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२८
५.	कृषि महाविद्यालय, कराड	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
६.	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
७.	कृषि महाविद्यालय,मुक्ताईनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
८.	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
९.	कृषि महाविद्यालय, काष्टी, मालेगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
१०.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी, मालेगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	४०
११.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, मालेगांव	बी.टेक. (अन्न तंत्रज्ञान)	४०
१२.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	३२
१३.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, काष्टी, मालेगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	६०
१४.	कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, काष्टी, मालेगांव	बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
१५.	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी	पीएच.डी. (कृषि अभियांत्रिकी)	१२
		एम.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	१६
		बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	६४

ब) विना अनुदानीत महाविद्यालय			
१.	कृषि महाविद्यालय, शिक्षण प्रसारक मंडळ, अकलूज, ता. माळशिरस, जि.सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
२.	कृषि महाविद्यालय, कृषि विकास प्रतिष्ठान, बारामती, मु.पो. शारदानगर, ता. बारामती, जि. पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१८०
		एम.एस्सी. (कृषि)	२७
		एम.एस्सी.(उदयानविद्या)	०६
		एम.बी.ए. (कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	३०
३.	कृषि महाविद्यालय, भारती विद्यापीठ, कडेगांव, जि. सांगली.	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
४.	कृषि महाविद्यालय, कर्मयोगी दुलाजी सिताराम पाटील मराठा विद्या प्रसारक, शिवाजीनगर, गंगापूर रोड, नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
५.	कृषि महाविद्यालय, कृष्णा सहकारी साखर कारखाना लि., रेठरे बु.।।, मु.पो. शिवनगर, ता. कराड, जि. सातारा	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
६.	कृषि महाविद्यालय, मूळा एज्यूकेशन सोसायटी, सोनई, ता. नेवासा, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१८०
७.	कर्मवीर काकासाहेब वाघ कृषि महाविद्यालय, अमृतधाम, पंचवटी, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
८.	कृषि महाविद्यालय, राजमाची, ता. कराड, जि. सातारा.	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
९.	डॉ. उल्हास पाटील कृषि महाविद्यालय, जळगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१०.	डॉ. डी.वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, कृषि महाविद्यालय, आंबी, ता. मावळ, जि. पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
११.	कृषि महाविद्यालय, पुज्य साने गुरुजी शिक्षण प्रसारक मंडळ, शहादा, ता. शहादा, जि. नंदूरबार	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१२.	कृषि महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो. वडाळा, ता. उत्तर सोलापूर, जि. सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१३.	डॉ. डी. वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, कृषि महाविद्यालय, तळसंदे ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१४.	कृषि महाविद्यालय, फलटण एज्युकेशन सोसायटी, फलटण, जि. सातारा	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१५.	कृषि महाविद्यालय, नवलभाऊ प्रतिष्ठाण, नवलनगर, मु.पो. अमळनेर, जि. जळगांव	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
१६.	कृषि महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१७.	कृषि महाविद्यालय, श्री संत गजानन महाराज ग्रामिण विकास प्रतिष्ठाण, मिरजगांव, ता. कर्जत, जि. अ. नगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१२०
१८.	कृषि महाविद्यालय, दोंडाईचा, जि. धुळे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	१८०
१९.	कृषि महाविद्यालय, बाभुळगाव, ता. येवला, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०

२०.	कृषि महाविद्यालय, प्रवरा ग्रामीण शिक्षण संस्था, लोणी, ता. राहाता, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२१.	साईकृपा कृषि महाविद्यालय, घारगाव, ता. श्रीगोंदा, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२२.	कृषि महाविद्यालय, जैनापूर, जि. कोल्हापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२३.	कृषि महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२४.	डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील कृषि महाविद्यालय, विळदघाट, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२५.	रोशनजी शमनजी कृषि महाविद्यालय, नेसरी, ता. गडहिंग्लज, जि.कोल्हापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२६.	कृषि महाविद्यालय, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२७	कृषि महाविद्यालय,भानसहिवरा, नेवासा, अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि	६०
२८.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, फलटण एज्यूकेशन सोसायटी ता. फलटण, जि. सातारा	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	१२०
२९.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, कडेगाव, जि. सांगली	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	६०
३०.	क. का. वाघ उद्यानविद्या महाविद्यालय, नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	६०
३१.	मुरलीधर स्वामी उद्यानविद्या महाविद्यालय, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	६०
३२.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) उद्यानविद्या	६०
३३.	कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, जळगांव	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३४.	कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, तळसंदे ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर.	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३५.	कर्मवीर काकासाहेब वाघ कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, नाशिक	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३६.	सह्याद्री कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, यशवंतनगर, कराड, जि. सातारा	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
३७.	कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय,मिरजगांव, ता कर्जत. जि. अहमदनगर	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
३८.	कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
३९.	कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
४०.	कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय,राजमाची, ता. कराड. जि. सातारा	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
४१.	मोकाशी अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजमाची, ता. कराड, जि.सातारा	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	८०
४२.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, के. के. वाघ एज्युकेशन सोसायटी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.टेक.(अन्न तंत्रज्ञान)	८०

४३.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.टेक. (अन्न तंत्रज्ञान)	८०
४४.	डॉ. उल्हास पाटील अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, जळगांव. जि. जळगांव.	बी.टेक. (अन्न तंत्रज्ञान)	४०
४५.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, दिवानमळा (लळींग), धुळे, जि. धुळे	बी.टेक. (अन्न तंत्रज्ञान)	४०
४६.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वाघोली, ता. मोहोळ, जि.सोलापूर	बी.टेक. (अन्न तंत्रज्ञान)	४०
४७.	जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, प्रवरा ग्रामीण शिक्षण संस्था, लोणी, ता.राहाता, जि.अहमदनगर	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	१००
४८.	जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, के. के. वाघ शिक्षण संस्था, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, जि. नाशिक	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	१००
४९.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो. वडाळा, जि. सोलापूर	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	५०
५०.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, मु.पो. पौड, ता. मुळशी, जि. पुणे	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	५०
५१.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजलक्ष्मी फाउंडेशन, मदडगाव, पो. भातोडी, जि. अहमदनगर	बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	१००
५२.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, विद्या प्रतिष्ठाण, विद्यानगरी, भिगवण रोड, बारामती, जि. पुणे	बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	५०
५३.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, डॉ. डी. वाय. पाटील प्रतिष्ठान, आकुर्डी, जि. पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	१२०
५४.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, मु. पो. नारायणगांव, ता. जुन्नर, जि. पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	१२०
५५.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, डेक्कन एज्युकेशन सोसायटी, विलींगडन कॉलेज कॅम्पस, विश्राम बाग, सांगली	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	६०
५६.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, गुंजाळवाडी, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	६०
५७.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, लोणी, ता. राहाता, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	६०
५८.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, के. के. वाघ शिक्षण संस्था, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	६०
५९.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण वडाळा, जि. सोलापूर	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	६०
६०.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, बारामती, जि. पुणे	बी.एस्सी. (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	६०

६१.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	६०
	क) कृषि पदविका		
१	कृषि तंत्र विद्यालय, मांजरी फार्म (पुणे), कोल्हापूर, धुळे, बोरगांव (सातारा), सोलापूर, डिग्रस (सांगली), पुणतांबा (अहमदनगर), मालेगांव (नाशिक), जळगांव	कृषि पदविका	६० (प्रत्येकी)
२	मान्यता प्राप्त खाजगी कृषि तंत्र विद्यालये (एकूण– ५४)	कृषि पदविका	६० (प्रत्येकी)
३	घटक कृषि तंत्र निकेतन, काष्टी, मालेगांव (एक)	कृषि तंत्रज्ञान पदविका	४०
४	मान्यता प्राप्त खाजगी कृषि तंत्र निकेतन (एकूण– १४)	कृषि तंत्रज्ञान पदविका	४०
५	घटक माळी प्रशिक्षण केंद्र, गणेशखिंड, पुणे आणि मफुकृवि, राहुरी	प्रमाणपत्र	४० (प्रत्येकी)
६.	मान्यता प्राप्त खाजगी माळी प्रशिक्षण केंद्र (एकूण– ०३)	प्रमाणपत्र	४० (प्रत्येकी)

सन २०२२–२३ मध्ये अभ्यासक्रम पुर्ण केलेले विद्यार्थी

अ.क्र.	पदवी अभ्यासक्रमाचे नांव	सन २०२२–२३ मध्ये अभ्यासक्रम पूर्ण केलेले विद्यार्थी
	पदवी अभ्यासक्रम	
१	बी.एस्सी (ऑनर्स) (कृषि)	४४५६
२	बी.एस्सी (ऑनर्स) (उद्यानविद्या)	२६०
३	बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	५७०
४	बी.टेक (अन्न शास्त्र)	३६०
५	बी.एस्सी (जैव तंत्रज्ञान)	३६९
६	बी.एस्सी (ऑनर्स) कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन	३३५
७	बी.बी.ए. (कृषि)	१९
८	बी. एस्सी (पशुसंवर्धन)	१९
	एकुण	**६३८८**
	पदव्युत्तर अभ्यासक्रम	
१	एम.एस्सी. (कृषि)	२९६
२	एम.एस्सी. (उद्यानविद्या)	२५
३	एम.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	११
४	पी.एच.डी	६२
५	एम.बी.ए. (कृषि)	४४
६	एम.एस्सी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान)	६
	एकुण	**४४४**
	कृषि पदविका अभ्यासक्रम	
१	कृषि पदविका (तंत्र विद्यालय)	२९०७
२	कृषि पदविका (तंत्र निकेतन–सेमी इंग्रजी)	–
३	कृषि तंत्र निकेतन (इंग्रजी)	३२
	एकुण	**२९३९**

३. संशोधन

पश्चिम महाराष्ट्रातील दहा जिल्हे हे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कार्यक्षेत्र असून ते कोकणालगतचा पश्चिम घाट, पूर्वेकडील डोंगरउताराचा उपपर्वतीय विभाग, मैदानी विभाग आणि सोलापूरपासून धुळ्यापर्यंत विखुरलेला अवर्षणप्रवण विभाग असे चार कृषि हवामान विभाग आहेत. शिवाय मध्यवर्ती पठारी विभागातील हमखास पावसाचा जळगांव जिल्हा या विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात येतो. या दहा जिल्ह्यातील जमीन, हवामान, पीक पद्धती, पशुधन आणि शेतीशी निगडीत इतर जोडधंद्यांसंबंधीच्या समस्यांवरील कृषि हवामान विभागातील २७ संशोधन केंद्रांवर संशोधन केले जाते, या विद्यापीठाच्या मध्यवर्ती परिसराशिवाय चार विभागीय कृषि संशोधन केंद्रे, इगतपूरी, पुणे, कोल्हापूर व सोलापूर, ४ राज्यस्तरीय विषय विशेषज्ञ जळगाव-तेलबिया, पाडेगांव-ऊस, निफाड-गहू आणि सोलापूर-मृद आणि इतर १८ संशोधन केंद्रे आणि कृषि महाविद्यालये येथे राज्य शासन अनुदानित ७६ योजनेतर योजना राबविल्या जात आहेत. तसेच अखिल भारतीय समन्वीत योजनेअंतर्गत एकूण ४५ संशोधन प्रकल्प, केंद्र पुरस्कृत १०० टक्के अनुदानीत १ संशोधन प्रकल्प आणि ३८ तदर्थ प्रकल्प विद्यापीठात चालू आहेत.

गेल्या ५५ वर्षात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने भरीव संशोधन करुन विविध अन्नधान्ये, कडधान्ये, गळीतधान्ये या पिकांचे तसेच कापूस, ऊस, भाजीपाला, फळे, फुले आणि चारा पिकांचे अनेक वाण (२९४ पेक्षा जास्त), ४६ कृषि यंत्रे आणि १७७४ कृषि तंत्रज्ञान शिफारशी विकसीत केले आहेत. यापैकी अनेक वाण राज्यातच नव्हे तर राज्याबाहेरही प्रसारीत करण्यात आले. मृद व जलसंधारण, विविध पिके आणि पीक लागवड पध्दती, खते आणि पाणी व्यवस्थापन, आंतरमशागत, तण, रोग आणि किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन, सुधारीत औजारे, हरीतगृहातील शेती, प्रक्रिया आणि विपणन याविषयी सखोल संशोधन करुन अनेक शिफारशी देण्यात आल्या. राज्यातील मर्यादित सिंचन सुविधा लक्षात घेऊन कोरडवाहू शेती तंत्रज्ञान विकसित करण्यावर भर देण्यात आला. मृद आणि जलसंधारणाच्या पध्दती, जमीन, पाऊसमान आणि हंगामानुसार पीक व्यवस्थापन, मध्य हंगाम दुरुस्ती, पडणाऱ्या पाऊस पाण्याचा अधिक कार्यक्षमतेने वापर करणाऱ्या पिकांचे सुधारित वाण आणि पीक पध्दती विकसित करणे आणि पाणलोट क्षेत्रातील पाणी आडवून त्याचा उत्पादन वाढीसाठी जास्तीत जास्त क्षमतेने वापर करणे याविषयी बहुमोल संशोधन करण्यात आले.

विद्यापीठाने जैवतंत्रज्ञान क्षेत्रात भरीव कार्य केले असून वनस्पती ऊती संवर्धन, अणुजीवशास्त्र, जैविक कीड नियंत्रण व जीवाणू खते यामध्ये जैवतंत्रज्ञानाचा वापर करण्याकडे विशेष लक्ष देण्यात येत आहे. आगामी १० वर्षासाठीच्या विविध पिकांच्या वाणांचे संशोधन कृषि यंत्रे व औजारे या विषयीचा संशोधन कृती आराखडा विद्यापीठाने तयार केला आहे. विद्यापीठामध्ये जैविक-अजैविक ताण व्यवस्थापन, काटेकोर शेती, प्रक्रिया, यांत्रिकी पध्दतीने काढणी, जैविक कीटकनाशके, जैविक खते, पोषणमुल्ये व गुणवत्ता आधारित संशोधन या बाबींना संशोधनामध्ये प्राधान्य देण्यात येत आहे. विद्यापीठाने केंद्र व राज्य सरकारच्या ध्येय धोरणांनुसार कार्य सुरु केले आहे. यामध्ये नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन, मृद व्यवस्थापन, पाण्याचा कार्यक्षम वापर, शेतीमध्ये रोबोटिक तंत्रज्ञान विकसित करणे, नॅनो तंत्रज्ञानाचा वापर, स्वयंचलित हवामान केंद्रावर आधारित जलसिंचन व्यवस्थापन आणि माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर यांचा समावेश आहे.

विद्यापीठाने प्रसारित केलेल्या ९ पिकांच्या २५ वाणांचे अर्थशास्त्रीय विश्लेषण केले असता, असे आढळून आले की, राज्याच्या अर्थव्यवस्थेत एकुण रु. २४६३३१ कोटी एवढ्या ढोबळ उत्पन्नाची व रु. ३२६७३ कोटी निव्वळ उत्पन्नाची भर पडली आहे.

नुकताच महाराष्ट्र शासनाने महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या एकुण १३ संशोधन प्रकल्पांना मान्यता प्रदान केली आहे. या संशोधन प्रकल्पांसाठी रु.२८ कोटी निधी मंजुर केला आहे. यामध्ये प्रामुख्याने सोयाबीन, कापूस, हरभरा, गहू, रब्बी ज्वारी, तेलबिया पिके, प्रिसीजन ॲग्रीकल्चर, डिजीटल शेती, क्षारयुक्त जमीनसुधारणा, कीटकनाशक अंश पृथ:करण आदी विषयांवरील संशोधनास चालना मिळणार आहे.

सन २०२२-२३ मध्ये विद्यापीठाने २१ कॉपीराईट्स ची नोंदणी केली आहे. शेतकरी अधिकार संरक्षण प्राधिकरण (पीपीव्ही ॲण्ड एफआरए) या संस्थेकडे विद्यापीठाने ०२ पिकांचे वाणांची नोंदणी केली आहे.

अखिल भारतीय समन्वित ज्युट आणि तत्सम तंतुपिके संशोधन प्रकल्पाची ३४ वी वार्षिक कार्यशाळा महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे दिनांक २३-२४ फेब्रुवारी, २०२३ दरम्यान आयोजित केली होती. या कार्यशाळेत अखिल भारतीय ज्युट व इतर धागावर्गीय पिके संशोधन प्रकपास 'सर्वोत्कृष्ठ केंद्र पुरस्कार' देऊन गौरविण्यात आले.

अहवाल वर्षात विद्यापीठाने विकसीत केलेले निरनिराळ्या तृणधान्य ४ वाण, ३ कृषि यंत्रे व ६९ कृषि तंत्रज्ञान शिफारशी प्रसारीत करण्यात आल्या.

विद्यापीठात कार्यरत विभागीय, राज्य पातळीवरील प्रमुख कृषि संशोधन केंद्रे व तपासणीसाठीची संशोधन केंद्रे

अ.क्र.	कृषि संशोधन केंद्र	मुख्य कार्य	तपासणी कार्य
अ. पश्चिम घाट विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपूरी, जि. नासिक	भात, कारळा, वनीय कुरण, मृद व जलसंधारण	रबी कडधान्ये, फलोद्यान, रागी, हळद, कॉफी
२.	कृषि संशोधन केंद्र, लोणावळा, जि. पुणे	भात (रोग व निदान)	–
३.	विभागीय गहू गेरवा संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर, जि. सातारा	गहू (तांबेरा रोग)	भाजीपाला, स्ट्रॉबेरी
४.	कृषि संशोधन केंद्र, राधानगरी, जि.कोल्हापूर	कोरडवाहू भात	गहू, वाल
ब. उप-पर्वतीय विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	ऊस, मका, पंढरपुरी म्हैस	गवत, कोरडवाहू फळे, भाजीपाला, सोयाबीन, भुईमूग, सेंद्रीय भाजीपाला शेती
२.	प्रादेशिक ऊस व गुळ संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	ऊस, गूळ	ऊस आधारीत पीक पध्दती
३.	कृषि संशोधन केंद्र, गडहिंग्लज	सेंद्रीय शेती, बासमती भात	ज्वारी खरीप, कडधान्ये, मिरची व गळीत धान्य
४.	कृषि संशोधन केंद्र, कराड, जि. सातारा	एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, पीक पध्दती	कडधान्ये, मका, खरीप ज्वारी, सोयाबीन, सुर्यफुल, भुईमूग
५.	कृषि संशोधन केंद्र, वडगांव मावळ	भात	भात आधारीत पीक पध्दती
क. मैदानी प्रदेश विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	फळे, भाजीपाला, फुले, राजमाबीन, मसाल्याचे पदार्थ	कडधान्य, गळीतधान्य, गहू
२.	कृषि संशोधन केंद्र, डिग्रज, जि. सांगली	हळद, सोयाबीन, भुईमूग, पानवेल, क्षारपड जमीन सुधारणा	खरीप ज्वारी, कडधान्ये, ऊस, शर्करा कंद
३.	कृषि संशोधन केंद्र, निफाड, जि. नासिक	गहू, गहू आधारीत पीक पध्दती	बाजरी, कडधान्ये व तेलबिया
४.	कांदा व द्राक्ष संशोधन केंद्र, पिंपळगांव बसवंत जि. नासिक	द्राक्षे, कांदा व लसूण	डाळिंब, भाजीपाला
ड. अवर्षण प्रवण विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूर	कोरडवाहू शेती, सुर्यफुल, करडई व कृषि हवामान शास्त्र	रब्बी ज्वारी, कडधान्ये, बाजरी
२.	कृषि संशोधन केंद्र, मोहोळ, जि. सोलापूर	रब्बी ज्वारी	कडधान्ये व तेलबिया
३.	कृषि संशोधन केंद्र, जेऊर, जि. सोलापूर	सेंद्रिय शेती पद्धती	रब्बी ज्वारी, कडधान्ये
४.	कडधान्य, तेलबिया, पिके संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, पंढरपूर, जि.सोलापूर	कडधान्ये व तेलबिया	कोरडवाहू फळपिके
५.	कृषि संशोधन केंद्र, चास, जि.अहमदनगर	–	बाजरी, कडधान्ये (खरीप), रबी ज्वारी व कोरडवाहू शेती
६.	मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगांव, जि. सातारा	ऊस व ऊस आधारीत शेती आणि पीक पध्दती	शर्करा कंद
७.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी	ज्वारी, कडधान्ये, बागायती कापूस, चारा पिके, गवत, उन्हाळी भुईमूग, फळे, भाजीपाला, पीक पध्दती, पाणी व्यवस्थापन, सेंद्रीय शेती, एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, जैवतंत्रज्ञान, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान, शेती औजारे, शेळी, मेंढी, गाय	–

८.	कृषि संशोधन केंद्र, सावळविहीर फार्म, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर	सुर्यफुल	बाजरी, कडधान्ये, सोयाबीन, कापूस व गहू
९.	कृषि संशोधन केंद्र, श्रीरामपूर जि.अ.नगर	लिंबूवर्गीय फळे	-
१०.	कृषि संशोधन केंद्र, धुळे	कोरडवाहू शेती, बाजरी, गवत	खरीप ज्वारी, कडधान्ये, तेलबिया, जिरायती कापूस, कोरडवाहू फळ पिके
११.	अखिल भारतीय समन्वित अंजीर व सिताफळ संशोधन केंद्र, जाधववाडी (पुणे)	अंजीर व सिताफळ	अंजीर व सिताफळ
१२.	डाळिंब संशोधन व तंत्रज्ञान प्रसार केंद्र, लखमापूर ता. सटाणा जि. नासिक	डाळिंब	डाळिंब
	इ. मध्य महाराष्ट्र पठारी विभाग		
१.	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव	तेलबिया, केळी, पानवेल व जिरायती कापूस	कडधान्ये, खरीप ज्वारी, सोयाबीन, सुर्यफुल

महत्वाच्या संशोधन उपलब्धी

प्रसारीत वाण

शेती पिके

१. भात : फुले कोलम (व्हीडीएन- १८३२)

भाताचा फुले कोलम (व्हीडीएन- १८३२) हा अधिक धान्य उत्पादन देणारा, निमगरवा आणि आखूड बारीक दाण्याचा वाण पश्चिम महाराष्ट्रात खरीप हंगामात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

वैशिष्ट्ये

- धान्य उत्पादन- ४८.७८ क्वि./हे. (तुल्यवाण- कुंडलिका पेक्षा १८.५% जास्त, फुले राधा पेक्षा २२.१% जास्त)
- मध्यम कालावधी- १२५ ते १३० दिवस. आखूड बारीक दाणे
- खोड किडीस प्रतिकारक्षम, तपकिरी ठिपके रोगास प्रतिकारक्षम
- पर्णकरपा, पर्ण कोष कुजव्या, माने वरील करपा, दाणे रंगहिनता या रोगांस मध्यम प्रतिकारक.
- तांदळाचा अधिक उतारा (६८.१६%), पूर्ण दाण्यांचे अधिक प्रमाण (६३.९७%)
- शिजवण्याची उत्तम गुणवत्ता (अमायलोज चे मध्यम प्रमाण -२३.७%, अधिक जेल कन्सिस्टन्सी -७५ मिमि)
- पश्चिम महाराष्ट्रात खरीप हंगामासाठी प्रसारीत

२. भात-फुले सुपर पवना (आय.जी.पी.-१३-१२-१९)

भाताचा फुले सुपर पवना (आय.जी.पी. -१३-१२-१९) हा अधिक धान्य उत्पादन देणारा, बुटका, निम-गरवा, सुवासिक, लांबट बारीक दाण्यांसह उत्तम गुणवत्ता असलेला वाण पश्चिम महाराष्ट्रात खरीप हंगामात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

वैशिष्ट्ये

- धान्य उत्पादन- ५४.६३ क्वि./हे. (तुल्यवाण- पवनापेक्षा २८.० % जास्त).
- मध्यम कालावधी- १३० ते १३५ दिवस
- कुसळ विरहीत वाण, बुटका, निमगरवा, सुवासिक, लांबट बारीक दाणे, खोड किडीस प्रतिकारक्षम, तपकिरी तुडतुडयास मध्यम प्रतिकारक्षम.
- तांदळाचा अधिक उतारा (६९.२२ %), पूर्ण दाण्यांचे अधिक प्रमाण (५९.४९ %)
- लोहाचे अधिक प्रमाण (१७.७ पीपीएम), जस्ताचे अधिक प्रमाण (२० पीपीएम)
- तपकिरी ठिपके आणि मानेवरील करपा रोगास मध्यम प्रतिकारक्षम
- शिजवण्याची उत्तम गुणवत्ता (अमायलोजचे मध्यम प्रमाण -२०.९० %)
- पश्चिम महाराष्ट्रात खरीप हंगामासाठी प्रसारीत

३. मका : फुले उमेद (क्युएमएच १७०१)

मका पिकाचा फुले उमेद (क्युएमएच १७०१) हा अधिक धान्य उत्पादन देणारा आणि मध्यम कालावधीत पक्क होणारा संकरीत वाण महाराष्ट्र राज्यात खरीप हंगामात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

वैशिष्ट्ये

- धान्य उत्पादन- ८७.५६ क्वि./हे. (तुल्यवाण- राजर्षी पेक्षा २५.२७ % जास्त, फुले महर्षी पेक्षा १७.२९ % जास्त)
- मध्यम पक्वता कालावधी- ९५ ते १०० दिवस
- प्रथिनांचे अधिक प्रमाण - ९.७३ %
- पर्ण करपा (Turcicum leaf blight, Maydis leaf blight) पानांवरील ठिपके (Curvularia leaf spot) आणि भुरी रोगास प्रतिकारक्षम.
- खोड किडीस प्रतिकारक्षम आणि अमेरिकन लष्करी अळीस मध्यम प्रतिकारक्षम.
- महाराष्ट्रात खरीप हंगामासाठी प्रसारीत.

४. मका : फुले चॅम्पियन (क्युएमएच १८१९)

मका पिकाचा फुले चॅम्पियन (क्युएमएच १८१९) हा अधिक धान्य उत्पादन देणारा आणि लवकर पक्क होणारा संकरीत वाण महाराष्ट्र राज्यात खरीप हंगामात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

वैशिष्ट्ये

- धान्य उत्पादन- ९१.८२ क्वि./हे. (तुल्यवाण- राजर्षी पेक्षा २५.६९ % जास्त, फुले महर्षी पेक्षा १८.७३ % जास्त)
- लवकर पक्वता - ९० ते ९५ दिवस
- प्रथिनांचे अधिक प्रमाण - ९.८४ %
- पर्ण करपा (Turcicum leaf blight, Maydis leaf blight) पानांवरील ठिपके (Curvularia leaf spot) आणि भुरी रोगास प्रतिकारक्षम.
- खोड किडीस प्रतिकारक्षम आणि अमेरिकन लष्करी अळीस मध्यम प्रतिकारक्षम.
- महाराष्ट्रात खरीप हंगामासाठी प्रसारीत.

कृषि यंत्रे

१. फुले रस काढणी यंत्र

फळे आणि भाज्यांमधून रस काढण्यासाठी फुले रस काढणी यंत्र छोट्या प्रक्रिया उद्योजकांसाठी प्रसारीत करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

वैशिष्ट्ये

- रस निर्मिती खर्च - रु.२.१४ प्रति किलो.
- यंत्राची कार्यक्षमता- फळांसाठी - २९ की/तास, भाज्यांसाठी - १८ की/तास
- रस काढणीक्षमता- फळे (९०-९१ %), भाज्या (७३-७६)
- सिंगल फेज विजेवर चालते.
- रसामध्ये किमान गाळ - १.३०- १.३५ %.

२. फुले ऊस पाने काढणी व कुट्टी यंत्र

ऊसाची पाने काढणे व कुट्टी करण्यासाठी ट्रॅक्टरचलित फुले ऊस पाने काढणी व कुट्टी यंत्र प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

वैशिष्ट्ये

- यंत्राची प्रभावी कार्यक्षमता- ०.३१ हे./तास
- प्रक्षेत्र कार्यक्षमता- ८२%
- पारंपारिक पध्दतीपेक्षा रु. ९,२९० प्रति हेक्टर अधिक निव्वळ बचत (८३.७० %). उभ्या उसाची पाने काढणे तसेच कुट्टी करणे करीता उपयुक्त.
- २४ अश्वशक्ती किंवा त्याहून अधिक क्षमतेच्या ट्रॅक्टरसाठी योग्य.

३. फुले भुईमुग शेंगा फोडणी व वर्गवारी यंत्र

भुईमुग शेंगा फोडणे तसेच शेंगदाणे, फुटके शेंगदाणे, शेंगा आणि टरफले वेगवेगळे करण्यासाठी विद्युत मोटारचलित फुले भुईमुग शेंगा फोडणी व वर्गवारी यंत्र प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

वैशिष्ट्ये

- ✻ यंत्राची शेंगा फोडणी क्षमता- ६४ कि/तास (९३.८५ %)
- ✻ शेंगदाणे स्वच्छ करण्याची क्षमता- ९५ %.
- ✻ पारंपारिक पध्दतीपेक्षा रु. २.६५ प्रति किलो अधिक निव्वळ बचत (६३.९४ %)
- ✻ १ अश्वशक्ती सिंगल फेज विद्युत मोटारने चालविता येते
- ✻ लहान व अल्पभूधारक शेतकऱ्यांसाठी उपयुक्त

पीक उत्पादन तंत्रज्ञान शिफारशी

नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन

कृषिविद्या

१. महाराष्ट्राच्या उपपर्वतीय विभागात, पुर्नलागवड भात शेतीमध्ये अधिक धान्य उत्पादन, आर्थिक फायदा आणि जमिनीतील अन्नद्रव्यांच्या उपलब्धतेसाठी पुर्वमशागतीच्यावेळी १० टन शेणखत/हे व लागवडीच्या वेळी १७० किलो युरिया-डी.ए.पी. गोळीखत (६०:३० नत्र:स्फुरद किलो/हे) + ५० किलो पालाश/हे देवून २० दिवसांनी १९:१९:१९ व ४० दिवसांनी ००:५२:३४ किंवा १९:१९:१९ या विद्राव्य खतांची १ टक्के (१० ग्रॅम प्रति लिटर पाण्यात) फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२. फुले सुपरकेन नर्सरी तंत्रज्ञानामध्ये ऊसाच्या एक डोळा टिपऱ्यांच्या अधिक उगवणक्षमतेसाठी ५० % माती आणि ५० % शेणखत किंवा गांडूळखत किंवा बगॅस हे उगवणी माध्यम समप्रमाणात (१:१) वापरून शेतकऱ्यांनी स्व:ताच्या शेतावर ऊसाची रोपे लागवडीसाठी तयार करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

फुले सुपरकेन नर्सरी तंत्रज्ञान

ऊसाची एक डोळा टिपरी तयार करावी

↓

बेणे प्रक्रिया करावी (१ लिटर पाण्यात १ ग्रॅम कार्बेन्डाझीम +३ मिली मॅलॅथिऑन त्यानंतर १ लिटर पाण्यात १०० ग्रॅम ॲसेटोबॅक्टर +१२.५ ग्रॅम स्फुरद विरघळणारे जिवाणू)

↓

शेतकऱ्याने शेतावर गादी वाफा तयार करावा

↓

गादी वाफ्यावर रिकामी खताची पोती / प्लॅस्टीक कागद पसरावा

↓

पोत्यावर /प्लॅस्टिक कागदावर उगवणी माध्यम समप्रमाणात टाकावे

↓

ऊसाची एक डोळा टिपरी पोत्यावर /प्लॅस्टिक कागदावर ठेवावीत

↓

गादीवाफ्याला पुरेसे पाणी द्यावे

↓

गादीवाफा ऊसाच्या पाचटाने आणि काळ्या प्लॅस्टिक कागदाने सात दिवस झाकावा

↓

सात दिवसानंतर पाचट आणि काळा प्लॅस्टिक कागद काढावा

↓

सात दिवसानंतर दररोज रोपांना झारीने/ सुक्ष्म तुषार सिंचन पद्धतीने पाणी द्यावे

↓

२५ दिवसांनी ऊसाची रोपे लागवडीस तयार

३. महाराष्ट्रातील सुरू ऊस पीक व त्याच्या सलग दोन खोडव्याचे शाश्वत व अधिक उत्पादन, आर्थिक फायद्यासाठी, जमिनीचे आरोग्य टिकविण्यासाठी व पाण्याच्या कार्यक्षम वापर करण्यासाठी, ऊस पिकाची लागवड ठिबक सिंचन पध्दतीने व सूक्ष्म वातावरण निर्मिती करणे करिता इनव्हरटेड मोडूलर सूक्ष्म तुषार पध्दतीचा अवलंब करावा तसेच खोडवा ऊसातील पाचटाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी पाचट कुट्टी करणाऱ्या यंत्राचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळया जमिनीत उत्तम प्रतिच्या मका चाऱ्याचे अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी पेरणीचे वेळी सुक्ष्म अन्नद्रव्य ग्रेड-ख २५ किलो/हे. शिफारशीत खतमात्रेसह (नत्र:स्फुरद:पालाश १००:५०:५० किलो/हे. + शेणखत ५ टन/हे.) द्यावे आणि फुले द्रवरुप सुक्ष्म अन्नद्रव्य ग्रेड-II १% (१० मिली./लि. पाणी) तीव्रतेचे द्रावण पेरणीनंतर ३० व ४५ दिवसांनी फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

५. महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमीनीत खरीप हंगामामध्ये टोस्सा ज्यूट पिकाच्या अधिक बिजोत्पादनासाठी व आर्थिक फायदयासाठी शिफारसीत २५ टक्के नत्र (२० किलो नत्र/हे.) शहरी कम्पोस्टव्दारे व ७५ टक्के नत्र (६० किलो नत्र/हे.) तसेच १०० टक्के स्फुरद (४० किलो/हे.) व पालाश (४० किलो /

हे.) आणि ५ किलो मॅग्नेशियम सल्फेट/हे. रासायनिक खताव्दारे देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

६. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम काळ्या जमिनीत राजमा पिकासाठी ५ टन शेणखत आणि शिफारशीत खत मात्रा ६० किलो नत्र (दोन समान हप्त्यात पेरणीच्या वेळी व पेरणीनंतर ३० दिवसांनी) आणि ८० किलो स्फुरद/हे. या समवेत पेरणीच्या वेळी ४० किलो पालाश/ हे. देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

७. पश्चिम महाराष्ट्राच्या उपपर्वतीय विभागात, कृष्णा नदीच्या काठावर घेण्यात येणाऱ्या भात शेतीमध्ये बासमती–३७० या वाणाचे अधिक उत्पन्न आणि आर्थिक फायदद्यासाठी २५ ु २५ सेमी या अंतरावर टोकण करुन शिफारशीत खत मात्रेच्या १२५% (१२५: ६२.५: ६२.५, नत्रः स्फुरदः पालाश किलो/ हेक्टर) खत मात्रा देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

८. रब्बी हंगामात दोन पाटपाण्याची उपलब्धता असल्यास गहू पिका ऐवजी करडई किंवा ज्वारी किंवा हरभरा पिकाची लागवड फायदेशीर आहे. या पिकांना पहिले पाट पाणी पेरणीनंतर २०–२५ दिवसांनी आणि दुसरे पाट पाणी पेरणीनंतर ६०–६५ दिवसांनी देण्याची शिफारस महाराष्ट्रातील मैदानी प्रदेशात खोल काळ्या जमिनीत करण्यात येत आहे.

९. पश्चिम महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागामधील मध्यम जमीनीत तूर + सुर्यफुल (१:२) किंवा तूर + बाजरी (१:२) अथवा तूर + सोयाबीन (१:३) किंवा तूर + भुईमुग (१:३) या आंतरपीक पध्दतीची अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी शिफारस करण्यात येत आहे.

मृदविज्ञान

१०. महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत राजमा पिकाचे हेक्टरी १५–२० क्विंट्ल अपेक्षित उत्पादनासाठी तसेच जमिनीची सुपिकता टिकविण्यासाठी नत्र, स्फुरद व पालाश खत मात्रा उत्पादन उद्दिष्ट समीकरणानुसार देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

शेणखतासोबत अपेक्षित उत्पादन समीकरण (शेणखत ५ टन/हे.)

खतामधुन द्यावयाचे नत्र (कि/हे.)= (८.३१ x अपेक्षित उत्पादन, क्विं./हे.)–(०.४७x जमिनीतील उपलब्ध नत्र, कि/हे.)–(१.४८x शेणखत, टन/हे.)

खतामधुन द्यावयाचे स्फुरद ऑक्साईड (कि/हे.)=(६.१० x अपेक्षित उत्पादन, क्विं./हे.)–(२.२१xजमिनीतील उपलब्ध स्फुरद, कि/ हे.)– १.७५ x शेणखत, टन / हे.)

खतामधुन द्यावयाचे पालाश ऑक्साईड (कि/हे.)=(३.९६x अपेक्षित उत्पादन, क्विं./हे.)–(०.०८xजमिनीतील उपलब्ध पालाश, कि/हे.)–(१.८६x शेणखत, टन/हे.)

शेणखत विरहीत अपेक्षित उत्पादन समीकरण

खतामधुन द्यावयाचे नत्र (कि/हे.)= (८.९८xअपेक्षित उत्पादन, क्विं./हे.)– (०.५१xजमिनीतील उपलब्ध नत्र, कि/हे.)

खतामधुन द्यावयाचे स्फुरद ऑक्साईड (कि/हे.) = (६.७४xअपेक्षित उत्पादन, क्विं./हे.)–(२.४४x जमिनीतील उपलब्ध स्फुरद, कि/हे.)

खतामधुन द्यावयाचे पालाश ऑक्साईड (कि/हे.)=(४.३९xअपेक्षित उत्पादन, क्विं./हे.)–(०.०९x जमिनीतील उपलब्ध पालाश, कि/हे.)

११. महाराष्ट्रातील पश्चिम घाट विभागात पुनर्लागवड भात पिकाच्या अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी रोपवाटिकेत (१० गुंठे) १ किलो आर्बस्क्युलर मायकोरायझल बुरशी (एएमएफ) ची मात्रा द्यावे, भात पुनर्लागवडीच्या एक महिना अगोदर हेक्टरी १० टन शेणखत तर पुनर्लागवडीच्या वेळी भाताची रोपे ही स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू (बॅसिलस मेगाटेरियम) किंवा ॲस्परजीलस अवामोरी ५०० ग्रॅम मात्रा, २० लिटर पाण्याच्या द्रावणात ३० मिनीटे बुडवून, स्फुरद (५० किलो प्रती हे.) हे खत सिंगल सुपर फॉस्फेटच्या माध्यमातून देऊन उर्वरीत नत्र व पालाश शिफारशीप्रमाणे (१००:५० किलो प्रती हे) हे लागवडीच्या वेळी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१२. महाराष्ट्राच्या उपपर्वतीय विभागाच्या हलक्या जमिनीमध्ये सोयाबीन पिकाच्या अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्याकरीता शिफारशीत खत मात्रेमधील (५० कि. नत्रः ७५ कि. स्फुरदः ४५ कि. पालाश आणि १० टन शेणखत प्रती हेक्टर) ५० % नत्र व पालाश पेरणीच्या वेळी आणि उर्वरित ५०% पेरणीनंतर ३५ दिवसांनी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१३. महाराष्ट्रातील अवर्षण प्रवण विभागातील मध्यम खोल काळया जमिनीत हरभरा पिकाच्या अधिक उत्पादन, आर्थिक फायदा आणि जमिनीतील अन्नद्रव्य व ओलावा टिकविण्यासाठी एक वर्षाआड पेरणीपुर्वी एक महिना अगोदर प्रेसमड ५ टन प्रति हेक्टरी व पेरणीच्या वेळी शिफारशीत खतमात्रा (नत्रःस्फुरदःपालाश २५:५०:०० कि/हे.) देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१४. पूर्वहंगामी ऊस आणि त्याच्या सलग दोन खोडव्यांच्या ऊसाचे व साखरेचे अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी शिफारशीत खत मात्रेसोबत (३४० : १७० : १७० आणि २५० : ११५ :

पुर्वहंगामी ऊस आणि त्याच्या सलग दोन खोडव्यासाठी फवारणीद्वारे संजिवके व अन्नद्रव्याचे वेळापत्रक (प्रति हेक्टर)

अ. नं.	संजिवके/ अन्नद्रव्य	संजिवके व अन्नद्रव्ये यांचे फवारणीचे वेळापत्रक (ग्रॅम)				
		१ ली (४५ दिवस) पाणी : १५० लि.	२ री (६५ दिवस) पाणी: २२५ लि.	३ री (८५ दिवस) पाणी : ३५० लि.	४ थी (१०५ दिवस) पाणी: ३७५ लि.	५ वी (१२५ दिवस) पाणी : ५०० लि.
१.	जी.ए. ३: जिब्रेलिक ॲसिड (४० पीपीएम)	६	९	१४	१५	२०
२.	६ बी.ए.: ६ बेन्झिल ॲडेनाईन (४० पीपीएम)	६	९	१४	१५	२०
३.	१९:१९:१९ (१%)	१५००	२२५०	३५००	३७५०	५०००
४.	फुले द्रवरुप सूक्ष्म ग्रेड II (०.२५%)	३७५	५६२	८७५	९३७	१२५०
५.	सिलिसिक ॲसिड (०.५%)	७५०	११२५	१७५०	१८७५	२५००

टिप : गरजेनुसार (जास्त निचऱ्याच्या जमिनीत) वरील फवारणी वेळापत्रकात सिलिसीक ॲसीड (०.५%) मिसळावे.

११५ नत्र, स्फुरद, पालाश प्रति हेक्टर, अनुक्रमे) लागणीच्या ऊसासाठी २५ टन प्रति हेक्टरी शेणखत आणि खोडव्यासाठी पाचट व्यवस्थापनासह ऊसाच्या पानावर फवारणीद्वारे खालील प्रमाणे एकत्रित संजिवके व विद्राव्य अन्नद्रव्यांचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१५. केळी पिकाच्या अधिक उत्पादनासाठी व आर्थिक फायद्यासाठी शिफारशीत अन्नद्रव्यांच्या मात्रेसह (१५०:६०:१५० ग्रॅम नत्र:स्फुरद:पालाश प्रति झाड) २० ग्रॅम गंधक शेणखतात आठवडाभर मुरवून (१:१० प्रमाणात) प्रति झाड दोन समान हप्त्यात लागवडीच्या वेळी व लागवडीनंतर १६५ दिवसांनी मध्यम खोल काळया जमिनीत देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१६. केळी पिकाच्या सुक्ष्म घड निमीर्ती व निसवणीच्या वेळेस पाण्याच्या ताणाचे दुष्परीणाम टाळण्यासाठी ॲसिटिल सॅलीसिलीक आम्ल ०.१ मिली मोलर (१८ मिली ग्रॅम/ ली.) फवारण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१७. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळया जमिनीत भेंडी पिकाचे अधिक सूक्ष्मअन्नद्रव्यांचे शोषण, जमिनीतील उपलब्धता, उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी शिफारशीत खतमात्रा (१००:५०:५० किलो/ हे. नत्र:स्फुरद:पालाश + १० टन प्रति/हे. शेणखत) देऊन पेरणीनंतर जमिनीतून वापस्यावर फुले द्रवरुप सूक्ष्म अन्नद्रव्ये ग्रेड II ची (सायट्रीक ॲसीड आधारीत) आळवणी ५ लिटर/हे. दोन वेळा समप्रमाणात किंवा पिकावर १% (१० मिली/ लिटर पाणी) ची फवारणी ३५ व ५० दिवसांनी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१८. महाराष्ट्रातील मैदानी प्रदेशात लोहाची कमतरता असलेल्या जमिनीत गहू पिकाचे अधिक उत्पादन, धान्यातील लोहाचे प्रमाण व आर्थिक फायद्यासाठी हेक्टरी २० किलो फेरस सल्फेट (हिराकस) आठवडाभर शेणखतात मुरवुन (१:१० प्रमाणात) शिफारस अन्नद्रव्ये खतमात्रेसोबत (१२०:६०:४० नत्र:स्फुरद:पालाश कि.ग्रॅ. प्रती हे. + १० टन शेणखत प्रती हे.) पेरणीच्या वेळेस जमिनीतून दिल्यानंतर लोह ईडीटीएची ०.२ टक्के (२ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी) फुटवे धरण्याच्या अवस्थेत (पेरणीनंतर ४०-४५ दिवस) तद्नंतर फुलोरा अवस्थेत (पेरणीनंतर ६०-६५ दिवस) फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१९. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळया जमिनीत पुर्वहंगामी ऊसाचे अधिक उत्पादन आणि नफा मिळविण्यासाठी शिफारशीत अन्नद्रव्य मात्रेच्या ६०% (२४०:१०२:१०२ नत्र:स्फुरद:पालाश किलो प्रति हेक्टरी) + २५ टन प्रति हेक्टरी शेणखतासोबत पाण्यात विरघळणारे सूक्ष्म अन्नद्रव्ये ग्रेड १ (लोह २%, जस्त ५%, मंगल १%, तांबे ०.५%, बोरॉन ०.१%) २५ किलो प्रति हेक्टरी चार वेळा समप्रमाणात विभागून लागवडीच्या वेळी, लागवडीनंतर ६०, १२० आणि १८० दिवसांनी जमिनीत ठिबक सिंचनाद्वारे देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

उद्यानविद्या

२०. केशर जातीच्या आंबा फळांच्या दर्जेदार उत्पादनासाठी व अधिक अर्थिक फायद्यासाठी फळे अंडयाची आकाराची असताना फळपिशवीचे (स्कर्टिंग) आवरण घालण्याची शिफारस करणेत येत आहे.

२१. वांगी पिकाच्या अधिक कालावधीसाठी, कलम यशस्वीतेचे प्रमाण, उत्पन्न, आर्थिक फायद्यासाठी आणि मर रोगाचा कमी प्रार्दुभावासाठी वांग्याच्या वाणाची *सोलॅनम टॉर्व्हम* या वांग्याच्या खुंटावर ऑगस्टच्या पहिल्या पंधरवाड्यात कलम करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२२. मध्यम कालावधीत परिपक्व होणाऱ्या बटाटा पिकाच्या वाणांचे गुणवत्तापूर्ण उत्पादनासाठी तसेच अधिक उत्पन्नासाठी लागवडी नंतर ८०-८५ दिवसांनी झाडे जमिनीलगत कापून तद्नंतर १० दिवसांनी बटाटा काढण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२३. टोमॅटो पिकाच्या चांगल्या वाढीसाठी, अधिक कालावधीसाठी, कलम यशस्वीतेच्या प्रमाणासाठी, उत्पन्न, आर्थिक फायद्यासाठी आणि निव्वळ नफा मिळवण्यासाठी तसेच मर रोगाचा कमी प्रार्दुभावासाठी टोमॅटोच्या फुले राजा या संकरित वाणाची वांग्याच्या *सोलॅनम टॉर्व्हम* या खुंटावर कलम करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२४. स्ट्रॉबेरी पिकाच्या अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी महाबळेश्वर पठारावर लागवडीनंतर ३० दिवसानी जिब्रेलीक आम्ल २५ पी पी एम (२५ मिली/ली) या प्रमाणात फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२५. स्ट्रॉबेरी पिकाच्या अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी महाबळेश्वर पठारावर ऑक्टोबर महिन्याच्या दुसऱ्या पंधरवडयात लागवड करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२६. पश्चिम महाराष्ट्रातील दवना पिकाच्या अधिक ओल्या झाडपाल्याचे व तेलाचे उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी या पिकाची पुर्नलागवड डिसेंबर महिन्याच्या पहिल्या पंधरवडयात, सपाट वाफ्यावर, ३० x १५ सेंमी अंतरावर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

पशु व मत्स्यविज्ञान

२७. चारा टंचाईच्या काळात काटे विरहीत निवडूंगाचा शेळयांसाठी हिरव्या चाऱ्याला पर्याय म्हणून तुकडे करून वापर करण्याची शिफारस करण्यात येते.

२८. दुग्ध व्यवसायातील नफा वाढविण्यासाठी शेणाचे मूल्यवर्धन गांडूळ खताव्दारे करण्याची शिफारस करण्यात येते.

२९. अल्प वेळेत कमी खर्चात चांगल्या प्रतीच्या गांडूळ खताचे आधिक उत्पादन करण्यासाठी कोणतेही बांधकाम नसलेले व खाली मुरुम असणारे वाफे बनविण्याची शिफारस करण्यात येते.

३०. खव्याच्या वजनाच्या १०% नागवेलीच्या पानाचा अर्क (१० ग्रॅम पाने + १०० मिली पाणी) आणि २८% साखर वापरण्याची ३० से. तापमानास ६ दिवसापर्यंत टिकणारी बर्फी तयार करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३१. चीज स्प्रेड तयार करण्यासाठी पेरूच्या सरदार जातीच्या फळांचा ६% गर, चेडारचीज व शेळीच्या दुधाचा चक्का याच्या ४०:६० प्रमाणातील मिश्रणात वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

मूलभूत शास्त्रे, अन्नशास्त्र आणि जैव तंत्रज्ञान

३२. सावा तृणधान्यांच्या पिठापासून पोषणमूल्ययुक्त अधिक तंतुमय पदार्थ असणारी ३ महिन्यापर्यंत साठवण क्षमता असलेली बिस्किटे तयार करण्यासाठी साव्याचे पीठ ७०० ग्रॅम व मैदा ३०० ग्रॅम किंवा साव्याचे पीठ ९०० ग्रॅम व गव्हाचे पीठ १०० ग्रॅम, साखर ५०० ग्रॅम, वनस्पती तूप ५०० ग्रॅम, ५ ग्रॅम अमोनियम बायकार्बोनेट आणि ५ ग्रॅम सोडियम बायकार्बोनेट वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३३. ड्रॅगन फ्रुट या फळाच्या गरापासून पोषणमूल्ययुक्त ६ महिन्यापर्यंत साठवण क्षमता असलेली चॉकलेट (टॉफी) तयार करण्यासाठी ड्रॅगनफ्रूटचा गर १००० ग्रॅम, साखर १००० ग्रॅम, वनस्पती तूप २५ ग्रॅम, स्कीम मिल्क पावडर ५० ग्रॅम, मीठ २० ग्रॅम आणि माल्टोडेक्स्ट्रीन २० ग्रॅम वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३४. करडईची ३ महिन्यापर्यंत साठवण क्षमता असलेली चांगली पोषणमूल्ययुक्त वाळलेली भाजी तयार करण्यासाठी पानांची काढणी ३० दिवसांची असताना करुन त्यास ६० अंश सेल्सिअस तापमानास ३० सेकंद पोटॅशियम मॅटाबायसल्फेट (०.०२ टक्के), मॅग्नेशियम ऑक्साईड (१.५ ग्रॅम), सायट्रिक आम्ल (१.० टक्के), सोडियम बायकार्बोनेट (१.५ टक्के), सोडियम क्लोराईड (१.५ टक्के) या रासायनिक द्रावणाची ब्लॉचिंगची प्रक्रिया करुन ती भाजी ट्रे ड्रायरमध्ये ५५ अंश सेल्सिअस तापमानास ८ तास वाळविण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३५. ज्वारी पासून चांगल्या प्रतीची कुरडई तयार करण्यासाठी १०० ग्रॅम ज्वारीचा स्टार्च, २-३ ग्रॅम चवीनुसार मीठ, २०० ते ३०० मि.ली. पाणी वापरून हे मिश्रण जेल तयार होईपर्यंत गरम करून सोऱ्याच्या मदतीने कुरडई तयार करून सूर्य प्रकाशात वाळविण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

पीक संरक्षण/ कृषि कीटकशास्त्र

३६. उशीरा येणाऱ्या आंबे बहारासाठी डाळिंबावरील फळातील रस शोषणाऱ्या पतंगाच्या प्रतिबंधासाठी बहारानंतर १२० दिवसांनी पॉलिप्रोपॅलीन या कापडाच्या पिशव्यांचे (६ × ४'') फळांना आच्छादन करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३७. डाळिंबावरील फळ पोखरणारी अळीच्या नियंत्रणासाठी

सायनट्रीनीलीप्रोल १०.२६ ओ.डी. ९ मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळुन ५० टक्के फळधारणेच्या वेळी व तद्नंतर दुसरी फवारणी गरजे नुसार किडीचा प्रादुर्भाव दिसुन येताच करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३८. ऊसातील हुमणी अळीच्या नियंत्रणासाठी जून महिन्यात फिप्रोनिल ४० टक्के + इमिडाक्लोप्रिड ४० टक्के डब्ल्युजी हे दाणेदार कीटकनाशक ४३७.५ ग्रॅम प्रति हेक्टर या प्रमाणात जमिनीत सरीच्या बाजूने टाकण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

वनस्पती रोगशास्त्र आणि कृषि अणुजीवशास्त्र

३९. हरभरा पिकाचे किफ़ायतशीर उत्पादन मिळविण्याकरिता आणि नत्र, स्फुरद आणि पालाशयुक्त रासायनिक खतांची २५% बचत करण्यासाठी बियाण्यास म.फु.कृ.वि. संयुक्त जीवाणू संवर्धक खताची (रायझोबियम, स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू आणि पालाश वहन करणारे जीवाणू) २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे या प्रमाणात बीजप्रक्रिया करुन त्यासोबत शिफ़ारशीत रासायनिक खतांची ७५% मात्रा वापरण्याची शिफ़ारस करण्यात येत आहे.

४०. ज्वारी पिकाचे किफ़ायतशीर उत्पादन मिळविण्याकरिता आणि नत्र, स्फुरद आणि पालाशयुक्त रासायनिक खतांची २५% बचत करण्यासाठी बियाण्यास म.फु.कृ.वि. संयुक्त जीवाणू संवर्धक खताची (अझोटोबॅक्टर, स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू आणि पालाश वहन करणारे जीवाणू) २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे या प्रमाणात बीजप्रक्रिया करुन त्यासोबत शिफ़ारशीत रासायनिक खतांची ७५% मात्रा वापरण्याची शिफ़ारस करण्यात येत आहे.

४१. महाराष्ट्राच्या अवर्षण प्रवण विभागातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीतील कोरडवाहू उडीद पिकामध्ये ५० टक्के शिफारशीत नत्र आणि स्फुरद खतांच्या बचतीसाठी आणि किफायतशीर उत्पादन घेण्यासाठी पेरणीपुर्वी प्रति किलो बियाणे प्रति लिटर पाण्यात २५ मिली मफुकृवि द्रवरुप रायझोबियम आणि २५ मिली मफुकृवि द्रवरुप स्फुरद विघटन करणारे जीवाणू या प्रमाणात मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात बियाणे १२ तास बुडवून काढून सावलीत ३० मिनिटे वाळवून पेरणी करताना शिफारशीच्या ५० टक्के नत्र, आणि स्फुरद खते (१०:२० किलो नत्र, स्फुरद प्रति हेक्टर) वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४२. महाराष्ट्राच्या अवर्षण प्रवण विभागातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीतील कोरडवाहू हरभऱ्यामध्ये ५० टक्के शिफारशीत नत्र आणि २५ टक्के स्फुरद खतांच्या बचतीसाठी आणि किफायतशीर उत्पादन घेण्यासाठी पेरणीपुर्वी प्रति किलो बियाणे प्रति लिटर पाण्यात २५ मिली मफुकृवि द्रवरुप रायझोबियम आणि २५ मिली मफुकृवि द्रवरुप स्फुरद विघटन करणारे जीवाणू या प्रमाणात मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात बियाणे ६ तास बुडवून काढून सावलीत ३० मिनिटे वाळवून पेरणी करताना शिफारशीच्या ५० टक्के नत्र, ७५ टक्के स्फुरद आणि १०० टक्के पालश खते (१३:३८:३० किलो नत्र, स्फुरद आणि पालाश प्रति हेक्टरी) वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४३. महाराष्ट्राच्या अवर्षण प्रवण विभागातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीतील कोरडवाहू मुग पिकामध्ये ५० टक्के शिफारशीत नत्र आणि स्फुरद खतांच्या बचतीसाठी आणि किफायतशीर उत्पादन घेण्यासाठी पेरणीपुर्वी प्रति किलो बियाणे प्रति लिटर पाण्यात २५ मिली मफुकृवि द्रवरुप रायझोबियम आणि २५ मिली मफुकृवि द्रवरुप स्फुरद विघटन करणारे जीवाणू या प्रमाणात मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात बियाणे १२ तास बुडवून काढून सावलीत ३० मिनिटे वाळवून पेरणी करताना शिफारशीच्या ५० टक्के नत्र, आणि स्फुरद खते (१०:२० किलो नत्र, स्फुरद प्रति हेक्टर) वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४४. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत सुरु ऊस पिकाचे व साखरेचे उत्पादन व प्रत मिळवण्यासाठी लागवडीच्या वेळी शिफारशीत खत मात्रेच्या २५ टक्के नत्र (६२.५ कि./हे. नत्र) + ७५ टक्के स्फुरद (८६.२५ कि./हे. स्फुरद) + १०० टक्के पालाश (११५ कि./हे. पालाश) व २० टन /हे. शेणखताबरोबर १.२५ कि./हे. स्फुरद विरघळविणारे जिवाणूंची बेणे प्रक्रिया करुन शिफारशीत खतमात्रेच्या समतुल्य वापरासाठी, लागवडीनंतर ६० दिवसांनी ऊस पिकाच्या अंतर्गत भागात राहुन नत्र स्थिर करणाऱ्या जीवाणूसमूहाची ३ लि./हे. ५०० लिटर पाण्यामध्ये मिसळून ऊस पिकावर सकाळच्या वेळेस पानांवर फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४५. गव्हाच्या पानावरील करपा रोगाचे प्रभावी व्यवस्थापन, अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी, रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून येताच व त्यानंतर १० दिवसांनी क्रेसोक्झिम मिथील ४४.३ टक्के एस.सी. या बुरशीनाशकाची १ मिली प्रती लिटर पाणी या प्रमाणात फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४६. भात पिकावरील आभासमय काजळी या रोगाच्या व्यवस्थापनेसाठी आणि किफायतशीर धान्याचे आणि काडाचे उत्पादन व आर्थिक फायदा मिळण्यासाठी कॉपर हायड्रॉक्साईड ५३.८ टक्के डीएफ हे बुरशीनाश्क १ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या प्रमाणात घेऊन पिकाच्या पोटरी व ५० टक्के फुलाच्या अवस्थेत असे दोन वेळा फवारण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४७. ऊसावरील तांबेरा रोगाच्या प्रभावी व्यवस्थापनासाठी अॅझोऑक्सीस्ट्रॉबीन १८.२ टक्के + डायफेनकोन्याझोल ११.४ टक्के एस.सी. ०.१ % (१

मिली प्रति लिटर पाणी) या संयुक्त बुरशीनाशकाच्या तीन फवारण्या रोगाची प्राथमिक लक्षणे दिसुन आल्यानंतर १५ दिवसांच्या अंतराने करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४८. सोयाबीन बिजोत्पादनात बियाणावरील जांभळे डाग या रोगाच्या प्रतिबंधासाठी तसेच अधिक उगवण क्षमता, रोपांचा वाढीचा जोम व अधिक बिज उत्पादनासाठी शेंगा लागण्याच्या सुरुवातीस व शेंगातील दाणे भरण्याच्या अवस्थेत पिकॉक्झीस्ट्रोबीन २२.५२ टक्के एस.सी. या बुरशीनाशकाची ०.१ टक्के (१ मिली प्रति लिटर पाणी) या प्रमाणात दोन फवारण्या करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

कृषि अभियांत्रिकी (डिजीटल शेती)

४९. फळबागामध्ये निर्दिष्टीत पल्ल्यातील झाडाचे खोड शोधण्यासाठी मफुकृवि विकसित 'लिडार आधारित सेन्सर मोड्युल' वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

५०. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, जी.आय.झेड. व मॅनेज, हैद्राबाद यांच्या संयुक्त सहकार्यातून विकसित केलेली 'नाईस–एसएसएम' मोबाइल व वेब आधारित कृषि सल्ला प्रणाली शेतकऱ्यांसाठी वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

५१. प्रवाही, तुषार व ठिबक सिंचन पध्दतीने वेगवेगळ्या पिकांची सिंचनाची गरज तसेच संच चालविण्याचा कालावधी काढण्यासाठी स्वयंचलित हवामान केंद्राची माहिती व दोन पाण्याच्या पाळ्यामधील अंतर काढण्याच्या विविध पध्दतींवर विकसित केलेल्या 'फुले सिंचन निर्णय समर्थन प्रणाली (Phule DSS-IS)' या मोबाईल व संकेतस्थळ प्रणाली वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

कृषि यंत्रे व शक्ती अभियांत्रिकी

५२. 'मफुकृवि विकसित सुधारित कृषि अवजारांच्या संचाची' निविष्ठा, वेळ, श्रम यामध्ये बचत करणे आणि शेती मशागतीचा खर्च कमी करण्यासाठी व फळ बागेच्या उत्पादन वाढीकरिता शिफारस करण्यात येत आहे.

५३. 'मफुकृवि विकसित सुधारित कृषि अवजारांच्या संचाची' निविष्ठा, वेळ, श्रम यामध्ये बचत करणे आणि शेती मशागतीचा खर्च कमी करण्यासाठी व ऊस पिकाच्या उत्पादन वाढीकरिता शिफारस करण्यात येत आहे.

कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी

५४. सिताफळाच्या गरावर १२०० मि. ग्रॅ. ॲस्कॉर्बिक आम्ल व २०० मि. ग्रॅ. पोटॅशिअम मेटाबायसल्फाईड प्रती किलो या परिरक्षकांची प्रक्रिया करुन –२० ± २ अंश सेल्सिअस तापमानात सहा महिन्यापर्यंत उत्तम स्थितीत साठविण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

आंतरविद्याशाखा जलसिंचन व्यवस्थापन

५५. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत उन्हाळी कारले पीकाचे अधिक उत्पादन तसेच पाण्याचा व खतांच्या कार्यक्षम वापरासाठी शिफारशीत खतमात्रेच्या ८० टक्के (८०:४०:४० किलो नत्र :स्फुरद: पालाश प्रति हेक्टर) विद्राव्य खते खालील दिलेल्या तक्त्याप्रमाणे १७ आठवडयाच्या हप्त्यातून ठिबक सिंचनातून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

तक्ता: ठिबक सिंचनातून उन्हाळी कारले पीकास १७ हप्त्यातून अन्नद्रव्ये देण्याचे प्रमाण

लागवडी नंतरचा कालावधी (आठवडे)	नत्राचे प्रमाण		स्फुरदचे प्रमाण		पालाशचे प्रमाण	
	टक्के	कि. प्रति हे.	टक्के	कि. प्रतिहे.	टक्के	कि. प्रति हे.
१–२८ (४ आठवडे)	२५	२०.०	३०	१२.०	२०	०८.०
२९–५६ (४ आठवडे)	३०	२४.०	४०	१६.०	३०	१२.०
५७–८४ (४ आठवडे)	३०	२४.०	२०	०८.०	३०	१२.०
८५–११९ (५ आठवडे)	१५	१२.०	१०	०४.०	२०	०८.०
एकूण	**१००**	**८०.०**	**१००**	**४०.०**	**१००**	**४०.०**

मृद व जलसंधारण

५६. जलाशयातील तरंगत्या कणांच्या वर्णक्रमीय वर्तनाच्या विश्लेषणाकरिता 'संशोधित एनडीएसएसआय' आणि 'सुधारित एनडीएसएसआय' या निर्देशकांचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

सामाजिक शास्त्रे/ कृषि अर्थशास्त्र

५७. जिरेनियम ऊर्ध्वपातन केंद्रांच्या ३२.४७ टक्के अंतर्गत परतावा दरासह जिरेनियम मूल्यवर्धनाद्वारे उत्पादकांना १६१ टक्के अधिकचे अतिरिक्त निव्वळ उत्पन्न मिळाले आहे. त्यामुळे, संभाव्य क्षेत्रात नवीन स्टार्ट–अप म्हणून शेतकरी किंवा ग्रामीण बेरोजगारांच्या गटांनी जिरेनियम ऊर्ध्वपातन केंद्र स्थापन करावेत अशी शिफारस करण्यात येत आहे.

५८. हरभऱ्याच्या किंमतीच्या विश्लेषणाच्या आधारे, महाराष्ट्रातील प्रमुख नऊ बाजारपेठेतील (लातूर, दर्यापूर, हिंगणघाट, अमरावती,

नागपूर, अकोला, वाशीम, खामगाव, मूर्तिजापूर) हरभऱ्याच्या किंमती साधारणत: सप्टेंबर ते डिसेंबर या कालावधीत कमाल आणि लातूरच्या बाजारपेठेत तुलनेने सर्वाधिक असल्याने निदर्शनास आले. त्यामुळे, शेतकऱ्यांनी काढणीनंतर लगेच हरभरा पिकाची विक्री न करता चांगल्या किंमतीसाठी सप्टेंबर ते डिसेंबर या कालावधीत नऊ प्रमुख बाजारपेठांमध्ये विक्री करावी, अशी शिफारस करण्यात येत आहे.

५९. महाराष्ट्रातील कोरडवाहू क्षेत्राचे अधिक्य आणि वाढता हवामान बदलाचा परिणाम याचा विचार करता, कोरडवाहू क्षेत्रातील शेतकऱ्यांनी शेतीबरोबर दुग्ध व्यवसाय जोडधंदा म्हणून स्वीकार केल्यास त्यांच्या एकूण उत्पन्नात २३ टक्के वाढ होऊन जोखीम २१ टक्क्याने कमी झाल्याचे आढळून आले आहे, सबब कोरडवाहू क्षेत्रात शाश्वत उत्पन्नाचा स्त्रोत आणि जोखीम कमी करण्यासाठी शेतकरी वर्गाला शेतीबरोबर दुग्धव्यवसाय करण्यास प्रोत्साहन देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

६०. भारतातून होणारी बिगर–बासमती तांदळाची निर्यात कमी आंतरराष्ट्रीय व्यापार जोखमीसह अत्यंत स्पर्धात्मक आणि वैविध्यपूर्ण आहे. बेनिन, बांगलादेश, नेपाळ, सेनेगल, टोगो आणि कोटे डी आयव्होअर हे ४० टक्के निर्यात मूल्य प्रदाता असुन बेनिन, बांगलादेश, सेनेगल आणि टोगो ळया भारतीय बिगर–बासमती तांदळाच्या सर्वात स्थिर बाजारपेठा आहेत. म्हणून, बिगर–बासमती तांदूळ उत्पादनास प्रोत्साहन देऊन मोठ्या प्रमाणात निर्यातक्षम अधिशेष निर्माण करुन त्याची जास्तीत जास्त निर्यात, स्थिर असणाऱ्या आणि अधिक निर्यात मूल्य प्रदान करणाऱ्या आयातदार देशांना करावी अशी शिफारस करण्यात येत आहे.

६१. मोगरावर्गीय फुले नाजूक आणि नाशवंत असूनही, आवक कमी अधिक झाली तरी आवकेच्या प्रमाणात बाजार दरामध्ये तीव्र तफावत न होता ते तुलनेने स्थिर राहतात. त्यामुळे शेतकऱ्यांनी खात्रीशीर उत्पन्नाचा स्त्रोत म्हणुन मोगरावर्गीय फुलझाडांची लागवड करावी अशी शिफारस केली जात आहे.

६२. कृषि उत्पन्न बाजार समिती धुळे, नंदुरबार व जळगावच्या प्रमुख अन्नधान्य पीकांच्या आवक व किंमतीच्या मागील ११ वर्षातील (२०१२ ते २०२२) कलाच्या अभ्यासावरुन असे दिसून आले आहे की बऱ्याच वेळा शेतकऱ्यांना केंद्र शासनाने वेळोवेळी जाहिर केलेल्या किमान आधारभूत किंमती पेक्षा उदा. ज्वारी (०४ ते ४८ टक्के), बाजरी (०३ ते ३६ टक्के), गहू (०६ ते १२ टक्के), मका (०४ ते ४१ टक्के), तूर (१३ ते ४१ टक्के), हरभरा (०४ ते २४ टक्के) पर्यंत कमी किंमती मिळाल्याचे आढळून आले आहे. त्यामुळे असे शिफारशीत करण्यात येते की, कृषि उत्पन्न बाजार समिती धुळे, नंदुरबार व जळगाव येथे विक्रीसाठी आलेल्या मालाची विक्री किमान आधारभूत किमतीपेक्षा कमी दराने होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी. त्याच बरोबर शेतकऱ्यांचे हित जोपासण्यासाठी व अन्न सुरक्षेच्या दृष्टीने शासनाने अन्नधान्य महामंडळ (FCI), राष्ट्रीय कृषि सहकारी विपणन फेडरेशन (NAFED) आणि इतर शासकीय संस्थामार्फत या पीक उत्पादनाची खरेदी आधारभूत किमती प्रमाणे करण्यात यावी किंवा शासनाने किमतीतील तफावत दूर करण्यासाठी किंमत संरक्षण योजणा राबवावी.

कृषि विस्तार शिक्षण

६३. महाडिबीटी–कृषि पोर्टल सोडतीमध्ये निवड झाल्यानंतर शेतकऱ्यांचे अर्ज रद्द होण्याचे प्रमाण कमी करण्यासाठी आणि प्रक्रियेतील अनावश्यक कामाचा बोजा, वेळखाऊपणा टाळण्यासाठी महाडिबीटी–कृषि पोर्टलमध्ये शेतकऱ्यांना आवश्यक असणाऱ्या घटकास प्राधान्य देण्यासाठी 'प्राधान्य प्रणाली' देण्यात यावी आणि शेतकऱ्याने दिलेल्या प्राधान्य क्रमानुसार लाभार्थ्यांची सोडत (लॉटरी) काढावी अशी शिफारस करण्यात येत आहे.

६४. भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम प्रकल्पाच्या आर्थिक मुल्यमापन विश्लेषणातून असे दिसून आले की परसबागेतील कुक्कुटपालनामध्ये स्थानिक जातीचे नफा व खर्चाचे गुणोत्तर १:७२, तर कावेरी जातीचे २:६३ होते.यामुळे परसबागेतील कुक्कुटपालनात सुधारीत कावेरी जातीच्या प्रात्यक्षिकांमुळे शेतकऱ्यांना चांगला परतावा मिळाल्याचे समोर आले आहे. यामुळे अशी शिफारस करण्यात येते कि परसबागेतील कुक्कुटपालनामध्ये सुधारित कावेरी जातीच्या पक्षांचा अंतर्भाव करण्यात यावा. यासाठी सुधारित जातीची एक दिवसाची पिल्ले गावपातळीवर उपलब्ध होणे गरजेचे असल्याने ग्रामीण युवकांना अंडी उबवणी विषयक उद्योजकता विकासासाठी प्रोत्साहीत करणे आवश्यक आहे.

संख्याशास्त्र

६५. अन्नद्रव्याच्या योगदानासाठी केलेल्या पाथ विश्लेषणाच्या आधारे रासायनिक खतासहित व खताविरहित या दोन्ही परिस्थितीमध्ये राजमा पिकाच्या उत्पादनात, शेणखताच्या वापराचे योगदान आढळून आले आहे. म्हणून, राजमा पिकाचे लक्षित उत्पादन मिळविण्यासाठी आणि जमिनीची सुपीकता टिकविण्यासाठी खत मात्रेसोबत लक्षित उत्पादन समीकरणानुसार शेणखत वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

६६. मालदिव, सौदी अरब आणि यु.ए.इ. हे भारतातील मेंढया व बकरीच्या मांसाचे अनुक्रमे ९०.००, ८६.०० आणि ८०.०० टक्के प्रमुख आयातदार देश आहेत. तसेच, किंमतीसाठी देखील हे देश (अनुक्रमे ७७.००, ८४.०० आणि ८२.०० टक्के) स्थिर बाजारपेठा आहेत. म्हणून भारतातील मेंढया व बकरीच्या मांसाच्या निर्यातीसाठी या देशांवर लक्ष केंद्रित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

६७. ग्रँजर कार्यकारणभाव चाचणीच्या निष्कर्षांनुसार नागपूर–जयपूर बाजारपेठेतील केळीसाठी आणि डाळींबासाठी दिल्ली–बेंगलुरु, बेंगलुरु –चेन्नई आणि बेंगलुरु–कोलकाता किंमतीवर व्दिदिशात्मक परिणाम दिसून येतो. म्हणजेच, दोन्ही बाजारपेठांतील किंमतीतील बदलावर परस्पर परिणाम होतो. खालील तक्त्यामध्ये दिल्याप्रमाणे केळी आणि डाळींबाच्या किंमतीवर एकदिशात्मक परिणाम दिसून येतो. म्हणजेच, फक्त पहिल्या बाजारपेठेतील किंमती दुसऱ्या बाजारपेठेतील किंमतीवर परिणाम करतात.

अ.क्र.	परिणाम करणारी बाजारपेठ	परिणाम होणारी बाजारपेठ
अ)	केळी	
१	मुंबई	जयपूर, कोलकाता
२	चेन्नई	कोलकाता
ब)	डाळींब	
१	बेंगलुरु	मुंबई
२	मुंबई	चेन्नई
३	कोलकाता	मुंबई
४	जयपूर	बेंगलुरु, चेन्नई

भारतातील केळी आणि डाळींब उत्पादकांनी किंमतीतील संभाव्य धोके टाळण्यासाठी केळीच्या आणि डाळींबाच्या बाबतीत परिणाम होणाऱ्या बाजारपेठेत विक्रीचा निर्णय घेण्यापूर्वी परिणाम करणाऱ्या बाजारपेठेतील दरांचा विचार करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

६८. ग्रँजर कार्यकारणभाव चाचणीच्या निष्कर्षांनुसार मुंबई–बेंगलुरु बाजारपेठेतील कांद्यासाठी, दिल्ली –अहमदाबाद टोमॅटोसाठी आणि बटाटयासाठी मुंबई – पुणे, पुणे – बेंगलुरु आणि बेंगलुरु – हैद्राबाद किंमतीवर द्विदिशात्मक परिणाम दिसून येतो. म्हणजेच, दोन्ही बाजारपेठांतील किंमतीतील बदलावर परस्पर परिणाम होतो. खालील तक्त्यामध्ये दिल्याप्रमाणे कांद्याच्या, टोमॅटोच्या आणि बटाट्याच्या किंमतीवर एकदिशात्मक परिणाम दिसून येतो. म्हणजेच, फक्त पहिल्या बाजारपेठेतील किंमती दुसऱ्या बाजारपेठेतील किंमतीवर परिणाम करतात.

अ.क्र.	परिणाम करणारी बाजारपेठ	परिणाम होणारी बाजारपेठ
अ)	**कांदा**	
१	मुंबई	पुणे, बेंगलुरु, दिल्ली, चेन्नई
२	दिल्ली	पुणे, लासलगाव, बेंगलुरु, चेन्नई
३	पुणे	चेन्नई
४	लासलगाव	चेन्नई
ब)	**टोमॅटो**	
१	मुंबई	पिंपळगाव, दिल्ली
२	अहमदाबाद	मुंबई
३	चेन्नई	मुंबई, पिंपळगाव, अहमदाबाद दिल्ली
क)	**बटाटा**	
१	मुंबई	बेंगलुरु, हैद्राबाद
२	पुणे	हैद्राबाद
३	दिल्ली	मुंबई, पुणे, आग्रा
४	अहमदाबाद	पुणे
५	आग्रा	मुंबई, पुणे, बेंगलुरु, हैद्राबाद, अहमदाबाद

भारतातील कांदा, टोमॅटो आणि बटाटा उत्पादकांनी किंमतीतील संभाव्य धोके टाळण्यासाठी कांद्याच्या, टोमॅटोच्या आणि बटाटयाच्या बाबतीत परिणाम होणाऱ्या बाजारपेठेत विक्रीचा निर्णय घेण्यापूर्वी परिणाम करणाऱ्या बाजारपेठेतील दरांचा विचार करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

जैविक ताण सहन करणारा स्त्रोत

६९. नैसर्गिक आणि कृत्रिम रोग वाढ परिस्थितीतील चाचण्यांच्या आधारे देशी हरभऱ्याच्या आर.व्ही.एस.एस.जी.–६४ या जीनप्रारुपाची हरभरा सुधार कार्यक्रमात कोरडी मुळ कुज या रोगास प्रतिकारक दाता म्हणून शिफारस करण्यात येत आहे.

बियाणे उत्पादन कार्यक्रम (२०२२–२३)

बियाणे उत्पादन	विद्यापीठ प्रक्षेत्र– ७३१३ क्विंटल
	शेतकरी सहभाग– २३८८० क्विंटल
	कडधान्य सीड हब– २५७७ क्विंटल
	एकुण– ३३७७० क्विंटल
कलमे, रोपे	११.०५ लक्ष
जैविक कीडनाशके	१३.२२ मे. टन व ४०० लिटर
जैविक खते	९७.४३ मे. टन व ८२५३ लिटर
सूक्ष्म अन्नद्रव्ये खते	५०००० लिटर

४. विस्तार शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या कार्यक्षेत्रात पश्चिम महाराष्ट्रातील १० जिल्हयांचा समावेश होतो. यामध्ये अहमदनगर, पुणे, सोलापुर, सातारा, कोल्हापुर, सांगली, नाशिक, धुळे, जळगाव आणि नंदुरबार हे जिल्हे येतात. विद्यापीठाची कृषि शिक्षण,कृषि संशोधन आणि कृषि विस्तार शिक्षण ही प्रमुख तीन उद्धिष्ट्ये आहेत.

कृषि विद्यापीठामध्ये विकसीत झालेले तंत्रज्ञान हे शेतकऱ्यापर्यंत परिणामकारकरित्या पोहचविण्यासाठी विस्तार शिक्षण संचालनालयाची स्थापना १९८१ साली करण्यात आली. या माध्यमातून विद्यापीठ विकसीत तंत्रज्ञान अधिकाधिक शेतकरी व कृषि क्षेत्राशी निगडीत संस्था व इतर यांचेपर्यंत पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाची विस्तार शिक्षण यंत्रणा सदैव कार्यरत असते. प्रामुख्याने कृषि विद्यापीठाकडे विस्तार शिक्षणाचा महत्वाचा भाग असुन त्याद्वारे विस्तार कार्यकर्ते, ग्रामविस्तारक, विषय विशेषज्ञ, विविध खात्यातील अधिकारी, शेतकरी, शेतकरी महिला आणि युवक यांना प्रशिक्षण व कौशल्य विकास विषयक विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. प्रसार माध्यमे, लिखित साहित्य, सोशल मिडीया, विविध संपर्कपद्धतीद्वारे प्रशिक्षित करुन त्यांना कृषि विषयक माहिती दिली जाते.

- सद्यस्थितीत विस्तार शिक्षण संचालनालयाद्वारे खालील उद्दिष्टे ठेवून कार्यक्रम राबविले जातात
- विविध कृषि हवामान परिस्थितीत शेतकऱ्यांच्या फायद्यासाठी अल्प व दिर्घ मुदतीचे व्यवसायभिमुख प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
- अत्याधुनिक कृषि तंत्रज्ञानाचे आद्यरेखा प्रात्यक्षिकाद्वारे चाचणी करुन व्यापक क्षेत्रावर तंत्राचा प्रसार करणे.
- विविध विस्तार कार्यक्रमाद्वारे शेतकऱ्यांना कृषि तंत्रज्ञानाबद्दल माहिती उपलब्ध करणे.
- सुधारीत तंत्रज्ञानाचा लाभ आणि त्यापासुन मिळणारे फायदे कृति/परिणाम प्रात्यक्षीकाद्वारे शेतकऱ्यांना प्रत्यक्ष समजावून सांगणे.
- स्थानिक पातळीवर प्रश्न, संशोधन शिफारशींच्या आधारे सोडविणे आणि संशोधन बळकटीकरण करण्यासाठी प्रत्याभरण करणे. या व्यतिरिक्त विस्तार संचालनालयामार्फत खालील उपक्रम राबविले जातात.
- विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात होणाऱ्या विस्तार शिक्षण कार्यक्रमांचे संयोजन व समन्वय साधणे.
- प्रसारण केंद्र, विभागीय विस्तार केंद्र, जिल्हा विस्तार केंद्रे, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र आणि कृषि माहिती केंद्रे यामध्ये समन्वय साधने.
- प्रशिक्षणाचे आयोजन करणे.
- शेतकरी मेळावे, कृषि प्रदर्शने आयोजन करणे.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात विस्तार शिक्षणाचे कार्य

१. कृषि विज्ञान केंद्र

कृषि विद्यपीठाचे चार कृषि विज्ञान केंद्रे आहेत. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरी अंतर्गत धुळे जिल्ह्यासाठी मे १९८३ मध्ये कृषि विज्ञान केंद्राची स्थापना करण्यात आली. यानंतर सन २०११-१२ ला कृषि विज्ञान केंद्रे मोहोळ (सोलापुर),बोरगाव (सातारा)आणि ममूराबाद फार्म (जळगाव) यांची स्थापना महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत करण्यात आली. तसेच या विद्यापीठातर्गत एकुण १३ कृषि विज्ञान केंद्रे, अशासकीय संस्थेद्वारे व एक कृषि विज्ञान केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांचेद्वारा संचलीत करण्यात येत आहे. कृषि विज्ञान केंद्रांची प्रमुख उद्दिष्ट्ये व उपक्रम पुढीलप्रमाणे.

- कृषि क्षेत्रातील विकसीत तंत्रज्ञानाच्या प्रक्षेत्रावर विभागवार विविध चाचणी प्रयोगाचे आयोजन करणे.
- जिल्ह्यामधील महत्वाच्या पिकांच्या उत्पादन तंत्रज्ञानावर आद्यरेखा प्रात्यक्षिके शेतकऱ्यांच्या शेतावर आयोजित करणे.
- शेतकरी, शेतकरी महिला, ग्रामीण तरुण आणि विस्तार कार्यकर्ते यांच्यासाठी त्यांच्या गरजेवर आधारीत कृषि क्षेत्रात व त्यांच्याशी संबंधीत उद्योगावर प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
- जिल्ह्यातील कृषि क्षेत्राशी संबंधीत अर्थव्यवस्थेच्या विकासासाठी कृषि क्षेत्रातील तंत्रज्ञानाचे ज्ञान व संशोधनाचे केंद्र म्हणुन कार्य करणे.
- माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा योग्य वापर करुन कृषि क्षेत्राशी निगडीत विविध सल्ला सेवा शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविणे.

२. विभागीय विस्तार शिक्षण केंद्रे/जिल्हा विस्तार केंद्रे

आधुनिक तंत्रज्ञानाची चाचणी घेण्यासाठी व ती ताबडतोब शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी या विद्यापीठाचे कृषि महाविद्यालयामध्ये विभागीय विस्तार केंद्र (सन २०००) सुरु करण्यात आलेले आहे. या विद्यापीठामार्फत कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे, कोल्हापूर आणि मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे हे केंद्र कार्यन्वीत आहेत. कृषि विद्या, उद्यान विद्या, पशुविज्ञान व पीक संरक्षण या चार विषयांचे विशेषज्ञ या विस्तार केंद्रामध्ये असतात. या केंद्राचा प्रमुख विस्तार कृषि विद्या वेत्ता असून ते विस्तार शिक्षण संचालक यांच्या तांत्रीक नियंत्रणाखाली काम करत असतात. या व्यतिरिक्त विस्तार शिक्षण कार्यक्रम अधिक परिणामकारक करण्यासाठी या विद्यापीठाने जळगाव, पाडेगांव (सातारा), सोलापूर, डिग्रज (सांगली)

आणि निफाड (नाशिक) येथे पाच जिल्हा विस्तार केंद्रे (सन २००६) स्थापन केलेली आहे.

या केंद्राचे प्रमुख उद्दिष्ट्ये पुढील प्रमाणे

* सद्यस्थितीला अस्तित्वात असलेल्या कृषि कर्मचाऱ्यांची ज्ञान पातळी उंचविण्यासाठी अल्पमुदतीचे प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
* शेतकऱ्यांचे शेती विषयक प्रश्न सोडविण्यासाठी विविध प्रशिक्षणाचे आयोजीत करणे.
* संशोधन निष्कर्शाच्या प्रत्याभरणाकरीता शेतकरी व शास्त्रज्ञ यांच्यामध्ये सुसंवाद घडुन आणने.
* शेतकऱ्यांचे दैनंदिन प्रश्न सोडविण्यासाठी तालुकानिहाय मासिक सभा आयोजित करणे.
* कृषि संशोधन आणि विस्तार शिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे.

आधुनिक कृषि तंत्रज्ञान त्यांच्या कार्यक्षेत्रात पोहचविण्याचे काम त्या विभागातील संबधित विस्तार केंद्रांचे आणि जिल्हा विस्तार केंद्रांचे कर्मचारी करतात यामध्ये मासिक जिल्हा चर्चासत्र, पंधरवाडा प्रशिक्षण, शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रात्यक्षिके, शेतकरी मेळावे, निदान चमू भेटी, बियाणे तक्रारी आणि तांत्रिक मार्गदर्शन यांचा समावेश असतो.

या विभागीय विस्तार व जिल्हा विस्तार केंद्रांचे काम परिणामकारक होण्यासाठी आणि विद्यापीठाचे संशोधन शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाने या प्रत्येक केंद्रास एक वाहन (फिरते पीक चिकित्सालय) दिले आहे. या फिरत्या पीक चिकित्सालयामध्ये माती आणि पाणी पृथःकरण, रोगांचे निदान किडी आणि रोग या विषयावर शेतकऱ्यांना त्याच ठिकाणी माहिती देण्यासाठी सुविधा उपलब्ध करण्यात आलेल्या आहे.

३. प्रसारण केंद्र

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांचे वित्तीय पुरवठ्याने १९८२ मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात प्रसारण केंद्राची स्थापना करण्यात आली होती. तथापी भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा वित्तीय पुरवठा बंद झाल्यानंतर विद्यापीठाने स्वखर्चाने हे केंद्र चालविले आहे. तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी, प्रसार माध्यमांचा परिणामकारक वापर करण्यासाठी हे केंद्र स्थापन करण्यात आलेले आहे. हे केंद्र विविध लिखित साहित्ये उदा. घडिपत्रिका, बुलेटींन, कृषि दर्शनी, श्रीसुगी हे शेतकऱ्यांसाठी आणि विस्तार कार्यकर्त्यांसाठी तयार करीत असतात. विद्यापीठातील कृषि विषयक कार्यक्रम व घटना यांना विद्यापीठाच्या वार्तापत्रात सातत्याने प्रसिद्धी दिली जाते. शेतीविषयक माहिती संकलन करुन ती दुरदर्शन तसेच आकाशवाणीच्या विविध केंद्रावर, नभोवाणी आणि शेतीशाळा या कार्यक्रमातुन प्रसारीत केली जाते.

४. कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, राहुरी

कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र हे कृषि विद्यापीठातील संशोधनाबद्दल एकाच ठिकाणी माहिती मिळण्याचे एकमेव ठिकाण आहे. हे केंद्र ऑगस्ट २००१ मध्ये सुरु झालेले आहे. संशोधन संस्था व शेतकरी यांच्यामधील दरी कमी करुन कृषि सेवा सल्ला देणे हा या केंद्राचा प्रमुख उद्देश आहे.

* कृषि माहिती व तंत्रज्ञान मिळविण्यासाठी शेतकऱ्यांना सबळ करणे.
* संशोधन विभाग/गट आणि तंत्रज्ञानाचा उपयोग करणाऱ्यांमध्ये सशक्त समन्वय तयार करणे.
* शेतकऱ्यांना निर्णय घेण्यासाठी आणि त्यांच्या कृषि विषयक समस्या सोडविण्यासाठी योग्य मार्गदर्शन/मदत करणे.
* प्रत्याभरण यंत्रणा/सक्षक्तिकरण करण्यास चालना देणे.
* पीक आणि पशुविकास आणि उत्पानातील दरी भरुन काढणे.
* विक्री व सेवा यांच्या सहाय्याने आर्थिक फायदा मिळवीणे.
* शेतकरी मेळावे,शिवार फेरी आणि कृषि प्रदर्शनाद्वारे शेतकऱ्यांपर्यत कृषि तंत्रज्ञानाचा प्रसार करणे.
* कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे नियंत्रण व्यवस्थापक करतात. कृषि विज्ञान, पीक संरक्षण, पशुविज्ञान, उद्यानविद्या व मृदशास्त्र या पाच विषयांचे विशेषज्ञ त्यांना मदत करतात. जनसंपर्क अधिकारी शेतकऱ्यांशी हितगुज साधण्याचे कामी त्यांना सहाय्य करतात.
* दूरभाष्य सेवा (०२४२६-२४३८६१), किसान कॉल सेंटर (१८००-१८०-१५५१) हे नवीन उपक्रम केंद्रामार्फत राबविले जातात.

५. कृषि महाविद्यालय विस्तार गट

कृषि महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना कृषि विस्तार विषयाचे प्रात्यक्षिकांद्वारे प्रशिक्षण देण्यासाठी कृषि महाविद्यालय पुणे,धुळे,कोल्हापूर यांना प्रत्येकी ६० ते १०० खेड्यांचा एक विस्तार गट जोडलेला आहे. या विस्तार गटाचा उपयोग विस्तार शिक्षणाची प्रयोगशाळा म्हणून करण्यात येते. विद्यापीठात विकसित केलेले तंत्रज्ञान शेतकऱ्यापर्यंत या विस्तार गटामार्फत पोहचविले जाते. हे तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांना क्लिष्ट वाटते का आणि त्याची उपयुक्तता याची पडताळणी या गटामार्फत केली जाते. या गटातील अधिकारी शेतकऱ्यांना वेळोवेळी भेट देतात व शेतीच्या विविध समस्यांवर मार्गदर्शन करतात. या गटात विस्तार कार्यक्रमाचे नियोजन व अमलबजावणी विस्तार प्रशिक्षण अधिकारी, कृषि पर्यवेक्षक यांचे समवेत कृषि सहाय्यकांच्या मदतीने करतात. विस्तार गटातील कार्यामुळे या शेतकऱ्यांच्या सामाजिक व आर्थिक परिस्थितीत काही बदल झाला आहे काय? याचाही अभ्यास केला जातो. विस्तार गटातील विविध कार्यक्रमाचे नियोजन व त्याची अमलबजावनी महाविद्यालयाचे विस्तार शिक्षण विभागातर्फे केली जाते.

६. शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक यांचा विस्तार कार्यक्रमात सहभाग

विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ व प्राध्यापक वेळोवेळी स्वतः अथवा गटाने विविध विषयांवर विस्तार कार्यक्रमात सहभागी होतात. शेती प्रात्यक्षिके,शेतकऱ्यांच्या शेतावरील भेटी, प्रायोगिक शेती प्रयोगास भेटी,गटचर्चा, शेतकरी मेळावे,कृषि प्रदर्शने, शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांना उत्तरे, शेतीविषयक मासिकातून लेख, वर्तमानपत्रातून लेख,रेडियो व दूरदर्शन या कार्यक्रमातून शेतकऱ्यांसाठी उपयुक्त माहिती दिली जाते.

७. विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समिती बैठक

विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समिती बैठकीद्वारे विद्यापीठाने विकसीत केलेले तंत्रज्ञान शिफारशी, विविध वाण, यंत्रे कृषि विभागाच्या समन्वयाने अधिकाधिक शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी चर्चा केली जाते. तसेच विद्यापीठात संशोधनाकरीता गरजेनुसार महत्वाचे असलेले प्रत्याभरण संशोधकांपर्यंत पोहचविण्याचे महत्वाचे कार्य केले जाते.

८. इतर खात्याशी समन्वय

विद्यापीठस्तरावरील विस्तार यंत्रणेमार्फत विविध विभागांशी समन्वय साधून विद्यापीठ लोकाभीमुख करण्यासाठी प्रयत्न करण्यात येतो. कृषि विभाग यांच्या समन्वयाने कृषि विस्तार विद्यावेत्ता यांनी आयोजित केलेल्या जिल्हा मासिक चर्चासत्रात आणि प्रक्षेत्रभेट कार्यक्रमात विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा सहभाग असतो. राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प आणि कृषि संशोधन केंद्रामधील शास्त्रज्ञांचा सदरच्या मासिक जिल्हा चर्चासत्रात,जिल्हा चर्चासत्रात,संयुक्त प्रक्षेत्र भेटीत आणि चाचणी प्रयोगात प्रामुख्याने सहभाग असतो. मासिक जिल्हा चर्चासत्रात जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, कृषि खात्यातील अधिकारी वनविभागाचे अधिकारी,मत्स्यपालन विभागाचे अधिकारी,पाटबंधारे विभागातील अधिकारी उपस्थित असतात. या चर्चासत्रामध्ये शेतकऱ्यांसाठी निविष्ठा, रोपे पुरवठा, पहाणी आणि तपासणी इ.विषयांवर उहापोह केला जातो.

९. भाकृअप शेतकरी प्रथम कार्यक्रम

भाकृअप शेतकरी प्रथम कार्यक्रम ''अहमदनगर जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांचा शाश्वत कृषि विकास करण्यासाठी एकात्मिक शेती पद्धतीद्वारे शेतकर्यांचे सामाजिक व आर्थिक स्तर उंचविणे'' सन २०१६-१७ पासून मंजूर झाला आहे. एकात्मिक शेती पद्धती या संकल्पनेवर हा प्रकल्प चिंचविहिरे आणि कणगर या गावात राबविला जात आहे. या प्रकल्पातून शेतकर्यांच्या सामाजिक-आर्थिक विकासासाठी विविध उपक्रम राबविले जात आहेत.

१०. प्रो सॉईल प्रकल्प

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, मॅनेज, हैद्राबाद आणि जी.आय.झेड., जर्मनी यांच्या संयुक्त विद्यमाने डिजीटल कृषि सल्ला सेवा या करीता प्रो सॉईल प्रकल्प २०१६-१७ पासून राबविण्यात येत आहे. या प्रकल्पाच्या माध्यमातून एनआयसीईएसएएम या डिजिटल पटलाद्वारे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत अहमदनगर व धुळे जिल्हातील अनुक्रमे पारनेर व साक्री तालुक्यामध्ये १३ गावांमध्ये डिजीटल कृषि सल्ला सेवा देण्यात येत आहे. यामध्ये विद्यापीठाचे १९ शास्त्रज्ञ कन्टेंट व्हॅलिडेटर, कृषि विज्ञान केंद्रांचे ९ विषय विशेषज्ञ कन्टेंट निर्माता आणि संकेतस्थळ समन्वयक यांचा समावेश आहे. या प्रकल्पाद्वारे १९ हजार शेतकऱ्यांना १.५ लक्ष कृषि सेवा सल्ला लघुसंदेश, व्हिडीओ यु.आर.एल. द्वारे देण्यात आली आहे.

विस्तार शिक्षण उपक्रम २०२२-२३

१९ वी विस्तार शिक्षण परिषदेची बैठक आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची १९ वी विस्तार शिक्षण परिषदेची बैठक दि. १५ मार्च, २०२३ रोजी विद्यापीठात संपन्न झाली. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील हे ऑनलाईन उपस्थित होते. यावेळी परिषदेचे सदस्य सचिव संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. तानाजी नरुटे, परिषदेचे सदस्य संचालक संशोधन डॉ. सुनिल गोरंटीवार, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. उत्तम चव्हाण, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे संचालक (विस्तार व सा.सा.वि.) डॉ. विठ्ठल शिर्के, तज्ञ शेतकरी श्री. भाऊसाहेब जाधव, श्री. समाधान पाटील, श्री. सर्जेराव पाटील, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. गोरक्ष ससाणे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. व्ही.टी. पाटील उपस्थित होते. यावेळी विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे यांनी विस्तार शिक्षण परिषदेच्या मागील बैठकीचे इतिवृत्त व त्यावरील केलेली कार्यवाही सादर केली. यावेळी विस्तार शिक्षण परिषद सदस्यांनी विद्यापीठ तंत्रज्ञान प्रसारीविषयी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले.

राज्यस्तरीय कृषि प्रदर्शन आयोजन

औरंगाबाद जिल्ह्यातील सिल्लोड येथे दि. १ ते ५ जानेवारी, २०२३ रोजी राज्यस्तरीय कृषि प्रदर्शनाचे आयोजन राज्याचे कृषि मंत्री श्री. अब्दुल सत्तार यांच्या मार्गदर्शनाखाली आयोजीत करण्यात आले होते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांच्या नेतृत्वाखाली हे प्रदर्शन दालन उभारण्यात आहे होते. यामध्ये विस्तार शिक्षण संचालनालय, राष्ट्रीय बियाणे प्रकल्पाचा बियाणे विभाग, उद्यानविद्या विभाग, वनस्पतीशास्त्र विभाग, कृषि विद्या विभाग, कास्ट प्रकल्प, देशी गाय संशोधन प्रकल्प, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग, कृषि किटकशास्त्र विभाग, वनस्पती रोगशास्त्र व कृषि अणुजीवशास्त्र विभाग, मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभाग,

कृषि अर्थशास्त्र विभाग, आंतरविद्याशाखा व जलसिंचन विभाग, कृषि अवजारे विभाग, कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ, धुळे व जळगांव या केंद्रांचा यामध्ये समावेश होता.

रब्बी तंत्रज्ञान दिवस आणि शिवार फेरी आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने आंतरराष्ट्रीय पौष्टिक तृणधान्य वर्ष–२०२३ निमित्ताने विद्यापीठाच्या ज्वारी सुधार प्रकल्पावर रब्बी दिवस, चर्चासत्रे, कृषि प्रदर्शन व शिवार फेरीचे आयोजन दि. २७ जानेवारी, २०२३ रोजी करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी राज्याचे कृषि आयुक्त श्री. सुनिल चव्हाण होते. यावेळी या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणुन आदर्श गाव संकल्प, प्रकल्प समितीचे कार्याध्यक्ष पद्मश्री डॉ. पोपटराव पवार उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. उत्तम चव्हाण, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. शिवाजी जगताप उपस्थित होते. याप्रसंगी शेतकऱ्यांनी, विद्यार्थ्यांनी व मान्यवरांनी प्रात्यक्षिक प्रक्षेत्राला, कृषि प्रदर्शनाला भेटी दिल्या. कार्यक्रमासाठी कृषि विभागाचे विविध अधिकारी व विद्यापीठातील विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, अधिकारी, कर्मचारी, शेतकरी, विद्यार्थी व विद्यार्थीनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत दरे गावातील शेतीला भेट

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मौजे दरे, ता. महाबळेश्वर, जि. सातारा येथे दि. ५ मार्च, २०२३ रोजी दरे गावात मुख्यमंत्री मा.ना.श्री. एकनाथ शिंदे यांचे शेतावर समक्ष पाहणी करून मार्गदर्शन केले. यावेळी शेती पध्दतीमध्ये सुधारणा करण्यासाठी विविध तज्ञांनी मार्गदर्शन केले. यामध्ये डॉ. एस.एस. ढाणे, माजी संचालक डॉ. बा.सा.कों.कृ.वि., दापोली, श्री. नेताजी पवार, माजी ऊस विकास अधिकारी, अजिक्यतारा साखर कारखाना, सातारा आणि डॉ. राजेंद्र सरकाळे, व्यवस्थापक, जिल्हा मध्यवर्ती बँक, सातारा तसेच कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगाव येथील सर्व शास्त्रज्ञ उपस्थित राहुन शिवार फेरीच्या माध्यमातून सर्वांना मार्गदर्शन केले. यावेळी परिसरातील शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

आंतरराष्ट्रीय श्रीअन्न परिषद आयोजन

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्लीद्वारे दि. १८ ते १९ मार्च, २०२३ रोजी श्रीअन्न उत्पादकता वाढ आणि प्रक्रिया या विषयावर आंतरराष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन वेबकास्टींगच्या माध्यमातून करण्यात आले होते. या परिषदेमध्ये विविध तज्ञांनी आपल्या आहारात श्री अन्न समावेश केल्याने शाश्वत विकासाबरोबरच आतरराष्ट्रीय अन्न आणि पौष्टीकता संरक्षण शक्य असल्याचे सांगितले. या परिषदेचे ऑनलाईन वेब कास्टींग विद्यापीठांतर्गत सर्व महाविद्यालये, विभाग प्रमुख, विभागीय व जिल्हा विस्तार केंद्रे आणि कृषि विज्ञान केंद्रे यांच्याद्वारे करण्यात आले. यावेळी विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील सर्व शास्त्रज्ञ, अधिकारी, कर्मचारी, विद्यार्थी, शेतकरी मोठ्या प्रमाणात सहभागी झाले होते.

विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार बैठकीचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. दि. ८ जून, २०२२ रोजी खरीप हंगामासाठीची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी होते. कृषि आयुक्त श्री. धीरजकुमार, पशुसंवर्धन आयुक्त श्री. सचिंद्र प्रताप सिंह प्रमुख पाहुणे म्हणुन उपस्थित होते. संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी विद्यापीठाने मागील वर्षात प्रसारित केलेले पिकांचे विविध वाण, यंत्रे, पीक उत्पादन वाढ व पीक संरक्षण समीकरणे, विविध संशोधन शिफारशी व विस्तार कार्याचा आढावा सादर केला. विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील पुणे, कोल्हापूर व नाशिक कृषि विभागांचे कृषि सहसंचालक रफिक नाईकवाडी, बसवराज बिराजदार व विवेक सोनावणे यांनी त्यांच्या विभागांचा अहवाल सादर केला. जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी यांनी जिल्ह्यांचा अहवाल सादर केला. यावेळी डॉ. मिलिंद देशमुख व डॉ. नंदकुमार भुते यांनी अनुक्रमे सोयाबीन पीक उत्पादन तंत्रज्ञान व खरीप पिकातील कीड व रोग व्यवस्थापन याविषयी मार्गदर्शन केले. या वेळी कृषि अधिकारी व शास्त्रज्ञ यांचा कृषि तंत्रज्ञान प्रत्याभरण यावर सुसंवाद झाला. या बैठकीस कृषि विभागाचे संचालक, सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि सहसंचालक, जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी, उपविभागीय कृषि अधिकारी, विद्यापीठ शास्त्रज्ञ, कृषि विज्ञान केंद्रे व कृषि विभागाचे १९० अधिकारी उपस्थित होते.

गोधन–२०२२ चे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि सकाळ अँग्रोवन यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे दि. २७ ते २९ मे, २०२२ रोजी गोधन २०२२ या पशुप्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे उद्घाटन मा. ना. श्री अजित पवार, उपमुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या हस्ते करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. यावेळी विधानपरिषद सदस्य तथा, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीचे कार्यकारी परिषद सदस्य आ. श्री. नरेंद्र दराडे, श्री. दत्तात्रय पानसरे, श्री. दत्तात्रय उगले, दापोली येथील डॉ. बा.सां.को.कृ. विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. शंकरराव मगर, पुणेचे जिल्हाधिकारी डॉ. राजेश

देशमुख, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, उपस्थित होते. प्रदर्शनासाठी मोठ्या संख्येने पशुपालक व दुग्ध उत्पादक शेतकरी उपस्थित होते.

कृषि दिन आणि वनमहोत्सव आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे कृषि दिन आणि मनमहोत्वाचे आयोजन दि. ४ जुलै, २०२२ रोजी मध्यवर्ती परिसरातील विविध प्रकल्पांमध्ये वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम आयोजीत करण्यात आले होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापुसाहेब भाकरे उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठ कार्यक्षेत्रावर एक लाख वृक्षांची लागवड करण्यात आली.

माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी उपक्रम

माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी या राज्यशासनाच्या उपक्रमांतर्गत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत दि. १ सप्टेंबर, २०२२ रोजी शेतकऱ्यांच्या शेतावर विविध तंत्रज्ञान प्रसाराचे कार्यक्रम आयोजीत करण्यात आले होते. यावेळी विद्यापीठांतर्गत ४६ केंद्रांच्या माध्यमातून विविध विषयांवरती पीक उत्पादन तंत्रज्ञान, एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, किड व रोग व्यवस्थापन या विषयावरती मार्गदर्शन करण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, अधिष्ठाता डॉ. पी.एन. रसाळ, संचालक संशोधन आणि विस्तार शिक्षण डॉ. शरद गडचळ यांनी उपस्थित राहुन मार्गदर्शन केले. यावेळी विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात एकुण १७५ विद्यापीठ शास्त्रज्ञांनी १,४०९ शेतकऱ्यांच्या शेतावरती विविध विस्तार उपक्रमांचे आयोजन केले.

शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत शेळीपालनावर प्रशिक्षण वर्ग आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत शेतकरी प्रथम प्रकल्पाद्वारे दि. १० फेब्रुवारी, २०२३ रोजी शेळीपालनावर कानडगाव, तांभेरे येथील शेतकऱ्यांसाठी प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे होते. यावेळी शेतकरी प्रथम कार्यक्रमाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, अखिल भारतीय समन्वयीत संगमनेरी शेळी सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. संजय मंडकमाले, सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. रविंद्र निमसे, सहसमन्वयक डॉ. सचिन सदाफळ उपस्थित होते. यावेळी शेतकऱ्यांना मान्यवरांच्या हस्ते मफुकृवि कॅलेंडरचे वाटप करण्यात आले.

फुले बळीराजा डिजिटल कृषि सल्ला ॲप्लिकेशन

जर्मन शासन बी. एम. झेड. व जी. आय. झेड., नाबार्ड, राष्ट्रीय कृषि विस्तार व्यवस्थापन संस्था (मॅनेज), हैद्राबाद, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन आणि महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे येथे फुले बळीराजा या डिजिटल कृषि सल्ला ॲप्लिकेशनचा लोकार्पण सोहळा दि. २४ नोव्हेंबर, २०२२ रोजी संपन्न झाला. फुले बळीराजा या डिजिटल कृषि सल्ला ॲप्लिकेशनचा वापर विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील १० जिल्ह्यात करण्यात येणार आहे. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी नाबार्डचे मुख्य कार्यकारी व्यवस्थापक डॉ. जी.एस. रावत उपस्थित होते. यावेळी अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे उपस्थित होते. फुले बळीराजा या ॲप्लीकेशनच्या माध्यमातून शेतकऱ्यांना पीक निहाय सल्ला देण्यात येणार आहे.

कृषि प्रदर्शने सहभाग

विस्तार शिक्षण संचालनालयांतर्गत विद्यापीठाने विविध ठिकाणी आपला तंत्रज्ञान विस्ताराकरीता स्टॉलची उभारणी करुन मार्गदर्शन केले.

अ.नं.	प्रदर्शनाचे ठिकाण	दिनांक
१	छत्रपती शिवाजी महाविद्यालय, श्रीगोंदा	१४ ऑक्टोबर, २०२२
२	इंद्रधनुष्य-२०२२, मफुकृवि, राहुरी	५ ते ९ नोव्हेंबर, २०२२
३	संयुक्त कृषि संशोधन आणि विकास समिती बैठक-२०२२	१४ ते १६ डिसेंबर, २०२२
४	मफुकृवि क्लायमेक्स-२०२२	२० ते २२ डिसेंबर, २०२२
५	ॲग्रोटेक-२०२२, डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला	२७ ते ३० डिसेंबर, २०२२
६	राज्यस्तरीय कृषि प्रदर्शन, सिल्लोड	१ ते ५ जानेवारी, २०२३
७	रब्बी तंत्रज्ञान दिन आणि शिवार फेरी, मफुकृवि, राहुरी	२७ जानेवारी, २०२३
८	साई ज्योती स्वंयम सहाय्यता बचत गट यात्रा, कृषि महोत्सव आणि पशु प्रदर्शन, अहमदनगर	१० ते १४ फेब्रुवारी, २०२३
९	महापशुधन एक्स्पो-२०२३, शिर्डी	२४ मार्च, २०२३

पी.एम. किसान सम्मान संमेलन कार्यक्रमाचे थेट प्रक्षेपण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील पदव्युत्तर महाविद्यालयाच्या डिजीटल क्लासरुममध्ये नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि संशोधन संस्थेच्या प्रंगणात झालेल्या पी.एम. किसान सम्मान संमेलन कार्यक्रमाचे थेट प्रक्षेपण दि. १७ ऑक्टोबर, २०२२ रोजी करण्यात आले. यावेळी सहयोगी अधिष्ठाता (निकृशि) डॉ. श्रीमंत रणपिसे, कृषि अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार, अवजारे प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. तुळशीदास बास्टेवाड, प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. दत्तात्रय पाचारणे उपस्थित होते. यावेळी नवी दिल्ली येथे दि. १७ व १८ ऑक्टोबर, २०२२ या दोन दिवसीय किसान सम्मान संमेलनाचे उद्घाटन प्रधानमंत्री मा. श्री. नरेंद्र मोदी यांचे शुभहस्ते करण्यात आले. याप्रसंगी केंद्रीय कृषि व शेतकरी कल्याण मंत्री श्री. नरेंद्रसिंह तोमर, पर्यावरण व रसायन खते केंद्रीय मंत्री श्री. मनसुख मालविय व केंद्रीय कृषि व शेतकरी कल्याण राज्यमंत्री श्री. कैलाश चौधरी उपस्थित होते. कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातील अधिकारी, कर्मचारी व विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

सोयाबीन व तूर उत्पादन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा शेतकरी प्रथम प्रकल्प आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने सोयाबीन व तूर उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर शेतकरी प्रशिक्षण कार्यक्रम कानडगाव येथे दि. १६ जून, २०२२ रोजी आयोजीत करण्यात आला होता. यावेळी सोयाबीन पैदासकार डॉ. मिलिंद देशमुख, डॉ. नंदकुमार कुटे व डॉ. विजय शेलार यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमासाठी शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत तांभेरे, कानडगाव, चिंचविहिरे व कणगर या गावातील ६० शेतकरी उपस्थित होते.

डॉ. लाखन सिंह यांची भा.कृ.अ.प. शेतकरी प्रथम प्रकल्पाला भेट

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्लीच्या शेतकरी प्रथम प्रकल्पास अटारी पुणेचे संचालक डॉ. लाखन सिंह व शास्त्रज्ञांनी दि. १० जून, २०२२ रोजी भेट दिली. यावेळी अटारी, पुणे येथील शास्त्रज्ञ डॉ. तुषार आठरे व डॉ. राजेश टी, प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, सहसमन्वयक डॉ. भगवान देशमुख, कानडगाव येथील सरपंच श्री मधुकर गागरे व इतर शेतकरी तसेच महिला शेतकरी उपस्थित होते.

कृषि विज्ञान केंद्र उपक्रम

कृषि विज्ञान केंद्राची कृती कार्यशाळा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्था, विभाग–८, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील १७ कृषि विज्ञान केंद्रांच्या एक दिवसीय कृती कार्यशाळेचे आयोजन दि. ३० जून, २०२२ रोजी ऑनलाईन पध्दतीने करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख होते. याप्रसंगी कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग ऑनलाईन उपस्थित होते. या कार्यशाळेच्या उद्घाटनप्रसंगी विद्यापीठातील सर्व विभाग प्रमुख, विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील एकूण १७ कृषि विज्ञान केंद्रांचे कार्यक्रम समन्वयक उपस्थित होते.

शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठक आयोजन

विद्यापीठांतर्गत कार्यरत कृषि विज्ञान केंद्रांना दरवर्षी शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठकीचे आयोजन करावे लागते. कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगांव, जळगाव, धुळे आणि मोहोळ यांनी अनुक्रमे डिसेंबर, १२,२७,२८ आणि २९, २०२२ रोजी शास्त्रीय सल्लागार समितीची बैठक ऑफलाईन तसेच ऑनलाईन पध्दतीने आयोजीत केली होती. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होत. तसेच विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. टी.के. नरुटे आणि अटारी संचालक डॉ. लाखन सिंह यांनी उपस्थित राहुन मार्गदर्शन केले. यावेळी कृषि विज्ञान केंद्रांतर्गत शास्त्रीय सल्लागार समितीचे सर्व सदस्य तसेच विद्यापीठ शास्त्रज्ञांनी सर्वांना तंत्रज्ञान प्रसाराविषयी मार्गदर्शन केले.

नैसर्गिक शेतीवरील कार्यशाळा आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या वतीने कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील १७ कृषि विज्ञान केंद्रांची एक दिवसीय नैसर्गिक शेती ऑनलाईन पध्दतीने दि. ३० ऑगस्ट, २०२२ रोजी आयोजीत करण्यात आली होती. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. याप्रसंगी कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. लाखन सिंग, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, कृषि परिषदेचे संचालक विस्तार डॉ. विठ्ठल शिर्के ऑनलाईन उपस्थित होते. या कार्यशाळेसाठी विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील एकूण १७ कृषि विज्ञान केंद्रांचे कार्यक्रम समन्वयक, विषय विशेषज्ञ, कार्यक्रम सहाय्यक उपस्थित होते. या एक दिवसीय कार्यशाळेमध्ये नैसर्गिक शेती या विषयावर अध्यक्ष, अक्षय कृषि परिवार, कच्छ, गुजरात श्री. मनोजभाई सोलंकी, मंडळ कृषि अधिकारी श्री. उमेश भदाने, सेंद्रिय शेती प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. उल्हास सुर्वे, कोल्हापूर कृषि विज्ञान केंद्राचे डॉ. रविद्र सिंग, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठातील डॉ. नामदेव म्हसकर आणि नंदुरबार कृषि विज्ञान केंद्राचे डॉ. राजेंद्र दहातोंडे यांनी उपस्थितांना नैसर्गिक शेती या विषयावर सविस्तर मार्गदर्शन केले.

ड्रोन प्रात्यक्षिक प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत असलेल्या कृषि महाविद्यालय, धुळे, कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे आणि सिंजेटा इंडीया प्रा.ली. यांचे संयुक्त विद्यमाने ड्रोन प्रात्यक्षिक प्रशिक्षण कार्यक्रम कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे प्रक्षेत्रावर दि. २९ जुलै, २०२२ रोजी आयोजीत करण्यात आला होता. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी.डॉ. चिंतामणी देवकर सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, धुळे उपस्थित होते. यावेळी श्री. शांताराम मालपुरे, उपविभागीय कृषि अधिकारी, धुळे, डॉ. दिनेश नांद्रे, कार्यक्रम समन्वयक, कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे श्री.तुकाराम औटी, विभागीय विक्री प्रमुख, सिंजेटा, धुळे, कृषि महाविद्यालायचे विभाग प्रमुख, प्राध्यापक, कृषि विज्ञान केंद्राचे सर्व शास्त्रज्ञ, कृषि तंत्र विद्यालाचे कर्मचारी, अधिकारी, कर्मचारी, सिंजेटा, धुळे, तसेच धुळे जिल्ह्यातील प्रगतशील शेतकरी, शेतकरी–शास्त्रज्ञ मंचाचे सदस्य, विद्यार्थी, विद्यार्थिनी आदी मान्यवर उपस्थित होते.

कृषि तंत्रज्ञान दिन आयोजन

कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे अंतर्गत दि. ९ मार्च, २०२३ रोजी कृषि तंत्रज्ञान दिनाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे उद्घाटन सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, धुळे डॉ. सी.डी. देवकर यांनी केले. या कार्यक्रमासाठी जिल्हाअधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. शांताराम मालपुरे प्रमुख पाहुणे म्हणुन उपस्थित होते. तसेच यावेळी कृषि तंत्र विद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. राहुल देसले, नाबार्ड धुळे येथील श्री. नेकिचंद सुर्यवंशी, कार्यक्रम समन्वयक डॉ. दिनेश नांद्रे, बाजरी पैदासकार डॉ. कुशल बऱ्हाटे उपस्थित होते. यावेळी कृषि विज्ञान केंद्र कार्यक्षेत्रातील शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

जागतिक मृदा दिनाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत कार्यरत कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे, जळगांव, बोरगाव आणि मोहोळ यांच्याद्वारे जागतीक मृदा दिन कार्यक्रमाचे आयोजन दि. ५ डिसेंबर, २०२२ रोजी करण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातील तसेच कृषि विभागातील अधिकारी, कर्मचारी, शेतकरी, विद्यार्थी, विद्यार्थीनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

गरीब कल्याण संमेलन आयोजन

अटारी, पुणे, झोन– ८, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे आणि कृषि महाविद्यालय, धुळे यांच्या संयुक्त विद्यमाने आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत गरीब कल्याण संमेलन शत प्रतिशत सशक्तिकरण निमित्ताने वेब संवादाचे आयोजन दि. ३१ मे, २०२२ रोजी कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे येथे करण्यात आले होते. सदर कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणुन डॉ. सुभाष भामरे, माजी केंद्रीय संरक्षण राज्यमंत्री, भारत सरकार तथा खासदार, धुळे लोकसभा मतदार संघ हे होते तर अध्यक्षस्थानी. कृषि महाविद्यालय, धुळेचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. चिंतामणी देवकर हे होते तसेच व्यासपीठावर विभागीय कृषि विस्तार केंद्र, धुळेचे कृषि विद्या वेत्ता डॉ. मुरलीधर महाजन, कृषि तंत्र विद्यालय, धुळेचे प्राचार्य डॉ. राहुल देसले, उद्यानविद्या वेत्ता प्रा. श्रीधर देसले, डॉ. पंकज पाटील उपस्थित होते.

आझादी का अमृत महोत्सव

कृषि विद्यापीठांतर्गत कार्यरत कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे, बोरगांव यांनी किसान भागिदारी प्राथमिकता हमारी या अभियानांतर्गत दि. २५ ते ३० एप्रिल, २०२२ रोजी विविध ठिकाणी शेतकरी मेळावे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

गरीब कल्याण संमेलन आयोजन

कृषि विद्यापीठांतर्गत कार्यरत कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे, जळगांव, बोरगांव आणि मोहोळ यांनी अटारी, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने गरीब कल्याण संमेलन आयोजन ऑनलाईन पध्दतीने दि. ३१ मे, २०२२ रोजी आयोजीत करण्यात आले होते. यावेळी विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

विस्तार शिक्षण कार्यक्रम (२०२२-२३)

अ.क्र.	तपशिल	सन २०२२-२०२३	
		कार्यक्रम	एकुण लाभार्थी संख्या
१. प्रशिक्षण कार्यक्रम			
१.	शेतकरी, शेतकरी महिला व युवकांसाठी प्रशिक्षण	३७५	२३६५७
२.	कृषि व विकास खात्यातील कर्मचाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण	१०५	२२०५
३.	शेतकरी व शास्त्रज्ञ यांच्यामध्ये चर्चासत्र-प्रशिक्षण वर्ग	१७७	५७८०
२. चर्चासत्र/परिसंवाद			
१.	मासिक जिल्हा चर्चासत्र	७९	१७८५
२.	शेतकरी शास्त्रज्ञ मंच बैठक	१०३	२०६०
३. प्रात्यक्षिके/चाचणी प्रयोग			
१.	कृति प्रात्याक्षिके	४१०	३९४८
२.	परिणाम प्रात्याक्षिके	६४७	६४७
३.	आद्यरेखीय प्रात्याक्षिके	९२७	९२७
४. इतर विस्तार शिक्षण कार्यक्रम			
१.	सभा / गटचर्चा	२५६	७३६०
२.	प्रक्षेत्र भेटी / शिवार फेरी	४१०	५१२५
३.	शेतीदिन	१९२	१६४०
४.	प्रक्षेत्र व गृह भेटी	५२०	५२०
५.	शेतकरी मेळावे	१८	समुह
६.	कृषि प्रदर्शनांचे आयोजन	२०	
७.	निदान चमुच्या भेटी व रोग आणि किड पहाणी पथक	५१०	२६४७
८.	सर्व्हेलन्स चमु भेट		
५. प्रसिध्दी			
१.	वर्तमानपत्रात/मासिकात प्रसिद्ध झालेले लेख	१३३९	समुह
२.	आकाशवाणी कार्यक्रम	३०९	
३.	दूरदर्शन आणि इतर टि.व्ही. च्या वाहिन्यांवर प्रसारित झालेले कार्यक्रम	५९	
४.	विद्यापीठ कार्यक्रम	२३४	
६. इतर विस्तार उपक्रम			
१.	कृषि सल्ला (एसएमएस)	१६७४००	
२.	पाणी परिक्षण, माती परिक्षण आणि मृद आरोग्य पत्रिका वाटप	२०१४	
३.	किड नमुने तपासणी	१८८	
४.	रोग नमुने तपासणी	२५३	
५.	दुरभाष्य / दूरध्वनीद्वारे दिलेली उत्तरे	५१२९३	

५. प्रमुख घडामोडी

एप्रिल, २०२२

१. पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार यांची विद्यापीठाच्या पाणलोट क्षेत्र विकास प्रकल्पाला भेट

दि. २१ एप्रिल, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील ९५३ हेक्टरवरील पाणलोट क्षेत्र प्रकल्पाच्या सुरु असलेल्या कामाबद्दलची पाहणी आदर्श गाव योजनेचे कार्याध्यक्ष पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार यांनी केले. यावेळी त्यांनी पाणलोट क्षेत्र विकास संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्राच्या प्रगतीचा आढावा घेतला. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सचिन नांदगुडे व अहमदनगर येथील निसर्ग ज्ञान विज्ञान प्रबोधिनी मंडळाचे अध्यक्ष श्री. कापसे उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की श्री. पोपटराव पवार यांच्या दूरदुष्टीमुळेच विद्यापीठामध्ये पाणलोट क्षेत्र विकासाचे काम होत आहे. कोणतेही मोठे कार्य करायचे असेल तर त्यासाठी अनंत अडचणींवर मात करुन निरंतर प्रयत्न करावे लागतात. हा प्रकल्प निश्चितच सर्वांना दिशा देणारा ठरेल. या प्रसंगी पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार म्हणाले की वातावरणातील बदलाचा सामना यशस्वीपणे करण्यासाठी तसेच कार्बन स्थिरीकरण्याच्या दृष्टीने प्रयत्न करणे गरजेचे असून पाणलोट क्षेत्र विकासाच्या माध्यमातून उपलब्ध झालेल्या मृद व जल या संसाधनांचे नाविन्यपूर्ण नियोजन करणे गरजेचे आहे. यावेळी डॉ. शरद गडाख यांनी मनोगत व्यक्त केले. डॉ. दिलीप पवार यांनी प्रकल्पाविषयी माहिती दिली. डॉ. सचिन नांदगुडे यांनी प्रकल्पाच्या आत्तापर्यंत झालेल्या कामाचा आढावा सादर केला. या भेटी प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार, डॉ. उत्तम चव्हाण, डॉ. तानाजी नरुटे, डॉ. बापूसाहेब भाकरे, डॉ. मुकुंद शिंदे, डॉ. संजय मंडकमाले, डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते.

२. श्री. किरण कोठारी व श्री. रविंद्र पवार हे आहेत एप्रिल महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ एप्रिल, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील यांच्या संकल्पनेतून विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील प्रगतशील शेतकरी व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात पदवी घेतलेले यशस्वी कृषि उद्योजक यांचा परिचय समस्त शेतकरी वर्गाला आणि विद्यार्थ्यांना व्हावा या उद्देशाने कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी नविन संकल्पना राबविली आहे. यामध्ये दर महिन्याला एक प्रगतशील शेतकरी व एक कृषि पदविचा कृषि उद्योजक यांच्या कार्याविषयी माहिती असलेला फलक विद्यापीठ प्रवेशद्वार, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राच्या दर्शनी भागात तसेच विद्यार्थी वसतीगृहाचा दर्शनी भागात या ठिकाणी लावण्यात येतो तसेच विद्यापीठाच्या दहा जिल्ह्यांच्या कार्यक्षेत्रातील कृषि महाविद्यालये, संशोधन केंद्रे आणि कृषि विज्ञान केंद्रे येथील प्रवेशद्वाराजवळ लावण्यात येतो जेणेकरुन संबंधीत प्रगतशील शेतकरी व कृषि उद्योजक यांच्या कार्याचा परिचय विद्यापीठाला आणि कृषि महाविद्यालयांना, कृषि संशोधन केंद्रांना व कृषि विज्ञान केंद्राना भेट देण्यासाठी येणाऱ्या शेतकरी, अधिकारी व विद्यार्थ्यांना होतो. तसेच या व्यक्तिंचा आदर्श घेऊन तरुण शेतकरी व पदवीधरांना प्रेरणा मिळते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व कृषि महाविद्यालये, कृषि संशोधन केंद्रे, कृषि तंत्र विद्यालये यांच्या दर्शनीय क्षेत्रात ही आयडॉल्स् प्रत्येक महिन्याला प्रदर्शीत करण्यात येतात. एप्रिल २०२२ या महिन्याकरीता शेतकरी आयडॉल म्हणुन सातमाने, ता. मालेगांव, जिल्हा नाशिक येथील श्री. रविंद्र पवार व कृषि उद्योजक म्हणुन पुणे कृषि महाविद्यालयातून बी.एस्सी (कृषि) चे शिक्षण घेतलेले मोहोळ जि. सोलापूर येथील श्री. किरण कोठारी यांचा समावेश आहे. श्री. रविंद्र पवार यांनी डाळिंबाची शेती करुन युरोप तसेच आशिया खंडामध्ये निर्यात करत आहेत. त्यांनी शेतीत वापरण्याजोगी यंत्रे स्वतःच्या अनुभवावरुन तयार केली असून ९० टक्के शेती मजुरमुक्त केली आहे. कृषि उद्योजक असलेले श्री. किरण कोठारी यांनी कोठारी ॲग्रीटेक प्रा.लि.च्या माध्यमातून अत्याधुनिक इस्त्रायली

तंत्रज्ञानाचा वापर करुन शेतकऱ्यांसाठी दर्जेदार उत्पादने तयार केली आहेत. युरोपीयन तंत्रज्ञानावर आधारीत अद्ययावत यंत्रणेच्या मदतीने मॅन्युफॅक्चरींगमध्ये १०० टक्के ॲटोमेशन करुन उत्पादनांची निर्मिती केली. त्यामुळे त्यांना सर्व उत्पादनांचा दर्जा आंतरराष्ट्रीय मानंकाप्रमाणे ठेवण्यात यश आले आहे.

३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व केंद्रिय कापूस तंत्रज्ञान संशोधन संस्था, मुंबई यांच्यामध्ये नॅनो गंधकावर संशोधनासाठी सामंजस्य करार

दि. १ एप्रिल, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व केंद्रिय कापूस तंत्रज्ञान संशोधन संस्था, मुंबई यांच्यामध्ये नॅनो गंधकाचा खत म्हणून वापरासाठीच्या संशोधनासाठी सामंजस्य करार केंद्रिय कापूस तंत्रज्ञान संशोधन संस्था, मुंबई येथे करण्यात आला. सदर करारावर महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील तसेच केंद्रिय कापूस तंत्रज्ञान संशोधन संस्थेच्या संचालिका डॉ. श्रीमती सुजाता सक्सेना यांनी स्वाक्षऱ्या केल्या. यावेळी केंद्रिय कापूस तंत्रज्ञान संशोधन संस्था, मुंबई येथील वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. अशोककुमार भारीमल्ला, मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. बापूसाहेब भाकरे, शास्त्रज्ञ डॉ. मनोज महावर व डॉ. अनिल दुरगुडे उपस्थित होते. या करारामध्ये केंद्रिय कापूस तंत्रज्ञान संशोधन संस्था, मुंबई यांनी नॅनो गंधक तयार केले आहे. सदर कराराचा मुख्य उद्देश नॅनो गंधकाचा सोयाबीन या पिकाच्या उत्पादनावर होणारा परिणाम संदर्भात तीन वर्षांसाठी घेण्यात येणाऱ्या कृषि विद्यापीठातील मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभागात प्रयोगांचा अभ्यास करणे हा आहे. तेलबिया पिकांसाठी लागणाऱ्या गंधकाच्या मात्रा नॅनो खतांच्या माध्यमातून कसा वापरता येईल याबद्दल संशोधन होणार आहे. सदर करार कृषि विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख यांच्या मार्गदर्शनाखाली तयार करण्यात आला. शास्त्रज्ञ डॉ. मनोज महावर यांनी उपस्थितांचे आभार मानले. याप्रसंगी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील आचार्य पदवीचे शिक्षण घेणारे व नॅनो खतांवर संशोधन करणारे विद्यार्थी उपस्थित होते.

४. पुणे येथील कृषि महाविद्यालयाच्या पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागातील देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्रास ४० के.डब्ल्यू. चा सौर उर्जा प्रकल्प मंजूर

दि. १४ एप्रिल,२०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत पुणे कृषि महाविद्यालयाच्या पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागामार्फत देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र हा प्रकल्प महाराष्ट्र शासनाने सुरु केला आहे. या प्रकल्पांतर्गत भारतातील दुधासाठी प्रसिद्ध साहिवाल, राठी, थारपारकर, गीर, लाल सिंधी तसेच महाराष्ट्रातील प्रसिद्ध खिलार या जातीच्या गायींचे संगोपन व संवर्धन करून त्यांचा तुलनात्मक अभ्यास केला जात आहे. या प्रकल्पाच्या माध्यमातून विषमुक्त शेती व सेंद्रिय व नैसर्गिक शेती करण्यासाठी शेतकऱ्यांना प्रोत्साहित करण्यात येणार आहे. सेंद्रिय नैसर्गिक शेती करण्यासाठी उर्जेच्या गरजांबाबत देखील नैसर्गिक साधन संपत्तीचा वापर करत स्वयंपूर्ण असणे गरजेचे आहे. यासाठी महाराष्ट्र एनर्जी डेवलप्मेंट एजन्सी (MEDA) मार्फत ४० के.डब्ल्यू. क्षमतेचा सौर उर्जा प्रकल्प देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्रास मंजूर करण्यात आला असून महाराष्ट्र एनर्जी डेवलप्मेंट एजन्सी हा सौर उर्जा प्रकल्प स्थापित व कार्यान्वित करणार आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ.पी.जी.पाटील यांचे प्रयत्नाने हा सौर उर्जा प्रकल्प मंजूर झाला आहे. त्यामुळे संपूर्ण गोशाळा (डेअरी) साठी लागणारी उर्जा वापराच्या ठिकाणीच नैसर्गिक पद्धतीने निर्माण करून पशूपालन करताना नैसर्गिक साधनसंपत्तीचा पर्यावरण पूरक पद्धतीने कसा वापर करता येऊ शकतो याचे प्रात्यक्षिक गोपालकांना व शेतकऱ्यांना दाखविता येणार आहे. महाराष्ट्रातील हा प्रथम व एकमेव सौर उर्जा आधारीत पशुपालन प्रकल्प ठरणार आहे. हा प्रकल्प मंजूर होण्यासाठी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनिल मासळकर यांनी विशेष परिश्रम घेतले. महाराष्ट्र उर्जा विकास अभिकरण (MEDA) चे महासंचालक श्री. रवींद्र जगताप, श्री. समुद्रगुप्त पाटील, विभागीय महाव्यवस्थापक, पुणे विभाग व श्री. विजय कोते, उपसंचालक (लेखा) यांनी हा प्रकल्प मिळवून देण्यासाठी मोलाचे सहकार्य केले.

५. भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची जयंती कृषि विद्यापीठात उत्साहात साजरी

दि. १४ एप्रिल, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंतीनिमित्त कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणुन अहमदनगर महाविद्यालयाच्या राज्यशास्त्राचे विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल कवडे उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, हळगांव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी

अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे संचालक व विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. महावीरसिंग चौहान आणि क्रीडा अधिकारी प्रा. दिलीप गायकवाड उपस्थित होते.

मे, २०२२

६. पुणे येथे गोधन–२०२२ चे यशस्वी आयोजन

दि. २७ ते २९ मे, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि सकाळ अँग्रोवन यांच्या संयुक्त उपक्रमातून कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे आयोजित केलेल्या गोधन २०२२ या पशुप्रदर्शनाचे उद्घाटन मा. ना. श्री अजित पवार, उपमुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या हस्ते पार पडले. या प्रसंगी बोलताना त्यांनी सांगितले की शेतीचा इतिहास पाहिला तर शेती विकासामध्ये पशुधनाचे खूप महत्व आहे. भारतातील शेतकरी समृध्द होण्यामध्ये गोधनाचे मोठे योगदान आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने कार्यान्वित केलेले देशी गोवंश संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र शेतकऱ्यांसाठी फायदेशीर ठरेल. आपल्या अध्यक्षीय भाषणात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. पी.जी पाटील यांनी सांगितले की देशी गाईच्या संशोधन व संवर्धनाबरोबर गोपरिक्रमासारखे उपक्रम सकारात्मक उर्जा निर्माण करण्यासाठी महत्वाचे आहेत. देशी गायी, शेती आणि आरोग्य यांची सांगड घालूनच भारतीय संस्कृती निर्माण झाली आहे. या प्रसंगी विधानपरिषद सदस्य तथा, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीचे कार्यकारी परिषद सदस्य आ. श्री. नरेंद्र दराडे, श्री. दत्तात्रय पानसरे, श्री. दत्तात्रय उगले, दापोली येथील डॉ. बा.सां.को.कृ. विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. शंकरराव मगर, पुणेचे जिल्हाधिकारी डॉ. राजेश देशमुख, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता(कृषि),डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनिल मासळकर उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रस्ताविक श्री आदिनाथ चव्हाण, संपादक अँग्रोवन सकाळ यांनी केले तर सूत्रसंचालन डॉ. धीरज कणखरे, प्राध्यापक, पशु संवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग, कृषि महाविद्यालय, पुणे यांनी केले आणि विद्यापीठ कार्यकारी परिषद सदस्य, श्री. दत्तात्रय पानसरे यांनी उपस्थितांचे आभार व्यक्त केले.

७. गोधन–२०२२ प्रदर्शनाचा समारोप

दि. २९ मे, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि सकाळ–ॲग्रोवन यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे कृषि महाविद्यालयातील देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्रामध्ये गोधन–२०२२ कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या समारोपप्रसंगी कोल्हापुरातील कणेरी येथील सिध्दगिरी मठाचे श्री. काडसिध्देश्वर स्वामी उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील, पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनिल मासळकर, देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राचे प्रमुख डॉ. सोमनाथ माने, डॉ. धीरज कणखरे उपस्थित होते. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील आपल्या मार्गदर्शनात म्हणाले की जमीन सुपीकतेसाठी सर्वांनी मिळून काम करण्याची गरज आहे. त्यासाठी विद्यापीठ सर्व दृष्टीने मार्गदर्शनाचे काम करत आहे. एकात्मिक शेती पध्दती हीच आता उपयुक्त ठरणार आहे. त्यादृष्टीने शेतीला पूरक उद्योगाची जोड त्याबरोबरीने पीक विविधतेवर लक्ष देणे आवश्यक आहे. यासाठी शास्त्रीय पध्दतीने शेती, पशुपालनाचे नियोजन करावे लागेल. याप्रसंगी श्री. काडसिध्देश्वर स्वामी म्हणाले की देशाची आणि शेतीची प्रगती होत असताना दुसऱ्या बाजूला माती, पाणी आणि मानवी आरोग्यामध्ये प्रदूषण वाढले आहे. हे जर बदलायचे असेल तर जमीन सुपीकता आणि त्यासाठी देशी गोपालनाची जोड देण्याचे आवश्यकता आहे. दापोली येथील डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु

डॉ. संजय सावंत यांनी भेट दिली. याप्रसंगी प्रदर्शनातील देशी गाईच्या विविध जाती, दूध प्रक्रिया, बायोगॅस, शेण व गोमूत्रापासून बनविलेल्या खतनिर्मिती प्रक्रिया प्रकल्पाची माहिती घेतली.

८. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात ६२ वा महाराष्ट्र दिन उत्साहात साजरा

दि. १ मे, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात ६२ वा महाराष्ट्र दिन आणि कामगार दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. यावेळी कुलगुरू डॉ. पी. जी. पाटील यांचे हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले. या प्रसंगी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, हाळगांव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे उपस्थित होते. या प्रसंगी विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, अधिकारी, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी आणि कर्मचारी मोठया संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सुरक्षा अधिकारी श्री. गोरक्षनाथ शेटे व एन.सी.सी. अधिकारी डॉ. सुनिल फुलसावंगे यांनी केले.

९. श्री. दिलीप देशमुख व श्री. बाबासाहेब सपकाळ हे आहेत मे महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ मे, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. पी. जी. पाटील यांच्या संकल्पनेतून विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील प्रगतशील शेतकरी व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात पदवी घेतलेले यशस्वी कृषि उद्योजक यांचा परिचय समस्त शेतकरी वर्गाला आणि विद्यार्थ्यांना व्हावा या उद्देशाने कुलगुरू डॉ. पाटील यांनी नवीन संकल्पना राबविली आहे. मे २०२२ या महिन्याकरिता शेतकरी आयडॉल म्हणून मानोरी, ता. राहुरी, जिल्हा अहमदनगर येथील श्री. बाबासाहेब सपकाळ व कृषि उद्योजक म्हणून धुळे कृषि महाविद्यालयातून बीएससी कृषिचे शिक्षण घेतलेले पाचोरा जि. जळगाव येथील श्री. दिलीप देशमुख यांचा समावेश आहे. श्री. बाबासाहेब सपकाळ यांनी सुरुवातीला शेतमजूर म्हणून काम केले. परंतु, नंतर गोपालक म्हणून नाव मिळविले. त्यांनी त्यांच्या एक एकर क्षेत्रापैकी २० गुंठ्यामध्ये मुक्त गोठा उभारून २६ संकरित गाईंपासून प्रति दिन ४०० लिटर पर्यंत संपूर्ण वर्षभर दुधाचे उत्पादन घेण्याचे नियोजन केले आहे. त्यांनी मुक्त गोठ्यात उन्हाळ्यामध्ये तापमान नियंत्रणासाठी तुषार सिंचन पद्धतीचा यशस्वीपणे वापर केलेला आहे तसेच गाईंचे दूध काढण्यासाठी दूध काढणी यंत्राचाही वापर ते करतात. मुरघास तंत्रज्ञानाचा अवलंब करून जनावरांसाठी लागणारा चारा विकत घेऊन त्यापासून कुट्टी करून खड्डा पद्धतीने साठवणूक करून वर्षभर लागणाऱ्या हिरव्या चाऱ्याचे व्यवस्थापन अत्यंत चोखपणे त्यांनी केले आहे. कृषि उद्योजक असलेले श्री. दिलीप देशमुख हे निर्मल सीड्स प्रा. लि. पाचोरा, जि. जळगावचे संचालक म्हणून काम पाहतात. त्यांनी या कंपनीच्या माध्यमातून एकूण ३५ वेगवेगळ्या पिकांमध्ये आतापर्यंत चारशे वाण प्रसारित केले आहेत. सध्या बाजारात जवळपास या कंपनीचे १७५ वाण विक्रीसाठी उपलब्ध आहेत. या कंपनीच्या माध्यमातून त्यांनी पन्नास हजार शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचून आपले तंत्रज्ञानाचे जाळे विकसित केले आहे. या कंपनीमध्ये ६१८ अधिकारी व कर्मचारी काम करत असून त्यांनी रोजगार निर्मितीतही उल्लेखनीय काम केले आहे.

१०. कृषि तंत्रज्ञान पारायण : अहमदनगर जिल्ह्यात कृषि तंत्रज्ञान पारायणास सुरुवात

दि. २४ ते २५ मे, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने तांभेरे ता. राहुरी येथे दोन दिवसीय कृषि तंत्रज्ञान पारायणाच्या उद्घाटन कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक

डॉ. गडाख उपस्थित होते. याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणुन अहमदनगर जिल्ह्याचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. शिवाजीराव जगताप उपस्थित होते. प्रमुख उपस्थितीत तांभेरे गावचे सरपंच श्री. नितीन गागरे, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे, तालुका कृषि अधिकारी श्री. महेंद्र ठोकळे, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे प्रमुख डॉ. दत्तात्रय पाचारणे, शास्त्रज्ञ डॉ. अनिल दुरगुडे, डॉ. अशोक वाळुंज, डॉ. प्रकाश मोरे, मंडल अधिकारी श्री. राहुल ढगे, तांभेरे सोसायटीचे चेअरमन श्री. श्रीकांत मुसमाडे, मेजर ताराचंद गागरे उपस्थित होते. यावेळी संचालक संशोधन व विस्तार शिक्षण डॉ. शरद गडाख, श्री. शिवाजीराव जगताप यांनी मार्गदर्शन केले. पहिल्या दिवशीच्या कृषि तंत्रज्ञान पारायणाच्या तांत्रिक सत्रात डाळिंब पिकांवर शास्त्रज्ञांनी मार्गदर्शन केले. यामध्ये डाळिंब पीक लागवडीसाठी जमिनीची निवड व निगा यावर डॉ. अनिल दुरगुडे, डाळिंब पिकावरील किडींचे नियंत्रण या विषयावर डॉ. अशोक वाळुंज आणि डाळिंब पिकावरील रोगांचे व्यवस्थापन या विषयावर डॉ. प्रकाश मोरे यांनी मार्गदर्शन केले. शिवार फेरीमध्ये श्री. गोकुळ मुसमाडे आणि डॉ. बापूसाहेब मुसमाडे यांच्या डाळिंब बागेत शास्त्रज्ञांनी मार्गदर्शन केले. दुसऱ्या दिवसाच्या तांत्रिक सत्रात खरीप हंगाम पूर्व तयारी या विषयावर डॉ. दत्तात्रय पाचारणे, कृषि विभागातील विविध योजना या विषयावर श्री. महेंद्र ठोकळे, कपाशीवरील बोंड अळी व ऊस पिकातील हुमणी अळीचे नियंत्रण या विषयावर डॉ. नंदकुमार भुते यांनी मार्गदर्शन केले.

११. आय.ए.एस. अधिकाऱ्यांचे विद्यापीठात प्रशिक्षण संपन्न

दि. १८ ते २० मे, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे तीन दिवसांच्या प्रशिक्षण वर्गासाठी पुणे येथील यशदा संस्थेच्या वतीने प्रोबेशनरी आयएएस अधिकाऱ्यांच्या तुकडीचे आगमन झाले होते. या अधिकाऱ्यांनी या तीन दिवसांच्या दौऱ्यात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विविध प्रकल्पांना भेटी देऊन माहिती घेतली. या अधिकाऱ्यांना कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी विद्यापीठाचे संशोधन, शिक्षण तसेच विस्तार कार्याचा आढावा संशोधन आणि विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख व अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी सादर केला. विद्यापीठातील सहयोगी अधिष्ठाता व सर्व विभाग प्रमुख यांच्याशी प्रोबेशनरी आयएएस अधिकाऱ्यांच्या चर्चासत्र प्रसंगी कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. सुनील गोरंटीवार यांनी हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र काष्ट प्रकल्प व ड्रोन तंत्रज्ञान, बियाणे तंत्रज्ञान संशोधन योजनेचे प्रमुख डॉ. विजय शेलार यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या बौद्धिक संपदेची सद्यस्थिती आणि भविष्यातील आव्हाने या विषयावर तर प्रशासन विभागातील उपकुलसचिव श्री. व्ही. टी. पाटील यांनी कृषि विद्यापीठाच्या स्टॅट्युटसंबंधी माहिती दिली. या अधिकाऱ्यांचे विद्यापीठ भेटीचे व प्रशिक्षणाचे संपूर्ण नियोजन प्रसारण केंद्राचे प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले.

१२. कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे येथे फळे आणि भाजीपाला प्रक्रिया उद्योग प्रशिक्षण संपन्न

दि.१८ ते २० मे, २०२२. कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे येथे फळे आणि भाजीपाला प्रक्रिया उद्योग या विषयावरिल तीन दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न झाला. प्रधानमंत्री सूक्ष्म अन्नप्रक्रिया उद्योग उन्नयन योजनेअंतर्गत क्षमता बांधणी घटकांतर्गत सदर प्रशिक्षणाचे आयोजन कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे असेच कृषि विभाग धुळे यांचे संयुक्त विद्यमाने करण्यात आले होते. उद्घाटनप्रसंगी धुळे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. चिंतामणी देवकर अध्यक्षस्थानी होते. यावेळी डॉ. देवकर यांनी या प्रशिक्षणासाठी उपस्थित असलेल्या प्रशिक्षणार्थींना मार्गदर्शन केले. तांत्रिक सत्रांमध्ये कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे येथील वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. दिनेश नांद्रे, विषय विशेषज्ञ श्रीमती. अम्रिता राऊत, श्री. रोहित कडु तसेच डॉ. धनराज चौधरी यांनी फळे आणि भाजीपाला प्रक्रिया तसेच उद्योजक्ताविषयी सखोल मार्गदर्शन केले. तीन दिवसाच्या या प्रशिक्षणास ३० प्रशिक्षणार्थींना प्रवेश होता. सदर प्रशिक्षणार्थी हे धुळे जिल्ह्यातील शहरी तसेच ग्रामीण भागातून आले होते.

जून, २०२२

१३. पुणे येथे खरीप हंगामासाठीची विभागीय बैठक संपन्न

दि. ८ जून, २०२२. पुणे येथील पशूसंवर्धन आयुक्तालयाच्या कामधेनू सभागृहामध्ये सन २०२२ खरीप हंगामासाठीची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी होते. यावेळी राज्याचे कृषि आयुक्त श्री. धीरजकुमार यांनी राज्याच्या कृषि विभागाचे वतीने कृषि विद्यापीठांना संशोधन, प्रयोग व विस्तार अशा सर्वच बाबतीत संपूर्ण सहकार्य करण्याचे आश्वासन दिले. राज्याचे पशुसंवर्धन आयुक्त श्री. सचिंद्र प्रताप सिंह यांनी मार्गदर्शन केले. संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांनी विद्यापीठाने मागील वर्षात प्रसारित केलेले पिकांचे विविध वाण, यंत्रे, पीक उत्पादन वाढ व पीक संरक्षण समीकरणे, विविध संशोधन शिफारशी व विस्तार कार्याचा आढावा सादर केला. विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील पुणे, कोल्हापूर व नाशिक कृषि विभागांचे कृषि सहसंचालक रफिक नाईकवाडी, बसवराज बिराजदार व विवेक सोनावणे यांनी त्यांच्या विभागांचा अहवाल सादर केला. जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी यांनी जिल्ह्यांचा अहवाल सादर केला. यावेळी डॉ. मिलिंद देशमुख व डॉ. नंदकुमार भुते यांनी अनुक्रमे सोयाबीन पीक उत्पादन तंत्रज्ञान व खरीप पिकातील कीड व रोग व्यवस्थापन याविषयी मार्गदर्शन केले. या वेळी कृषि अधिकारी व शास्त्रज्ञ यांचा कृषि तंत्रज्ञान प्रत्याभरण यावर सुसंवाद झाला. या बैठकीस कृषि विभागाचे संचालक, सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि सहसंचालक, जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी, उपविभागीय कृषि अधिकारी, विद्यापीठ शास्त्रज्ञ, कृषि विज्ञान केंद्रे व कृषि विभागाचे अधिकारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

१४. श्री. नितीन गायकवाड व श्री. अमित पडोळ हे आहेत जून महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. २ जून, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या संकल्पनेतून विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील

प्रगतशील शेतकरी व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात पदवी घेतलेले यशस्वी कृषि उद्योजक यांचा परिचय समस्त शेतकरी वर्गाला आणि विद्यार्थ्यांना व्हावा या उद्देशाने कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी नविन संकल्पना राबविली आहे. जून २०२२ या महिन्याकरीता शेतकरी आयडॉल म्हणुन चांदखेड, ता. मावळ, जि. पुणे येथील श्री. नितीन गायकवाड व कृषि उद्योजक म्हणुन कोल्हापूर कृषि महाविद्यालयातून बी.एस्सी (कृषि) व पुणे कृषि महाविद्यालयावून ए.बी.एम. चे शिक्षण घेतलेले नाशिक जिल्ह्यातील श्री. अमित पडोळ यांचा समावेश आहे. श्री. नितीन गायकवाड यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने प्रसारीत केलेल्या भाताच्या फुल समृध्दी या वाणाचे विक्रमी उत्पादन घेवून कृषि विभागाने घेतलेल्या पीक स्पर्धेत मावळ तालुका तसेच पुणे जिल्ह्यातून सलग दोन वर्ष प्रथम क्रमांक मिळविला. श्री. गायकवाड यांनी भात पिकामध्ये सुधारीत रोपवाटीका तंत्रज्ञान, चारसूत्री भात लागवड, एकात्मिक खत, किड, रोग व तण व्यवस्थापन भात पीक मुल्यवर्धन तसेच एकात्मिक शेती पध्दतीचा वापर केला आहे. कृषि उद्योजक असलेले श्री. अमित पडोळ यांचा द्राक्ष बागायतदार ते निर्यातदार असा विलक्षण जीवनप्रवास आहे. त्यांनी द्राक्षाच्या व डाळिंबाच्या नविन जातींवर संशोधन केले असून अत्याधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारीत कोल्ड स्टोरेजची उभारणी केली आहे. तसेच त्यांनी द्राक्ष व डाळिंबाचे गुणवत्तापूर्वक उत्पादन घेतले असून द्राक्षाची निर्यात ते युरोप राष्ट्र व युनायटेड किंगडम या देशात करतात.

१५. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व इस्राईल पर्यटन मंत्रालय यांच्यामध्ये सामंजस्य करार

दि. ७ जून, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व इस्राईलच्या पर्यटन मंत्रालय यांच्यामध्ये सामंजस्य करार करण्यात आला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरू डॉ. पी. जी. पाटील होते. यावेळी इस्राईल पर्यटन मंत्रालयाचे संचालक श्री. सॅमी याहिया, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापूसाहेब भाकरे, इस्कॉनचे भारतातील मुख्य कार्यकारी

अधिकारी डॉ. पुष्करणा, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. मिलिंद अहिरे, कुलगुरूंचे विशेष कार्यअधिकारी डॉ. महानंद माने, अन्नशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण व कुलगुरूंचे तंत्र अधिकारी डॉ. पवन कुलवाल उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी श्री. सॅमी याहिया यांनी इस्राईल देशात होत असलेल्या अतिप्रगत इंजिनिअरिंगच्या तंत्रज्ञान, कृषि क्षेत्रातील स्वयंचलन सेन्सर्स व नियंत्रण पद्धती, जैविक कीडनाशके याबद्दल माहिती दिली. डॉ. पुष्करणा यांनी शिक्षणामध्ये अनुभवात्मक शिक्षण महत्त्वाचे असल्याचे सांगितले तसेच त्यांनी इस्राईलमधील प्रगत तंत्रज्ञानाची माहिती दिली. कार्यक्रमाचे स्वागत तसेच संशोधन व विस्तार कार्याचा आढावा डॉ. शरद गडाख यांनी सादर केला. डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी विद्यापीठाच्या शैक्षणिक उपक्रमांविषयी माहिती दिली. या सामंजस्य करारांतर्गत विद्यापीठातील विविध शाखेतील २० ते ५० विद्यार्थी ७ ते १० दिवसांच्या कालावधीसाठी अनुभवावर आधारित शिक्षण घेण्यासाठी इस्राईल देशात जाऊ शकणार आहेत.

१६. पुणे कृषि महाविद्यालयात आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा

दि. २१ जून २०२२. कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे ८ व्या आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त योग अभ्यास करण्यासाठी कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. मागील दोन वर्षे कोरोना महामारीमुळे आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त कोणतेही मोठे सार्वजनिक कार्यक्रम झाले नव्हते. परंतु या वर्षी ते शक्य झाले आहे व त्यामुळे केवळ आजच्या दिवशी नव्हे तर सर्वांनी नियमितपणे योग अभ्यास करून संयुक्त राष्ट्र संघाने या वर्षीच्या योग दिनास घालून दिलेली मानवतेसाठी योग हि संकल्पना सार्थक ठरवावी असे आवाहन यावेळी कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील यांनी केले. यावेळी सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनील मासळकर उपस्थित होते. सदर कार्यक्रमास कृषि महाविद्यालय पुणे येथील विद्यार्थी-विद्यार्थिनी, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक आणि कार्यक्रम अधिकारी, शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. आंतरराष्ट्रीय योग दिनाचे औचित्य साधून महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेअंतर्गत योगा विषयावर आधारित कविता लेखन, निबंध लेखन, पोस्टर (भित्तीपत्रके) स्पर्धा, घोषवाक्य लेखन आणि योगासने अशा विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले होते. सदर स्पर्धामध्ये विजेत्या विद्यार्थी-विद्यार्थिनी स्पर्धकांना कुलगुरूंच्या हस्ते प्रमाणपत्र देऊन गौरविण्यात आले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन आणि योग दिनाच्या शिष्टाचारानुसार उपस्थितांकडून योगाभ्यास डॉ. मनीषा सोनावणे यांनी करवून घेतले तर डॉ. दीपक सावळे यांनी आभार प्रदर्शन केले.

१७. फुले ॲग्रोमार्ट ऑनलाईन पोर्टलद्वारे कांदा बियाणे विक्री सुरु

दि. १४ जून, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या खरीप कांद्याच्या बियाण्यांची विक्रीची नोंद ऑनलाईन पोर्टलद्वारे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या हस्ते सुरु करण्यात आली. याप्रसंगी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, बियाणे विभाग प्रमुख डॉ. आनंद सोळंके, उद्यानविद्या विभाग प्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक बियाणे उत्पादन अधिकारी डॉ. सी.बी साळुंखे यांनी केले. आभार डॉ. ज्ञानेश्वर क्षीरसागर यांनी मानले. या कार्यक्रमाला डॉ. मधुकर भालेकर, डॉ. विजय शेलार, डॉ. सुरेश झांजरे, डॉ. बी.डी. पाटील, डॉ. कैलास गागरे, प्रा. बी.टी. शेटे, डॉ. डी.एस. ठाकरे, डॉ. एस.आर. धोंडे, डॉ. ए.व्ही. सुर्यवंशी, डॉ. आर.बी. माने, अधिकारी आणि कर्मचारी उपस्थित होते.

१८. बुध्दिमंथन कार्यशाळेचे आयोजन

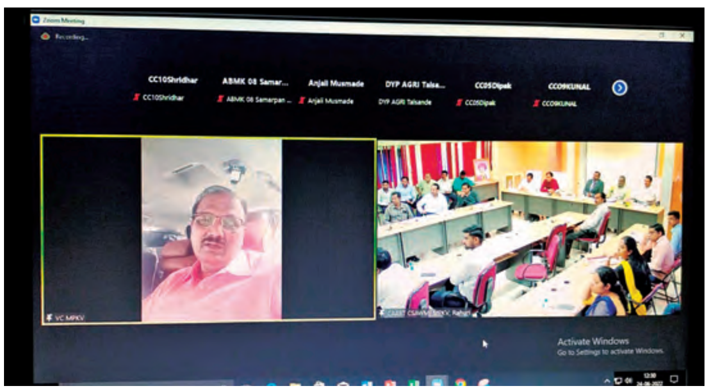

दि. २४ जून, २०२२. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी

दिल्ली आणि जागतीक बँक अर्थसहाय्यीत राष्ट्रीय उच्च शिक्षण प्रकल्प अंतर्गत हवामान अद्ययावत शेती व जलव्यवस्थापनाचे आधनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्राद्वारे बौध्दिक मालमत्ता हक्क या विषयावरील बुध्दिमंथन कार्यशाळेचे आयोजन विद्यापीठात करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पाटील होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख व्याख्याते म्हणुन भारत सरकारच्या मुंबई येथील वाणिज्य आणि उद्योग विभागाचे पेटंट व डिझाईनचे तज्ञ परिक्षक श्री. अतुल खाडे उपस्थित होते. याप्रसंगी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, कुलगुरुंचे विशेष कार्याधिकारी डॉ. महानंद माने, कृषि यंत्रे व शक्ती अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सचिन नलावडे उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. यावेळी तज्ञ परिक्षक श्री. अतुल खाडे यांनी यावेळी त्यांनी पेटंट कसे फाईल करावे, कॉपीराईट तसेच भौगोलीक इंडिकेशन्स या विषयी सविस्तर मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रमुख पाहुण्यांची ओळख डॉ. महानंद माने यांनी करुन दिली. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व आभार प्रदर्शन डॉ. सचिन नलावडे यांनी केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. शुभांगी घाडगे यांनी केले. या कार्यक्रमाचे निमंत्रक डॉ. सुनिल गोरंटीवार व डॉ. मुकुंद शिंदे हे होते तर आयोजक सचिव अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभाग प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण हे होते. या कार्यक्रमासाठी सर्व विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ तसेच विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

१९. कृषि अभियांत्रिकीच्या विद्यार्थ्यांनी मिळविला उत्कृष्ट डिझाईनचा पुरस्कार

दि. १४ जून, २०२२. डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयातील कृषि अभियांत्रिकी पदवीच्या २५ विद्यार्थ्यांच्या फार्म टायगर्स या चमूने महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी या ठिकाणी झालेल्या राष्ट्रीय स्तरावरील एस.ए.ई. इंडिया तिफन–२०२२ या एकदिवसीय स्पर्धेत प्रथम क्रमांकाचा उत्कृष्ट डिझाईनचा पुरस्कार मिळविला आहे. या स्पर्धेमध्ये देशभरातून एकुण ३० संघ सहभागी झाले होते. हा पुरस्कार स्वयंचलीत कांदा काढणी यंत्र निर्मितीसाठी मिळाला असून रु. २० हजाराचे रोख रक्कमेचे पारितोषिक मिळाले आहे. पुरस्काराचे वितरण अमरावती येथील जाधव ॲग्रो इंन्डस्ट्रीजचे अध्यक्ष श्री. राजेंद्र जाधव यांच्या हस्ते करण्यात आले. या स्पर्धेत विविध सात प्रकारांमध्ये पुरस्कार देण्यात आले. डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थी संघटनेने या प्रकल्पासाठी आर्थिक सहाय्य केले असून डॉ. अवधूत वाळूंज व डॉ. पी.बी. कदम यांनी या प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक म्हणून काम पाहिले. कृषि यंत्रे व उर्जा अभियांत्रिकी या विभागामध्ये या प्रकल्पावर काम करण्यात आले. विद्यार्थ्यांच्या या यशाबद्दल कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील तसेच महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार व विभाग प्रमुख डॉ. सचिन नलावडे यांनी यशस्वी विद्यार्थ्यांचे अभिनंदन केले आहे.

२०. शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न

दि. १६ जून, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा शेतकरी प्रथम प्रकल्प आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने सोयाबीन व तूर उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर शेतकरी प्रशिक्षण कार्यक्रम कानडगाव येथे आयोजीत करण्यात आला होता. यावेळी तांभेरे गावचे सरपंच नितीन गागरे, कडधान्य सुधार प्रकल्पाचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. नंदकुमार कुटे, बियाणे संशोधन अधिकारी डॉ. विजय शेलार, प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, सहसमन्वयक डॉ. सचिन सदाफळ उपस्थित होते. यावेळी मार्गदर्शन करतांना सोयाबीन पैदासकार डॉ. मिलिंद देशमुख यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. नंदकुमार कुटे यांनी तूर उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर मार्गदर्शन केले. डॉ. विजय शेलार यांनी बीज प्रक्रिया व तिचे महत्त्व याविषयी मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले. डॉ. नारायण मुसमाडे, डॉ. धनश्री सरनोबत व डॉ. रश्मी भोगे यांनी शेतकऱ्यांना बीज प्रक्रिया कशा पद्धतीने करायची याविषयी प्रात्यक्षिकाद्वारे माहिती दिली. सूत्रसंचालन डॉ. सचिन सदाफळ व आभार विजय शेडगे यांनी मानले.

जुलै, २०२२

२१. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या शुभहस्ते कृषि विज्ञान संकुलाचे भूमिपूजन

दि. ३० जुलै, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत मान्यता मिळालेल्या नाशिक जिल्ह्यातील मौजे काष्टी, ता. मालेगाव येथे सुरु असलेल्या कृषि विज्ञान संकुलाच्या भव्य इमारतीचा भूमिपूजन समारंभ मा.ना. श्री. एकनाथजी शिंदे, मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या शुभहस्ते संपन्न झाला. याप्रसंगी महाराष्ट्र राज्याचे माजी कृषि व माजी सैनिक कल्याण मंत्री व कृषि विज्ञान संकुलाचे प्रणेते मा. आ. श्री. दादाजी भुसे उपस्थित होते. याप्रसंगी मालेगाव शहराचे मा. आमदार श्री. मुफ्ती मोहम्मद इस्माईल खलिक तसेच विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापुसाहेब भाकरे, सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार डॉ. सातप्पा खरबडे आणि सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी डॉ. विश्वनाथ शिंदे हे उपस्थित होते. कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे यांनी आभार प्रदर्शन केले. सदर कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. नाना देवरे, उपविभागीय कृषि अधिकारी, मालेगाव व डॉ. संजय पाटील, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी यांनी केले. कार्यक्रमाला कृषि विज्ञान संकुल येथील सर्व अधिकारी, कर्मचारी व विद्यार्थी उपस्थित होते तसेच पंचक्रोशीतील शेतकरी बांधव आणि ग्रामस्थ मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम उत्साहात साजरा

दि. ४ जुलै, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे मध्यवर्ती परिसरातील विविध प्रकल्पांमध्ये वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम आयोजीत करण्यात आला होता. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापुसाहेब भाकरे, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. श्रीमंत

रणपिसे, डॉ. मिलिंद अहिरे, राहुरीचे तहसीलदार श्री. फसिउद्दीन शेख, तालुका कृषि अधिकारी श्री. महेंद्र ठोकळे, विभागीय वन अधिकारी श्री. वाय.जे. पाचारणे, कुलगुरुंचे विशेष कार्याधिकारी डॉ. महानंद माने, कुलगुरुंचे तांत्रिक अधिकारी डॉ. पवन कुलवाल व प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी वृक्षलागवडीचे महत्व सांगितले. यावेळी डॉ. शरद गडाख यांनी वृक्षारोपण कार्यक्रमाविषयी माहिती दिली. याप्रसंगी आदर्श गाव योजनेतंर्गत पाणलोट क्षेत्र, राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प-वनशेती, मध्यवर्ती रोपवाटीका/बियाणे विभागांतर्गत ड विभाग, उद्यानविद्या रोपवाटीका विभाग व अखिल भारतीय समन्वीत वनशेती प्रकल्प, डिग्रस टेकडी या प्रक्षेत्रावर वृक्ष लागवड करण्यात आली. या ठिकाणी झालेल्या वृक्ष लागवडीचे नियोजन डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. आनंद सोळंके, डॉ. सचिन नांदगुडे, डॉ. भिमराज नजन व डॉ. बाबासाहेब सिनारे यांच्या मार्गदर्शनाखाली करण्यात आले. वनमहोत्सव कार्यक्रमाचे संपूर्ण नियोजन डॉ. के.डी. चव्हाण आणि जनसंपर्क अधिकारी डॉ. गोकुळ वामन यांनी केले. वृक्ष लागवडीच्या कार्यक्रमात विद्यापीठातील सर्व विभाग प्रमुख, अधिकारी व कर्मचारी सहभागी झाले होते.

२३. श्री. बाबासाहेब गोरे व श्री. प्रविण सोरटे हे आहेत जुलै महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ जुलै, २०२२. जुलै २०२२ या महिन्याकरीता शेतकरी आयडॉल म्हणुन मु.पो. राजुरी, ता. राहाता, जि. अहमदनगर

येथील श्री. बाबासाहेब गोरे व कृषि उद्योजक म्हणुन कोल्हापूर कृषि महाविद्यालयातून बी.एस्सी (कृषि) चे शिक्षण घेतलेले बारामती तालुक्यातील श्री. प्रविण सोरटे यांचा समावेश आहे. श्री. बाबासाहेब गोरे यांनी डाळिंब पिकाची रुंद गादी वाफा लागवड पध्दत, एक खोड पध्दत, टॉपिंग आणि वाटरशूट काढण्याचे तंत्रज्ञान, डाळिंबासाठी संजिवनी ऑरगॅनिक कल्चर, अव्हेना न्युट्रीमिक्स (१० रुपयात १ लिटर मायक्रोन्युट्रीयन्ट मिक्चर बनविण्याची पध्दत), कॉटन केक स्लरी (सरकी पेंड स्लरी) हे तंत्रज्ञान विकसीत केले. सोयाबीन (फुले संगम) या वाणाचे प्रति एकर २५ क्विंटल उत्पादन तंत्रज्ञान विकसीत केले. याचबरोबर आधुनिक तंत्रज्ञानाचे सोशल मिडीयाद्वारे प्रसार करतात व त्यांनी आत्तापर्यंत १ लाखापेक्षा जास्त शेतकरी व अधिकारी यांना आधुनिक कृषि तंत्रज्ञानाचे प्रशिक्षण दिले आहे. कृषि उद्योजक असलेले श्री. प्रविण सोरटे यांनी एकुण १२५ एकर क्षेत्रावर यांत्रिकीकरण व काटेकोर शेती तंत्रज्ञानाचे अवलंबन केले. एच.एफ. जातींच्या ३५० गाई व कालवडींचे अत्याधुनिक, यांत्रिक व नियोजनबध्द पध्दतीने संगोपन केले. त्यांच्या नवनाथ मिल्कद्वारे ५ हजार शेतकरी सभासदांकडून प्रतिदिन ४० ते ४५ हजार लिटर दुध संकलन केले जाते. त्यांच्या महिंद्रा फार्म या डिव्हीजनद्वारे विविध अवजारे व ट्रॅक्टर्सची विक्री केली जाते. त्यांनी भारतातील महिंद्रा कंपनीचे पहिले कृषि ई सेंटर सुरु केले आहे. श्री. सोरटे यांनी विविध उद्योगांद्वारे ४०० पेक्षा जास्त कामगारांना रोजगार उपलब्ध करुन दिलेला आहे.

२४. राहुरी कृषि विद्यापीठाचा आयआयटी, कानपूर सोबत सामंजस्य करार

दि. १ जुलै, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि गंगानदी खोरे व्यवस्थापन अभ्यास केंद्र, आयआयटी कानपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने शाश्वत शेतीसाठी मार्गदर्शक तत्वे आणि धोरणे या दोन दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन नवी दिल्ली येथे दिनांक ३० जून ते १ जुलै, २०२२ करण्यात आले होते. या कार्यशाळेच्या उद्‌घाटन कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी केंद्र सरकारचे जलशक्ती मंत्रालयाच्या राष्ट्रीय स्वच्छ गंगा अभियानाचे महासंचालक डॉ. अशोक शर्मा हे होते. यावेळी भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे माजी उपमहासंचालक आणि विद्यापीठाचे माजी विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कृषि अभियांत्रिकी विभागाचे प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार, आयआयटी कानपूर येथील ई गंगा केंद्राचे संस्थापक डॉ. विनोद तारे, आंतर विद्याशाखा जलसिंचन व्यवस्थापन विभागाचे प्रमुख डॉ. महानंद माने, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकीचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. सुनिल कदम, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आणि आयआयटी कानपूर येथील शास्त्रज्ञ ऑनलाईन माध्यमाव्दारे उपस्थित होते. यावेळी डॉ. शर्मा, डॉ. कोकाटे यांनी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी डॉ. रसाळ यांनी विद्यापीठाच्या संशोधन, शिक्षण आणि विस्तार या विषयाचा आढावा सादर केला. डॉ. गोरंटीवार यांनी हवामान अद्ययावत शेतीच्या घटकांबद्दल तसेच कृषि पध्दती, पारंपारिक, सेंद्रिय, नैसर्गिक आणि अचुक शेती तसेच विविध सरकारी कृषि धोरणे याविषयी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी डॉ. तारे यांनी मान्यवरांचे स्वागत, परिचय आणि कार्यशाळेच्या कार्यक्रमाची पार्श्वभूमी दिली. या कार्यशाळेत आतंरराष्ट्रीय जलव्यवस्थापन संस्थेचे मानद सदस्य आणि केंद्राचे प्रतिनिधी डॉ. अलोक सिक्का, आनंद कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. एम. सी. वार्ष्णेय, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे डॉ. ए. के. सिंग, निती आयोगाचे डॉ. निलम पटेल या तज्ञांनी पारंपारिक शेती, नैसर्गिक शेती, सेंद्रिय शेती, आधुनिक विज्ञान व उच्च तंत्रज्ञान शेतीविषयी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमावेळी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि आयआयटी, कानपूर सोबत कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे सेंटर फॉर एक्सलन्स स्थापन करण्यासाठी सामंजस्य करार करण्यात आला. या सामंजस्य करारामुळे स्थापन होणाऱ्या सेंटरचा फायदा शेतकरी, शेतकरी उत्पादक कंपन्या तसेच उद्योजक यांची क्षमता वाढविणे आणि विपणनासाठी मदत करणे याचबरोबर शाश्वत आणि प्रगत अशा कृषि पायाभुत सुविधा विकसीत करण्यासाठी होणार आहे. या कार्यशाळेच्या कार्यक्रमाचे व सामंजस्य कराराचे समन्वयक म्हणून कास्ट प्रकल्पाचे सर्व संशोधन सहयोगी यांनी काम पाहिले.

२५. ऑस्ट्रेलियातील मरडॉक विद्यापीठाबरोबर राहुरी कृषि विद्यापीठाचा सामंजस्य करार

दि. १५ जुलै, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व ऑस्ट्रेलियातील मरडॉक विद्यापीठ यांच्यामध्ये मुंबई येथे सामंजस्य करार करण्यात आला. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, ऑस्ट्रेलियाचे संस्कृती, कला व आंतरराष्ट्रीय शिक्षण विभागाचे मंत्री श्री. डेव्हिड टेम्पलमन उपस्थित होते. यावेळी झालेल्या सामंजस्य करारावर संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख व

आंतरराष्ट्रीय मरडॉक विद्यापीठाचे कुलपती श्री. केली स्मिथ यांनी सह्या केल्या. याप्रसंगी मरडॉक विद्यापीठाचे संचालक डॉ. राजीव वार्ष्णेय, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनिल मासळकर व कुलगुरुंचे तांत्रिक अधिकारी डॉ. पवन कुलवाल उपस्थित होते. ऑस्ट्रेलियन चमूचे नेतृत्व पश्चिम ऑस्ट्रेलियन प्रांताचे उपमुख्यमंत्री व पर्यटन, व्यापार आणि विज्ञान मंत्री श्री. रॉजर कुक यांनी केले. या सामंजस्य करारामुळे दोन्ही विद्यापीठांमध्ये कृषि शिक्षण व संशोधनाची देवाण–घेवाण होणार आहे. यामध्ये दोन्ही विद्यापीठातील विद्यार्थी, प्राध्यापक व शास्त्रज्ञ यांना एकमेकांच्या विद्यापीठांतर्गत अभ्यास करता येईल. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यावेळी म्हणाले की या सामंजस्य करारामुळे आंतरराष्ट्रीय सहकार्यातून कृषि क्षेत्रामधील नाविन्यपूर्ण कौशल्य आत्मसात करण्याची मोठी संधी प्राप्त होणार आहे. डॉ. राजीव वार्ष्णेय यांनी सांगितले की या करारामुळे मरडॉक विद्यापीठाला महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाबरोबर काम करण्याची संधी मिळणार आहे. श्री. डेव्हिड टेम्पलमन यांनीही या सामंजस्य करारावर समाधान व्यक्त केले.

२६. विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे येथील रोपवाटिकेला राष्ट्रीय फलोत्पादन बोर्डाची मान्यता

दि. १५ जुलै, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत असलेल्या गणेशखिंड, पुणे येथील विभागीय कृषि संशोधन केंद्राच्या रोपवाटिकेस दोन स्टार मान्यताप्राप्त रोपवाटिका म्हणून मान्यता मिळाल्याचे भारत सरकारच्या कृषि व शेतकरी कल्याण मंत्रालयांतर्गत असलेल्या राष्ट्रीय फलोत्पादन बोर्डाने कळविले आहे. दि. १७ मे, २०२२ रोजी राष्ट्रीय फलोत्पादन बोर्डाने नियुक्त केलेल्या समितीने विभागीय कृषि संशोधन केंद्राच्या रोपवाटिकेचे नियमानुसार विविध मुद्द्यांच्या आधारे परीक्षण केले. त्यानुसार राष्ट्रीय फलोत्पादन बोर्डाने नुकतेच पत्र पाठवून सदरच्या रोपवाटिकेस आंबा, पेरू, डाळिंब, लिंबू व सिताफळ या फळपिकांच्या विविध वाणांची उत्कृष्ट प्रतीची कलमे तयार करणे कामी दोन स्टार मान्यताप्राप्त रोपवाटिका म्हणून मान्यता मिळाल्याचे कळविले आहे. गणेशखिंड येथील सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. विनय सुपे व त्यांच्या चमूचे कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख आणि अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी अभिनंदन केले आहे.

२७. राहुरी कृषि विद्यापीठाच्या कृषि अभियांत्रिकी पदवीस ए.आय. सी.टी.ई. ची मान्यता

दि. १४ जुलै, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयातील कृषि अभियांत्रिकी ह्या पदवीस ए.आय.सी.टी.ई. ची मान्यता मिळाली आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ भारतातील तिसरे कृषि विद्यापीठ आहे की ज्यांच्याद्वारे सुरु असलेल्या कृषि अभियांत्रिकीच्या पदवीस ए.आय.सी.टी.ई. ने मान्यता दिली आहे. या पूर्वी पंतनगर व उदयपूर या विद्यापीठाद्वारे सुरु असलेल्या कृषि अभियांत्रिकीच्या पदवीस ए.आय. सी.टी.ई. ने मान्यता दिली आहे. या मान्यतेमुळे कृषि अभियांत्रिकी पदवीधर हे इतर अभियांत्रिकी पदवीधारकांप्रमाणे विज्ञान व तंत्रज्ञान विभाग आणि इतर शासकीय योजनांचा लाभ घेऊ शकतील. तसेच महाविद्यालयास भारत सरकारच्या तंत्रज्ञान शिक्षण गुणवत्ता विकास कार्यक्रमांतर्गत लाभ मिळेल. सदर मान्यतेसाठी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार यांच्या मार्गदर्शनाखाली समिति स्थापन करण्यात आली होती. त्यात समितीचे अध्यक्ष डॉ. सचिन नलावडे तसेच सर्व सदस्य व महाविद्यालयाचे सर्व कर्मचारी यांचे सहकार्य लाभले. कुलगुरु डॉ पी.जी. पाटील यांनी त्यांच्या व्यस्त कार्यक्रमामधून वेळ काढून आवश्यक ते प्रमाणपत्र तसेच कागदपत्रे पारित केली. संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे व विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके यांचेही यासाठी मोलाचे सहकार्य लाभले.

ऑगस्ट, २०२२

२८. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात देशाचा अमृतमहोत्सवी स्वातंत्र्यदिन उत्साहात संपन्न

दि. १५ ऑगस्ट, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे देशाचा अमृतमहोत्सवी स्वातंत्रदिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. यावेळी कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यांचे हस्ते यावेळी ध्वजारोहण करण्यात आले. यावेळी संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, नियंत्रक डॉ. बापूसाहेब भाकरे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलींद ढोके, विशेष कार्य अधिकारी डॉ. महानंद माने, मुख्य शास्त्रज्ञ बियाणे डॉ. आनंद सोळंके, उपकुलसचिव श्री. विजय पाटील, सर्व विभाग प्रमुख, सुरक्षा अधिकारी श्री. गोरक्ष शेटे उपस्थित होते. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. यावेळी एनसीसी अधिकारी डॉ. सुनील फुलसावंगे यांनी परेडचे संचलन केले. सुरक्षा अधिकारी श्री. गोरक्ष शेटे यांनी सुत्रसंचालन केले. यावेळी पदयुत्तर महाविद्यालय, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय तसेच पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हाळगाव यांच्या संयुक्त विद्यमाने रक्तदान शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते. या रक्तदान शिबिरामध्ये विद्यार्थी तसेच प्राध्यापक व कर्मचारी यांनी सहभाग नोंदवला. स्वातंत्र्य दिनाच्या या कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातील सर्व अधिकारी, कर्मचारी व विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

२९. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीमध्ये देशी गाई भ्रूण प्रत्यारोपण तंत्रज्ञानाचा सुवर्ण क्षण

दि. ५ ऑगस्ट, २०२२. देशी गाय संशोधन प्रशिक्षण केंद्र अंतर्गत भ्रूण प्रत्यारोपण तंत्रज्ञानाचा वापर करून महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे पहिल्यांदाच गीर जातीच्या कालवडीचा जन्म झाला आहे. सदर प्रकल्प पशुसंवर्धन दुग्धशास्त्र विभाग, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे कार्यरत असून माननीय राज्यपाल महाराष्ट्र राज्य यांच्या हस्ते २८ ऑक्टोबर, २०२१ मध्ये या प्रगत तंत्रज्ञान वापराचा शुभारंभ करण्यात आला होता. सदर तंत्रज्ञानाच्या वापराने पहिल्याच गीर जातीच्या

कालवडीचा जन्म संकरित गायीच्या माध्यमातून गो संशोधन व विकास प्रकल्प, राहुरी येथे झाला.कालवडीचे वजन २२.९ किलो असून पिता विष्णू या वळूमातेचे दूध ४१६५ ली. आहे व फॅट ५ % एवढे आहे अशी माहिती भ्रूण प्रत्यारोपण समन्वयक डॉ. विष्णू नरवडे यांनी दिली. महाराष्ट्र शासनाने देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राच्या माध्यमातून विद्यापीठाच्या प्रक्षेत्रावर व शेतकऱ्यांच्या गोठयात भ्रूण प्रत्यारोपण तंत्रज्ञानाचा वापर करण्याची सुरुवात केली आहे. या प्रकल्पांतर्गत सुमारे १५० पेक्षा जास्त साहिवाल, गीर, राठी, थारपारकर व लाल सिंधी जातीच्या वासरांचा जन्म होणार आहे अशी माहिती प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. सोमनाथ माने यांनी दिली. सदर तंत्रज्ञान एनडीडीबी, राहुरी यांच्या मार्फत राबविण्यात येत असून उच्च वंशावळीचा देशी गोवंश व त्यांची संख्या वाढवण्यासाठी, संवर्धनासाठी खूप मोठी मदत होणार आहे. विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली सुरू असलेल्या या तंत्रज्ञानाबद्दल सांगताना म्हणाले की सध्या देशातील शुद्ध देशी गोवंशाची असलेली घटती संख्या पाहता जलदगतीने उच्च उत्पादन क्षमता असणाऱ्या गाईंची संख्या वाढवण्यासाठी भ्रूण प्रत्यारोपण तंत्रज्ञानाशिवाय तरणोपाय नाही असे सांगितले व सर्व शास्त्रज्ञांचे अभिनंदन केले. संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनील मासळकर, विभाग प्रमुख डॉ. कांबळे यांनी अभिनंदन करून समाधान व्यक्त केले. सदर प्रकल्प यशस्वी होण्यासाठी प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. सोमनाथ माने, डॉ. धीरज कणखरे, डॉ. विष्णू नरवडे, डॉ. प्रमोद साखरे, डॉ. सुनिल अडांगळे तसेच एनडीडीबीचे डॉ. शिवकुमार पाटील हे काम करत आहेत.

३०. श्री. सचिन शेलार व श्री. हेमंत कळमकर हे आहेत ऑगस्ट महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ ऑगस्ट, २०२२. ऑगस्ट २०२२ या महिन्याकरीता शेतकरी आयडॉल म्हणुन मु.पो. म्हसवे, ता.जि. सातारा येथील श्री. सचिन शेलार व कृषि उद्योजक म्हणुन कोल्हापूर कृषि महाविद्यालयातून बी.एस्सी (कृषि) चे शिक्षण घेतलेले पुणे येथील श्री. हेमंत कळमकर

यांचा समावेश आहे. श्री. सचिन शेलार हे जरबेरा, निशिगंध, डच गुलाब, ग्लॅडीएटर, सुगंधी पाकळीसाठीचा गुलाब इ. फुलांची हायटेक शेती करीत आहेत. त्यांनी म्हसवे अॅग्रीव्हिजन शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या माध्यमातून गुलाब प्रक्रिया करुन गुलकंद, गुलाबजल, गुलाब सिरफ आणि गुलाब पाकळी तसेच उकडलेल्या भुईमुगाच्या शेंगा, पापडाचे १३ प्रकार इ. तयार करुन कंपनीच्या माध्यमातून अॅग्री मधुर नावाचा ब्रँड विकसीत केला आहे. कृषि उद्योजक असलेले श्री. हेमंत कळमकर यांनी अॅगझॉन ग्रुपच्या माध्यमातून ४०० पेक्षा जास्त व्यवसाय भागिदारांच्या मजबुत नेटवर्कमुळे दर्जेदार प्रॉडक्टस् जास्तीत जास्त शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचवले आहेत. तसेच त्यांच्या अॅगझॉन अॅग्रीटेक या कंपनीच्या माध्यमातून पुरवठा साखळीचे प्रश्न प्रामुख्याने सोडविले जातात. यामुळे पुरवठा साखळीमधील असंख्य मध्यस्त टाळले जावून ग्राहकांना योग्य किमतीला ताजी फळे आणि भाज्या उपलब्ध होतात.

३१. कृषि विद्यापीठाच्या प्रयोगशाळेस राष्ट्रीय मानांकन

दि. २ ऑगस्ट, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील अखिल भारतीय समन्वित कीडनाशक अंश पृथःकरण योजनेतंर्गत कीडनाशक अंश पृथःकरण प्रयोगशाळेस भारतीय गुणवत्ता परिषद, विज्ञान व तंत्रज्ञान विभाग, नवी दिल्ली अधिनस्त असलेल्या एन.ए.बी.एल. या संस्थेकडून ४७ कीटकनाशकांच्या अंश तपासणीसाठी आयएसओ/आयईसीः १७०२५–२०१७ या मानकाच्या अनुषंगाने मानांकन प्राप्त झाले आहे. गेल्या १६ वर्षापासून केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय स्तरावरील कीडनाशक अंश विश्लेषन प्रकल्पांतर्गत निवड केलेल्या जिल्ह्यातून फळे, भाजीपाला व कडधान्य पिकांचे नमुने गोळा करुन त्यामधील कीडनाशक अंश पृथःकरण केले जाते. एनएबीएल मानांकनामुळे प्रयोगशाळेतील तपासणी अहवालाची निष्कर्ष राष्ट्रीय तसेच जागतीक पातळीवर मान्य असणार आहेत. मानांकनाच्या गुणवत्ता व तांत्रिक विषयक बाबींची पुर्तता करण्यासाठी कीटकशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. चिदानंद पाटील, डॉ. भाईदास देवरे, डॉ. योगेश सैंदाने, विलास गिऱ्हे, दत्तात्रय औताडे व सर्व वरिष्ठ संशोधन सहयोगी यांनी परिश्रम घेतले. प्रयोगशाळेस मानांकन प्राप्त झाल्याबद्दल विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख व अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी अभिनंदन केले.

सप्टेंबर, २०२२

३२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला अधिकृत रिमोट पायलट प्रशिक्षण संस्था म्हणून मान्यता

दि. २८ सप्टेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या संकल्पनेतून हवामान अद्ययावत शेती व पाणी व्यवस्थापन केंद्रामध्ये कृषिसाठी ड्रोनच्या वापरावर प्रयोग करण्यासाठी प्रयोगशाळा उभारण्यात आली आहे. नागरी विमान वाहतूक संचालनालयाने ड्रोन नियम २०२१ प्रसिद्ध केले आहेत. या नियमावलीनुसार ड्रोन चालवण्यासाठी ड्रोन पायलट परवाना आवश्यक असतो. हा परवाना नागरी विमान वाहतूक संचालनालयाने अधिकृत ड्रोन पायलट प्रशिक्षण संस्थेकडून घ्यावा लागतो. त्यासाठी आता महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला अधिकृत ड्रोन पायलट प्रशिक्षण संस्था स्थापन करण्यासाठी नागरी विमान उड्डाण महासंचालनालय भारत सरकार, नवी दिल्ली या कार्यालयाने मान्यता दिली आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला मंजूर झालेले अधिकृत ड्रोन पायलट प्रशिक्षण केंद्र हे भारतातील कृषि विद्यापीठातील पहिले व एकमेव केंद्र आहे. या ड्रोन पायलट प्रशिक्षण संस्थेच्या स्थापनेसाठी ग्राउंडझीरो एरोस्पेस, मुंबई यांच्याशी विद्यापीठाने करार केला असून ते ड्रोन पायलट प्रशिक्षणासाठी मदत करणार आहेत. या उपक्रमाच्या उभारणीसाठी विद्यापीठाचे तत्कालीन संशोधन संचालक तथा संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता शिक्षण संचालक डॉ. प्रमोद रसाळ, कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक तथा विभाग प्रमुख कृषि अभियांत्रिकीचे डॉ. सुनील गोरंटीवार, कास्ट प्रकल्पाचे सहप्रमुख संशोधक डॉ. मुकुंद शिंदे यांचे मार्गदर्शन लाभले. कृषि यंत्र व शक्ती विभागाचे विभाग प्रमुख तथा कास्ट प्रकल्पाचे सदस्य डॉ. सचिन नलावडे, ग्राउंडझीरो एरोस्पेस, मुंबईचे श्री. राहुल आंबेगावकर व ध्रिती शाह, कास्ट प्रकल्पाचे

संशोधन सहयोगी डॉ. गिरीषकुमार भणगे व तांत्रिक सहाय्यक इंजि. नीलकंठ मोरे यांनी यासाठी विशेष मेहनत घेतली. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरी येथील अधिकृत ड्रोन पायलट प्रशिक्षण संस्थेच्या मान्यतेचा कालावधी १० वर्षे असून मुख्य कार्यालय महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे राहिल. ड्रोन उड्डाण प्रक्षेत्र व प्रशिक्षण स्थळ हे कृषि संशोधन केंद्र, चास येथे असणार आहे. नागरी विमान उड्डाण महासंचालनालय या कार्यालयाने निश्चित करून दिलेला रिमोट पायलट प्रशिक्षण अभ्यासक्रम शिकविणे, प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर प्रशिक्षणार्थी पायलटचे मूल्यमापन करणे, अधिकृत रिमोट पायलट प्रमाणपत्र बहाल करणे ही या रिमोट पायलट प्रशिक्षण संस्थेचे मुख्य कार्य आहेत. या प्रशिक्षणासाठी पात्रता १० वी पास असून भारतीय नागरिकत्व असणे आवश्यक आहे अशी माहिती अकाउंटेबल मॅनेजर व प्रमुख संशोधक डॉ. सचिन नलावडे यांनी दिली.

३३. माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी उपक्रमांतर्गत कृषि विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ शेतकऱ्यांच्या बांधावर

दि. १ सप्टेंबर, २०२२. माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी या राज्यशासनाच्या उपक्रमांतर्गत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील शास्त्रज्ञ दिवसभर शेतकऱ्यांच्या शेतावर होते. या उपक्रमाची सुरुवात राहुरी तालुक्यातील तांभेरे आणि कानडगाव या गावातून झाली. यावेळी संचालक संशोधन आणि विस्तार शिक्षण डॉ. शरद गडाख, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे, शास्त्रज्ञ डॉ. वसंत पोखरकर, डॉ. गोकुळ वामन, डॉ. सचिन सदाफळ, डॉ. भगवान देशमुख, प्रा. अन्सार अत्तार शेख, डॉ. संजय तोडमल उपस्थित होते. तसेच विद्यापीठाचे आधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कृषि अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार, डॉ. मुकुंद शिंदे यांनी बाबुर्डी घुमट, जि. अहमदनगर या गावातील शेतकऱ्यांना भेट दिली. त्याच पध्दतीने विद्यापीठातील इतर शास्त्रज्ञ यांनी विविध गावांना भेटी दिल्या. या शास्त्रज्ञांनी पूर्ण दिवस शेतकऱ्यांबरोबर घालविला. शेतकऱ्यांना त्याच्या दैनंदिन शेती कामामध्ये येणाऱ्या अडचणी जाणून घेतल्या. कडधान्य सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. नंदकुमार कुटे प्रमुख असलेल्या शास्त्रज्ञांच्या चमुने पाथर्डी तालुक्यातील शिराळ या गावातील शेतकऱ्यांच्या शेतावर भेट देवून शेतकऱ्यांशी विविध प्रश्नांवर मार्गदर्शन केले. औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. विक्रम जांभळे व जीन बँकेचे प्रमुख डॉ. विलास आवारी या शास्त्रज्ञांनी राहुरी तालुक्यातील मानोरी व देहरे या गावातील शेतकऱ्यांच्या शेतावर भेट देवून त्यांना मार्गदर्शन केले. राजर्षी छत्रपती शाहु महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे विभागीय विस्तार केंद्रातील कृषि विद्यावेत्ता डॉ. अशोक पिसाळ, डॉ. व्ही.एस. पाटील व चमुतील शास्त्रज्ञांनी भुदरगड तालुक्यातील आंबवणे या गावातील शेतकऱ्यांच्या प्रत्यक्ष शेतावर भेट देवून विचारपूस केली याबद्दल शेतकऱ्यांनी आनंद व्यक्त केला. याचबरोबर राहुरी कृषि विद्यापीठांतर्गत असलेल्या पाडेगांव, ता. फलटण, जि. सातारा येथील मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्राचे ऊस विशेषज्ञ डॉ. भरत रासकर, डॉ. राजेंद्र भिलारे, डॉ. सुभाष घोडके, डॉ. सुरज नलावडे व डॉ. किरणकुमार ओंबासे यांनी मु.पो. आदर्कि बु., ता. फलटण, जि. सातारा व मु.पो. जळगांव, ता. कोरेगांव, जि. सातारा येथील ऊस, टोमॅटो व कांदा तसेच सोयाबीन, आले या पिकांच्या प्रक्षेत्रावर भेटी देवून संबंधीत शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. कडधान्य सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. नंदकुमार कुटे, तुर किटकशास्त्रज्ञ डॉ. चांगदेव वायख, तुर रोगशास्त्रज्ञ डॉ. विश्वास चव्हाण, पाथर्डीचे तालुका कृषि अधिकारी श्री. सुधीर शिंदे, श्री. जयदिप खळेकर व श्री. राहुल आठरे या सर्व शास्त्रज्ञ व अधिकाऱ्यांनी शिराळ, ता. पाथर्डी या गावातील शेतकऱ्यांच्या शेतावर संपूर्ण दिवस थांबून त्यांच्या समस्या व शेतीमधील अडचणी समजून घेतल्या. डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी हनुमंतगाव या गावाला भेट दिली. मध्यवर्ती परिसरात असलेल्या जैव तंत्रज्ञान विभागाचे प्रभारी अधिकारी डॉ. अनिल काळे, सहयोगी प्राध्यापक डॉ. विवेक चिमोटे, डॉ. अधिर आहेर व जीव रसायनशास्त्र विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. दिलीपकुमार कचरे, डॉ. भरत भालेराव या शास्त्रज्ञांच्या चमुने टाकळी काझी, ता.जि. अहमदनगर या गावात शेतकऱ्यांच्या शेतावर भेट देवून त्यांच्या अडचणी समजुन घेतल्या. अखिल भारतीय समन्वित औषधी-सुगंधी वनस्पती व पानवेल योजनेचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. रविंद्र गायकवाड, उद्यानविद्या शास्त्रज्ञ डॉ. शर्मिला शिंदे व किटकशास्त्रज्ञ डॉ. भारत पवार यांनी चासकमान ता.जि. अहमदनगर येथील शेतकऱ्यांच्या औषधी, सुगंधी व फळबागेस भेट देवून त्यांच्या अडचणी समजुन घेतल्या. याचबरोबर टोमॅटो सुधार प्रकल्पाचे प्रभारी अधिकारी डॉ. अनिकेत चंदनशिवे व तालुका कृषि अधिकारी श्री. महेंद्र ठोकळे यांनी राहुरी तालुक्यातील मुळा धरणामुळे राहुरी तालुक्याच्या मुळ प्रवाहापासून तुटलेल्या व दुर्गम, डोंगळाळ भाग तसेच कोरडवाहू व आदिवासी क्षेत्र असणाऱ्या जांभळी व जांभुळबन या गांवांना भेटी दिल्या.

३४. कुलगुरु डॉ. पी. जी. पाटील यांचा माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी या उपक्रमात सहभाग

दि. १ सप्टेंबर, २०२२. माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी कार्यक्रमांतर्गत मौजे शेळकेवाडी, ता. मुळशी, जि. पुणे येथे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या उपस्थितीत शेतकरी चर्चासत्राचे आयोजन विभागीय विस्तार केंद्र, कृषि महाविद्यालय, पुणे यांनी केले. यावेळी उपस्थित शेतकऱ्यांशी कुलगुरु डॉ. पाटील यांनी संवाद साधला तसेच शेतकऱ्यांच्या विविध पिकांवरील समस्यांची सोडवणूक विषय तज्ञांच्या मार्गदर्शनाने करण्यात आली. भात पिकाच्या उत्पादकता वाढीसाठी वडगाव मावळ भात संशोधन केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. नरेंद्र काशीद यांनी एकात्मिक खत व्यवस्थापनाचे महत्त्व पटवून दिले तसेच परिसरातील भाजीपाला उत्पादकांनी आपल्या समस्यांचे निराकरण उद्यानविद्या विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. सुभाष भालेकर यांच्याशी विस्तृत चर्चेद्वारे करून घेतले. डॉ. श्रीहरी हसबनीस यांनी विविध पिकांचे एकात्मिक रोग व्यवस्थापनावर माहिती दिली तसेच गोपालकांना देशी गाय संशोधन प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. सोमनाथ माने यांनी मार्गदर्शन केले. डॉ. सुनील जोगदंड यांनी पेरू बहार व्यवस्थापनाविषयी माहिती दिली. याप्रसंगी बोलताना पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनील मासळकर यांनी आंब्यामध्ये नियमित व लवकर मोहोर येण्यासाठी पॅक्लोब्युट्राझोलचा वापर करण्याचा सल्ला दिला.

३५. श्री. संजय राऊत व श्री. पंडित शिकारे हे आहेत सप्टेंबर महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ सप्टेंबर, २०२२. सप्टेंबर २०२२ या महिन्याकरीता शेतकरी आयडॉल म्हणुन मु.पो. कोल्हार, ता. राहाता, जि. अहमदनगर येथील श्री. संजय राऊत व कृषि उद्योजक म्हणुन पुणे कृषि महाविद्यालयातून बी.एस्सी (कृषि) चे शिक्षण घेतलेले पुणे येथील श्री. पंडित शिकारे यांचा समावेश आहे. श्री. संजय राऊत यांनी गांडूळ खत प्रकल्प, व्हर्मी वॉश युनिट तसेच व्हर्मी कल्चर युनिटची स्वंतत्रपणे उभारणी करुन गांडूळ खत, व्हर्मी वॉश व व्हर्मी कल्चर यांचे यशस्वीपणे उत्पादन

घेवून विक्री करत आहेत. तसेच या उत्पादनांचा २० ते २५ टक्के वापर स्वतःच्या शेतात करुन ७० टक्क्यांपर्यंत रासायनीक खतांचा वापर कमी करुन शेती करत आहेत. कृषि उद्योजक असलेले श्री. पंडित शिकारे यांनी ग्रीन हाऊस उभारुन त्यामध्ये डच गुलाबाचे मोठ्या प्रमाणात उत्पादन घेत आहेत. उत्पादन काढणीनंतर ग्राहकांपर्यंत पुरवठा करतांना कोल्डचेनचा यशस्वी वापर केला आहे. श्री. शिकारे यांनी डच गुलाबाची निर्यात करुन देशाला परकीय चलन मिळवून देण्यात पुढाकार घेतला आहे. त्यांनी आत्तापर्यंत मावळ तालुक्यातील हजारो शेतकऱ्यांना ग्रीन हाऊस तंत्रज्ञानाचे प्रशिक्षण दिले आहे.

३६. भ्रुण प्रत्यारोपणातुन साहिवाल कालवडीचा जन्म

दि. ९ सप्टेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत कृषि महाविद्यालयातील देशी गाय संशोधन प्रशिक्षण केंद्रामध्ये भ्रुण प्रत्यारोपण तंत्रज्ञानातून साहिवाल गालवडीचा जन्म झाला. भ्रुण प्रत्यारोपण तंत्रज्ञानाचा प्रसार शेतकऱ्यांपर्यंत होणे आवश्यक आहे. यातुन गावठी किंवा संकरीत गाईंद्वारे उच्च वंशावळीच्या देशी गाईंच्या कालवडी शेतकऱ्यांच्या गोठ्यात तयार होतील. यामुळे दुधाळ आणि चांगली रोग प्रतिकारक क्षमता असणाऱ्या देशी गाईंची संख्या वाढण्यास मदत होईल. विद्यापीठाच्या प्रकल्पांतर्गत गीर, साहिवाल जातीच्या कालवडी भ्रुण प्रत्यारोपण तंत्रज्ञानाद्वारे तयार झाल्या आहेत. याच बरोबरीने थारपारकर, लाल सिंधी व राठी गाईंमध्ये संशोधन सुरु असल्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी. जी.

पाटील यांनी सांगितले. भ्रुण प्रत्यारोपन होलस्टीन फ्रिजीयन गाईमध्ये करण्यात आले होते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठामध्ये भ्रुण प्रत्यारेपण तंत्रज्ञानातून पहिल्यांदाच साहिवाल कालवडीचा जन्म झाला आहे. अशी माहिती प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. सोमनाथ माने यांनी दिली. महाराष्ट्र शासनाने देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राद्वारे विद्यापीठ प्रक्षेत्र आणि शेतकऱ्यांच्या गोठ्यामध्ये भ्रुण प्रत्यारोपन तंत्रज्ञान प्रयोगिक तत्वावर वापरण्यास सुरुवात केली. या प्रकल्पांतर्गत १५० पेक्षा जास्त साहिवाल, गीर, राठी, थारपारकर आणि लाल सिंधी जातीच्या वासरांचा जन्म होणार आहे. हा प्रकल्प राहुरी येथील एनडीडीबी सिमेन स्टेशनाच्या सहकार्याने राबविण्यात येत आहे. प्रकल्पाच्या यशस्वितेसाठी डॉ. सोमनाथ माने, डॉ. धीरज कणखरे, डॉ. विष्णु नरवडे, डॉ. प्रमोद साखरे, डॉ. सुनील अंडागळे आणि डॉ. शिवकुमार पाटील यांचे सहकार्य लाभले.

३७. कोल्हापूर कृषि महाविद्यालयात राजमाता विजयाराजे सिंधिया यांच्या तैलचित्राचे अनावरण

दि. ३ सप्टेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत असलेले राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे भास्कराचार्य प्रतिष्ठानच्या सामाजिक दायित्व निधी व लोकसहभागातून बांधलेल्या राजमाता विजयाराजे सिंधिया विद्यार्थी वसतीगृहात राजमाता विजयाराजे सिंधिया यांच्या तैलचित्राच्या अनावरण कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील उपस्थित होते. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणुन नागरी हवाई वाहतूक व पोलाद केंद्रीय मंत्री मा. ना. श्री. जोतिरादित्य शिंदे, उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री मा.ना. श्री. चंद्रकांत पाटील, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. राजेंद्र सुर्यवंशी उपस्थित होते. यावेळी मंत्री श्री. जोतिरादित्य शिंदे यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी श्री. चंदकांत पाटील म्हणाले की राजमाता विजयाराजे सिंधिया यांचा राजकीय व सामाजिक कार्यातील प्रवास खडतर आहे. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी प्रास्ताविकात कपाऊंडसाठी निधीची मागणी केली. यावेळी चाटे शिक्षण समूहाचे प्रा. डॉ. भारत खराटे यांनी मनोगत व्यक्त केले. सूत्रसंचालन पंडित कंदले यांनी केले. अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी आभार मानले. यावेळी खा. संजय मंडलिक, खा. धनंजय महाडिक, आ. ऋतुराज पाटील, समरजीत घाडगे, जिल्हाधिकारी श्री. राहुल रेखावार उपस्थित होते.

ऑक्टोबर, २०२२

३८. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे तुरीचे फुले तृप्ती व फुले कावेरी हे वाण राष्ट्रीय पातळीवर लागवडीसाठी अधिसूचित

दि. २८ ऑक्टोबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कडधान्य सुधार प्रकल्पाने विकसीत केलेले तुरीचे फुले तृप्ती व फुले कावेरी हे वाण राष्ट्रीय पातळीवर लागवडीसाठी अधिसूचित करण्यात आले आहेत. नवी दिल्ली येथे आयोजीत केंद्रीय वाण प्रसार समितीच्या ८९ व्या बैठकीत हे वाण अधिसूचित करण्यात आले. महाराष्ट्रात खरीप हंगामातील तूर हे महत्वाचे पीक असून या पिकाखाली महाराष्ट्रातील १२.३६ लक्ष हेक्टर क्षेत्र असुन १२.५२ लक्ष टन उत्पादन मिळते तर उत्पादकता १०१३ किलो/प्रती हेक्टर आहे. तूर पिकामध्ये अधिक उत्पादनक्षम व लवकर पक्व होणारे आणि मर व वांझ रोगास प्रतिकारक्षम असणाऱ्या वाणांची निर्मितीच्या दृष्टीने सुरु असलेल्या संशोधनाचे हे दोन्ही वाण फलीत आहे. हे वाण नीम–गरवे (मध्यम कालावधी) प्रकारातील असून अधिक उत्पादनक्षम आहेत. फुले तृप्ती (पी.टी.१०–१) हा वाण देशाच्या मध्य विभागातील महाराष्ट्र, मध्यप्रदेश, गुजरात आणि छत्तीसगड या राज्यांसाठी खरीप हंगामात वेळेवर पेरणी आणि जिरायत/बागायत लागवडीसाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे. या वाणापासून सरासरी प्रति हेक्टरी २२.६६ क्विंटल उत्पादन मिळते. हा वाण मर आणि वांझ रोगास मध्यम प्रतिकारक असुन शेंगा पोखरणारी अळी आणि शेंगमाशी या किडीचा कमी प्रार्दुभाव दिसून आला. फुले कावेरी (पी.टी.११–४) हा वाण देशाच्या दक्षिण विभागातील तामिळनाडु, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश, तेलंगाना आणि ओडीशा या राज्यांसाठी खरीप हंगामात वेळेवर पेरणी आणि जिरायत/बागायत लागवडीसाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे. या वाणापासून सरासरी प्रति हेक्टरी १५.९१ क्विंटल उत्पादन मिळते.

३९. श्री. नरेंद्र पाटील व श्री. अभिजीत पाटील हे आहेत ऑक्टोबर महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ ऑक्टोबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मफुकृवि आयडॉल्सची संकल्पना मांडली आहे. त्या अनुषंगाने ऑक्टोबर महिन्यातील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे शेतकरी आयडॉल म्हणुन श्री. नरेंद्र पाटील व कृषि उद्योजक म्हणुन श्री. अभिजीत पाटील यांची निवड झालेली आहे. श्री. नरेंद्र पाटील हे

मु. लोणी पो. खर्डी, ता. चोपडा, जि. जळगांव येथील शेतकरी असून कृषि पदवीधर श्री. अभिजीत पाटील हे मु.पो. नांदरखेडा, ता. शहादा, जि. नंदुरबार येथील कृषि उद्योजक आहे. शेतकरी आयडॉल श्री. नरेंद्र पाटील यांनी विविध फळे व भाजीपाला पिकांचे विक्रमी उत्पादन घेतले असून विद्यापीठाच्या भुईमुग या पिकाची फुले भारती, हरभऱ्याची फुले विक्रम व तुरीची फुले राजेश्वरी या वाणांचे परिसरातील शेतकऱ्यांच्या मदतीने मोठ्या प्रमाणात बिजोत्पादन घेतलेले आहे. श्री. नरेंद्र पाटील यांनी चक्राकार पीक पध्दत विकसीत केली असून त्यांनी सुरु केलेल्या शेती अवजारे भाड्याने देणे या व्यवसायामुळे परिसरातील शेतकऱ्यांचा फायदा झालेला आहे. कृषि उद्योजक श्री. अभिजीत पाटील यांनी पुणे कृषि महाविद्यालयातून बी.एस्सी (कृषि) चे तसेच अमेरीकेतील आयओवा स्टेट युनिव्हर्सिटीतून उद्यानविद्या विषयात एम.एस.चे शिक्षण घेतलेले आहे. त्यांनी आपल्या शेतीमध्ये सुधारीत तंत्रज्ञानाचा वापर करुन विविध पिके व फळांची लागवड केलेली आहे. त्यांनी सन २०१६ साली सुरु केलेल्या वनश्री फार्मर्स प्रोड्युसर कंपनीच्या माध्यमातून वनश्री शेतीसेवा व सल्ला केंद्र, वनश्री माती व पाणी परिक्षण प्रयोगशाळा, गोदाम निर्मिती, वनश्री हायटेक नर्सरी, शेतकरी सहाय्यता केंद्र तसेच कापूस जिनींग, प्रेसिंग व ऑईलमिलची स्थापना केली आहे. कृषि पर्यटन केंद्र, मत्स्यशेती, बांबु रोपवाटीका, सेंद्रिय उत्पादन प्रकल्प व औषधी वनस्पती लागवड या विविध प्रकल्पांच्या माध्यमातून श्री. अभिजीत पाटील यांनी परिसरातील शेतकऱ्यांच्या विकासात भर घातली आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व कृषि महाविद्यालये, कृषि संशोधन केंद्रे, कृषि तंत्र विद्यालये यांच्या दर्शनीय क्षेत्रात ही आयडॉल्स् प्रदर्शीत करण्यात येत आहे.

४०. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ व मॅग्नेट यांच्यामध्ये कृषि तंत्रज्ञानासाठी सामंजस्य करार

दि. ८ ऑक्टोबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व आशियाई बँक अर्थसहाय्यीत महाराष्ट्र कृषि व्यवसाय साखळी प्रकल्प (मॅग्नेट प्रकल्प) यांच्यामध्ये विविध फळ पिके, भाजीपाला व फुले यांच्या सेंटर ऑफ एक्सचेंज संदर्भात सामंजस्य करारावर

कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे स्वाक्षऱ्या करण्यात आल्या. महाराष्ट्र कृषि व्यवसाय साखळी प्रकल्प मॅग्नेट प्रकल्प अंतर्गत उद्यानविद्या पिकांमधील पुरवठा साखळीमध्ये येणाऱ्या अडचणी दूर करून शेतकरी उत्पादक कंपन्यांना तांत्रिक मार्गदर्शन करणे व अर्थसाह्य पुरविणे हा हेतू आहे. सदर हेतू साध्य करण्यासाठी अद्ययावत कृषि तंत्रज्ञान हे कृषि विद्यापीठाकडून उद्यान विद्यापीठांमध्ये पुरवठा साखळीमध्ये प्राथमिक लागवड तंत्रज्ञानापासून ते काढणी पश्चात हाताळणी व कृषि प्रक्रिया उद्योगापर्यंत तांत्रिक मार्गदर्शन प्राप्त होणार आहे. कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यावेळी म्हणाले की कृषि विद्यापीठाकडे विविध पिकांमध्ये अद्ययावत संशोधन झाले असून या उपक्रमातून हे तंत्रज्ञान शेतकरी उत्पादक कंपन्यांना उपलब्ध होण्यास मोठी मदत होणार आहे. त्यामुळे शेतकऱ्यांना आर्थिक फायदा होईल. मॅग्नेट प्रकल्पाचे प्रकल्प संचालक श्री. दीपक शिंदे यावेळी म्हणाले की या सामंजस्य कराराअंतर्गत पेरू, डाळिंब, स्ट्रॉबेरी, सीताफळ, केळी, भेंडी, लाल मिरची, हिरवी मिरची व निशिगंध या पिकांचे सेंटर ऑफ एक्सलन्सची उभारणी करण्यात येणार आहे. या सामंजस्य करारावर कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील व श्री. दीपक शिंदे यांनी स्वाक्षऱ्या केल्या.

४१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व इकोसर्ट, फ्रांससोबत सामंजस्य करार

दि. ८ ऑक्टोबर, २०२२. सेंद्रिय प्रमाणिकरण या विषयावरील एक वर्ष कालावधीचा आंतरराष्ट्रीय पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रम सुरू करण्याविषयी सेंद्रिय शेती संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व सेंद्रिय शेती प्रमाणीकरणातील नामांकित इकोसर्ट, फ्रांस यांचेमध्ये सामंजस्य करार करण्यात आला. या सामंजस्य करारावर राहुरी कृषि विद्यापीठाच्यावतीने कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील तसेच इकोसर्ट कंपनीतर्फे श्रीमती. अग्निस पाक्वीन व इकोसर्टचे व्यवस्थापकीय संचालक श्री. अनिल जाधव यांनी स्वाक्षऱ्या केल्या. या एकवर्षीय पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी कृषि फलोत्पादन/ कृषि व विक्री /कृषि अभियांत्रिकी/ जैवतंत्रज्ञान/ अन्न तंत्रज्ञान/ दुग्ध तंत्रज्ञान/कृषि उद्योग व्यवस्थापन तसेच कृषि व कृषि आधारित

पदवी व्यतिरिक्त विज्ञान शाखेतील पदवीधारक या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेऊ शकतील. या अभ्यासक्रमाचे माध्यम इंग्रजी असून हा अभ्यासक्रम नोव्हेंबर, २०२२ पासून मध्यवर्ती परिसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे सुरू करण्यात येईल. या एक वर्ष निवासी अभ्यासक्रमात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील शास्त्रज्ञ तसेच इकोसर्ट, फ्रांस येथील तज्ञ या विद्यार्थ्यांना शिकविण्याचे काम करतील. या आंतरराष्ट्रीय पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रमामुळे विद्यार्थ्यांना देशभरातील विविध सेंद्रिय प्रमाणीकरण संस्था / कंपनीची माहिती होईल तसेच २०२२ ते २०२३ पासून महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र सेंद्रिय प्रामाणिकरण संस्थेची निर्मिती केलेली आहे. यामध्ये युवकांना नोकरीची संधी उपलब्ध होईल. त्यातच केंद्र सरकार व राज्य सरकार सेंद्रिय / नैसर्गिक शेती यावर ठोस पावले उचलत आहे. या सामंजस्य करारावेळी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कृषिविद्या विभाग प्रमुख डॉ. आनंद सोळंके, कुलगुरूंचे विशेष कार्य अधिकारी तथा जलसिंचन व पाणी व्यवस्थापन विभागाचे प्रमुख डॉ. महानंद माने, तंत्र अधिकारी डॉ. रवी आंधळे, कृषिविद्या विभागाचे प्राध्यापक तथा एकात्मिक शेती पद्धती व सेंद्रिय शेती संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. उल्हास सुर्वे उपस्थित होते.

४२. राहुरी कृषि विद्यापीठामध्ये जागतिक अन्न दिवस साजरा

दि. १४ ऑक्टोबर, २०२२. जागतिक बँक अर्थसहाय्यित, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प, नवी दिल्ली अंतर्गत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे असलेल्या हवामान अद्ययावत शेती व जल व्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र व अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने जागतिक अन्न दिवसानिमित्त दैनंदिन जीवनातील अन्न व पोषणाची भूमिका या विषयावरील व्याख्यानाचे आयोजन डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाच्या सभागृहात करण्यात आले होते. यावेळी व्याख्याते डॉ. योगेश देशमुख यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ उपस्थित होते. याप्रसंगी डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभाग प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण, कास्ट प्रकल्पाचे सहसमन्वयक डॉ. मुकुंद शिंदे उपस्थित होते. यावेळी झालेल्या कार्यक्रमात अन्नदुतांना टी शर्टचे वाटप करण्यात आले. यावेळी डॉ. रसाळ व डॉ. पवार यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमाचे संयोजक म्हणून कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक तथा कृषि अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सुनील गोरंटीवार यांनी तर सहसंयोजक म्हणून कास्ट प्रकल्पाचे सहसंशोधक डॉ. मुकुंद शिंदे यांनी काम पाहिले.या कार्यक्रमाचे आयोजन सचिव म्हणून अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभाग प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण यांनी तर सहआयोजन सचिव कृषि विद्या विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. उल्हास सुर्वे यांनी काम पाहिले. या कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रमुख पाहुण्यांची ओळख डॉ. मुकुंद शिंदे यांनी करून दिली. या कार्यक्रमाचा उद्देश डॉ. उत्तम चव्हाण यांनी विषद केला. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. शुभांगी घाडगे यांनी तर आभार डॉ. उल्हास सुर्वे यांनी मानले.डॉ. शुभांगी घाडगे, डॉ. वैभव मालुंजकर व इंजि.मोहसीन तांबोळी यांनी या कार्यक्रमाचे सह समन्वयक म्हणून काम पाहिले.

४३. शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत रब्बी ज्वारी उत्पादन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

दि. ४ ऑक्टोबर, २०२२. आंतरराष्ट्रीय तृणधान्य वर्ष-२०२३ या अंतर्गत भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्लीच्या शेतकरी प्रथम प्रकल्प व ज्वारी सुधार प्रकल्प यांच्या संयुक्त विद्यमाने रब्बी ज्वारी उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर एकदिवसीय प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन ज्वारी सुधार प्रकल्प, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी या ठिकाणी करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागाचे प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण होते. यावेळी शेतकरी प्रथम प्रकल्पाचे प्रमुख अन्वेषक व प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे, वरिष्ठ ज्वारी पैदासकार डॉ. दीपक दुधाडे, कीटकशास्त्रज्ञ डॉ. उत्तम कदम, प्रा. सुदाम निर्मळ, डॉ. उदयकुमार दळवी, डॉ. जे.एम. पाटील, प्रकल्पाचे सहसमन्वयक डॉ. सचिन

सदाफळ, डॉ. भगवान देशमुख, तांभेरे, कानडगाव, चिंचविहिरे व कनगर गावातील ज्वारी उत्पादक शेतकरी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले. डॉ. दीपक दुधाडे यांनी कोरडवाहू रब्बी ज्वारीचे तंत्रज्ञान याविषयी मार्गदर्शन केले. डॉ. उत्तम कदम यांनी ज्वारीवरील विविध किडींविषयी तर डॉ. उदयकुमार दळवी यांनी आरोग्याच्या दृष्टीने ज्वारीचे महत्त्व समजावून सांगितले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. भगवान देशमुख व आभार प्रदर्शन डॉ. सचिन सदाफळ यांनी केले. कार्यक्रमासाठी चिंचविहिरे, कनगर, तांभेरे व कानडगाव येथून पन्नासपेक्षा जास्त शेतकरी उपस्थित होते.

नोव्हेंबर, २०२२

४४. इंद्रधनुष्य-२०२२ युवक महोत्सवाचे शानदार उद्‍घाटन

दि. ५ नोव्हेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे इंद्रधनुष्य-२०२२ हा १८ वा महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ युवक महोत्सवाचे आयोजन दि. ५ ते ९ नोव्हेंबर, २०२२ या कालावधीत करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे उद्‍घाटन महाराष्ट्र राज्याचे महसूल, पशुसंवर्धन आणि दुग्धविकास मंत्री तथा अहमदनगर व सोलापूर जिल्ह्याचे पालकमंत्री ना.श्री. राधाकृष्ण विखे पाटील यांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होते. यावेळी लोणेरे ता. माणगाव, जि. रायगड येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रज्ञान विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. कारभारी काळे, चित्रपट अभिनेते श्री. भारत गणेशपुरे, कार्यकारी परिषद सदस्य डॉ. प्रदिप इंगोले, श्री. दत्तात्रय उगले, श्री. तुषार पवार, श्री. दत्तात्रय पानसरे, इंद्रधनुष्य २०२२ चे समन्वयक व माजी राज्यसंपर्क अधिकारी डॉ. प्रमोद पाब्रेकर, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, संशोधन संचालक डॉ. सुनील गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापूसाहेब भाकरे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके व राष्ट्रीय सेवा योजनेचे संचालक व विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. महावीरसिंग चौहान उपस्थित होते.

यावेळी ना.श्री. राधाकृष्ण विखे पाटील बोलतांना म्हणाले की इंद्रधनुष्य-२०२२ या महोत्सवाचे व्यासपीठ युवकांसाठी फार महत्वाचे आहे. यामुळे महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांना स्वतःचे कलागुण व्यासपीठावर दाखविण्याची संधी मिळते. तसेच स्वतःमधील आत्मविश्वास वाढविण्यासाठी व्यासपीठ मिळते. कृषि विद्यापीठांनी जगातील पहिल्या पन्नासमध्ये असणाऱ्या विद्यापीठांशी सामंजस्य करार करावेत. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील आपल्या भाषणात म्हणाले की या स्पर्धेत सहभागी विद्यार्थ्यांनी आपली पूर्ण ताकद लावून निश्चित केलेले ध्येय कठोर परिश्रम करुन साध्य करा. राहुरी कृषि विद्यापीठाने संपूर्ण देशामध्ये जास्त बियाणे तयार करण्याचा विक्रम केलेला आहे. त्याचबरोबर देशामधील पहिले ड्रोन पायलट प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यासाठी मान्यता मिळालेली आहे. देशी गाय संवर्धनाचा प्रकल्प पुणे येथे सुरू झालेला असून असून वेगवेगळ्या देशांबरोबर सामंजस्य करार करण्यात आलेले आहेत. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख उपस्थित असलेले चित्रपट अभिनेते श्री. भारत गणेशपुरे आपल्या भाषणात विद्यार्थ्यांना उद्देशुन म्हणाले की आपले ध्येय सुरुवातीलाच निश्चित करा व ते पुर्ण करण्यासाठी कठोर मेहनत करा. तुमच्या ध्येयावर लक्ष ठेवा, आनंदात जगा व आपल्या मस्तीत रहा. ध्येय साध्य करण्यासाठी तुम्ही करत असलेली मेहनतच तुम्हाला यशापर्यंत घेवून जाईल. जो स्वतःला ओळखतो तोच जगात यशस्वी होतो असा कानमंत्र त्यांनी यावेळी बोलतांना दिला.

या कार्यक्रमाची सुरुवात विद्यापीठ गीताने करण्यात आली. डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी प्रास्ताविक केले. डॉ. प्रमोद पाब्रेकर यांनी इंद्रधनुष्य स्पर्धेबाबत सविस्तर माहिती दिली. डॉ. कारभारी काळे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. यावेळी इंद्रधनुष्य-२०२२ या माहितीपुस्तीकेचे विमोचन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. डॉ. महावीरसिंग चौहान यांनी कवितेच्या स्वरुपात आभार मानले. सूत्रसंचालन सौ. विणा दिघे यांनी केले. या युवक महोत्सवामध्ये महाराष्ट्रातील २१ विद्यापीठांमधील ८०० पेक्षा जास्त विद्यार्थी, विद्यार्थीनी सहभागी झालेले आहेत. पाच दिवस चालणाऱ्या या युवक महोत्सवात हे विद्यार्थी वेगवेगळ्या २८ इव्हेंटद्वारे त्यांचा कलाविष्कार सादर केल्या.

४५. इंद्रधनुष्य-२०२२ कार्यक्रमाचा समारोप जल्लोषात संपन्न

दि. ९ नोव्हेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे इंद्रधनुष्य-२०२२ हा १८ वा महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ युवक महोत्सवाचे आयोजन दि. ५ ते ९ नोव्हेंबर, २०२२ या कालावधीत करण्यात आले होते. या महोत्सवाच्या समारोप कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील होते. याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून दापोली येथील डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. संजय सावंत हे उपस्थित होते. यावेळी प्रमुख उपस्थितीमध्ये कार्यकारी परिषदेचे

सदस्य श्री. गणेश शिंदे, प्रवरा वैद्यकीय विज्ञान संस्थेचे कुलगुरु डॉ. व्ही.एन. मगरे, इंद्रधनुष्य २०२२ चे समन्वयक व माजी राज्यसंपर्क अधिकारी डॉ. प्रमोद पाब्रेकर, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, संशोधन संचालक डॉ. सुनील गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापूसाहेब भाकरे, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. दिलीप पवार, डॉ. मिलिंद अहिरे, डॉ. उत्तम चव्हाण, डॉ. चिंतामणी देवकर, डॉ. राजेंद्र सुर्यवंशी, डॉ. अतुल अत्रे, राजभवनातील डॉ. गोविंद कतलाकुटे, डॉ. संतोष परचुरे, डॉ. वानी लातुरकर, डॉ. विठ्ठलराव नाईक व डॉ. चितोडे व राष्ट्रीय सेवा योजनेचे संचालक व विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. महावीरसिंग चौहान उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील म्हणाले की, जीवनात चढ उतार येत असतात पण प्रयत्नात सातत्य ठेवले तर यश आपलेच असते. यशाने कधीही हुरळुन जाऊ नये व अपयश आले तर मनाने खचुन जाऊ नये. डॉ. सावंत, श्री. शिंदे व डॉ. मगरे यांनीही यावेळी आपले मनोगत व्यक्त केले. यावेळी बक्षिस वितरणाचा कार्यक्रम मान्यवरांच्या हस्ते पार पडला. यामध्ये मुंबई विद्यापीठाने सर्वसाधारण विजेतेपद पटकविले तर सर्वसाधारण विजेतेपदाचा फिरता चषक सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने पटकविला. गोल्डन बॉयचा पुरस्कार पुणे विद्यापीठाच्या अथर्व ओंकार वैराटकर याने तर गोल्डन गर्लचा पुरस्कार मुंबई विद्यापीठाची रिया धनंजय मोरे हिने पटकविला. यावेळी मुख्ये पाच प्रकारांमध्ये सर्वसाधारण विजेतेपद देण्यात आले. यामध्ये संगीत प्रकारात सर्वसाधारण विजेतेपद सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ, पुणे यांनी पटकविले तर नृत्य, वाङ्मयीन कलाप्रकार, रंगमंचीय कला, ललीतकला या प्रकारात मुंबई विद्यापीठाने सर्वसाधारण विजेतेपद पटकविले. याप्रसंगी २९ कला प्रकारांमध्ये प्रथम, द्वितीय व तृतीय बक्षिसांचे वाटप मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले.

४६. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात भारतीय मृद विज्ञान संस्थेचे ८६ वे वार्षिक अधिवेशनाचे आयोजन

दि. १५ नोव्हेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत मृद विज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभागातर्फे भारतीय मृद विज्ञान संस्थेचे ८६ वे वार्षिक अधिवेशन दि. १५ ते १८ नोव्हेंबर, २०२२ दरम्यान, राहुरीच्या महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या उद्घाटनप्रसंगी ऑनलाईन पध्दतीने नवी दिल्लीच्या भारत सरकारचे कृषि संशोधन आणि विस्तार विभागाचे सचिव तसेच भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे महासंचालक डॉ. हिमांशू पाठक उपस्थित होते. याप्रसंगी भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या, नवी दिल्ली येथील नैसर्गिक संसाधन व्यवस्थापन विभागाचे उपमहासंचालक डॉ. सुरेशकुमार चौधरी उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. यावेळी नवी दिल्ली येथील भारतीय मृदा विज्ञान सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. डी.आर. बिश्वास, अकोला येथील डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. शरद गडाख, धारवाड कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.एल. पाटील, नवी दिल्ली येथील भारतीय मृदा विज्ञान सोसायटीचे सचिव डॉ. के.के. बंडोपाध्याय, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे व भारतीय मृदा विज्ञान संस्थेचे राहुरी चाप्टरचे अध्यक्ष व संयोजन सचिव डॉ. बापूसाहेब भाकरे उपस्थित होते. यावेळी डॉ. हिमांशू पाठक आपल्या भाषणात म्हणाले की जमिनीच्या आरोग्यावर आपले आरोग्य अवलंबून आहे. जर जमीन व्यवस्थीत असेल तर आपले आरोग्य चांगले असेल. आपल्या सुवर्ण भविष्यासाठी शाश्वत मृद व्यवस्थापन करणे गरजेचे आहे. डॉ. चौधरी आपल्या भाषणात म्हणाले की देशातील शेतीसाठी खत व्यवस्थापन ही मोठी समस्या असून मागच्या वर्षी १५ दशलक्ष टन रासायनिक खतांचा वापर शेतीसाठी करण्यात आला. सरकारच्या डोक्यावर रासायनिक खतांच्या सबसीडीचा जवळ जवळ दोन लाख करोडचा बोजा आहे. आपल्याला शेतीचे रासायनीक खतावरील अवलंबीत्व कमी करावे लागणार आहे. त्यासाठी जैविक खतांचे प्रमाण आवश्यक त्या प्रमाणात वाढवावे लागेल. यावेळी कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यांनीही मार्गदर्शन केले. यावेळी ईशा फाउंडेशनचे श्री. सद्गुरु यांनी ऑनलाईन मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला मान्यवरांच्या

हस्ते मृद विज्ञान संस्थेच्या माजी पदाधिकारी व विद्यापीठाच्या माजी शास्त्रज्ञांचा सत्कार करण्यात आला. यावेळी डॉ. डी.आर. बिश्वास यांनी भारतीय मृदविज्ञान संस्थेच्या कार्याबाबत आढावा सादर केला. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक डॉ. बापूसाहेब भाकरे यांनी केले. भारतीय मृद विज्ञान संस्थेच्या वतीने दिले जाणाऱ्या पुरस्कारांची घोषणा मृद विज्ञान संस्थेचे सचिव डॉ. के.के. बंडोपाध्याय यांनी केली. यामध्ये डॉ. असीमकुमार सरकार, डॉ. जगदिश प्रसाद, डॉ. ए.के. पात्रा, डॉ. के.के. बंडोपाध्याय, डॉ. प्रदिप डे, डॉ. एन.बी. प्रकाश, डॉ. बापुसाहेब भाकरे, डॉ रणजीतसिंग चौधरी, डॉ. धालीवाल, डॉ. पी. बालसुब्रमण्यम व डॉ. निर्मल यांना विविध पुरस्कार व फेलोशिपने मान्यवरांच्या हस्ते गौरविण्यात आले. यावेळी ईशा फाउंडेशनला प्रशस्तीपत्रक देऊन सत्कार करण्यात आला. यावेळी मान्यवरांच्या हस्ते विविध प्रकाशनांचे व फुले स्मार्ट फर्टीलायझर कॅल्युलेटर या मोबाईल ॲपचे विमोचन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन सहसंयोजन सचिव डॉ. रितू ठाकरे यांनी तर सूत्रसंचालन आचार्य स्नातक सायली बिरादार हिने केले. या कार्यक्रमाची सुरुवात विद्यापीठ गीताने तर सांगता राष्ट्रगीताने झाली. या अधिवेशनासाठी देशभरातून ३५० पेक्षा जास्त मृदा शास्त्रज्ञ व १०० विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

४७. पुणे येथील देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्रास कृषि मंत्री ना. श्री. अब्दुल सत्तार यांची भेट

दि. १ नोव्हेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत असलेल्या पुणे कृषि महाविद्यालयातील देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राला राज्याचे कृषि मंत्री ना. श्री. अब्दुल सत्तार यांनी भेट दिली. यावेळी झालेल्या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. याप्रसंगी सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनिल मासळकर, देशी गाय संशोधन केंद्राचे प्रमुख डॉ. सोमनाथ माने उपस्थित होते. भेटीप्रसंगी मंत्री श्री. अब्दुल सत्तार यांनी देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केद्राला भेट दिल्यानंतर म्हणाले की देशातील आणि महाराष्ट्रातील विविध दुर्मिळ देशी गोवंशाच्या संवर्धनाचे काम महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाद्वारे सुरु आहे. यासाठी लागणाऱ्या ८९ कोटी रुपयांच्या निधीची तरतूद मार्च महिन्यातील अर्थसंकल्पात केली जाईल. ब्राझीलसारख्या देशाने आपल्याच देशीवंशाच्या गायीवर संशोधन करुन सर्वाधिक दूध देणारी गाय विकसीत केली आहे. आता ब्राझील देशाचे अर्थकारण केवळ दुधावर चालते. मात्र आपले देशी गोवंशाकडे दुर्लक्ष झाले आहे असेही यावेळी ते म्हणाले.

४८. डॉ. संजीव माने व श्री. बाबासाहेब भोसले हे आहेत नोव्हेंबर महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ नोव्हेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या संकल्पनेतून मफुकृवि आयडॉल्स हा उपक्रम गतवर्षी सुरु झालेला आहे. नोव्हेंबर महिन्यातील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे शेतकरी आयडॉल म्हणुन कृषिरत्न डॉ. संजीव माने व कृषि उद्योजक म्हणुन श्री. बाबासाहेब भोसले यांची निवड झालेली आहे. डॉ. संजीव माने हे मु.पो. आष्टा, ता. वाळवा, जि. सांगली येथील शेतकरी असून कृषि पदविकाधारक श्री. बाबासाहेब भोसले हे मु. बिरेवाडी, पो. मांडवे बु., ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर येथील कृषि उद्योजक आहेत. शेतकरी आयडॉल डॉ. संजीव माने यांनी उसामध्ये पंचसुत्रीचा वापर केलेला आहे. जमिनीची सुपीकता वाढविण्यासाठी उभी आडवी नांगरट, कुळवणी, कंपोस्ट खत १५ टन व जिवाणुंची ३ वेळा आळवणी केली आहे. ऊस लागवडीसाठी ५ फुट सरी, एक डोळा, बीजप्रक्रिया करुन सरीत आडवे दिड फुटांवर लागण करुन माती परिक्षणानुसार नत्र २८० किलो, स्फुरद १५० किलो, पालाश १५० किलो, सुक्ष्म अन्नद्रव्ये ३० किलो, गंधक ३० किलो, मॅग्नेशिअम सल्फेट ५० किलो, कॅल्शिअम ५० किलो प्रति एकर प्रमाणे रासायनिक व सूक्ष्म अन्नद्रव्यांचा वापर करुन उसाच्या एकरी उत्पन्न वाढीचा उच्चांक केला आहे. त्यांनी महाराष्ट्रासह विविध राज्यात २४०० पेक्षा अधिक व्याख्यानांद्वारे तसेच व्हाट्सॲप ग्रुपद्वारे आधुनिक ऊस लागवड तंत्रज्ञानाचा प्रसार केला आहे. कृषि उद्योजक श्री. बाबासाहेब भोसले यांनी पुणतांबा येथील कृषि तंत्र विद्यालयातुन कृषि पदविकेचे शिक्षण घेतलेले आहे. श्री. बाबासाहेब भोसले यांनी सुरुवातीला कृषि सेवा केंद्राच्या माध्यमातून उद्योगाला सुरुवात करुन हायटेक नर्सरी,

फर्टीलायझर कंपनी, फार्मर प्रोड्युसर कंपनी तसेच ग्रीनपर्ल इंडस्ट्रीज इ. उद्योगांची स्थापना करुन यशस्वी उद्योजक म्हणुन नावलौकीक मिळविला आहे व परिसरातील शेतकऱ्यांच्या विकासात भर घातली आहे. त्यांनी ठिबक सिंचन, अत्याधुनिक मशिनरी, सेंद्रिय शेती, माती पाणी परिक्षण या विषयावरील प्रत्यक्ष प्लॉट पाहणीसाठी शेतकऱ्यांना राज्याच्या विविध भागात स्वखर्चाने सहलींचे आयोजन केले आहे. त्यांनी स्थापन केलेल्या विविध उद्योगात ९० पेक्षा जास्त कायमस्वरुपी कर्मचारी व २५ ते ३० हंगामी कर्मचारी काम करीत आहेत.

४९. फुले बळीराजा डिजिटल कृषि सल्ला ॲप्लिकेशनचा लोकार्पण सोहळा

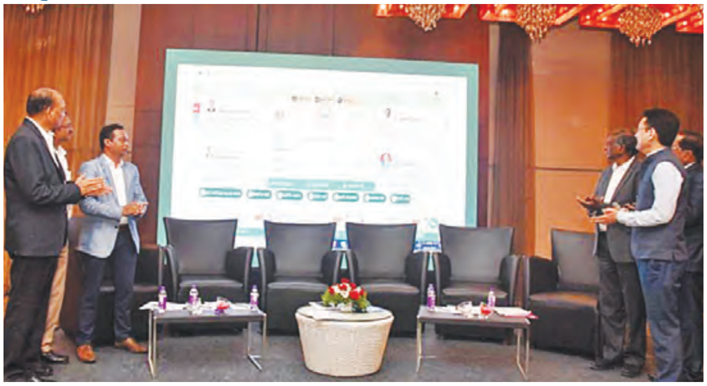

दि. २५ नोव्हेंबर, २०२२. फुले बळीराजा या डिजिटल कृषि सल्ला ॲप्लिकेशनचा लोकार्पण सोहळा पुणे येथे संपन्न झाला. जर्मन शासन बी. एम. झेड. व जी. आय. झेड., नाबार्ड, राष्ट्रीय कृषि विस्तार व्यवस्थापन संस्था (मॅनेज), हैद्राबाद, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन आणि महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे येथे फुले बळीराजा या डिजिटल कृषि सल्ला ॲप्लिकेशनचा लोकार्पण सोहळा संपन्न झाला. या लोकार्पण सहळ्याच्या अध्यक्षस्थानी नाबार्डचे मुख्य कार्यकारी व्यवस्थापक डॉ. जी.एस. रावत उपस्थित होते. यावेळी अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, हैद्राबाद मॅनेजचे महासंचालक डॉ. भास्कर, प्रो–सॉईल प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. मुकुंद शिंदे, जी. आय. झेड. पुणेचे विभागीय व्यवस्थापक श्री. रणजीत जाधव व पुणे येथील स्मार्ट प्रकल्पाच्या कृषि अधिकारी श्रीमती भाग्यश्री पवार उपस्थित होते.

डिसेंबर, २०२२

५०. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे सहा वाण, चार कृषि यंत्रे आणि ७० कृषि तंत्रज्ञान शिफारशींना मान्यता

दि. १६ डिसेंबर, २०२२. महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे आणि राज्यातील चारही कृषि विद्यापीठे यांच्या संयुक्त विद्यमाने डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली येथे तीन दिवसीय संयुक्त कृषि संशोधन आणि विकास समितीची ५० वी बैठक संपन्न झाली. या बैठकीचे उद्घाटन राज्याचे कृषि मंत्री तथा कृषि विद्यापीठांचे प्रतिकुलपती मा.ना.श्री. अब्दुल सत्तार यांचे हस्ते झाले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. संजय सावंत यांनी भुषविले. याप्रसंगी कृषि खात्याचे प्रधान सचिव श्री. एकनाथ डवले, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, परभणी येथील वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. इंद्रमणी, अकोला येथील डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. शरद गडाख व महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे महासंचालक श्री. रावसाहेब भागडे उपस्थित होते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली आणि संचालक संशोधन डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांच्या नेतृत्वाखाली शेतपिके वाण प्रसारण व शेतपिके वाण संरक्षण आणि शेतकरी अधिकारी कायद्यांतर्गत या कृषि विद्यापीठाच्या नवीन वाण आणि तंत्रज्ञान शिफारशी सादर केल्या व त्यास समितीने मान्यता दिली. या बैठकीत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे सहा वाण, चार कृषि यंत्रे अवजारे आणि ७० पीक उत्पादन तंत्रज्ञान शिफारशींना मान्यता देण्यात आली. यामध्ये रब्बी ज्वारी–फुले पुर्वा, राजमा–फुले विराज, उडीद–फुले राजन, मुग–फुले सुवर्ण, ऊस–फुले १५०१२, आणि हळद–फुले हरिद्रा हे वाण प्रसारीत करण्यात आले. तसेच ट्रॅक्टरचलीत फुले सेंद्रिय भरखते देण्याचे यंत्र, ट्रॅक्टरचलीत फुले दोन ओळींमध्ये चालणारा फॉरवर्ड–रिव्हर्स रोटाव्हेटर, ट्रॅक्टरचलीत फुले केळी खुंट कुट्टी यंत्र व फुले रस काढणी यंत्र प्रसारीत करण्यात आले असल्याची माहिती महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी दिली.

५१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात एमपीकेव्ही क्लायमेक्स–२०२२ ची शानदार सुरुवात

दि. २० डिसेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे नाहेप–कास्ट प्रकल्प व माजी विद्यार्थी संघटनेच्या प्रयत्नातून एमपीकेव्ही क्लायमेक्स–२०२२ या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात

आले होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शिक्षण विभागाचे उपमहासंचालक व नाहेप प्रकल्पाचे राष्ट्रीय संचालक डॉ. आर.सी. अग्रवाल उपस्थित होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सदस्य श्री. संजीव भोर, नाशिक येथील सह्याद्री फार्मर्स कंपनीचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी इंजि. विलास शिंदे, संगमनेर येथील श्रमिक उद्योग समूहाचे संस्थापक अध्यक्ष श्री. साहेबराव नवले पाटील, महाराष्ट्र शिक्षण मंडळाचे कार्याध्यक्ष श्री. विजय नवल पाटील, धुळे येथील उद्योजक श्री. सरकारसाहेब जे.जे. रावळ, पुणे येथील काकडे फुडच्या श्रीमती श्वेता काकडे, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, संशोधन संचालक डॉ. सुनील गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापूसाहेब भाकरे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके व कार्यक्रमाचे संयोजन सचिव डॉ. मुकुंद शिंदे उपस्थित होते. याप्रसंगी डॉ. आर.सी. अग्रवाल मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की कृषि शिक्षण घेऊन बाहेर पडणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी नोकरी करण्यापेक्षा उद्योजक बनून इतरांना नोकरी उपलब्ध करून द्यावी. भारत हा शेतीप्रधान देश असल्यामुळे भारतामध्ये कृषि संबंधित उद्योगांना उज्वल भविष्य आहे. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील आपल्या अध्यक्षीय भाषणात म्हणाले की उद्योजक हा एका दिवसात तयार होत नसतो तर त्यासाठी त्याच्यामध्ये खुप मोठी जिद्द, सातत्यपूर्ण कष्ट, संयमशीलता या गुणांबरोबरच आयुष्यातील महत्वाची वर्ष खर्चावी लागतात तेव्हा यशस्वी उद्योजक तयार होतो. यावेळी कृषि उद्योजक श्री. साहेबराव नवले, श्रीमती श्वेता काकडे, श्री. सरकारसाहेब रावळ व श्री. अंकुश पाटील यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी ॲग्रीप्लास्टचे कार्यकारी संचालक श्री. राजीव कुमार रॉय यांनी सहाय्य केलेल्या ॲग्रीप्लास्ट स्कॉलरशीपचे तसेच एमपीकेव्ही क्लायमेक्स–२०२२ सोविनीअरचे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे स्वागत डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी केले. डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी कास्ट प्रकल्पाचा आढावा तसेच एमपीकेव्ही क्लायमेक्स–२०२२ या कार्यक्रमात आयोजीत उपक्रमांची माहिती दिली. कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन डॉ. मुकुंद शिंदे यांनी तर सूत्रसंचालन कु. सायली बिरादार हिने केले. तसेच मान्यवरांनी कृषि प्रदर्शनाचे उद्घाटन करुन कृषि पदवीधर उद्योजकांच्या उत्पादनांची माहिती घेतली.

५२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या सात नविन वाणांना राष्ट्रीय स्तरावर मान्यता

दि. ७ डिसेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या ऊस, गहू, ज्वारी, तूर, तीळ व उडदाच्या वाणांना भारतीय कृषि संशोधन परिषदेच्या केंद्रिय पीक वाण प्रसारण उपसमितीच्या बैठकीत राष्ट्रीय स्तरावर मान्यता देण्यात आली. उसाचा फुले ११०८२ (कोएम ११०८२), गव्हाचा फुले अनुपम, रब्बी ज्वारीचा फुले यशोमती, तूरीचे फुले तृप्ती व फुले कावेरी, तीळ पिकाचा फुले पुर्णा आणि उडदाचा फुले वसु या वाणांचा समावेश आहे.

५३. केंद्रिय कृषि आणि शेतकरी कल्याण सचिव श्री. मनोज अहुजा यांची कृषि विद्यापीठास भेट

दि. २८ डिसेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात भारत सरकारचे कृषि आणि शेतकरी कल्याण सचिव श्री. मनोज अहुजा यांनी सदिच्छा भेट दिली. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, भारत सरकारचे कृषि आणि शेतकरी कल्याण विभागाचे अतिरिक्त सचिव श्री. अभिलक्ष लिखी, आयुक्त (उद्यान) डॉ नविनकुमार पटले, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, राष्ट्रीय फलोत्पादन मंडळाचे उपसंचालक श्री. होशियार सिंग, ॲगमार्कचे विपणन विभागाचे संचालक श्री. बी.के. जोशी, विपणन अधिकारी सौ. सोनाली बागडे, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. शिवाजी जगताप, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापुसाहेब भाकरे, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. उत्तम चव्हाण, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. गोरक्ष ससाणे व सर्व विभागांचे विभाग प्रमुख उपस्थित होते. यावेळी श्री. मनोज अहुजा मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की कृषि क्षेत्र हे आव्हानात्मक क्षेत्र आहे. या क्षेत्रात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने सर्वोत्कृष्ट कार्य केलेले आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात औषध फवारणीसाठी ड्रोनचा वापर, हायपर स्प्रेट्रम तंत्रज्ञानाचा वापर, रोबोटीक तंत्रज्ञानाचा वापर, स्वयंचलीत हवामान केंद्र व सिंचन प्रणाली यामध्ये उत्कृष्ट काम सुरु आहे. याप्रसंगी श्री. अभिलक्ष लिखी यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी विद्यापीठाचा शिक्षण, संशोधन व विस्ताराचा आढावा सादर केला. डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी कास्ट–कासम प्रकल्पात सुरु असलेल्या संशोधनसंदर्भात माहिती दिली व मान्यवरांचे स्वागत केले. डॉ. महानंद माने यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले.

५४. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात एमपीकेव्ही क्लायमेक्स-२०२२ चा समारोप

दि. २२ डिसेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे नाहेप-कास्ट प्रकल्प व माजी विद्यार्थी संघटनेच्या प्रयत्नातून एमपीकेव्ही क्लायमेक्स-२०२२ या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या समारोपासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून पुणे येथील थिंक टँक अर्थक्रांतीचे संस्थापक श्री. अनिल बोकील उपस्थित होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील हे होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर नवी दिल्ली येथील भाकृअप, कास्ट-नाहेपच्या राष्ट्रीय समन्वयक डॉ. अनुराधा अग्रवाल, नाबार्डचे जनरल मॅनेजर श्री. सुब्रत कुमार नंदा, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, संशोधन संचालक डॉ. सुनील गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापूसाहेब भाकरे, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. उत्तम चव्हाण, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. चिंतामणी देवकर, डॉ. राजेंद्र सुर्यवंशी, डॉ. गोरक्ष ससाणे, डॉ. जयप्रकाश गायकवाड व संयोजन सचिव डॉ. मुकुंद शिंदे उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील आपल्या अध्यक्षीय मार्गदर्शनात म्हणाले की शेतीमुळेच आपल्या देशाचे भविष्य उज्वल आहे हे लॉकडाऊनच्या काळात अधोरेखीत झालेले आहे. आता शेती आणि शेती शिक्षणाला समाजात महत्व प्राप्त होत आहे. याप्रसंगी डॉ. अनुराधा अग्रवाल, श्री. नंदा व श्री. अनिल बोकील यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी केले. डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी या एमपीकेव्ही क्लायमेक्स कार्यक्रमाच्या उपलब्धीविषयीची माहिती दिली. यावेळी ते म्हणाले रोजगार मेळाव्यामध्ये ७५ पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांना रोजगाराच्या संधी मिळाल्या. एमपीकेव्ही क्लायमेक्समधील रोजगार मेळावा, शिक्षण मेळावा व कृषि प्रदर्शनाचा आढावा डॉ. मुकुंद शिंदे यांनी सादर केला. याप्रसंगी कृषि उद्योजक आयडॉल्स व शेतकरी आयडॉल्स यांचा सत्कार मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातून विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, शेतकरी व विद्यार्थी-विद्यार्थीनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

५५. श्री. महादेव जाधव व श्री. लक्ष्मण डोळे हे आहेत डिसेंबर महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ डिसेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या संकल्पनेतून मफुकृवि आयडॉल्स हा उपक्रम गतवर्षी सुरु झालेला आहे. डिसेंबर महिन्यातील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे शेतकरी आयडॉल म्हणुन श्री. महादेव जाधव व कृषि उद्योजक म्हणुन श्री. लक्ष्मण डोळे यांची निवड झाली. श्री. महादेव जाधव हे मु. मांघर, पो. तळदेव, ता. महाबळेश्वर, जि. सातारा येथील शेतकरी असून कृषि पदवीधर श्री. लक्ष्मण डोळे हे एम.आय.डी.सी. मालेगांव, जि. नाशिक येथील कृषि उद्योजक आहेत. शेतकरी आयडॉल श्री. महादेव जाधव यांनी शास्त्रशुध्द पध्दतीने मधमाशीपालन करुन सेंद्रिय मधाचे उत्पादन घेण्यावर भर दिला आहे. मधमाशीपालनामुळे शेतीमधील उत्पादनात ३० ते ४० टक्के वाढ झालेली असून सातेरी मधमाशीपालनातुन मिळणाऱ्या मध, रॉयल जेली, पराग व मेणामुळे उत्पन्नात वाढ झालेली आहे. महाराष्ट्र शासनाद्वारे त्यांचे मांघर हे गांव मधाचे गांव म्हणून ओळखले जाते. कृषि उद्योजक श्री. लक्ष्मण डोळे यांनी धुळे कृषि महाविद्यालयातुन कृषि शिक्षणची पदवी घेतलेली आहे. त्यांनी शेतकऱ्यांच्या उत्कर्षासाठी मल्टिमोल मायक्रोफर्टीलायझर कंपनीची स्थापना सन १९९४ मध्ये करुन नेहमीच गुणवत्तेला प्राधान्य देवून आधुनिक प्रयोगशाळेच्या माध्यमातून सेवा प्रदान केली आहे. तसेच प्रोबायोटीक तंत्रज्ञानावर आधारीत अधिक तीव्रतेचे बायोफर्टीलायझर व बायोपेस्टीसाईडची निर्मिती व बायोफर्टीलायझरचे १०० बिलीयन्स प्रती ग्रॅम स्पोरमध्ये उत्पादन घेत आहेत.

५६. औषधी व सुगंधी वनस्पती संशोधन प्रकल्पातर्फे प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन

दि. २९ डिसेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत असलेल्या औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्प, कालीकत (केरळ) येथील सुपारी व मसाला विकास निदेशालय आणि पश्चिम विभागीय औषधी वनस्पती सुविधा केंद्र, पुणे तसेच नवी दिल्ली

येथील आयुष मंत्रालयाचे राष्ट्रीय मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने दोन दिवसीय जिल्हास्तरीय चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. या चर्चासत्राच्या उद्घाटन कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. यावेळी संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार कार्यक्रमाचे सहअध्यक्ष म्हणुन उपस्थित होते. याप्रसंगी मुंबई येथील निशांत ॲरोमाज प्रा.लि.चे संचालक डॉ. रमाकांत हरलालका हे प्रमुख अतिथी म्हणुन उपस्थित होते. याप्रसंगी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या पश्चिम विभागीय औषधी वनस्पती सुविधा केंद्राचे प्रमुख संशोधक व विभागीय संचालक डॉ. दिगंबर मोकाट, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. शिवाजीराव जगताप, कृषि वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. विजू अमोलिक, अखिल भारतीय समन्वीत औषधी, सुगंधी वनस्पती व पाणवेल प्रकल्पाचे प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. आर.टी. गायकवाड, प्रा. भारत पवार, औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्पाचे प्रभारी अधिकारी डॉ. विक्रम जांभळे व डॉ. शर्मिला शिंदे उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी डॉ. दिगंबर मोकाट, डॉ. रमाकांत हरलालका यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. यावेळी मान्यवरांच्या हस्ते औषधी व सुगंधी वनस्पतींवरील प्रकाशनाचे विमोचन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत डॉ. विजू अमोलिक यांनी केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. विक्रम जांभळे यांनी तर आभार डॉ. विलास आवारी यांनी मानले. या कार्यक्रमासाठी उद्योजक असलेले श्री. नानासाहेब भोसले, श्री. वैभव काळे, शेतकरी व महिला शेतकरी उपस्थित होते.

५७. कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे विद्यापीठस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन अविष्कार २०२२ स्पर्धा संपन्न

दि. १५ डिसेंबर, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत येणाऱ्या सर्व घटक आणि संलग्न कृषि महाविद्यालयात शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांमध्ये संशोधक वृत्ती निर्माण होऊन त्यांच्यातील नवनवीन कल्पना, क्लुप्ती, विचार यांना चालना देण्याच्या दृष्टिकोनातून कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे विद्यापीठस्तरीय अंतर महाविद्यालयीन

अविष्कार २०२२ या स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली तसेच महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. चिंतामणी देवकर यांच्या अध्यक्षतेखाली ही स्पर्धा यशस्वीपणे संपन्न झाली. या स्पर्धेसाठी जळगाव येथील कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाच्या आजीवन अध्ययन व विस्तार विभागाचे संचालक डॉ. आशुतोष पाटील हे प्रमुख पाहुणे उपस्थित होते. या कार्यक्रमासाठी निरीक्षक म्हणून राहुरी कृषि विद्यापीठातील डॉ. अतुल अत्रे, प्रमुख पाहुणे म्हणून विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. महावीरसिंग चौहान, कृषि तंत्र विद्यालय धुळेचे प्राचार्य डॉ. राहुल देसले, विद्यार्थी परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. घनश्याम काबरे आणि अविष्कारचे समन्वयक डॉ. संदीप पाटील उपस्थित होते. त्यांनी एकूण ३७ कृषि व कृषि संलग्न महाविद्यालयातील २८० विद्यार्थी-विद्यार्थिनी या स्पर्धेत भाग घेतल्याची माहिती दिली. अध्यक्षीय मार्गदर्शनात डॉ. चिंतामणी देवकर यांनी आविष्कारमुळे संशोधन वृत्तीला चालना मिळणार असुन विद्यार्थी यांच्यासाठी हि स्पर्धा उत्तम व्यासपीठ असल्याचे प्रतिपादन केले. डॉ. आशुतोष पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. दोन दिवस पार पडलेल्या या स्पर्धेत मानवता भाषा आणि कला, वाणिज्य व्यवस्थापन आणि विधी, विज्ञान आणि तंत्रज्ञान, कृषि आणि पशुसंवर्धन, अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान तसेच वैद्यकीय आणि औषधी अशा सहा प्रकारांमध्ये विद्यार्थ्यांनी त्यांचे संशोधन आणि कल्पना पोस्टर्स, मॉडेल, विविध पदार्थ याद्वारे मांडण्यात आले. या विद्यार्थ्यांमधून सर्वोत्कृष्ट संशोधन आणि कल्पना सादर करणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे विविध विभागातील तज्ञ परीक्षक मार्फत मूल्यमापन करून विजेतीपदे घोषित करण्यात आली.

जानेवारी, २०२३

५८. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा छत्तीसावा पदवीदान समारंभ संपन्न

दि. ६ जानेवारी, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या छत्तीसावा पदवीदान समारंभ उत्साहात संपन्न झाला. यावेळी कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपाल तथा महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलपती मा. श्री. भगत सिंह कोश्यारी राजभवनातून ऑनलाईन उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर कृषि विद्यापीठाचे प्रतिकुलपती तथा कृषि मंत्री ना.श्री. अब्दुल सत्तार, प्रमुख पाहुणे म्हणुन राजीव गांधी विज्ञान व तंत्रज्ञान आयोगाचे अध्यक्ष पद्मविभूषण डॉ. अनिल काकोडकर, नवी दिल्ली येथील कृषि शास्त्रज्ञ निवड मंडळाचे माजी अध्यक्ष डॉ. चारुदत्त मायी आणि महाराष्ट्र राज्याच्या आदर्श गाव संकल्प व प्रकल्प समितीचे कार्याध्यक्ष पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार, कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील, परभणी कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. इंद्र मणी, अकोला येथील डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. शरद गडाख, विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सदस्य आ.श्री. चिमणराव पाटील, श्री. दत्तात्रय उगले, डॉ. प्रदिप इंगोले, श्री. गणेश शिंदे, श्री. संजीव भोर, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. उत्तम चव्हाण, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक डॉ. बापुसाहेब भाकरे, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलिप पवार आणि विद्या शाखेच्या उपकुलसचिव श्रीमती आशा पाडवी उपस्थित होते. यावेळी राज्याचे राज्यपाल मा. श्री. भगत सिंह कोश्यारी आपल्या अध्यक्षीय मार्गदर्शनात म्हणाले की देशात हरितक्रांती ही कृषि शास्त्रज्ञांमुळे आली व यानंतर आपला देश अन्नधान्यांमध्ये स्वयंपूर्ण झाला. जगात ज्यावेळी दुष्काळ पडतो त्यावेळी इतर देश आपल्याकडे अन्नधान्यासाठी बघतात. यामुळे कृषि क्षेत्र हे अति महत्वाचे क्षेत्र म्हणुन गणले जाते. या क्षेत्रात आपण पदवी घेतली आहे याचा आपण अभिमान बाळगला पाहिजे. कृषिमंत्री मा. ना. श्री. अब्दुल सत्तार यावेळी मार्गदर्शन करताना म्हणाले की तुमच्यावर भविष्यात शेतकऱ्यांना सक्षम करण्याची मोठी जबाबदारी असून शेतकऱ्यांबरोबरच शेतमजुर आणि गोरगरींबासाठी काम करा. कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे डॉ. अनिल काकोडकर आपल्या दीक्षांत भाषणात म्हणाले की ग्रामीण भारताचा विकास कृषि शिक्षण घेतलेले विद्यार्थीच करु शकतात. तंत्रज्ञानाची अंमलबजावणी व त्याचा प्रसार व नविन तंत्रज्ञान मिळण्यासाठी आवश्यक असणारे वातावरण तयार केल्यास ग्रामीण भागाचे सशक्तीकरण होवू शकते. उच्च शिक्षण देणाऱ्या संशोधन संस्था व त्यांचे पदवीधारक हे ग्रामीण भागात चांगले काम करुन गावाचे रुपांतर चांगल्या शहरात करु शकतात. कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील विद्यापीठ अहवाल सादर करताना म्हणाले की विद्यापीठाने कास्ट प्रकल्पाच्या माध्यमातुन ड्रोन तंत्रज्ञान याचबरोबर देशी गायीवरील संशोधन प्रकल्प हाती घेतला आहे. गेल्यावर्षी विद्यापीठाने विविध पिकांचे सहा वाण, चार कृषि यंत्रे व औजारे आणि एकूण ७० तंत्रज्ञान शिफारशी विकसित करुन शेतकऱ्यांसाठी प्रसारीत केलेल्या आहेत. कृषि मंत्री ना. अब्दुल सत्तार आणि कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या शुभहस्ते कृषि शास्त्रज्ञ निवड मंडळाचे माजी अध्यक्ष डॉ. चारुदत्त मायी आणि महाराष्ट्र राज्याच्या आदर्श गाव संकल्प व प्रकल्प समितीचे कार्याध्यक्ष पद्मश्री श्री. पोपटराव पवार यांनी कृषि क्षेत्रासाठी केलेल्या उल्लेखनीय कार्याबद्दल त्यांना डॉक्टर ऑफ सायन्स या मानद पदवीने सन्मानीत केले. तसेच यावेळी ६२ विद्यार्थ्यांना पीएच. डी., ३८२ विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर पदवी व ६,३८८ विद्यार्थ्यांना पदवी असे एकुण ६,८३२ पदव्या प्रदान करण्यात आल्या. पदवीदान समारंभात सन २०२१–२२ मध्ये बी.एस्सी (कृषि) पदवीत प्रथम आलेली कु. अपुर्वा वामन, बी.एस्सी (उद्यान विद्या) मध्ये प्रथम आलेली कु. सिध्दम्मा हलोली, कृषि अभियांत्रिकीमध्ये प्रथम आलेली कु. शालीनी आभाळे यांना सुवर्णपदक व इतर यशस्वी विद्यार्थ्यांना पदके प्रदान करण्यात आली. समारंभाला माजी कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे, डॉ. अशोक ढवण, माजी आ. श्री. चंद्रशेखर कदम, माजी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, पुणे येथील कृषि परिषदेचे विस्तार संचालक डॉ. विठ्ठलराव शिर्के, कृषिभूषण श्री. सुरसिंग पवार, कृषिभूषण

श्री. विष्णू जरे, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री शिवाजीराव जगताप, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, मान्यवर, पत्रकार, सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, अधिकारी, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी व विद्यार्थीनी उपस्थित होते.

५९. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात ७४ वा प्रजासत्ताक दिन उत्साहात साजरा

दि. २६ जानेवारी, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे ७४ वा भारतीय प्रजासत्ताक दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांचे हस्ते ध्वजारोहन करण्यात आले. या कार्यक्रमाला संचालक संशोधन डॉ. सुनिल गोरंटीवार, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. उत्तम चव्हाण, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, नियंत्रक श्री. विजय पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. बापुसाहेब भाकरे, डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. गोरक्ष ससाणे, प्रमुख शास्त्रज्ञ (बियाणे) डॉ. आनंद सोळंके, एन.सी.सी. अधिकारी डॉ. सुनिल फुलसावंगे, विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, कर्मचारी उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. यावेळी मान्यवरांच्या हस्ते मफुकृवि कॅलेंडर २०२३ चे विमोचन करण्यात आले. भारताचे संविधान प्रास्ताविकाचे वाचन करुन कार्यक्रमाची सुरुवात करण्यात आली.

६०. केंद्रीय कृषि राज्यमंत्री मा. श्री. कैलाश चौधरी यांची पुणे कृषि महाविद्यालयाच्या देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण प्रकल्पास भेट

दि. १९ जानेवारी, २०२३. भारत सरकारचे कृषि व शेतकरी कल्याण राज्यमंत्री मा. श्री. कैलाश चौधरी यांनी पुणे कृषि महाविद्यालयाच्या देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण प्रकल्पास भेट दिली. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्लीचे अतिरिक्त महासंचालक (कृषि विस्तार) डॉ. वी.पी. चहल देखील भेटीकरीता उपस्थित होते. या प्रसंगी कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. इंद्र मणी, विस्तार शिक्षण संचालक

डॉ. तानाजी नरुटे, भा.कृ.अ.प. अटारीचे संचालक डॉ. लाखन सिंग, पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनील मासळकर, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ. धीरज कंखरे व देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. सोमनाथ माने उपस्थित होते. या भेटीदरम्यान मान्यवरांनी देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण प्रकल्पाची संपूर्ण पाहणी केली. या प्रकल्पाची उद्दिष्टे व प्रारूप सांगताना डॉ. माने यांनी ह्या प्रकल्पाच्या पर्यावरण पूरक घटकांकडे लक्ष वेधले व फक्त दुग्धउत्पादनच नव्हे तर त्या अनुषंगाने निर्माण होणाऱ्या सर्व उपउत्पादानाच्या उपयुक्ततेविषयी मान्यवरांना माहिती दिली. मा. श्री. चौधरी यांनी देशी गोवंश हा शेतीसाठी व मानवी आरोग्यासाठी वरदान असल्याचे प्रतिपादन केले व देशी गोवंश जतन करण्यासाठी कार्यरत या प्रकल्पाचे कौतुक केले.

६१. राष्ट्रीय पातळीवरील एकात्मिक शेती पध्दतीच्या कार्यशाळेला प्रारंभ

दि. १८ जानेवारी, २०२३. भारतीय एकात्मिक शेती संस्था, मोदीपुरम व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील अखिल भारतीय समन्वित एकात्मिक शेती पद्धती संशोधन प्रकल्प यांचे संयुक्त विद्यमाने एकात्मिक शेती या विषयावरील द्विवार्षिक कार्यशाळेचे आयोजन महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे दि. १८ ते २१ जानेवारी, २०२३ या कालावधीमध्ये करण्यात आले. या कार्यशाळेच्या उद्‌घाटन कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे

कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील होते. याप्रसंगी या कार्यक्रमासाठी कृषि विद्या, कृषि वानिकी आणि वातावरण बदलाचे नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे सहाय्यक महासंचालक डॉ. एस. भास्कर हे प्रमुख पाहुणे म्हणुन उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर मोदीपूरम येथील भारतीय शेती पध्दती संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. ए.एस. पनवार, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. आनंद सोळंके, मोदीपूरम येथील प्रकल्प समन्वयक डॉ. रवी शंकर व एकात्मिक शेती पध्दतीचे प्रमुख कृषि विद्यावेत्ता डॉ. उल्हास सुर्वे उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ. पाटील आपल्या मार्गदर्शनात म्हणाले की शेतीमध्ये वापरल्या जाणाऱ्या भरमसाठ रासायनीक खते तसेच औषधांमुळे पाणी, जमीन तसेच हवा या नैसर्गिक संसाधनांचा ऱ्हास होत आहे. पर्यायाने हवामानातील बदलाचा परिणाम शेतीवर होत आहे. त्यामुळे भविष्यात अन्न सुरक्षेचा प्रश्न येऊ शकतो. अन्न सुरक्षेसाठी व पर्यावरणाची हानी टाळण्यासाठी एकात्मिक शेती पध्दतीचे मॉडेल उपयुक्त ठरेल. याप्रसंगी डॉ. भास्कर यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. डॉ. पनवार यांनी भारतातील एकात्मिक शेती पध्दतीच्या विविध केंद्रांच्या संशोधनाचा आढावा सादर केला. डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी एकात्मिक शेती पध्दती ही बऱ्याच प्रश्नांवरील मार्ग असल्याचे सांगितले. डॉ. आनंद सोळंके यांनी एकात्मिक शेती पध्दती प्रकल्पाचा आढावा सादर केला. यावेळी विविध प्रकाशनांचे विमोचन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. या द्विवार्षिक कार्यशाळेसाठी भारतातील २५ राज्य/केंद्रशासीत प्रदेशातून १६० शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.

६२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात आंतरराष्ट्रीय पौष्टिक तृणधान्य वर्ष साजरे

दि. २७ जानेवारी, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने आंतरराष्ट्रीय पौष्टिक तृणधान्य वर्ष–२०२३ निमित्ताने विद्यापीठाच्या ज्वारी सुधार प्रकल्पावर रब्बी दिवस, चर्चासत्रे, कृषि प्रदर्शन व शिवार फेरीचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी राज्याचे कृषि आयुक्त श्री. सुनिल चव्हाण होते. यावेळी या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणुन आदर्श गाव संकल्प, प्रकल्प समितीचे कार्याध्यक्ष पद्मश्री डॉ. पोपटराव पवार उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. उत्तम चव्हाण, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. शिवाजी जगताप, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. विजू अमोलिक, ज्वारी सुधार प्रकल्प प्रमुख डॉ. दिपक दुधाडे आणि कृषिभूषण श्री विष्णू जरे उपस्थित होते. यावेळी श्री. सुनिल चव्हाण आपल्या मार्गदर्शनात म्हणाले की संयुक्त राष्ट्रसंघाने पौष्टिक तृणधान्य लागवडीला व त्याचा आहारात समावेश व्हावा यासाठी वर्ष २०२३ आंतरराष्ट्रीय पौष्टिक तृणधान्य वर्ष म्हणुन घोषीत केले आहे. पौष्टिक तृणधान्य हे कमी पाण्यात, उष्णतेत तग धरणारे पीक आहेत. त्यांच्या पौष्टिक गुणधर्मामुळे आरोग्यासाठी त्याचे अनन्यसाधारण महत्व आहे. पद्मश्री डॉ. पोपटराव पवार यांनीही यावेळी मार्गदर्शन केले. डॉ. गोरंटीवार म्हणाले की मा. कुलगुरुंच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात आंतरराष्ट्रीय पौष्टिक तृणधान्य वर्षानिमित्त विविध उपक्रमांचे नियोजन केलेले आहे. कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक डॉ. अमोलिक यांनी केले. याप्रसंगी शेतकऱ्यांनी, विद्यार्थ्यांनी व मान्यवरांनी प्रात्यक्षिक प्रक्षेत्राला, कृषि प्रदर्शनाला भेटी दिल्या. याप्रसंगी शास्त्रज्ञांनी पौष्टिक तृणधान्यांच्या विविध विषयांवर व्याख्याने दिली. याप्रसंगी सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. श्रीमंत रणपिसे, डॉ. गोरक्ष ससाणे, कृषि उपसंचालक श्री. रविंद्र माने, उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. विलास नलगे, आत्माचे प्रकल्प संचालक श्री. गायकवाड, उपपिभागीय कृषि अधिकारी श्री. गहिनीनाथ कापसे, श्री. गवळी, कृषि विकास अधिकारी श्री. शंकर किर्वे, तालुका कृषि अधिकारी श्री. महेद्र ठोकळे, कृषि विभागाचे विविध अधिकारी व विद्यापीठातील विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, अधिकारी, कर्मचारी, शेतकरी, विद्यार्थी व विद्यार्थीनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

६३. पौष्टिक तृणधान्य दिवस साजरा

दि. १५ जानेवारी, २०२३. देशभरात आंतरराष्ट्रीय पौष्टिक तृणधान्य वर्ष २०२३ साजरे केले जात असल्याच्या पार्श्वभूमीवर कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात पौष्टिक तृणधान्य दिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी नवी दिल्ली येथील राष्ट्रीय पर्जन्य क्षेत्र प्राधिकरणाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. अशोक दलवाई उपस्थित होते. यावेळी संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, अधिष्ठाता डॉ. उत्तम चव्हाण, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. बापूसाहेब भाकरे, डॉ. गोरक्ष ससाणे, सर्व विभागांचे विभाग प्रमुख

व विद्यार्थी उपस्थित होते. याप्रसंगी डॉ. अशोक दलवाई आपल्या भाषणात म्हणाले की शासकीय योजनांच्या सहाय्याने तसेच शास्त्रज्ञांनी विकसीत केलेल्या नविन तंत्रज्ञानाने भरडधान्याची शेती फायदेशीर ठरु शकते. भरडधान्यांमध्ये असलेली पौष्टिकता मानवी आरोग्यासाठी गरजेची आहे. आपल्या गरजेएवढी भरडधान्याची उपलब्धता सहजपणे होणे त्याचबरोबर त्याची परवडणारी क्षमता व या सगळ्याची जाणीव असणे हे महत्वाचे आहे. डॉ. उत्तम चव्हाण यांनी भरडधान्यामधील पौष्टीकमुल्ये या विषयावर मार्गदर्शन केले. डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी आंतरराष्ट्रीय भरडधान्य वर्षानिमित्त विद्यापीठामध्ये वर्षभरात नियोजीत केलेल्या कार्यक्रमांविषयी माहिती दिली. कृषि वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. विजू अमोलिक यांनी पौष्टिक तृणधान्य दिनानिमित्त वेगवेगळ्या तृणधान्याच्या माहितीसह विद्यापीठात होत असलेल्या संशोधनाची माहिती विषद केली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन आणि आभार कास्ट प्रकल्पाचे सहसमन्वयक डॉ. मुकुंद शिंदे यांनी केले. या कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातील सर्व विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी व विद्यार्थीनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

६४. श्री. ज्ञानेश्वर पाटील व डॉ. रामनाथ जगताप हे आहेत जानेवारी महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. २ जानेवारी, २०२३. जानेवारी महिन्यातील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे शेतकरी आयडॉल म्हणुन श्री. ज्ञानेश्वर पाटील व कृषि उद्योजक म्हणुन डॉ. रामनाथ जगताप यांची निवड झालेली आहे. श्री. ज्ञानेश्वर पाटील हे मु. कुसुंबे, पो. घोडगाव, ता. चोपडा, जि. जळगांव येथील शेतकरी असून कृषि पदवीधर डॉ. रामनाथ जगताप हे गंगापूर रोड, जि. नाशिक येथील कृषि उद्योजक आहेत. शेतकरी आयडॉल श्री. ज्ञानेश्वर पाटील यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या विकसीत वाणांची लागवड करुन भरघोस उत्पादन घेतले आहे. त्यांनी तयार केलेल्या तंत्रानुसार हरभरा पिकात पेरणी करतांना दोन ओळीत २१ इंचाचे अंतर व ठिबक सिंचन पध्दतीचा अवलंब केल्याने हरभरा उत्पादनात वाढ झाली. या तंत्राचा वापर परिसरातील शेतकऱ्यांनी केल्यामुळे त्यांचेही उत्पन्न वाढले. त्यांनी ठिबक सिंचन पध्दतीचा १०० टक्के वापर करुन प्रत्येक पिकाच्या बियाण्यास जिवाणू खतांची बिजप्रक्रिया करुनच पेरणी केल्यामुळे उत्पन्नात वाढ झाली आहे. कृषि उद्योजक डॉ. रामनाथ जगताप यांनी धुळे कृषि महाविद्यालयातुन कृषि शिक्षणाची पदवी घेतलेली असून वनस्पती रोगशास्त्र या विषयात आचार्य पदवी मिळविलेली आहे. त्यांनी कृषिदुत बायो हर्बल्स, कृषिदुत ॲनॅलिटीकल लॅबोरटरी, के.बी.एच. प्लास्ट, कृषिदुत बायोहर्बल प्रा.लि. व कृषिदुत फार्मर प्राड्युसर कंपनी या पाच कंपन्यांद्वारे शेतकऱ्यांसाठी रसायनमुक्त आणि पर्यावरण अनुकुल अशा सेंद्रिय प्रमाणित कृषि निविष्ठांचे उत्पादन करीत आहेत. त्यांची सर्व उत्पादने एन.पी.ओ.पी./एन.ओ.पी. प्रोग्रामिंग अंतर्गत इकोसर्टद्वारे भारतीय व युरोप बाजारपेठेसाठी सेंद्रिय प्रमाणीत केलेली आहेत.

६५. सिल्लोड येथील कृषि प्रदर्शनात मफुकृविच्या दालनास शेतकऱ्यांचा प्रचंड प्रतिसाद

दि. १ ते ५ जानेवारी, २०२३. औरंगाबाद जिल्ह्यातील सिल्लोड येथे दि. १ जानेवारी, २०२३ पासून सुरु झालेल्या कृषि महोत्सवानिमित्त भरविण्यात आलेल्या कृषि प्रदर्शनात राहुरीच्या महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या प्रदर्शन दालनास शेतकऱ्यांचा प्रचंड प्रतिसाद मिळाला. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांच्या

नेतृत्वाखाली हे प्रदर्शन दालन उभारण्यात आले. यामध्ये विस्तार शिक्षण संचालनालय, राष्ट्रीय बियाणे प्रकल्पाचा बियाणे विभाग, उद्यानविद्या विभाग, वनस्पतीशास्त्र विभाग, कृषि विद्या विभाग, कास्ट प्रकल्प, देशी गाय संशोधन प्रकल्प, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग, कृषि किटकशास्त्र विभाग, वनस्पती रोगशास्त्र व कृषि अणुजीवशास्त्र विभाग, मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभाग, कृषि अर्थशास्त्र विभाग, आंतरविद्याशाखा व जलसिंचन विभाग, कृषि अवजारे विभाग, कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ, धुळे व जळगांव या केंद्रांचा यामध्ये समावेश आहे. ड्रोनद्वारे शेतावरील औषध फवारणीचा विषय देशभरात चर्चिला जात असल्यामुळे कास्ट प्रकल्पाद्वारे ड्रोनच्या सहाय्याने केलेल्या औषध फवारणीच्या प्रात्यक्षिक पाहण्यासाठी शेतकरी मोठ्या प्रमाणावर गर्दी केली.

६६. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशास्त्र विद्यापीठासोबत सामंजस्य करार

दि. १९ जानेवारी, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशास्त्र विद्यापीठ, लोणेरे, रायगड यांच्यात सामंजस्य करार करणेत आला आहे. उभयंतामध्ये संशोधन, नवकल्पना, उद्योजकता आणि शैक्षणिक तसेच विद्यार्थी आणि प्राध्यापकांच्या देवाणघेवाणीला प्रोत्साहन देणे हा या सामंजस्य कराराचा मुख्य उद्देश आहे. या माध्यमातून उभयंतामध्ये तंत्रज्ञान अदान–प्रदान करणेस तसेच उद्योजकता, संशोधन प्रकल्प आणि शैक्षणिक गुणवत्ता वाढीस चालना मिळेल असा विश्वास महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी व्यक्त केला. कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशास्त्र विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. कारभारी विश्वनाथ काळे यांचे उपस्थितीत कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे या करारावर स्वाक्षरी करणेत आली. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या वतीने अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. उत्तम चव्हाण आणि सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनिल मासाळकर तर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशास्त्र विद्यापीठाच्या वतीने कुलसचिव डॉ. बी.एफ. जोगी आणि डॉ. पी.ए. पवार यांनी करारावर स्वाक्षऱ्या केल्या.

संसाधन सामायिकरण, कृषि विषयक डिजिटल तंत्रज्ञान, अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान, ड्रोन तंत्रज्ञान, नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन, विस्तार व सामाजिक शास्त्र या क्षेत्राशी निगडीत प्रमाणपत्र, पदविका, पदवी तसेच आचार्य अभ्यासक्रमात संयुक्त भागीदारी, विद्यार्थी, प्राध्यापक आणि कर्मचारी यांचेकरिता राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय कार्यशाळा, संमेलन, परिषद आणि प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे संयुक्त आयोजन असे या कराराच्या संयुक्त भागीदारीचे स्वरूप आहे. आगामी पाच वर्ष या कराराची मुदत असणार आहे.

६७. नवी दिल्ली येथील डॉ. ए.के. सिंग यांची कृषि विद्यापीठास भेट

दि. २५ जानेवारी, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील विविध प्रकल्पांना नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. ए.के. सिंग यांनी भेटी दिल्या. यावेळी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, अधिष्ठाता डॉ. उत्तम चव्हाण, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे, अकोला कृषि विद्यापीठातील संशोधन संचालक डॉ. व्ही.के. खर्चे, डॉ. रेणू सिंग, कुलगुरुंचे विशेष कार्याधिकारी डॉ. महानंद माने, माजी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, माजी विभाग प्रमुख डॉ. जे.व्ही. पाटील उपस्थित होते. यावेळी डॉ. ए.के. सिंग शास्त्रज्ञांना जलद पैदास प्रक्रिया व विशिष्ट ठिकाणी बदल घडवून आणण्याचे तंत्रज्ञान या विषयावर मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की पिकांच्या नविन वाण निर्मितीमध्ये सामान्य परिस्थितीमध्ये आपण वर्षातून एका पिकाच्या दोन पिढ्या घेवू शकतो. परंतू जलद पैदास प्रक्रियेचा वापर करुन वर्षातून किमान सहा पिढ्या घेणे शक्य होते. या प्रक्रियेमुळे कमी कालावधीमध्ये नविन वाण निर्माण करणे शक्य होणार आहे. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले.

फेब्रुवारी, २०२३

६८. ज्युट व तंतुमय पिकांवरील वार्षिक कार्यशाळेचे आयोजन

दि. २३ ते २४ फेब्रुवारी, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे दि. २३ व २४ फेब्रुवारी, २०२३ या कालावधीत ज्युट

व तत्सम तंतुमय पिकांवरील ३४ व्या वार्षिक कार्यशाळेचे आयोजन महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व अखिल भारतीय ज्युट व तत्सम तंतुमय पिके संशोधन प्रकल्प यांच्या विद्यमाने करण्यात आले होते. या कार्यशाळेच्या उद्‌घाटन कार्यक्रमासाठी नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या नगदी पिके विभागाचे सहाय्यक महासंचालक डॉ. आर.के. सिंग हे प्रमुख पाहुणे म्हणुन उपस्थित होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संशोधन संचालक डॉ. सुनील गोरंटीवार होते. या प्रसंगी व्यासपीठावर बराकपूर, कोलकता येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे ज्युट व तत्सम तंतुमय पिकांच्या केंद्रिय संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. जी. कार, अधिष्ठाता डॉ. उत्तम चव्हाण, बराकपूर, कोलकता येथील ज्युट व तत्सम तंतुमय पिकांच्या केंद्रीय संशोधन संस्थेतील प्रमुख शास्त्रज्ञ डॉ. एस. मित्रा, वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. विजू अमोलिक, या वार्षिक कार्यशाळेचे आयोजक तथा सहयोगी संशोधन संचालक डॉ राजेंद्र वाघ आणि महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील अखिल भारतीय समन्वित ज्युट व तत्सम तंतुमय पिकांच्या प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. डी. व्ही. देशमुख उपस्थित होते.

यावेळी डॉ. आर. के. सिंग आपल्या भाषणात म्हणाले की भारत हा ज्युट उत्पादनात जगामध्ये एक नंबरवर आहे. जगातील एकुण ९२ टक्के ज्युट उत्पादन हे भारत व बांगलादेश या दोन देशात होते. एक हेक्टरवरील ज्युट पीक हे वातावरणातील १५ टन कार्बनडाय ऑक्साईड शोषूण घेते. त्याचबरोबर नापीक जमिनीमध्येसुध्दा ज्युट व धागावर्गीय पिके चांगले उत्पादन देतात. येणाऱ्या काळात प्लॅस्टीकला सर्वोत्तम पर्याय म्हणुन ज्युटकडे पाहिले जाते. ज्युट व इतर तंतुमय पिकांपासून मिळणाऱ्या फायबरची स्ट्रेन्थ व नैसर्गिक पध्दतीने विघटन होण्याची क्षमता यामुळे ते पर्यावरणपूरक ठरते. डॉ. जी. कार यांनी यावेळी तंतुमय पिकांचे सद्यस्थितीबद्दल माहिती दिली. डॉ. गोरंटीवार यांनी आपल्या स्वागतपर भाषणात सांगितले की ज्युट व तंतुमय पिकांच्या फायबरमध्ये फार मोठी स्ट्रेंथ असून ज्युट व इतर तंतुमय पिकांच्यापासून मिळणारे फायबर हे नैसर्गिक बायोडिग्रेडेबल होणारे असून पर्यावरणाचे आरोग्य जपण्यासाठी मोठी मदत मिळू शकते. यावेळी विविध घडीपत्रिका, पुस्तिका व वार्षिक अहवालांचे विमोचन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. या कार्यशाळेसाठी दिल्ली, उत्तरप्रदेश, बिहार, पश्चिम बंगाल, आंध्रप्रदेश, ओरीसा, तामिळनाडू, आसाम व महाराष्ट्र अशा नऊ राज्यातील १३ संशोधन केंद्रांमधुन ५० पेक्षा जास्त शास्त्रज्ञ तसेच विद्यापीठातील प्राध्यापक व विद्यार्थी उपस्थित होते.

६९. अखिल भारतीय ज्युट व तत्सम तंतुमय पिके योजना प्रकल्प उत्कृष्ट केंद्र पुरस्काराने सन्मानीत

दि. २४ फेब्रुवारी, २०२३. अखिल भारतीय ज्युट व तत्सम तंतुमय पिके संशोधन प्रकल्प, बराकपूर, कोलकता यांच्या विद्यमाने दोन दिवसीय ३४ व्या कार्यशाळेचे आयोजन महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे करण्यात आले होते. या कार्यशाळेसाठी भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या नगदी पिके विभागाचे सहाय्यक महासंचालक डॉ. आर.के. सिंग, संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, अधिष्ठाता डॉ. उत्तम चव्हाण, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे ज्युट व तत्सम तंतुमय पिकांच्या केंद्रीय संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. जी. कार, ज्युट व तत्सम तंतुमय पिके नेटवर्क योजनेचे प्रभारी डॉ. एस. मित्रा, वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. विजु अमोलिक, कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. आनंद सोळंके आणि या कार्यशाळेचे आयोजक तथा सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र वाघ इ. मान्यवरांनी उद्‌घाटन व तांत्रिक सत्रांमध्ये सहभाग नोंदविला. या कार्यशाळेत अखिल भारतीय पातळीवरील विविध राज्यातील एकुण ९ संशोधन केंद्राचा सन २०२२-२३ या वर्षातील संशोधन कार्याचा आढावा घेण्यात आला. या कार्यशाळेच्या समारोप कार्यक्रमात डॉ. आर.के. सिंग व डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांचे शुभहस्ते महात्मा फले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील अखिल भारतीय ज्युट व तत्सम तंतुमय पिके योजना या प्रकल्पास उत्कृष्ट केंद्र पुरस्काराने सन्मानीत करण्यात आले. सदरचा पुरस्कार प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. डी.व्ही. देशमुख यांनी स्वीकारला. ३४ व्या कार्यशाळेचे उत्कृष्ठ आयोजन केल्याबद्दल कार्यशाळेचे आयोजक डॉ. राजेंद्र वाघ आणि सहआयोजक डॉ. डी.व्ही देशमुख यांना प्रमाणपत्र

देवून सन्मानीत करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या शेवटी डॉ. मित्रा यांनी उपस्थित मान्यवरांचे व इतर सहभागी शास्त्रज्ञांचे आभार मानले.

७०. श्री. उदयकुमार गायकवाड व श्री. किशोर राजहंस हे आहेत फेब्रुवारी महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ फेब्रुवारी, २०२३.फेब्रुवारी महिन्यातील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे शेतकरी आयडॉल म्हणुन श्री. उयदकुमार गायकवाड व कृषि उद्योजक म्हणुन श्री. किशोर राजहंस यांची निवड झालेली आहे. श्री. उदयकुमार गायकवाड हे मु.पो. वाठार किरोली, ता. कोरेगाव, जि. सातारा येथील शेतकरी असून कृषि पदवीधर श्री. किशोर राजहंस हे के.एफ. बायोप्लांटस् प्रा.लि., पुणे येथील कृषि उद्योजक आहेत. शेतकरी आयडॉल श्री. उदयकुमार गायकवाड यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसीत केलेले ऊस को. ८६०३२ या वाणाचा नियमीत वापर करुन भरघोस उत्पादन घेतले आहे. त्यांनी लागणीच्या उसामध्ये उसाचा पाला काढून सरीमध्ये पसरला, त्यामुळे नैसर्गिक आच्छादन मिळून पाण्याची बचत झाली. ते आंतरमशागतीसाठी पॉवर टिलरचा वापर करतात. पीक फेरपालट म्हणुन ज्वारी व हरभरा लागवड, शेतीमध्ये दर तीन वर्षांनी ताग व धेंचा या हिरवळीच्या खतांचा वापर करतात. संपूर्ण क्षेत्रावर सुक्ष्म सिंचन पध्दतीने पाणी व खत व्यवस्थापन, जीवाणू खते, द्रवरुप खतांचा व सुक्ष्म अन्नद्रव्याचा वापर करुन संपूर्ण शेती यांत्रिकीकरणाद्वारे करतात. कृषि उद्योजक श्री. किशोर राजहंस यांनी पुणे कृषि महाविद्यालयातुन एम.एस्सी. कृषिची पदवी घेतलेली आहे. त्यांच्या के.एफ. बायोप्लांटस् प्रा.लि., भारतातील सर्वात मोठी प्लांट बायोटेक कंपनी, भारतात तसेच जगभरातील ३० पेक्षा जास्त देशांमध्ये कंपनीमार्फत दरवर्षी १०० दशलक्ष रोपांची निर्यात केली जाते. २० हजार चौ.मी. क्षेत्रावर अत्याधुनिक प्रयोगशाळेमध्ये एकाचवेळी ३० दशलक्ष रोपे ठेवण्याची क्षमता असलेल्या रोपांच्या वाढीसाठी संपूर्णपणे नियंत्रीत ४२ रुम्स आहेत. इन–व्हिट्रो उत्पादनानंतर उच्च दर्जाची रोपे तयार करण्यासाठी अत्याधुनिक फर्टीगेशन प्रणालीसह ६०५ हेक्टरमध्ये पूर्णपणे नियंत्रित हरितगृहे उपलब्ध आहेत. १३०० पेक्षा जास्त उच्च प्रशिक्षित तंत्रज्ञ आहेत. दोषरहीत अचुकता सुनिश्चित करण्यासाठी संगणकीकृत इ.आर.पी. प्रणालीची सुविधा उपलब्ध आहे. श्री. राजहंस यांच्या कंपनीमध्ये एकुण १६०० पेक्षा जास्त कर्मचारी काम करत आहे.

७१. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात शिवजयंती साजरी

दि. १९ फेब्रुवारी, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे छत्रपती शिवाजी महाराजांची ३९३ वी जयंती पदव्युत्तर कृषि महाविद्यालय, अभियांत्रिकी कृषि महाविद्यालय व हाळगाव कृषि महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने उत्साहात साजरी करण्यात आली. या वेळी व्याख्याने व सांस्कृतिक कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ. उत्तम चव्हाण होते. याप्रसंगी पदव्युत्तर महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. बापूसाहेब भाकरे, हाळगाव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गोरक्ष ससाने, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी तथा राष्ट्रीय सेवा योजनेचे संचालक डॉ. महावीरसिंग चव्हाण, पदव्युत्तर महाविद्यालयाच्या विद्यार्थी परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ.ढाकरे, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या विद्यार्थी परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. अतुल अत्रे, विद्यापीठाचे नियंत्रक श्री. वि.टी. पाटील उपस्थित होते. यावेळी डॉ. उत्तम चव्हाण आपल्या भाषणात म्हणाले की शिवाजी महाराजांनी प्रत्येक लढाईच्या प्रसंगी सैनिकांच्या आहाराचे केलेले नियोजन तसेच वेळेचे नियोजन व यासाठी सकारात्मक विचारांची दिलेली जोड यामुळे प्रत्येक लढाईत यश मिळविले. शिवाजी महाराजांच्या या गुणांचा उपयोग सर्व विद्यार्थ्यांनी आपल्या आचरणात केला तर त्यांचे जीवन यशस्वी होईल. डॉ. महावीरसिंग चव्हाण यांनी आपले मनोगत व्यक्त करताना शिवाजी महाराजांच्या पोवाड्यातील काही भाग प्रस्तुत केला.विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. पी. जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनातून या शिवजयंती कार्यक्रमासाठी बाहेरच्या वक्त्याला न बोलविता येथील महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनीच शिवजयंती निमित्तच्या या कार्यक्रमात शिवाजी महाराजांबद्दल वेगवेगळे विचार मांडावेत असे आवाहन केले होते. त्यानुसार पदव्युत्तर महाविद्यालय तसेच कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, हाळगाव कृषि महाविद्यालय

अशा या तीन महाविद्यालयातील अंगद लाटे, समीक्षा वाघ, प्रसाद उबाळे, प्रमिला खोतकर, अभिषेक पाटील, सौरभ रामटेके व सोनाली घोगरे या विद्यार्थ्यांनी छत्रपती शिवाजी महाराजांचे विचार त्यांच्या भाषणातून मांडले.

मार्च, २०२३

७२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ करणार दरे गावातील शेतीला मार्गदर्शन

दि. ५ मार्च, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी मौजे दरे, ता. महाबळेश्वर, जि. सातारा येथे दरे गावात मुख्यमंत्री मा.ना.श्री. एकनाथ शिंदे यांचे शेतावर समक्ष पाहणी करून मार्गदर्शन केले. शेती विषयक अडचणी तसेच उपलब्ध साधनसामुग्री याविषयी माहिती घेतली. दरे गावचे सरपंच श्री. रणजित शिंदे तसेच विकास सोसायटीचे सचिव श्री. राजेंद्र मोरे यांच्याबरोबर उपस्थित गावातील शेतकऱ्यांशी चर्चा करुन शेतीची सद्यस्थिती व भविष्यातील होणारे संभाव्य बदल आणि त्यामधे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ कशा स्वरुपात मार्गदर्शन करु शकते याविषयी सविस्तर चर्चा झाली. शेतकऱ्यांनी स्ट्रॉबेरी उत्पन्न चांगले मिळते. परंतु, उत्पादित होणाऱ्या स्ट्रॉबेरी कच्चामालासाठी स्थानिक पातळीवर बायप्रॉडक्ट युनिट असावे अशा समस्या त्यांनी नमूद केल्या. उत्पादित मालाला योग्य तऱ्हेचे मार्केटिंगचे व्यवस्था निर्माण व्हावी यासारख्या सूचना दिल्या, जंगलातील रेशीम शेती प्रकल्प, उचाट जंगल रेशीम प्रकल्पाची माहिती घेऊन चांगल्या उपक्रमाबद्दल स्तुती व अभिनंदन केले. त्याचप्रमाणे, डोंगर भागात आयुर्वेदिक विविध औषधी वनस्पतींची लागवड करावी इत्यादी प्रकल्प राबवावेत व नैसर्गिक साधन सामुग्रीचा पडणाऱ्या सहा हजार मिलिमीटर पावसाचा कसा योग्य वापर वापर करून कोणती पिके, फळझाडे, औषधी वनस्पती, सर्व खरीप, रब्बी, उन्हाळी पिके घेता येतील याबद्दल मा. कुलगुरू यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. शेतीविषयक चर्चा करत असताना पारंपारीक भात शेतीमधे बियाणे बदल करून सुधारित लागवड तंत्रज्ञानाचा अवलंब केल्यास नक्कीच चांगले उत्पादन मिळेल याकडे कुलगुरुंनी लक्ष वेधले. यासाठी कृषि संशोधन केंद्र, वडगांव मावळ येथील भात पैदासकार व इतर शास्त्रज्ञ मदत करतील अशी ग्वाही दिली.

७३. श्री. विष्णु जरे व ॲड. प्रदिप खेडकर हे आहेत मार्च महिन्याचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे आयडॉल्स

दि. १ मार्च, २०२३. मार्च महिन्यातील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे शेतकरी आयडॉल म्हणुन कृषिभूषण श्री. विष्णु जरे व कृषि उद्योजक म्हणुन ॲड. प्रदिप खेडकर यांची निवड झालेली आहे. श्री. विष्णु जरे हे मु. बहिरवाडी पो. जेऊर, ता.जि. अहमदनगर येथील शेतकरी असून कृषि पदवीधर ॲड. प्रदिप खेडकर हे मु.पो. करंदी, ता. शिरुर, जि. पुणे येथील कृषि उद्योजक आहेत. शेतकरी आयडॉल कृषिभूषण श्री. विष्णु जरे यांनी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसीत केलेले कांदा बियाणे (बसवंत ७८०, फुले समर्थ) व लसूण पीक (फुले बसवंत, फुले निलीमा) या वाणांचे बियाणे महाराष्ट्रासह परराज्यातही पोहचविले आहे. कृषि उद्योजक ॲड. प्रदिप खेडकर यांनी कोल्हापूर कृषि महाविद्यालयातुन बी.एस्सी. कृषिची पदवी घेतलेली असून एल.एल.बी. चे शिक्षणही त्यांनी पूर्ण केलेले आहे. त्यांनी सन २०१६ साली सुरु केलेल्या हर्षित ॲग्रो फुडस् ॲण्ड एक्सपोर्ट या उद्योगाद्वारे शास्त्रीय पध्दतीने मुरघास (कॉर्न सायलेज) तयार करुन त्याची विक्री पुणे, मुंबई, कोकण, उर्वरीत महाराष्ट्र व गुजरात येथील गोपालकांना करीत आहेत. त्यांनी व्यवसायामध्ये उच्चतम गुणवत्ता, वेळेवर माल पोहचविण्याची हमी व वर्षभर पुरवठा ही त्रिसुत्री जपली आहे.

७४. कास्ट प्रकल्पातर्फे कार्यशाळेचे आयोजन

दि. २६ मार्च, २०२३. नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील हवामान अद्ययावत शेती व जल व्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञान केंद्र (नाहेप-कास्ट) यांच्या संयुक्त विद्यमाने संरक्षीत शेतीसाठी गुगल अर्थ इंजिन, आय.ओ.टी. व ड्रोन आणि हवामान अद्ययावत शेतीमध्ये आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर या विषयावर दोन दिवसीय कार्यशाळेचे कृषि विद्यापीठात आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेचे उद्घाटन महात्मा फुले कृषि

विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांनी ऑनलाईन उपस्थित राहुन केले. यावेळी भा.कृ.अ.प.चे उपमहासंचालक (शिक्षण) आणि रा.कृ.उ.शि.प्र.चे राष्ट्रीय निदेशक डॉ. आर.सी. अग्रवाल ऑनलाईन उपस्थित होते. नागपूर येथील भा.कृ.अ.प.–राष्ट्रीय मृदा सर्वेक्षण आणि भूमी उपयोग नियोजन ब्युरोचे संचालक डॉ. एन.जी. पाटील उपस्थित होते. बैंकॉक येथील जीओ इंफोरमॅटीक्स सेंटर, आशियन इंस्टीट्युट टेकनॉलीचे संचालक डॉ. मंझुल कुमार हजारीका, कास्ट प्रकल्पाच्या राष्ट्रीय समन्वयक डॉ. अनुराधा अग्रवाल ऑनलाईन उपस्थित होत्या. याप्रसंगी संशोधन संचालक आणि कास्ट प्रकल्पाचे प्रमुख संशोधक डॉ. सुनिल गोरंटीवार, अधिष्ठाता डॉ. उत्तम चव्हाण, पदव्युत्तर महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. बापुसाहेब भाकरे, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार व हळगाव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गोरक्ष ससाणे उपस्थित होते.

७५. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात जागतिक महिला दिन उत्साहात साजरा

दि. ८ मार्च, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील पदव्युत्तर महाविद्यालयाच्या वतीने जागतिक महिला दिनाचे औचित्य साधून येथील डॉ.अण्णासाहेब शिंदे सभागृहात कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ. बापुसाहेब भाकरे उपस्थित होते. याप्रसंगी नाशिक येथील व्याख्यात्या श्रीमती वंदना जाधव, हाळगाव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गोरक्ष ससाणे, आंतरविद्या जलसिंचन विभाग प्रमुख तसेच कुलगुरूंचे विशेष कार्य अधिकारी डॉ. महानंद माने, मेजर राजश्री लोखंडे, राहुरी येथील प्रजापिता ब्रह्मकुमारी ईश्वरीय विद्यालयाच्या प्रमुख ब्रह्मकुमारी नंदा बहनजी व मृदा विज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभागाच्या प्राध्यापिका तथा उपकुलमंत्री डॉ. रितू ठाकरे यावेळी उपस्थित होत्या. यावेळी डॉ. बापुसाहेब भाकरे म्हणाले की आज आपणा सर्वांना स्त्रिशक्तीचा जागर सर्व क्षेत्रात होत असलेला दिसून येत आहे. स्वतःच्या प्रबळ इच्छेने व कर्तुत्वाने महिला कुठल्याही क्षेत्रात यश मिळवू शकतात हे सिद्ध झाले आहे. याप्रसंगी प्रमुख व्याख्यात्या श्रीमती वंदना जाधव यांनी व्यक्तिमत्व विकास व सर्वांगीण विकास, स्त्रियांचा समाजातील दर्जा व नारीशक्ती महत्त्व या विषयावर व्याख्यान दिले. यावेळी मेजर राजश्री लोखंडे यांनी त्यांचा आर्मीमध्ये असतानाचा अनुभव कथन केला. या कार्यक्रमासाठी कृषि सहाय्यक श्रीमती कविता काकडे, पदव्युत्तर महाविद्यालयाच्या तसेच आचार्य पदवीच्या विद्यार्थिनी तसेच हाळगाव कृषि महाविद्यालय,कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनी व मध्यवर्ती परिसरातील महिला कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होत्या.

७६. १९ वी विस्तार शिक्षण परिषदेची बैठक संपन्न

दि. १५ मार्च, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची १९ वी विस्तार शिक्षण परिषदेची बैठक विद्यापीठात संपन्न झाली. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील हे ऑनलाईन उपस्थित होते. यावेळी परिषदेचे सदस्य सचिव संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. तानाजी नरुटे, परिषदेचे सदस्य संचालक संशोधन डॉ. सुनिल गोरंटीवार, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. उत्तम चव्हाण, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे संचालक (विस्तार व सा.सा.वि.) डॉ. विठ्ठल शिर्के, तज्ञ शेतकरी श्री. भाऊसाहेब जाधव, श्री. समाधान पाटील, श्री. सर्जेराव पाटील, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. गोरक्ष ससाणे, कुलसचिव श्री. प्रमोद लहाळे, नियंत्रक श्री. व्ही.टी. पाटील, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे

व्यवस्थापक डॉ. दत्तात्रय पाचारणे, जनसंपर्क अधिकारी डॉ. गोकुळ वामन उपस्थित होते. बैठकीला मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. पाटील म्हणाले कृषि विद्यापीठ आणि कृषि विभाग सदैव शेतकऱ्यांसाठी कार्य करत असते. विद्यापीठ हे शेतकरीभिमुख संशोधनावर भर देत आहे. या डिजीटल युगात विद्यापीठाने डिजीटल माध्यमातून तंत्रज्ञानाचा प्रसार सुरु केला आहे. यावेळी विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे यांनी विस्तार शिक्षण परिषदेच्या मागील बैठकीचे इतिवृत्त व त्यावरील केलेली कार्यवाही सादर केली.

७७. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात परदेशातील उच्च शिक्षणाच्या संधी या विषयावर मार्गदर्शन

दि. २४ मार्च, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे पदव्युत्तर महाविद्यालयामध्ये अमेरीकेतील टीनेसी स्टेट युनिर्व्हसीटीमधील उच्च शिक्षणाच्या संधी या विषयावर मार्गदर्शन या कार्यक्रमाचे आयोजन कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील व अधिष्ठाता डॉ. उत्तम चव्हाण यांच्या मार्गदर्शनाखाली करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार होते. याप्रसंगी पदव्युत्तर महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. बापुसाहेब भाकरे, हळगांव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गोरक्ष ससाणे, टीनेसी स्टेट युनिर्व्हसीटीचे कार्यकारी संचालक डॉ. ज्वेल विन, टीनेसी स्टेट युनिर्व्हसीटीच्या अध्यक्षांच्या कार्यकारी सहाय्यक डॉ. अर्लीन निकोलस–फिलीप्स, अलपेसा एज्युकेशन सर्व्हिसेसचे अध्यक्ष श्री. शिवशंकर बिरादार, उपाध्यक्ष श्री. विशाल दरंदले, ग्लोबल एंगेजमेंटच्या संचालिका श्रीमती रश्मी शेटकर, मार्केटींग व ऑपरेशन्स विभागाचे संचालक श्री. संगमेश्वर बिरादार उपस्थित होते. यावेळी डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर व पोस्ट डॉक्टरेटचे शिक्षण परदेशातील उत्कृष्ट विद्यापीठांमध्ये घेण्यासाठी भारत सरकारचे धोरण उपयुक्त असल्याचे सांगितले. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ व परदेशातील विद्यापीठांमध्ये शिक्षणासाठी सामंजस्य करार होणे गरजेचे आहे असे यावेळी ते म्हणाले. डॉ. अर्लीन निकोलस–फिलीप्स व श्रीमती रश्मी शेटकर यांनी उपस्थित विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमासाठी विद्यापीठातील विभाग प्रमुख, प्राध्यापक, विद्यार्थी व विद्यार्थीनी तसेच विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील प्राध्यापक व विद्यार्थी ऑनलाईन उपस्थित होते.

७८. कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे जागतिक महिला दिन साजरा

दि. ८ मार्च, २०२३. कृषि महाविद्यालय, पुणे अंतर्गत राष्ट्रीय सेवा योजने मार्फत जागतिक महिला दिनाचे आयोजन करण्यात आले होते. या निमित्ताने सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातील समाजशास्त्र विभागाच्या विभाग प्रमुख डॉ. श्रुती तांबे यांचे पाच पाउले समतेच्या वाटेवर निर्धार ८ मार्चचा या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. याप्रसंगी बोलताना महात्मा ज्योतिबा फुले व सावित्रीबाई फुले यांचे उदाहरण देत महिला दिन हा फक्त महिलांचा दिवस नसून पुरुषांनी सोबत साजरा करण्याचा दिवस आहे असे त्यांनी प्रतिपादन केले. आपल्या समाज व्यवस्थेवर जाती धर्माचा पगडा असला तरीही स्त्री पुरुष स्पर्धा न रहाता समानता येणे गरजेचे आहे. त्यासाठी स्त्री पुरुष समान अभिस्वीकृति व समन्यायी वाटप, शिक्षण व व्यवसायात समान संधी, संपत्तीचा वारसा, समाजात प्रगती करण्याचे स्वातंत्र्य व आपल्या इच्छा आकांक्षा व्यक्त करण्यासाठी समानता या पाच गोष्टींचा अंतर्भाव करत पाच पाउले समतेच्या वाटेवर असा निर्धार करण्याचे त्यांनी सर्वांना आवाहन केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुनील मासाळकर होते. या कार्यक्रमाचे औचित्य साधून सेवा सहयोग फाउंडेशन या संस्थेच्या उर्मी प्रकल्पांतर्गत रेड डॉट बॅग्सचा विनीयोग करुन वापरलेल्या सॅनिटरी पॅडसची योग्य विल्हेवाट लावण्यासाठी कृषि महाविद्यालयातील विद्यार्थीनी सेवा सहयोगच्या स्वयंसेवी सत्रात भाग घेवून २३०० हून अधिक रेड डॉट बॅग्स तयार केल्या व याच्या वापराविषयी जनजागृती केली.

७९. शेतकरी प्रथम प्रकल्पांतर्गत शेतकरी अभ्यास दौरा संपन्न

दि. ३ मार्च २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचेच भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे शेतकरी प्रथम कार्यक्रमांतर्गत कर्जत व जामखेड

येथील प्रगतशील शेतकऱ्यांच्या शेतावर अभ्यास दौरा कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली व संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. तानाजी नरुटे यांच्या नेतृत्वाखाली आयोजित करण्यात आला होता. या अभ्यास दौऱ्याला शुभेच्छा देताना विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे उपस्थित होते. याप्रसंगी प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे, सहसमन्वयक डॉ. सचिन सदाफळ श्री. विजय शेडगे, श्री. राहुल कोऱ्हाळे, श्री. सचिन मगर उपस्थित होते. यावेळी डॉ. तानाजी नरुटे म्हणाले की अभ्यास दौऱ्यामुळे शेतकऱ्यांमधील ज्ञानवृद्धी होते व शेतीपूरक उद्योग करण्यासाठी प्रोत्साहन मिळते. शेतकऱ्यांनी अभ्यास दौऱ्या दरम्यान यशस्वी कृषि उद्योजकांबरोबर चर्चा करावी व उत्पादनापासून विपणनापर्यंत ते कोणत्या गोष्टींचा अवलंब करतात, याचा बारकाईने अभ्यास करावा व त्या पद्धतीने आपल्या शेतीवर नवीन कृषि उद्योग उभारावे. शेतकऱ्यांच्या यशस्वी कृषि उद्योगांना भेटी दिल्या तर शेतकऱ्यांमध्ये कृषि उद्योग उभारण्यासाठी आत्मविश्वास निर्माण होतो. अभ्यास दौऱ्याचे प्रास्ताविक व स्वागत डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले. या अभ्यास दौऱ्यामध्ये ११ महिला शेतकरी व ३० पुरुष शेतकरी सहभागी झाले होते. या अभ्यास दौऱ्यामध्ये कोळगावचे श्री. प्रशांत लगड यांचा रेशीम उत्पादन प्रकल्प, श्रीगोंद्याचे श्री. प्रकाश घनवट यांचा स्पिरिलूना उत्पादन प्रकल्प, श्री. तात्या लाखे यांचा मशरूम उत्पादन प्रकल्प, कर्जत येथील श्री. बबन थोरात यांचा शेततळ्यातील मत्स्यपालन प्रकल्पास शेतकऱ्यांनी भेटी दिल्या. आभार डॉ. सचिन सदाफळ यांनी मानले. या अभ्यास दौऱ्याच्या नियोजनासाठी श्री. विजय शेडगे, श्री. सचिन मगर आणि श्री. राहुल कोऱ्हाळे यांनी परिश्रम घेतले.

८०. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात अनुसुचित जाती प्रवर्गासाठीचे दोन दिवसीय शेतकरी प्रशिक्षण संपन्न

दि. २९ मार्च, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे अंतर्गत अखिल भारतीय समन्वित औषधी सुगंधी वनस्पती व पानवेल प्रकल्प, वनस्पती रोगशास्त्र व कृषि अणुजीवशास्त्र विभाग व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्या संयुक्त

विद्यमाने अनुसूचित जाती प्रवर्गासाठी दोन दिवसीय शेतकरी प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न झाला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. तानाजी नरुटे उपस्थित होते. याप्रसंगी रोगशास्त्रज्ञ डॉ. अण्णासाहेब नवले, डॉ. रविंद्र गायकवाड, मृदाशास्त्रज्ञ डॉ. अनिल दुरगुडे, डॉ. विक्रम जांभळे, डॉ. शर्मिला शिंदे, डॉ. पल्लवी पाळंदे, डॉ. गणेश खळेकर व प्रगतशील शेतकरी श्री एकनाथ पवार यांनी विविध विषयांवर मार्गदर्शन केले. यावेळी प्रशिक्षणासाठी उपस्थित असलेल्या प्रत्येक शेतकऱ्यांना प्लॅस्टिक ताडपत्री, औषधी व सुगंधी वनस्पतींची रोपे, कृषिदर्शनी, जैविक खते (फुले द्रवरुप पालाश जिवाणू संवर्धन, फुले द्रवरुप अॅझोटोबॅक्टर जीवाणू संवर्धन, फुले स्फुरद विरघळणारे जिवाणू संवर्धन) वितरीत करण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी राहुरी व इतर तालुक्यातील सुमारे ५० पेक्षा जास्त शेतकरी उपस्थित होते.

८१. नंदुरबार येथे टी.एस.पी. अंतर्गत एक दिवसीय प्रशिक्षण संपन्न

दि. ३१ मार्च, २०२३. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या अंतर्गत अखिल भारतीय समन्वित औषधी सुगंधी वनस्पती व पानवेल प्रकल्प वनस्पती रोगशास्त्र व कृषि अणुजीवशास्त्र विभाग व भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद यांच्या संयुक्त विद्यमाने आदिवासी उपयोजना टी.एस.पी. अंतर्गत एक दिवसीय प्रशिक्षण वर्ग कृषि विज्ञान केंद्र, कोळदा जि. नंदुरबार येथे संपन्न झाला. या प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये औषधी व सुगंधी वनस्पतीचे लागवड तंत्रज्ञान याविषयी प्रकल्पाचे प्रभारी अधिकारी डॉ. रविंद्र गायकवाड यांनी सखोल मार्गदर्शन केले.

यामध्ये औषधी सुगंधी वनस्पतींची उपलब्ध बाजारपेठा, प्रक्रिया उद्योग, देशांतर्गत व परदेशातील मागणी व उत्पादन इत्यादी बाबत माहिती शेतकऱ्यांना दिली. याप्रसंगी नंदुरबार जिल्ह्यातील अक्कलकुवा तालुक्यातील मालपाडा, बित्तरीपाडा व जूनवाणी गावातील ३० आदिवासी वर्गातील शेतकरी उपस्थित होते. या प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये किट म्हणून औषधी वनस्पतींचे रोपे, शेती उपयोगी कापडी ताडपत्री व विद्यापीठाचे प्रमुख प्रकाशन कृषिदर्शनी- २०२३ चे वितरण करण्यात आले.

८२. कृषि महाविद्यालय, कराड येथे मधमाशी पालनासंदर्भात सात दिवसीय प्रशिक्षण संपन्न

दि. २२ मार्च, २०२३. कृषि महाविद्यालय कराड, कृषि सहकार शेतकरी कल्याण विभाग, कृषि व शेतकरी कल्याण मंत्रालय व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या कृषि किटकशास्त्र विभागाच्या वतीने कृषि महाविद्यालय, कराड येथे मधमाशी पालनासंदर्भात सात दिवसीय प्रशिक्षण घेण्यात आले. प्रशिक्षण कार्यक्रमात २५ शेतकऱ्यांना शास्त्रोक्त पध्दतीने मधमाशीपालन व त्यापासूनच्या मुल्यवर्धीत पदार्थांवर असलेल्या अनुदानाबद्दल माहिती देण्यात आली. सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. साताप्पा खरबडे यांनी प्रत्येक शेतकऱ्याने पिकाच्या विविध उत्पन्नासाठी शेतात मधमाशी पेट्या घेवून त्यांचे पालन करावे तसेच स्वतः चा कृषि पुरक उद्योग सुरु करावा असे आवाहन केले. कीटकशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ. सी.एस. पाटील यांनी शेतकऱ्यांना मधमाशीपालन उद्योग सुरु करण्याचे आवाहन केले. कृषि अधिकारी श्री. सुनिल ताकटे यांनी सांगितले की मधमाशीपालनाचे शास्त्रीय प्रशिक्षण घेतल्यास तो व्यवसाय शेतीमध्ये किंवा आपल्या घरीसुध्दा करता येवू शकतो. यावेळी प्रशिक्षणार्थी शेतकरी श्री. शैलेश जाधव, श्री. राहुल कुंभार व सुजाता मोहिते यांनी उपयुक्त माहिती दिली.

६. पारितोषिके/पुरस्कार

१. जागतिक बौध्दिक संपदा दिवस कार्यक्रमात डॉ. उत्तम चव्हाण राज्यपालांच्या हस्ते सन्मानीत

दि. २६ एप्रिल, २०२२. राजभवन, मुंबई येथे झालेल्या कार्यक्रमात राज्यपाल श्री. भगतसिंह कोश्यारी यांच्या हस्ते महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभाग प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण यांना कृषि विद्यापीठाने नोंदविलेल्या नानकटाईच्या पेटंटचे प्रमाणपत्र देवून सन्मानीत करण्यात आले. राजभवनात नुकतेच जागतिक बौध्दिक संपदा दिवसाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी भौगोलीक मानांकन प्राप्त करणारे प्रगतशील शेतकरी व उद्योजक उपस्थित होते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या बेकरी युनिटमध्ये तयार होणाऱ्या नानकटाई कुकीज/बिस्किटांना भारतीय बौद्धिक मालमत्ता/संपदा अधिकार प्रमाणपत्र अर्थात पेटंट अधिनियम १९७० च्या कायद्यानुसार २० वर्षांसाठी प्रदान करण्यात आले आहे. या पेटंटसाठी डॉ. उत्तम चव्हाण यांनी परिश्रम घेतले होते. बेकरी युनिटच्या या यशाबद्दल विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख आणि अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी विभाग प्रमुख डॉ. उत्तम चव्हाण यांचे अभिनंदन केले आहे.

२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा कास्ट प्रकल्प देशात अव्वल

दिनांक ५ मे, २०२२. जागतिक बँक अर्थसहाय्यित, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, राष्ट्रीय कृषि उच्च शिक्षण प्रकल्प, नवी दिल्ली अंतर्गत महात्मा फुले कृषि विद्यपीठ, राहुरी येथे असलेल्या हवामान अद्ययावत शेती व जल व्यवस्थापनाचे आधुनिक कृषि विज्ञान व तंत्रज्ञानाची (कास्ट) वार्षिक आढावा बैठक नवी दिल्ली येथे पार पडली. हा प्रकल्प देशभरात १४ राज्यांमध्ये राबविला जात आहे. प्रकल्प अहवालचे सादरीकरण या प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी केले. या वार्षिक आढावा बैठकीला उपमहासंचालक (शिक्षण) डॉ. आर.सी. अग्रवाल, नाहेप प्रकल्पाचे राष्ट्रीय समन्वयक डॉ. पी. रामासुंदरम, परिक्षण व मुल्यमापन आणि पर्यावरण शाश्वतीचे राष्ट्रीय समन्वयक डॉ. हेमा त्रिपाठी, नाहेपचे संचालक डॉ. कुमार राजेश, जागतिक बँकेचा चमु, देशातील सर्व विद्यापीठांचे कुलगुरु ऑनलाईन उपस्थित होते. विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली कास्ट प्रकल्पातंर्गत कोव्हिड-१९ परिस्थितीत पाच आंतरराष्ट्रीय कार्यशाळा, ४६ राष्ट्रीय प्रशिक्षणे, २७ राष्ट्रीय कार्यशाळा, १९ वेबिनार्स, ७३ तंज्ञ व्याख्याने, १४ प्रमाणपत्र ऑनलाईन पद्धतीने अभ्यासक्रम आयोजित करण्यात आले होते. यामध्ये २५५३६ शिक्षक/शास्त्रज्ञ आणि २९४३५ विद्यार्थ्यांनी लाभ घेतला. हवामान अद्ययावत शेती आणि डिजिटल तंत्रज्ञान या विषयांवरील व्याख्याने व प्रशिक्षणाचा ६१६८ शेतकर्यांना लाभ झाला आहे. या कास्ट प्रकल्पातंर्गत शेतीमध्ये ड्रोन तंत्रज्ञान आणि रोबोटचा वापर यावर मोठे काम केले आहे. या प्रकल्पाने फळबागांच्या फवारणीसाठी विकसीत केलेल्या रोबोटला आंतरराष्ट्रीय पातळीवर गौरविण्यात आले आहे.

३. डॉ. सुनिल गोरंटीवार वसंतराव नाईक कृषि पुरस्काराने सन्मानीत

दि. १ जुलै, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कृषि अभियांत्रिकी विभागाचे प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांना कृषि दिनी मुंबई येथे नरिमन पॉईंट येथील यशवंतराव चव्हाण सेंटर येथे झालेल्या कार्यक्रमात वसंतराव नाईक कृषि पुरस्काराने सन्मानीत करण्यात आले. वसंतराव नाईक कृषि संशोधन व ग्रामीण विकास प्रतिष्ठानच्या वतीने माजी मुख्यमंत्री वसंतराव नाईक यांच्या १०९ व्या जन्मदिनानिमित्त सदरील पुरस्काराचे वितरण करण्यात आले. सदरचा पुरस्कार दक्षिण आशिया जैविक तंत्रज्ञान संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. चारुदत्त मायी यांच्या हस्ते प्रदान करण्यात आला. पुरस्कार वितरण प्रसंगी संस्थेचे अध्यक्ष श्री. राजेंद्र बारवाले, कार्याध्यक्ष श्री. अविनाश नाईक, कोषाध्यक्ष डॉ. बकुळ पटेल उपस्थित होते.

४. पानी फाउंडेशनच्या कार्यक्रमात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा गौरव

दि. १३ मार्च, २०२३. पानी फाउंडेशनच्या बालेवाडी, पुणे येथे पार पडलेल्या दिमाखदार सोहळ्यात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या शास्त्रज्ञांचा महाराष्ट्र राज्याचे उपमुख्यमंत्री मा.ना.श्री. देवेंद्र फडणवीस

यांच्या शुभहस्ते गौरव करण्यात आला. यावेळी पानी फाउंडेशनचे संस्थापक आणि प्रसिध्द सिनेअभिनेते आमीर खान, किरण राव, फाउंडेशनचे मार्गदर्शक डॉ. अविनाश पोळ आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी सत्यजीत भटकळ व्यासपीठावर उपस्थित होते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील यांना सुरुवातीला उपमुख्यमंत्री श्री. फडणवीस यांच्या शुभहस्ते गौरविण्यात आले. संशोधन संचालक डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांना यावेळी गौरविण्यात आले. सोयाबीन शास्त्रज्ञ डॉ. मिलिंद देशमुख यांचा यावेळी सोयाबीन पिकातील संशोधनाच्या योगदानाबद्दल विशेष गौरव करण्यात आला. यानंतर विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा सत्कार करण्यात आला. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ यांचा पानी फाउंडेशनबरोबर सामंजस्य करार झालेला आहे. या अंतर्गत विद्यापीठ नॉलेज पार्टनर म्हणून त्यांना तंत्रज्ञानाचे सहाय्य करत आहे.

५. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील अधिकारी व विद्यार्थी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या पारितोषिकांनी सन्मानीत

दि. २७ एप्रिल, २०२२. मुंबई येथील एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठातील पाटकर सभागृहात सन २०१६–१७ ते २०२०–२१ ह्या मागील पाच वर्षांच्या राज्यस्तरीय राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या उत्कृष्ट कार्यक्रम अधिकारी, स्वयंसेवक, महाविद्यालय व उत्कृष्ट विद्यापीठाचा पारितोषिक वितरण समारंभ संपन्न झाला. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणुन राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री ना. उदय सामंत उपस्थित होते. या प्रसंगी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील कृषि महाविद्यालय, सोनई येथील प्रा. संदीप तांबे (२०१८–१९ व २०१९–२०) व कृषि जैव तंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी येथील प्रा. प्रविण गायकर (२०२०–२१) यांना उत्कृष्ट कार्यक्रम अधिकारी म्हणून गौरविण्यात आले. सन २०१६–१७ चे उत्कृष्ट स्वयंसेवक म्हणुन कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील विष्णु गोरे, सन २०१७–१८ या वर्षासाठीचे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी येथील अथर्व शिंदे, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील शैलेश जोगदंड (२०१९–२०) व अनिकेत वाकळे (२०२०–२१) या चार स्वयंसेवकांना राज्यस्तरीय पारितोषिक देऊन गौरवण्यात आले. पारितोषिक वितरण प्रसंगी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. महाविरसिंग चौहाण, पुणे कृषि महाविद्यालयाचे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी डॉ. दिपक सावळे, डॉ. राजेंद्र भिलारे, डॉ. नजीर तांबोळी व डॉ. अभय पाटील विद्यार्थ्यांसमवेत उपस्थित होते. पारितोषिक प्राप्त अधिकारी व विद्यार्थी यांचे या यशाबद्दल कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख, अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दिलीप पवार, डॉ. सुनिल मासळकर आणि डॉ. उत्तम होले यांनी अभिनंदन केले.

६. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या बीजोत्पादन प्रकल्पास देशात प्रथम क्रमांक

दि. १२ मे, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील बीजोत्पादन प्रकल्पाला माउ, उत्तर प्रदेश येथील भारतीय बीज अनुसंधान संस्था येथे झालेल्या ३७ वी वार्षिक बीजोत्पादन आढावा बैठकीत देशात प्रथम मिळाल्याबद्दल सन्मानित करण्यात आले. या बैठकीसाठी नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे बियाणे विभागाचे सहायक निदेशक डॉ. डि.के. यादव, उत्तर प्रदेश येथील भारतीय बीज अनुसंधान संस्थेचे संचालक डॉ. संजय कुमार व भारत सरकारच्या बियाणे विभागाचे सचिव श्री. अश्विन कुमार उपस्थित होते. संपूर्ण देशात एकूण ६५ गुणवत्तापूर्ण बीजोत्पादन प्रकल्प कार्यरत आहेत. या प्रकल्पांमधून महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या बीजोत्पादन प्रकल्पास प्रथम क्रमांक मिळाला आहे. विद्यापीठांमध्ये २७ पिकांच्या वानांचे मूलभूत व पायाभूत बीजोत्पादन करून सदर बियाणे हे बियाणे महामंडळ, नॅशनल सीड कार्पोरेशन, विविध शेतकरी व बियाणे उत्पादक कंपन्या तसेच शेतकरी गट यांना वेळेवर उपलब्ध करून दिले जाते. कुलगुरू डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन तथा विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. शरद गडाख यांचे मार्गदर्शनाखाली कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. आनंद सोळंके, डॉ. चंद्रकांत साळुंखे, डॉ. कैलास गागरे, विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील बीजोत्पादन कार्यक्रमात सहभागी असणारे सर्व अधिकारी व कर्मचारी तसेच बियाणे विभागाच्या अंतर्गत कार्यरत

असलेले सर्व अधिकारी व कर्मचारी परिश्रमपूर्वक बीजोत्पादनाचे काम करत असतात. या सर्वांच्या परिश्रमामुळेच महात्मा फुले कृषि विद्यापीठास हा सन्मान प्राप्त झाला आहे.

७. सोलापूर येथील कृषि हवामान संशोधन प्रकल्पातील संपर्क शेतकरी श्री. सुभाष भोसले यांना उकृष्ट शेतकरी पुरस्कार प्रदान

दि. २६ एप्रिल, २०२२. भारतीय कृषि संशोधन परिषद, नवी दिल्ली अंतर्गत क्रिडा, हैदराबाद यांचे वतीने सन २०२२ साठी उत्कृष्ट शेतकरी पुरस्कार हा सोलापूर जिल्हयातील बोरामणी येथील प्रगतशील शेतकरी श्री. सुभाष भोसले यांना ३८ व्या क्रिडा, हैदराबाद संस्थेच्या स्थापना दिनी डॉ. गुरुबचन सिंग, संचालक, अे.एस.आर.बी., नवी दिल्ली यांचे हस्ते प्रदान करण्यात आला. या पुरस्कारासाठी अखिल भारतीय पातळीवर २५ राज्यांमध्ये कार्यरत असलेल्या अखिल भारतीय कृषि हवामान संशोधन प्रकल्पांमधून मानांकने प्राप्त झाली होती. सदर मानांकनामधून सोलापूर येथील कृषि हवामान संशोधन प्रकल्पातील संपर्क शेतकरी श्री. सुभाष भोसले यांची निवड करण्यात आली. सदर पुरस्कार स्विकारताना विभागीय कृषि संशोधन केंद्राचे प्रभारी डॉ. जे. डी. जाधव, कृषि हवामान शास्त्रज्ञ डॉ. व्ही. टी. जाधव व कृषि विद्यावेत्ता डॉ. व्ही. एम. लोंढे उपस्थित होते. सदर प्रकल्पाच्या यशस्वी वाटचालीसाठी कुलगुरु डॉ. पी.जी. पाटील, संशोधन संचालक डॉ. शरद गडाख, सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. विजय अमृतसागर व प्रकल्प समन्वयक डॉ. एस.के. बल यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले आहे.

८. डॉ. मिलिंद अहिरे यांची इंडियन रिसर्च जर्नल ऑफ एक्सटेंशन एजुकेशनच्या संपादकीय मंडळावर निवड

दि. ६ एप्रिल, २०२२. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या पदव्युत्तर महाविद्यालयातील कृषि विस्तार व संज्ञापन विभाग प्रमुख आणि हळगाव कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. मिलिंद अहिरे यांची आग्रा येथील विस्तार शिक्षण सोसायटीचे इंडियन रिसर्च जर्नल ऑफ एक्सटेंशन एजुकेशनच्या संपादकीय मंडळावर पुढील तीन वर्षासाठी नेमणूक करण्यात आली आहे. या नवीन नेमणुकीमुळे डॉ. अहिरे यांचे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या सर्व स्तरातून अभिनंदन होत आहे.

७. मनुष्यबळ

७.१ कार्यकारी अधिकारी

१.	मा. कुलपती	श्री. भगत सिंह कोश्यारी	०५ सप्टेंबर २०१९ ते १७ फेब्रुवारी २०२३
		श्री. रमेश बैस	१८ फेब्रुवारी २०२३ ते आजपर्यंत
२.	मा. प्रतिकुलपती	श्री. दादाजी भुसे	३० डिसेंबर २०१९ ते १३ ऑगस्ट २०२२
		श्री. अब्दुल सत्तार	१४ ऑगस्ट २०२२ ते आजपर्यंत
३	मा. कुलगुरु	डॉ. पी. जी. पाटील	२ मार्च २०२१ ते आजपर्यंत

७.२ कार्यकारी परिषद सदस्य, मफुकृवि, राहुरी (दि. १ एप्रिल, २०२२ ते ३१ मार्च, २०२३)

अ.क्र.	संवर्ग	मा. सदस्यांचे नाव / पदनाम	पत्ता	कालावधी
१	पदसिध्द अध्यक्ष	मा. कुलगुरु	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	-
२	पदसिध्द सदस्य	कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे यांचेकडुन नामनिर्देशित कृषि संचालक (नि.व.गु.नि.)	कृषि आयुक्तालय, मध्यवर्ती इमारत, पुणे	-
३	पदसिध्द सदस्य	पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशित प्रादेशिक पशुसंवर्धन सहसंचालक	जनावरांचा दवाखाना, अशोक स्तंभाजवळ, नाशिक	-
४	पदसिध्द सदस्य	फलोत्पादन संचालक,	महाराष्ट्र राज्य अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचे कार्यालयाजवळ, नरवीर तानाजी मार्ग, शिवाजीनगर, पुणे	-
५	पदसिध्द सदस्य	मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक)	जुना मुंबई-आग्रा मार्ग, त्र्यंबक नाका, आदिवासी विकास भवन समोर, नाशिक	-
६	नामनिर्देशित सदस्य	संचालक संशोधन	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	दि. २४/०९/२०२१ ते २३/०९/२०२३
७	नामनिर्देशित सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	दि. २४/०९/२०२१ ते २३/०९/२०२३
८	पदसिध्द सदस्य	दुग्धव्यवसाय विकास आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशित प्रादेशिक दुग्धव्यवसाय विकास अधिकारी	नाशिक विभाग, शासकीय दुध योजना आवार, त्र्यंबक रोड, नाशिक	-
९	पदसिध्द सदस्य	मत्सव्यवसाय आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशित मा.प्रादेशिक उपआयुक्त मत्स्यव्यवसाय	जुनी शासकीय अश्विन बॅरेक क्र.१३, महसुल आयुक्त कार्यालयाजवळ, नाशिक रोड, नाशिक	-
१०	नामवंत कृषि वैज्ञानिक	डॉ. पी. जी. इंगोले	९,आनंदविला अपार्टमेंट, सातव स्क्वेअर जठारपेठ, अकोला.	दि. ३०/०८/२०२२ ते २९/०८/२०२५
११	प्रगतशील शेतकरी (एकुण ०५)	श्री दत्तात्रय महादेव उगले	रा.मडिलगे बुद्रुक, ता. भुदरगड, जि. कोल्हापुर	दि. २७/०५/२०२१ ते २६/०५/२०२४
१२		श्री. गणेश आत्माराम शिंदे	मु. पो. पारगाव भातोडी रा. अहमदगनर	दि. २७/०९/२०२२ ते २६/०९/२०२५

१३		श्री. तुषार बाळासाहेब पवार	रा.मु.पो. बेलवडे हवेली ता. कराड, जि. सातारा	दि. २९/०९/२०२२ ते २८/०९/२०२५
१४		श्री. संजीव बबनराव भोर	फलॅट नं. एच-७२ व्हीओला हौसींग सोसायटी, सिप्ला फॉऊंडेशन जवळ, वारजे, पुणे-४११०५८	दि. ०७/१२/२०२२ ते ०६/१२/२०२५
१५		डॉ. शिल्पा प्रतापसिंह पाटील	रा.जे.बिल्डींग फलॅट नं.१०२ लॅबुर्नुम पार्क मगरपट्टा हडपसर, पुणे	दि. १९/०४/२०२३ ते १८/०४/२०२६
१६	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद यांचे प्रतिनिधी	डॉ. कौशिक बॅनर्जी, संचालक,	भाकृअप-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी फॉर्म पोस्ट सोलापूर रोड, पुणे-४१२३०७	दि. १३/१२/२०२२ ते १२/१२/२०२५
१७	कृषि उद्योजक	श्री. दत्तात्रय भाऊसाहेब पानसरे	श्री दत्तकृपा निवास, लाईन नं. २, बंगला नं. २, शिल्पागार्डन समोर, माणिक नगर, जि. अहमदनगर	दि. २९/०९/२०२२ ते २८/०९/२०२५
१८	महाराष्ट्र विधानसभा प्रतिनिधी (एकूण ०३)	मा.आ. श्रीमती. मोनिका राजळे	मु.पो. कासार पिंपळगाव, ता. पाथर्डी जि. अहमदगनर	दि. १/११/२०२२ पासुन पुढे
१९		मा.आ. श्री. चिमणराव पाटील	साक्षी गजानन हौ. सोसायटी, मु. पो. पारोळा जि. जळगाव	दि.२१/११/२०२२ पासुन पुढे
२०		मा. आ. श्री. प्राजक्त तनपुरे	तनपुरे गल्ली, मु. पो. राहुरी ता. राहुरी जि. अहमदनगर	दि. १३/०२/२०२३ पासुन पुढे
२१	महाराष्ट्र विधानपरिषद प्रतिनिधी (एकूण ०२)	मा. आ. श्री. नरेंद्र दराडे	मु.पो.बाभुळगाव, ता. येवला, जि. नाशिक	दि. ०६/०२/२०१९ ते २१/०६/२०२४
२२		मा. आ. श्री. किशोर दराडे,	घर नं. ३४२६, जुनी माळी गल्ली, येवला, ता. येवला, जि. नाशिक	दि. २३/१२/२०२० ते ७/७/२०२४
२३	जिल्हा परिषदेच्या कृषि समितीचे सभापती (एकूण ०२)	रिक्त	–	–
२४		रिक्त	–	–
२५	पदसिध्द सदस्य सचिव	कुलसचिव	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	–
२६	निमंत्रित	नियंत्रक	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	–

७.३ विद्या परिषद सदस्य (दि. १/४/२०२२ ते ३१/०३/२०२३)

अ.क्र.	संवर्ग	मा. सदस्याचे नाव / पदनाम	पत्ता	शेरा
१	अध्यक्ष	डॉ. पी. जी. पाटील, मा. कुलगुरु	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२	पदसिध्द सदस्य	संचालक विस्तार शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३	पदसिध्द सदस्य	संचालक शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
४	पदसिध्द सदस्य	संचालक संशोधन	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
५	पदसिध्द सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	

६	पदसिध्द सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
७	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (प.म.)	पदव्युत्तर महाविद्यालय, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
८	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (कृ.अ.म.)	डॉ. अ.शिं.कृ.अ. व तं. महाविद्यालय, म.फु.कृ. वि., राहुरी	
९	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (नि.कृ.शि.)	निम्न कृषि शिक्षण, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
१०	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, पुणे	
११	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	
१२	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, धुळे	
१३	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार	
१४	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, कराड	
१५	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जळगाव	
१६	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर कृषि महाविद्यालय, हळगाव	
१७	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापण महाविद्यालय, काष्टी	
१८	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि विद्या विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
१९	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२०	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, वनस्पतीशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२१	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, मृदशास्त्र व रसायनशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२२	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि अर्थशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२३	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२४	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि किटकशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२५	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि विस्तार विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२६	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, उद्यानविद्या विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२७	पदसिध्द सदस्य	प्रमख, वनस्पती विकृतीशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२८	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, अन्नविज्ञान व तंत्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
२९	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, जीवरसायनशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३०	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, आंतरविद्याशाखा पाणी व्यवस्थापन विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३१	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषितंत्रे व शक्ती विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	

३२	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३३	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३४	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३५	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, प्रक्षेत्र आखणी, ग्रामीण विद्युतीकरण अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
३६	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि हवामानशास्त्र विभाग	कृषि महाविद्यालय, पुणे	
३७	पदसिध्द सदस्य	मृद विशेषज्ञ	कृषि संशोधन केंद्र, रविवार पेठ, सोलापूर	
३८	पदसिध्द सदस्य	ऊस विशेषज्ञ	मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव	
३९	पदसिध्द सदस्य	तेलबिया विशेषज्ञ	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव	
४०	पदसिध्द सदस्य	गहु विशेषज्ञ	गहु संशोधन केंद्र, निफाड, जि. नाशिक	
४१	पदसिध्द सदस्य	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
४२	पदसिध्द सदस्य सचिव	कुलसचिव	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
निमंत्रित सदस्य (दि.१५.०२.१९९६ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या बैठकीतील विषय क्र. ०२ अन्वये)				
४३	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., शेंडा पार्क, कोल्हापूर	
४४	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., विभागीय फळ संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	
४५	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक	
४६	निमंत्रित सदस्य	सहयागी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., ९७, रविवार पेठ, सोलापूर	
निमंत्रित सदस्य (दि. १४.०२.२०११ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या ९५ व्या बैठकी अन्वये)				
४७	निमंत्रित सदस्य	प्राचार्य	उद्यानविद्या महाविद्यालय, कृमवि, परिसर, पुणे	
निमंत्रित सदस्य (दि. १४.०२.२०१३ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या ९८ व्या बैठकी अन्वये)				
४८	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	संशोधन संचालनालय, मफुकृवि, राहुरी	
स्विकृत सदस्य (दि. ०९ एप्रिल, २०२१ रोजी झालेल्या विद्या परिषदेच्या ११५ व्या बैठकीतील विषय क्र. १४(१३) अन्वये)				
४९	स्विकृत सदस्य	डॉ. व्ही. व्ही. सदामते, (कृषि विस्तार विशेषज्ञ आणि माजी सल्लागार नियोजन आयोग, भारत सरकार)	सी–३०९, केंद्रीय विहार, सेक्टर ५६, गुडगाव–१२२०११ दिल्ली	३०/०६/२०२१ ते २९/०६/२०२३
५०	स्विकृत सदस्य	डॉ. एच. जी. मोरे (माजी अधिष्ठाता (कृषि) तथा संचालक शिक्षण, मफुकृवि, राहुरी)	मित्र परिवार कॉलनी, दत्तवसाहत जवळ, राहुरी खुर्द, ता. राहुरी, जिल्हा : अहमदनगर.	३०/०६/२०२१ ते २९/०६/२०२३

५१	स्विकृत सदस्य	डॉ. हिमांशू पाठक (संचालक, ICAR-नॅशनल इन्स्टिटयूट ऑफ एबायोटिक स्ट्रेस मॅनेजमेंन्ट)	मालेगाव, बारामती, पुणे, ४१३११५	३०/०६/२०२१ ते २९/०६/२०२३
५२	स्विकृत सदस्य	डॉ. वाय. जी. प्रसाद (संचालक, ICAR- सेंट्रल इन्स्टिटयूट फॉर कॉटन रिसर्च)	पोस्ट बॅग २, शंकर नगर पोस्ट ऑफिस, नागपूर ४४००१०	३०/०६/२०२१ ते २९/०६/२०२३
संलग्न महाविद्यालयांचे प्राचार्य (महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठ अधिनियम, नियम ३३ (२) (viii) आणि परिनियम १९९० मधील परिनियम क्र. ४ (viii))				
५३	सदस्य	प्राचार्य	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, नारायणगाव, जि. पुणे	
५४	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, अकलूज, जि. सोलापूर	
५५	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, विद्यानगरी, बारामती, जि.पुणे	
५६	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, आंबी, ता.वडगांव मावळ, जि.पुणे	
५७	सदस्य	प्राचार्य	के. के. वाघ कृषि महाविद्यालय, नाशिक	

७.४ विद्याविषयी अधिकारी (०१.०४.२०२२ ते ३१.०३.२०२३)

अ.क्र	पदनाम / संवर्ग	अधिकाऱ्यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रुपये)	कालावधी	
				पासून	पर्यंत
१	२	३	४	५	६
१.	अधिष्ठाता (कृषि)	डॉ. पी. एन. रसाळ (अतिरिक्त पदभार)	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	०१.०४.२०२२	३१.१२.२०२२
		डॉ. यु. डी. चव्हाण (अतिरिक्त पदभार)		०१.०१.२०२३	३१.०३.२०२३
२.	संचालक संशोधन	डॉ. एस. आर. गडाख	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	०१.०४.२०२२	१९.०९.२०२२
		डॉ. पी. जी. पाटील, मा. कुलगुरु (अतिरिक्त पदभार)		२०.०९.२०२२	१७.१०.२०२२
		डॉ. एस. डी. गोरंटीवार (अतिरिक्त पदभार)		१८.१०.२०२२	३१.०३.२०२३
३.	संचालक विस्तार शिक्षण	डॉ. एस. आर. गडाख (अतिरिक्त पदभार)	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	०१.०४.२०२२	१९.०९.२०२२
		डॉ. पी. जी. पाटील, मा. कुलगुरु (अतिरिक्त पदभार)		१९.०९.२०२२	१८.१०.२०२२
		डॉ. टी. के. नरुटे (अतिरिक्त पदभार)		१८.१०.२०२२	३१.०३.२०२३

४.	सहयोगी अधिष्ठाता (पदव्युत्तर महाविद्यालय)	डॉ. पी. एन. रसाळ	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	१८.१०.२०२२
		डॉ. यु. डी. चव्हाण (अतिरिक्त पदभार)		१९.१०.२०२२	३१.१२.२०२२
		डॉ. बी. डी. भाकरे (अतिरिक्त पदभार)		०१.०१.२०२३	३१.०३.२०२३
५.	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	डॉ. डी. डी. पवार	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	०६.१०.२०२२
		डॉ. डी. डी. पवार (अतिरिक्त पदभार)		०७.१०.२०२२	३१.०३.२०२३
६.	सहयोगी अधिष्ठाता (निम्नस्तर शिक्षण)	डॉ. एस. अे. रणपिसे (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
७.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, धुळे	डॉ. सी. डी. देवकर (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
८.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, पुणे	डॉ. एस. डी. मासाळकर (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
९.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	डॉ. यु. बी. होले (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	११.०८.२०२२
		डॉ. आर. आर. सुर्यवंशी (अतिरिक्त पदभार		१२.०८.२०२३	३१.०३.२०२३
१०.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, नंदूरबार	डॉ. एस. बी. खरबडे (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	११.०८.२०२२
		डॉ. यु. बी. होले (अतिरिक्त पदभार)		१२.०८.२०२२	३१.०३.२०२३
११.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, कराड	डॉ. आर. आर. सुर्यवंशी (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	११.०८.२०२२
		डॉ. एस. बी. खरबडे (अतिरिक्त पदभार)		१२.०८.२०२२	३१.०३.२०२३
१२.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, हळगांव	डॉ. एम. सी. अहिरे (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	०९.११.२०२२
		डॉ. जी. के. ससाणे (अतिरिक्त पदभार)		१०.११.२०२२	३१.०३.२०२३
१३.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	डॉ. डी. ऐ. गाडेकर (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	०७.०७.२०२२
		डॉ. जे. एच. गायकवाड (अतिरिक्त पदभार)		०८.०७.२०२२	३१.०३.२०२३
१४.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, काष्टी	डॉ. व्ही. ए. शिंदे (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००, विशेष भत्ता – ७,५००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३

७.५ विभाग प्रमुख (वार्षिक अहवाल दि. ०१.०४.२०२२ ते दि. ३१.०३.२०२३)

अ.क्र.	पदनाम / संवर्ग	अधिकाऱ्यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रुपये)	कालावधी	
				पासून	पर्यंत
१	२	३	४	५	६
१.	कृषि विद्या	डॉ. ए. व्ही. सोळंके (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
२.	कृषि रसायन व मृदशास्त्र	डॉ. बी. डी. भाकरे	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
३.	कृषि वनस्पतीशास्त्र	डॉ. व्ही. एल. अमोलिक (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
४.	कृषि किटकशास्त्र	डॉ. सी. एस. पाटील	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
५.	वनस्पती विकृतीशास्त्र	डॉ. टी. के. नरुटे	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
६.	उद्यानविद्या	डॉ. एस. अे. रणपिसे	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	०८.०५.२०२२
		डॉ. एस. अे. रणपिसे (अतिरिक्त पदभार)		०९.०५.२०२२	३१.०३.२०२३
७.	पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	डॉ. डी. के. कांबळे (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
८.	अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	डॉ. यु. डी. चव्हाण	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
९.	कृषि आभियांत्रिकी	डॉ. एस. डी. गोरंटीवार	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
८.	कृषि हवामानशास्त्रातील प्रगत केंद्र	डॉ. जे. डी. जाधव (अतिरिक्त पदभार)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
११.	कृषि विस्तार	डॉ. एम. सी. अहिरे	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	०९.११.२०२२
		डॉ. जी. के. ससाणे (अतिरिक्त पदभार)		१०.११.२०२२	३१.०३.२०२३
१२.	कृषि अर्थशास्त्र	डॉ. डी. बी. यादव	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०५.२०२२
		डॉ. आर. बी. हिले (अतिरिक्त पदभार)		०१.०६.२०२२	३१.०३.२०२३

७.६ इतर अधिकारी (वार्षिक अहवाल दि. ०१.०४.२०२२ ते दि. ३१.०३.२०२३)

अ. क्र.	पदनाम / संवर्ग	अधिकाऱ्यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रूपये)	कालावधी	
				पासून	पर्यंत
१	२	३	४	५	६
१.	कुलसचिव	श्री. पी. के. लहाळे	एस – २७ : रू. ११८५०० – २१४१००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
२.	नियंत्रक	श्री. एस. बी. बलमे	एस – २३ : रू. ६७७०० – २०८७००	०१.०४.२०२२	३१.०५.२०२२
		डॉ. बी. डी. भाकरे (अतिरिक्त पदभार)		०१.०६.२०२२	१२.०१.२०२३
		श्री. व्ही. टी. पाटील (अतिरिक्त पदभार)		१३.०१.२०२३	३१.०३.२०२३

३.	क्रिडा अधिकारी	श्री. डी. एम. गायकवाड (अतिरिक्त पदभार)	स्तर - १०, रु.५७७००-१८२४००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
४.	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी	श्री. एम. आर. चौहाण (अतिरिक्त पदभार)	एस - २३ : रू. ६७७०० - २०८७००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
५.	विद्यापीठ ग्रंथपाल	श्री. ए. बी. देशमुख (अतिरिक्त पदभार)	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
६.	विद्यापीठ अभियंता	श्री. एम. पी. डोखे	एस - २५ : रू. ७८८०० - २०९२००	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३
७.	वैद्यकिय अधिकारी	डॉ. श्रीमती. व्ही. आर. हिले	एस - २३, रू. ५६१०० - १७७५०० (एमबीबीएस) एस - १५, रू. ४१८०० - १३२३०० (इतरांसाठी)	०१.०४.२०२२	३१.०३.२०२३

७.७ विद्यापीठ मनुष्यबळ

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बॅड व ग्रेड पे सह)	मंजुर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
१	२	३	४	५	६
		गट-अ			
१.	कुलगुरू	रू. २,१०,००० विशेष भत्ता. रू.११,२५०	१	१	०
२.	कुलसचिव	एस - २७ : रू. ११८५०० - २१४१००	१	१	०
३.	संशोधन संचालक	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	१	०	१
४.	संचालक विस्तार शिक्षण	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	१	०	१
५.	अधिष्ठाता (कृषि)	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	१	०	१
६.	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि)	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	९	०	९
७.	सहयोगी अधिष्ठाता (अन्नशास्त्र व तंत्र)	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	२	०	२
८.	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	१	०	१
९.	सहयोगी अधिष्ठाता (व्यवसाय व्यवस्थापन)	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००, विशेष भत्ता - ७,५००	१	०	१
१०.	विभाग प्रमुख	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००	१२	४	८
११.	प्राध्यापक, कृषीविद्या	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००	१३	३	१०
१२.	प्राध्यापक, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००	६	१	५
१३.	प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००	१	०	१
१४.	प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	स्तर - १४ : रू. १४४२००-२१८२००	१	०	१

१५.	प्राध्यापक अंतरविद्या शाखा पाणी व्यवस्थान	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१	१	०
१६.	प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१८	५	१३
१७.	प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	६	२	४
१८.	प्राध्यापक, वनस्पती विकृतीशास्त्र	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	९	२	७
१९.	प्राध्यापक, उद्यानविद्या	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१०	३	७
२०.	प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	६	२	४
२१.	प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	६	१	५
२२.	प्राध्यापक, कृषि विस्तार	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	५	३	२
२३.	प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	०	२
२४.	प्राध्यापक, मृद व जलनिसा:रण अभि	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	२	०
२५.	प्राध्यापक, कृषि प्रक्रीया अभियांत्रिकी	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	१	१
२६.	प्राध्यापक, जलसिंचन व निरस्सा:रण अभियांत्रिकी	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	१	१
२७.	प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	५	०	५
२८.	प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१	०	१
२९.	प्राध्यापक, विद्युत अभियांत्रिकी	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१	०	१
३०.	प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१	०	१
३१.	प्राध्यापक, गणित	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१	०	१
३२.	सहयोगी संशोधन संचालक	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	३	०	३
३३.	प्राध्यापक, अन्न प्रक्रिया तंत्रज्ञान	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	०	२
३४.	प्राध्यापक, अन्नसुरक्षा आणि गुणवत्ता	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	०	२
३५.	प्राध्यापक, अन्नप्रक्रिया यंत्रशास्त्र (अभियांत्रिकी)	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	०	२
३६.	प्राध्यापक, अन्नव्यवसाय व्यवस्थान	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	०	२
३७.	प्राध्यापक, अन्नयंत्रशास्त्र कृती	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	२	०	२
३८.	प्राध्यापक, व्यवसाय व्यवस्थापन	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१	०	१
३९.	प्राध्यापक, विपणन	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१	०	१
४०.	विद्यापीठ ग्रंथपाल	स्तर – १४ : रू. १४४२००–२१८२००	१	०	१
४१.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषीविद्या	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	४३	३२	११
४२.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	३३	२२	११
४३.	सहयोगी प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	३	३	०
४४.	सहयोगी प्राध्यापक, मृद व कृषि रसायनशास्त्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	२३	१२	११
४५.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१६	८	८
४६.	सहयोगी प्राध्यापक, वनस्पती विकृत्तीशास्त्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१९	११	०८
४७.	सहयोगी प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशासत्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१५	८	७
४८.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि अर्थशासत्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१४	८	६
४९.	सहयोगी प्राध्यापक, उद्यानविद्या	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	३१	१५	१६

५०.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि विस्तार	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१२	१०	२
५१.	सहयोगी प्राध्यापक, संख्यासंशास्त्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	२	१	१
५२.	सहयोगी प्राध्यापक, इंग्रजी	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१	०	१
५३.	सहयोगी प्राध्यापक, हिंदी / मराठी	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	२	०	२
५४.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१	०	१
५५.	सहयोगी प्राध्यापक, मृद व जलनिसा:रण अभियांत्रिकी विभाग	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	६	५	१
५६.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	६	३	३
५७.	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	४	३	१
५८.	सहयोगी प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	४	२	२
५९.	सहयोगी प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१	०	१
६०.	सहयोगी प्राध्यापक, पशुवैद्यकशासत्र	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	२	२	०
६१.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्न प्रक्रिया तंत्रज्ञान	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	४	०	४
६२.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नसुरक्षा आणि गुणवत्ता	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	४	०	४
६३.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नप्रक्रिया यंत्रशास्त्र (अभियांत्रिकी)	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	४	०	४
६४.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नव्यवसाय व्यवस्थापन	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	४	०	४
६५.	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नयंत्रशास्त्र कृती	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	४	०	४
६६.	सहयोगी प्राध्यापक, व्यवसाय व्यवस्थापन	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	२	०	२
६७.	सहयोगी प्राध्यापक, विपणन	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	२	०	२
६८.	सहयोगी प्राध्यापक, बॅकींग वित्त व लेखा	स्तर – १३अ रू. १३१४००–२१७१००	१	०	१
६९.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि विद्या	स्तर –१०, रु.५७७००–१८२४००	६८	२०	४८
७०.	सहाय्यक प्राध्यापक, मृद व कृषि रसायनशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	३८	३०	०८
७१.	सहाय्यक प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	५	४	१
७२.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	३	०	३
७३.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	५५	३७	१८
७४.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	४८	२६	२२
७५.	सहाय्यक प्राध्यापक, वनस्पती विकृत्तीशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	४८	३४	१४
७६.	सहाय्यक प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	२९	१२	१७
७७.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	२४	१२	१२
७८.	सहाय्यक प्राध्यापक, उद्यानविद्या	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	५२	४०	१२
७९.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि विस्तार	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	२२	१३	०९
८०.	सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	५	२	३

८१.	सहाय्यक प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१२	६	६
८२.	सहाय्यक प्राध्यापक, गणित	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	२	२	०
८३.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि हवामानशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	४	१	३
८४.	सहाय्यक प्राध्यापक, इंग्रजी	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	३	२	१
८५.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि पर्यावरणशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	२	०	२
८६.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्न प्रक्रिया तंत्रज्ञान	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	८	०	८
८७.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नसुरक्षा आणि गुणवत्ता	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	६	०	६
८८.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नप्रक्रिया यंत्रशास्त्र (अभियांत्रिकी)	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	६	०	६
८९.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नव्यवसाय व्यवस्थापन	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	४	०	४
९०.	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नयंत्रशास्त्र कृती	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	६	०	६
९१.	सहाय्यक प्राध्यापक, व्यवसाय व्यवस्थापन	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	३	०	३
९२.	सहाय्यक प्राध्यापक, विपणन	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	३	०	३
९३.	सहाय्यक प्राध्यापक, बॅकिंग वित्त व लेखा	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१	०	१
९४.	सहाय्यक प्राध्यापक, मृद व जलनिसा:रण अभियांत्रिकी	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१०	६	४
९५.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	७	३	४
९६.	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे अभि.	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	७	२	५
९७.	सहाय्यक प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी विभाग	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	११	९	२
९८.	सहाय्यक प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१	०	१
९९.	सहाय्यक प्राध्यापक, विद्युत अभियांत्रिकी	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१	१	०
१००.	सहाय्यक प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१	०	१
१०१.	सहाय्यक प्राध्यापक, यंत्रशास्त्र अभियांत्रिकी	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१	१	०
१०२.	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी (महाविद्यालयीन स्तर)	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१	०	१
१०३.	उपकुलसचिव	एस–२३, रु. ६७७००–२०८७००	२	२	०
१०४.	वैद्यकीय अधिकारी	एस–२३, रू. ५६१००–१७७५०० (एमबीबीएस) एस–१५, रू. ४१८००–१३२३०० (इतरांसाठी)	२	१	१
१०५.	सहाय्यक कुलसचिव / सहाय्यक नियंत्रक	एस–१६, रु. ४४४००–१४२४००	२८	१४	१४
१०६.	उप–विद्यापीठ अभियंता	एस–२४, रु. ७११००–२११९००	१	०	१
१०७.	क्रिडा अधिकारी	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१	०	१
१०८.	सुरक्षा अधिकारी	एस–१६, रु. ४४९००–१४२४००	१	०	१
१०९.	सहाय्यक अभियंता (स्थापत्य)	एस–२०, रु. ५६१००–१७७५००	१	१	०

११०.	शारिरिक शिक्षण निर्देशक	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	१०	३	७
१११.	महाविद्यालयीन ग्रंथपाल	स्तर–१०, रु.५७७००–१८२४००	९	२	७
११२.	विद्यापीठ अभियंता	एस–२५, रु.७८८००–२०९२००	१	१	०
११३.	नियंत्रक	एस–२३, रु.६७७००–२०८७००	१	०	१
११४.	अधिदान व लेखाअधिकारी	एस–१६, रु. ४४९००–१४२४००	३	३	०
११५.	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी (विद्यापीठ स्तर)	एस–२३, रु.६७७००–२०८७००	१	०	१
११६	कुलगुरू यांचे स्वीय सहाय्यक	एस –१६, रु. ४४९००–१४२४००	१	१	०
		एकुण गट–अ	९६७	४६९	४९८

		गट–ब			
१	कार्यालय अधीक्षक	ड–१५ : ४१८००–१३२३००	३८	२८	१०
२	अधिक्षक (संगणक)	ड–१५ : ४१८००–१३२३००	२	१	१
३	कार्यालय अधिक्षक (प्रतिनियुक्ती)	ड–१५ : ४१८००–१३२३००	३	३	०
४	सहाय्यक अधिक्षक	ड–१४ : ३८६००–१२२८००	६१	४३	१८
५	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	ड–१५ : ४१८००–१३२३००	११	५	६
६	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	ड–१४ : ३८६००–१२२८००	१९	२	१७
७	कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता (स्थापत्य)	ड–१३ : ३५४००–११२४०० ड–१५ : ४१८००–१३२३००	११	५	६
८	कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता (विद्युत)	ड–१३ : ३५४००–११२४०० ड–१५ : ४१८००–१३२३००	७	०	७
९	कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता (यांत्रिकी)	ड–१३ : ३५४००–११२४०० ड–१५ : ४१८००–१३२३००	०	१	–१
१०	वरिष्ठ तांत्रिक सहाय्यक	ड–१५ : ४१८००–१३२३०० ड–१४ : ३८६००–१२२८००	२	०	२
११	मुख्य कलाकार	ड–१४ : ३८६००–१२२८००	१	०	१
१२	चलत छायाचित्रकार	ड–१४ : ३८६००–१२२८००	१	०	१
१३	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	ड–१५ : ४१८००–१३२३०० ड–१६ : ४४९००–१४२४००	१५१	५३	९८
१४	पशुवैद्यकीय अधिकारी	ड–१५ : ४१८००–१३२३०० ड–१४ : ३८६००–१२२८००	३	०	३
		एकुण गट – ब	**३१०**	**१४१**	**१६९**
		गट क			
१	सहाय्यक वस्तीगृह अधिक्षक	ड–१३ : ३५४००–११२४००	१	०	१
२	वरिष्ठ लिपीक	ड–८ : २५५००–८११००	१६२	१२५	३७
३	लघुटंकलेखक	ड–८ : २५५००–८११००	११	४	७
४	लिपीक–नि–टंकलेखक	ड–६ : १९९००–६३२००	२४०	१५१	८९
५	वरिष्ठ भांडारपाल	ड–८ : २५५००–८११००	१	०	१
६	तांत्रिक सहाय्यक (ग्रंथालय)	ड–१० : २९२००–९२३००	१	१	०
७	प्रमुख तालिकाकार (ग्रंथालय)	ड–१० : २९२००–९२३००	१०	४	६
८	निर्गमण सहाय्यक (ग्रंथालय)	ड–७ : २१७००–६९१००	९	५	४
९	आरेखक	ड–१० : २९२००–९२३०० ड–१३ : ३५४००–११२४०० (चार वर्ष सेवे नंतर)	७	४	३

१०	अनुरेखक	ड–७ : २१७००–६९१०० ड–८ : २५५००–८११०० (चार वर्ष सेवे नंतर)	७	२	५
११	वरिष्ठ यांत्रिक	ड–८ : २५५००–८११००	४	०	४
१२	कनिष्ठ यांत्रिक	ड–६ : १९९००–६३२००	३	२	१
१३	तांत्रिक सहाय्यक	ड–१० : २९२००–९२३००	४	३	१
१४	यांत्रिक पर्यवेक्षक	ड–१० : २९२००–९२३००	१	१	०
१५	कार्यदेशक निर्देशक	ड–१० : २९२००–९२३००	२	१	१
१६	प्रक्षेत्र यांत्रिक	ड–८ : २५५००–८११००	४	०	४
१७	जोडारी तथा यांत्रिक	ड–८ : २५५००–८११००	१	०	१
१८	जोडारी	ड–८ : २५५००–८११००	६	४	२
१९	कातारी	ड–८ : २५५००–८११००	३	३	०
२०	यांत्रिकी	ड–८ : २५५००–८११००	१	०	१
२१	ओतारी	ड–८ : २५५००–८११००	३	०	३
२२	दृकश्राव्यचालक	ड–८ : २५५००–८११००	४	०	४
२३	सुतार	ड–८ : २५५००–८११०० (आयटीआय प्रमाणपत्र धारकांसाठी) ड–७ : २१७००–६९१०० (इतरांसाठी)	१२	६	६
२४	सांधाता	ड–८ : २५५००–८११००	३	२	१
२५	तारतंत्री	ड–८ : २५५००–८११०० (आयटीआय प्रमाणपत्र धारकांसाठी) ड–६ : १९९००–६३२०० (इतरांसाठी)	२४	९	१५
२६	मिश्रक (वैद्यकीय)	ड–१० : २९२००–९२३००	२	१	१
२७	मिश्रक (पशुवैद्यकीय)	ड–८ : २५५००–८११००	४	२	२
२८	परिचारीका	ड–१३ : ३५४००–११२४००	१	१	०
२९	छायाचित्रकार	ड–१० : २९२००–९२३००	५	०	५
३०	कलाकार / छायाचित्रकार	ड–१० : २९२००–९२३००	४	४	०
३१	अंधार खोलीसहाय्यक	ड–८ : २५५००–८११००	२	०	२
३२	सहाय्यक सुरक्षा अधिकारी	ड–१० : २९२००–९२३००	३	१	२
३३	नळकारागीर	ड–६ : १९९००–६३२००	६	२	४
३४	मिस्त्री	ड–६ : १९९००–६३२००	१२	५	७
३५	सर्वेक्षक (मोजणीदार)	ड–८ : २५५००–८११००	१	१	०
३६	पंपचालक	ड–६ : १९९००–६३२००	३	२	१
३७	दुरध्वनीचालक	ड–७ : २१७००–६९१००	२	१	१
३८	जुळणीकार	ड–७ : २१७००–६९१००	२	१	१
३९	छपाईकार	ड–७ : २१७००–६९१००	१	०	१
४०	वरिष्ठ कलाकार	ड–१० : २९२००–९२३००	१	१	०
४१	लोहार	ड–८ : २५५००–८११०० (आयटीआय प्रमाणपत्र धारकांसाठी) ड–७ : २१७००–६९१०० (इतरांसाठी)	६	१	५
४२	वीजतंत्री	ड–८ : २५५००–८११००	६	१	५
४३	वाहन चालक	ड–६ : १९९००–६३२००	७३	४२	३१
४४	कृषि यंत्रचालक	ड–७ : २१७००–६९१००	१७	६	११
	यांत्रिक तथा वीजतंत्री	ड–८ : २५५००–८११००	१	१	०

४५	संगणक चालक	ड–१३ : ३५४००–११२४००	३	१	२
४६	संगणक हार्डवेअर मेकॅनिक/ सहाय्यक संगणक	ड–८ : २५५००–८११००	१	०	१
४७	कृषि सहाय्यक	ड–८ : २५५००–८११०० ड–१० : २९२००–९२३०० (सात वर्षांच्या अर्हताकारी सेवेनंतर)	६१७	५२१	९६
४८	पशुधन पर्यवेक्षक	ड–८ : २५५००–८११००	५	३	२
४९	कनिष्ठ पशुवैद्यकीय अधिकारी	ड–१५ : ४१८००–१३२३०० (पदवीधर) ड–१० : २९२००–९२३०० (इतरांसाठी)	२	१	१
५०	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	ड–१३ : ३५४००–११२४००	२०८	५६	१५२
५१	सहाय्यक (संगणक)	ड–८ : २५५००–८११००	२	०	२
		एकुण गट – क	**१५१४**	**९८२**	**५३२**
		गट ड			
१	प्रयोगशाळा परिचर	ड–६ : १९९००–११२४०० (भौतिक व रसायनशास्त्र विषयांसह माध्यमीक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण) ड–१ : १५०००–४७६०० (इतरांसाठी)	४७	३५	१२
२	ग्रंथालय परिचर	ड–६ : १९९००–११२४०० (माध्यमीक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण व ग्रंथालय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम पुर्ण) ड–१ : १५०००–४७६०० (इतरांसाठी)	८	४	४
३	गणक	ड–३ : १६६००–५२४००	५३	९	४४
४	गवंडी	ड–३ : १६६००–५२४००	४	०	४
५	माळी	ड–५ : १८०००–५६९०० (माळी पदविका प्रमाणपत्र धारक) ड–१ : १५०००–४७६००(इतरांसाठी)	५६	१२	४४
६	सुरक्षा रक्षक	ड–१ : १५०००–४७६००	१७	०५	१२
७	प्रयोगशाळा सेवक/पाल/नोकर	ड–१ : १५०००–४७६००	४	०	४
८	शिपाई	ड–१ : १५०००–४७६००	१८३	६८	११५
९	पहारेकरी	ड–१ : १५०००–४७६००	१६१	५८	१०३
१०	मजूर	ड–१ : १५०००–४७६००	११८७	५४३	६४४
११	स्वच्छक	ड–१ : १५०००–४७६००	२४	२२	२
एकुण गट – ड			**१७४४**	**७५६**	**९८८**
एकुण (ब+क+ड) ३५६८ १८७९			**३५६८**	**१८७९**	**१६८९**

८. पायाभुत सुविधा निर्मिती

राहुरी विभागातील सन २०२२-२०२३ मध्ये प्रगतीपथावर असलेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	निधीचे लेखाशीर्ष	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत मध्यवर्ती परिसर येथे पदवी विद्यार्थीनींसाठी मुलींचे वसतिगृह बांधणे.	राज्य शासन निधी	५७८९०१७५.००
२.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत मध्यवर्ती परिसर येथे पदव्युत्तर विद्यार्थीनींसाठी मुलींचे वसतिगृह बांधणे.	राज्य शासन निधी	५४०४५६००.००

पुणे विभागातील सन २०२२-२०२३ मध्ये प्रगतीपथावर असलेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	निधीचे लेखाशीर्ष	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे सभागृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासन निधी	६३१५४८००.००
२.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे पदवी विद्यार्थीनींसाठी मुलींचे वसतिगृह बांधणे.	राज्य शासन निधी	६२६४९७१०.००

धुळे विभागातील सन २०२२-२०२३ मध्ये प्रगतीपथावर असलेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	निधीचे लेखाशीर्ष	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१.	कृषि विज्ञान संकुल, काष्टी, ता. मालेगाव, जि. नाशिक येथे कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय आणि अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालयांसाठी प्रशासकीय इमारत, विद्यार्थी व विद्यार्थिनी वसतिगृह, निवासस्थाने बांधणे.	राज्य शासन निधी	१०२०८५०४१७.००
२.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे पदवीच्या विद्यार्थीनींसाठी मुलींचे वसतिगृह बांधणे.	राज्य शासन निधी	५८४४१५१०.००
३.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे सभागृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासन निधी	५२०६७२००.००
४.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे उंचावरील तसेच जमिनीवरील पाण्याची टाकी, मलनिस्सारण वाहिनीचे दुरुस्ती व नुतनीकरण करणे.	देखभाल व दुरुस्ती	५६१६९९६.००

कोल्हापूर विभागातील सन २०२२-२०२३ मध्ये प्रगतीपथावर असलेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	निधीचे लेखाशीर्ष	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१.	क्रांतिसिंह नाना पाटील अन्न तंत्रज्ञान शासकीय महाविद्यालय, पेठ ता. वाळवा, जि. सांगली येथे विविध इमारती आणि पायाभूत सुविधांचे बांधकाम करणे.	राज्य शासन निधी	३८१५१७२८१.००
२.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे पदवी विद्यार्थीनींसाठी मुलींचे वसतिगृह बांधणे.	राज्य शासन निधी	६२६४९७१०.००
३.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे सभागृहाचे बांधकाम करणे.	राज्य शासन निधी	५६१३७६००.००
४.	रा.छ.शा.म.कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे कौशल्य विकास आणि शेतकरी प्रशिक्षण केंद्राचे बांधकाम करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	१२६९१४८५.००
५.	रा.छ.शा.म.कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे कृषीशास्त्र शेतातील खुल्या विहीर क्र.४ व ५ पासून रिफ्लक्स व्हॉल्व्ह, स्ल्यूइस व्हॉल्व्ह, एअर व्हॉल्व्ह आणि पीव्हीसी पाईप यांचा पुरवठा करून बसविणे.	फिरता निधी कृषिशास्त्र	२१९०३५.००

६.	रा.छ.शा.म.कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे प्रशासकीय इमारतीसाठी प्रकाश व्यवस्था प्रदान करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२०३५२८.००
७.	रा.छ.शा.म.कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे खुल्या विहिरीसाठी १२.५ अश्वशक्ती पाणबुडी संचाचा पुरवठा करणे तसेच ११० मिमी व्यासाच्या पीव्हीसी पाईपलाईन मुलांचे वसतीगृहामागील निवास्थानापासून अस्तित्वात असलेल्या दुग्धशाळा ते मुख्य इमारतीपर्यंत विस्तार करणे.	उत्पादण चाचणी	१३३३३०.००

राहुरी विभागातील सन २०२२-२०२३ मध्ये पूर्ण झालेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	निधीचे लेखाशीर्ष	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगाव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे विविध इमारती आणि पायाभूत सुविधांचे बांधकाम करणे.	राज्य शासन निधी	२४२७८९०००.००
२	मध्यवर्ती परिसर,राहुरी येथे उपसा सिंचन योजनेसाठी ८०० मिमी व्यासाची HDPE पाईप लाईन, ८०० आणि ४५० मिमी व्यासाची PSC पाईप लाईन, ३१५ मिमी व्यासाची PVC पाईप, बॅलन्सिंग चेंबर यांचा पुरवठा करून बसविणे.	रा.कृ.वि.यो.	१०२७९७८२१.००
३	मध्यवर्ती परिसर, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील उपसा सिंचन योजनेसाठी इनटेक विहीर, इनटेक पाइपलाइन, पंपहाऊससह जॅकवेल आणि फूटब्रिज बांधणे.	रा.कृ.वि.यो.	१५२०६००९.००
४	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगाव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे महाविद्यालयीन इमारत, वसतिगृह, वाचनालय, सुविधा इमारत,जिमखाना, अतिथीगृह आणि निवासस्थान यांचे अंतर्गत विद्युतीकरण करणे.	राज्य शासन निधी	१३४६१०९३.००
५	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे सेंद्रिय शेती प्रकल्पासाठी विविध इमारतीचे बांधकाम करणे.	राज्य शासन निधी	११०८९४००.००
६	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगाव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे बाह्य विद्युत पुरवठा, पथदिवे आणि इतर सुविधा यांचा पुरवठा करणे.	राज्य शासन निधी	९८७६०४१.००
७	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगाव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे विहीर, शेततळे आणि संबंधित कामे करणे.	राज्य शासन निधी	४७६२८७७.००
८	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे जानेवारी २०२३ मध्ये ३६ व्या पदवीप्रदान समारंभासाठी जलरोधक मुख्य घुमट मंडप, स्टेजची उभारणी करणे, विविध ठिकाणी मंडप उभारणी, अंतर्गत विद्युतीकरण आणि मंडप संबंधित कामे भाडे तत्वावर करणे.	महसुली उत्पन्न	९९४९५०.००
९	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे नोव्हेंबर २०२२ मध्ये इंद्रधनुष्य समारंभासाठी जलरोधक मुख्य घुमट मंडप, स्टेजची उभारणी करणे, जेवणासाठी मंडप, अंतर्गत विद्युतीकरण आणि मंडप संबंधित कामे भाडे तत्वावर करणे.	महसुली उत्पन्न	९३९५००.००

१०	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे पदव्युत्तर महाविद्यालय वसतिगृहातील अ, ब, क आणि ड इमारतीचे वाचन कक्षाच्या जुन्या छताचे जलप्रतिबंधक योजनेची करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	१४१८९२.००
११	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील कापूस सुधारणा प्रकल्प येथील शेत तलावातील ७.५ एचपी पंप संचाला विद्युत कनेक्शनचा पुरवठा करणे.	उत्पादणे चाचणी	२५६३५०.००
१२	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत मध्यवर्ती परिसर,येथील अंतर्गत रस्त्यांना खड्डे भरण्यासाठी व दुरुस्तीसाठी खडीकरण व मजबुतीकरण करणे.	महसुली उत्पन्न	२५२३२३.००
१३	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकरशासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगाव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे प्रशासकीय इमारतीसाठी क्यूबिकल पॅनेल आणि विद्युत संबंधित कामे करणे.	राज्य शासन निधी	२५२१९६.००
१४	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील डॉ.अ.शिं.कृ.अ.त. महाविद्यालयांतर्गत इ टाईप मुलांचे वसतीगृहामध्ये उजवी बाजूचे स्वच्छतागृह क्र. १०८ (त.म.), २०६ (प.म.), ३०३ (दु.म.) आणि ११२(त.म.), २१०(प.म.), ३१० (दु.म.) यांची फरशी, जलप्रतिबंधक योजनेची कामे, रंगकाम, पोइटिंग, प्लंबिंग दुरुस्ती आणि तत्सम दुरुस्ती आणि नुतनीकरनाची कामे करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२५१७५४.००
१५	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगाव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे मुलींचे वसतिगृहासाठी क्यूबिकल पॅनेल क्र. १ व २ आणि विद्युत संबंधित कामे करणे.	राज्य शासन निधी	२५१७०६.००
१६	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील पदव्युत्तर विद्यार्थी वसतीगृहामधील सी आणि डी ब्लॉकमधील वाचन कक्षामध्ये फरशी, स्करटिंग आणि खिडकीला सील्स बसविणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२५०५५७.००
१७	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगाव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे मुलांचे वसतिगृहासाठी क्यूबिकल पॅनेल क्र. १ व २ आणि विद्युत संबंधित कामे करणे.	राज्य शासन निधी	२४९०१८.००
१८	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील कृषि अभियांत्रिकी मुलांचे (ई व फ) वसतीगृहासमोर पार्किंगसाठी छतासह लोखंडी शेडची उभारणी करणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२४६१९६.००
१९	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील जिमखान्यातील स्वच्छतागृहाच्या छताचे जलप्रतिबंधक योजनेचे काम करणे.	विद्यार्थी परिषद	२४५८५७.००
२०	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे डिग्रस टेकडीवरील शेत तळ्यासाठी ५०० मायक्रोन HDPE कागदाचा पुरवठा करणे.	फिरता निधी	२४५१८३.००
२१	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय कृषि महाविद्यालय, हाळगाव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर येथे जनरेटरसाठी क्यूबिकल पॅनेल आणि विद्युत संबंधित कामे करणे.	राज्य शासन निधी	२४१८५७.००
२२	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे अ आणि ब वसतिगृहातील विविध खोल्यांना दरवाजे पुरवठा करून बसविणे.	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२२६७४६.००

२३	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील डॉ.अ.शिं.कृ.अ.त. महाविद्यालयांतर्गत एफ टाईप मुलांचे वसतीगृहामध्ये डावी बाजूचे स्वच्छतागृह क्र. १२६ (त.म.), २२३ (प.म.), ३१७ (दु.म.) आणि १३६(त.म.) यांची फरशी, जलप्रतिबंधक योजनेची कामे, रंगकाम, पोइटिंग, प्लंबिंग दुरुस्ती आणि तत्सम दुरुस्ती आणि नुतनीकरनाची कामे करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२००५६८.००
२४	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील डॉ.अ.शिं.कृ.अ.त. महाविद्यालयांतर्गत एफ टाईप मुलांचे वसतीगृहामध्ये उजवी बाजूचे स्वच्छतागृह क्र. १०८ (त.म.), २०६ (प.म.), ३०३ (दु.म.) आणि ११५(त.म.) यांची फरशी, जलप्रतिबंधक योजनेची कामे, रंगकाम, पोइटिंग, प्लंबिंग दुरुस्ती आणि तत्सम दुरुस्ती आणि नुतनीकरनाची कामे करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	१९७७६८.००
२५	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील जिमखाना इमारतीमधील जड साहित्य युनिटमधील जुन्या फरशीची दुरुस्ती करून नूतनीकरण करणे	विद्यार्थी परिषद	१९३७१८.००
२६	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील जिमखाना इमारतीमधील हेवी वेट युनिटचे विस्तारीकरण करणे	विद्यार्थी परिषद	१९१५५६.००
२७	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील पदव्युत्तर मुलांच्या वस्तीगृहामधील मेस लगत आरसीसी ड्रेनेज लाईन चेंबर आणि तत्सम कामे तसेच प्लंबिंग दुरुस्तीची कामे करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	१६४८२०.००
२८	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील डॉ.अ.शिं.कृ.अ.त. महाविद्यालयांतर्गत एफ टाईप मुलांचे वसतीगृहामध्ये उजवी बाजूचे स्वच्छतागृह क्र. २१२ (प.म.), ३०३ (दु.म.) यांची फरशी, जलप्रतिबंधक योजनेची कामे, रंगकाम, प्लंबिंग दुरुस्ती आणि तत्सम दुरुस्ती आणि नुतनीकरनाची कामे करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	१३८४८४.००
२९	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील डॉ.अ.शिं.कृ.अ.त. महाविद्यालयांतर्गत एफ टाईप मुलांचे वसतीगृहामध्ये डावी बाजूचे स्वच्छतागृह क्र. २२९ (प.म.), ३२४ (दु.म.) यांची फरशी, जलप्रतिबंधक योजनेची कामे, रंगकाम, प्लंबिंग दुरुस्ती आणि तत्सम दुरुस्ती आणि नुतनीकरनाची कामे करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	११६४३२.००
३०	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील डिग्रस टेकडी येथे HDPE फिल्मच्या खाली मातीचे अस्तरीकरण करणे	फिरता निधी	९७५४४.००

पुणे विभागातील सन २०२२-२०२३ मध्ये पूर्ण झालेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	निधीचे लेखाशीर्ष	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील डेअरी फार्म मधील विहिरीचा गाळ काढून खोदकाम करणे	महसुली उत्पन्न	२९६८७७.००
२.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील अभियांत्रिकी कार्यशाळा बी ब्लॉक वसतीगृह आणि जुने मुलींचे वसतीगृह येथे विद्युतीकरणाची कामे करणे	महसुली उत्पन्न	२९१३६७.००

धुळे विभागातील सन २०२२-२०२३ मध्ये पूर्ण झालेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	निधीचे लेखाशीर्ष	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांच्या वसतीगृहामधील मेस, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील विद्यार्थिनींच्या वसतीगृहामधील मेस आणि कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील विद्यार्थ्यांच्या वसतीगृहासाठी सौर स्वयंपाक प्रणाली बसविणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	९२६५४७८.००
२	डाळिंब संशोधन आणि तंत्रज्ञान प्रसार केंद्र, लखमापूर येथील विहिरीसाठी (गट नंबर २७३/१ मधील क्षेत्रात) पाईपलाईनचे काम करणे	फिरता निधी (उद्यानविद्या)	२३८४२४४.००
३	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगाव प्रशासकीय इमारत विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनी वसतीगृह येथे छतावर सौर ऊर्जा प्रणाली बसविणे.	राज्य शासन निधी	१६५१६६९.००
४	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगाव येथे संपवेल ते विद्यार्थी वसतीगृह जी आय पाईपलाईन पुरवठा करून बसविणे	राज्य शासन निधी	२६५९८९.००
५	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि.जळगाव येथील विद्यार्थी वसतीगृहाच्या पश्चिम आणि उत्तर बाजूस वाय शेप काटेरी तारांच्या कुंपणाचे काम करणे	राज्य शासन निधी	२६५३८५.००
६	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगाव येथील वसतीगृहाच्या पश्चिम आणि दक्षिण बाजूस वाय शेप काटेरी तारांच्या कुंपणाचे काम करणे	राज्य शासन निधी	२५९९७५.००
७	कृषि तंत्र विद्यालय, जळगाव येथील मुलांचे वसतीगृह क्र. १ ते ४ ची दुरुस्ती करणे	देखभाल व दुरुस्ती	२५९१०६.००
८	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील विविध इमारतींच्या तडा गेलेल्या भिंतींचे प्लास्टर करणे	महसुली उत्पन्न	२५४६६१.००
९	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील जुन्या इमारतीचे जलप्रतिबंधक योजनेचे कामे करणे	महसुली उत्पन्न	२५४४५३.००
१०	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील विविध रहिवासी निवासस्थानाचे खराब झालेली दरवाजे बदलणे	महसुली उत्पन्न	२५३०५९.००
११	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील रहिवासी निवासस्थाने, अंतर्गत रस्ते, मुख्य प्रवेशद्वार परिसर, वसतीगृह परिसर इत्यादी ठिकाणी पथदिव्यांच्या दैनंदिन देखभालीकरिता पथदिवे पुरवठा करणे	महसुली उत्पन्न	२५१८७५.००
१२	कृषि विज्ञान संकुल, काष्टी, मालेगाव येथील गट क्रमांक २७५ मध्ये २५ के व्ही ए ट्रांसफार्मरसाठी उच्च दाब वाहिनीचे काम करणे	राज्य शासन निधी	१९६४०८.००

कोल्हापूर विभागातील सन २०२२-२०२३ मध्ये पूर्ण झालेली कामे

अ. क्र.	कामाचे नाव	निधीचे लेखाशीर्ष	अंदाजपत्रकीय रक्कम (रुपये)
१	रा.छ.शा.म.कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील दुग्धशास्त्र विभागासाठी शेतकरी प्रशिक्षण केंद्राचे बांधकाम करणे	जिल्हाधिकारी कार्यालय कोल्हापूर	४३८३५७०.००
२	रा.छ.शा.म.कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील उद्यानविद्या विभागामध्ये नर्सरी कार्यालय आणि पॉटिंग शेडचे बांधकाम करणे	फिरता निधी (उद्यानविद्या)	२९९९४५२.००
३	राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प, शेंडापार्क येथे उंदीर प्रतिबंधक गोडाऊनचे बांधकाम करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२६५७७४४.००
४	राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प, शेंडापार्क येथे अर्धे झाकलेले खळ्याचे बांधकाम करणे	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली	२०६४४७३.००
५	कृषि संशोधन केंद्र, डिग्रज, जि. सांगली येथे सानुकूलीत सूक्ष्म पोषक सुत्रीकरण प्रयोगशाळेचे विस्तारीकरण करणे	डि.पी.डी.सी. सांगली	१८०९३७७.००
६	मका सुधार प्रकल्प, कसबा बावडा, जि. कोल्हापूर येथील एमईएस विभागामध्ये बियाणे स्टोअर आणि शेलर युनिटचे नुतनीकरण करणे	उत्पादन चाचणी (एमईएस)	१००४८७१.००
७	प्रादेशिक ऊस व गुळ संशोधन केंद्र, कोल्हापूर येथे पुरुष व महिला स्वच्छतागृहाचे बांधकाम करणे	महसुली उत्पन्न	६६९६८५.००
८	कृषि तंत्र विद्यालय, डिग्रज, जि. सांगली येथे उंच पाण्याची टाकीच्या आधारासाठी स्ट्रक्चरल स्टील पुरवठा करणे आणि विद्यार्थी वसतीगृहाच्या स्वच्छतागृहासाठी सिंटेक्स टाकी बसविणे	महसुली उत्पन्न	२५७९६०.००
९	रा.छ.शा.म.कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील कीटकशास्त्र विभागामधील सेरीकल्चर प्रयोगशाळेमध्ये खिडकीला डास प्रतिबंधक जाळी आणि सिलिंगचे काम करणे	उत्पादन चाचणी (किटकशास्त्र)	१६८३५०.००
१०	मका सुधार प्रकल्प, कसबा बावडा, जि. सांगली येथील सानुकूलीत सूक्ष्म पोषक खत उत्पादन प्रयोगशाळेला विद्युत कनेक्टीविटी देऊन विद्युत पुरवठा करणे	डि.पी.डी.सी. सांगली	१३६३२०.००
११	मका सुधार प्रकल्प, कसबा बावडा, जि. कोल्हापूर येथे मेझ प्रकल्पासाठी (प्रक्षेत्र) सुरक्षा भिंतीचे बांधकाम करणे	उत्पादन चाचणी (एमईएस)	१००३७०.००

९. कृषि विद्यापीठाचे आर्थिक समालोचन

सन २०२२–२०२३ या वित्तीय वर्षामधे अनिवार्य योजनांसाठी विविध वित्तिय संस्थांकडून (राज्य शासन/केंद्र सरकार/भा.कृ.अ.प आणि इतर) रूपये ६८१,०३,४९ हजार अनुदान प्राप्त झाले. त्यापैकी रूपये ६१३,९१,३३ हजार खर्च झाला आहे. सन २०२२–२०२३ या आर्थिक वर्षात प्राप्त अनुदान व झालेला खर्च याबाबतचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे

सन २०२२–२०२३ या आर्थिक वर्षात प्राप्त अनुदान व झालेला खर्च याबाबतचा गोषवारा पुढीलप्रमाणे आहे

अ. नं.	लेखाशिर्ष / बाब तपशिल	प्राप्त अनुदान	खर्च
१	०१– पीक संवर्धन (२४१५००२५) (अनिवार्य योजना)		
	१. (०४) निवृत्तीवेतन विषयक खर्च	२६३४४४७	२६३४४४७
	२. (३१) सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	८११०८	८११०८
	३. (३६) सहायक अनुदाने (वेतन)	२२५१५०२	२२५१५०२
	एकुण	**४३९४४२८**	**३७९७५६२**
२	०३– पशू संवर्धन (२४१५०१९७) (अनिवार्य योजना)		
	१. (३६) सहायक अनुदाने (वेतन)	३४६४३	३४६४३
	२. (३१) सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	६१५	६१५
	एकुण	**३५२५८**	**३५२५८**
	एकुण योजनेतर	**४४२९६८६**	**३८३२८२०**
३	०१– पीक संवर्धन (कार्यक्रमांतर्गत योजना) (२४१५००७२)		
	१. (३१) सहायक अनुदाने(वेतनेतर)	१०५०००	१०५०००
	२. (३५) भांडवली मत्तेच्या निर्मितीकरीता अनुदान.	९५००००	९५००००
	३. (३६) सहायक अनुदाने (वेतन)	१२०६९१	१२०६९१
	एकुण	**११७५६९१**	**११७५६९१**
४	भा.कृ.अ.प. ७५:२५ अनुदानीत योजना शासन २५ टक्के हिस्सा (२४१५१०८६)	७२८९२	७२८९२
५	कृषि महाविद्यालय, नंदूरबार (२४१५८२९१)	६८२६८	६८२६८
६	परि.निवृत्तीवतेन अंशदान शासन हिस्सा (२४१५१०२१)	७१५१२	७१५१२
७	भा.कृ.अ.प.नवी दिल्ली/भारत सरकार इ. यांचे कडून प्राप्त अनुदान	५६२१००	५०६६४८
८	विद्यापीठ महसुली उत्पन्न आरंभीची शिल्लक रु. ७,५१,६८ हजार	४३०२००	४११३०२
	एकुण (१ ते ८)	**६८१०३४९**	**६१३९१३३**

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ
राहुरी – ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)
www.mpkv.ac.in

www.wikas.in | 7219611298